

Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова
факультет романо-германської філології
кафедра теоретичної та прикладної фонетики англійської мови

**КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ТА
МУЛЬТИМОДАЛЬНІ ВИМІРИ ДИСКУРСУ:**

матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції, присвяченої пам'яті
доктора філологічних наук, професора
Тамари Олександрівни Бровченко
Одеса, 4 березня 2026 р.

Одеса
Видавець Букаєв Вадим Вікторович
2026

УДК 811.11/.13'42:316.77]:81(477)(092)Бро(06)
К571

Збірник матеріалів конференції затверджено Вченою радою факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (протокол № 4 від 22 грудня 2025 року).

Редакційна колегія:

д-р. філол. наук, проф. Кравченко Н. О.

д-р. філол. наук, проф. Бігунова Н. О.

канд. філол. наук, доц. Григорян Н. Р.

Відповідальний секретар: канд. філол. наук, доц. Євдокимова І. О.

Технічний секретар: канд. філол. наук, доц. Ланчуковська Н. В.

Когнітивно-прагматичні та мультимодальні виміри
К571 дискурсу: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф.,
присвяченої пам'яті д-ра. філол. наук, проф. Т. О. Бровченко,
м. Одеса, 4 березня 2026 р. Одеса : Видавець Букаєв Вадим
Вікторович, 2026. 354 с.
ISBN 978-617-7790-68-5

У збірнику представлено матеріали наукової конференції, що охоплюють актуальні питання сучасної лінгвістики, методики викладання мов та літературознавства. Розвідки учасників висвітлюють теоретичні підходи й практичні рішення в мовознавстві, дискурсології, когнітивній лінгвістиці, теорії комунікації, паралінгвістиці, фоностилістиці, теорії та практиці перекладу, викладанні іноземних мов. Видання адресоване науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам і всім, хто цікавиться філологією.

УДК 811.11/.13'42:316.77]:81(477)(092)Бро(06)

ISBN 978-617-7790-68-5

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2026

Ad memoriam...

Бровченко Тамара Олександрівна

(1921 – 2017)

Народилась в Одесі 9 травня 1921 р. Після закінчення СШ №36 в 1941р. вступила до Одеського державного педагогічного інституту іноземних мов на відділення англійської мови. Після отримання диплому працювала викладачем кафедри англійської мови Одеського державного педагогічного інституту

іноземних мов (1946–1952). У 1952 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Порівняльний аналіз фонем української та англійської мов». З 1952 до 1960 рр. – завідувачка кафедри фонетики англійської мови.

У 1960 Одеський педагогічний інститут іноземних мов увійшов до складу Одеського державного університету імені І.І. Мечникова як факультет романо-германської філології (РГФ) і Тамара Олександрівна була переведена на посаду завідувачки кафедри англійської філології ОДУ.

З 1961 до 1975 р. вона працювала доцентом кафедри фонетики англійської мови ОДУ, з 1962 р. проводила наукові дослідження в Лабораторії експериментальної фонетики (ЛЕФ). З 1975 Тамара Олександрівна завідувала кафедрою теорії та практики фонетики англійської мови, після захисту докторської дисертації («Проблеми словесного наголосу (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі англійської та української мов)») працювала на посаді професора кафедри фонетики англійської мови.

У ЛЕФ ОНУ було створено наукову школу дослідників англійської фонетики, які під керівництвом Т.О. Бровченко впродовж багатьох років здійснювали системні дослідження супrasegmentних характеристик усного іноземного мовлення (англійського, німецького, французького, іспанського) у порівнянні з усним українським мовленням.

Тамара Олександрівна запровадила та разом із своїми послідовниками використовувала нові методи обробки та аналізу експериментальних даних: 1) метод компресованих інтонограм, що забезпечує наочніше подання результатів дослідів та значне скорочення часу обробки та розшифрування даних (більш ніж у 10 разів); 2) метод узагальненого інтонаційного контуру; 3) метод введення акустичних параметрів при здійсненні синтезу мови, що забезпечують покращення ефективності та виразності її звучання. Як результат, проведені контрастивні дослідження фонетики української та англійської мов зробили вагомий внесок у становлення експериментальної фонетики як іноземного, так і рідного українського мовлення.

Тамара Олександрівна опублікувала 86 наукових праць, серед яких – сім монографій, три підручники, статті, доповіді на міжнародних конференціях. Видана у 1964 р. книга Т.А. Бровченко та І.Н. Бант «English Phonetics» була першим вітчизняним підручником з контрастивного зіставлення фонетичних характеристик англійської та української мов; на цьому підручнику виховано кілька поколінь українських філологів [Brovchenko T., Bant I. English Phonetics. Київ: Рад. шк., 1964. 272 с.]. До інших найвпливовіших видань належать «Словесний акцент у сучасній українській мові» (1963 р.), «Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації» (у співавторстві) (1994 р.), «Theoretical Course of English phonetics» (підручник; у співавторстві) (2003).

Під керівництвом професора Т.О. Бровченко успішно захищено 13 кандидатських та 4 докторських дисертацій.

Тамара Олександрівна – відмінник народної освіти. Нагороджена медаллю «За доблесну працю».

Згадують учениці Тамари Олександрівни:

Корольова Тетяна Михайлівна

*доктор філологічних наук,
професор кафедри іноземних мов та перекладу
Одеського національного морського університету*

Dear colleges, it's pleasure to greet you at the conference devoted to Professor Brovchenko's memory. This year is 105-th anniversary of Tamara Olexandrivna's birthday.

I'm sure that everyone in the audience knows Professor Brovchenko, one of the outstanding phoneticians in Ukraine, a talented scientist, a person of amazing humanity. Prof. Brovchenko was among the pioneers who introduced and developed experimental phonetics, contrastive linguistics and data statistic processing in Ukraine.

The first book "English Phonetics" issued in 1953 and reprinted three times (the last one in 2020) is in demand today, in 70 years since the first edition. All works of professor Brovchenko are of great significance nowadays.

She was the founder of the Laboratory of experimental phonetics at Odessa Institute of Foreign Languages, which in 1960 became a part of Odessa National University's structure as the faculty of Romanic and Germanic Philology. The LEPh in Odessa was one of three laboratories in Ukraine: two others located at Academy of Sciences, and Shevchenko University.

Prof. Brovchenko was the head of the chair of theoretical and experimental phonetics for 30 years. At this period of time she paid much attention and energy to help the young colleagues with candidate and doctoral dissertations. Thus, the Department of phonetics got many employees with an academic degree. It's pleasure to see some of those who got the scientific degree working with Tamara Olexandrivna as a scientific adviser in the audience today.

The merits of Prof. Brovchenko's scientific heritage are great and nowadays every linguist in Ukraine refers to her works and quotes them. The publications devoted to methods of experimental research, theoretical interpretation of the results of experimental analysis, the introduction of empiric data in Artificial Intelligence (synthesis and analysis of oral speech) are widely used in modern philological investigations.

I would like to express gratitude to our teacher as a professional and a caring person from whom we learned. The memory about our teacher we keep in our hearts.

Григорян Нектар Размиківна

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теоретичної та прикладної
фонетики англійської мови*

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Сьогодні я б хотіла розповісти про видатну українську вчену – мовознавицю, представницю національної фонетичної школи – Тамару

Олександрівну Бровченко. Тамара Олександрівна – відомий фахівець в галузі експериментальної та контрастивної фонетики англійської і української мов.

Вона народилася в Одесі в 1923 році. Закінчила Одеський педагогічний інститут іноземних мов у 1946 році, до 1952 року працювала викладачем цього закладу. У 1952 році захистила кандидатську дисертацію «Порівняльний аналіз фонем української і англійської мов» і в цьому ж році стала завідувачкою кафедри фонетики.

У 1975 році захистила докторську дисертацію на тему «Проблеми словесного наголосу: експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі англійської і української мов» і до 1981 року залишалася завідувачкою кафедри, а потім професором кафедри. Відзначена нагородами: знаком: «Відмінник народної освіти» і медаллю: «За доблесну працю».

Опублікувала понад 80 наукових праць, серед них монографії та підручники. Серед підручників — «English Phonetics» (1964), найбільш відомий у співпраці з Й. Бантом. Це був перший в Україні підручник із контрастивної фонетики; в 1963 році вийшла її монографія «Словесний наголос в сучасній українській мові»; в 1989 році – «Інтонаційні засоби мовної експресивності». У співпраці з видатною українською вченою А.Й. Багмут була опублікована монографія «Інтонаційні особливості мовлення радіо і телебачення на матеріалі суспільно-політичного тексту» (1994).

У 2008 році опубліковано нове видання підручника «English Phonetics» – більш розширене дослідження не тільки українських та англійських звуків, але й контрастивне дослідження інтонації.

Особливе місце в науковій діяльності Тамари Олександрівни посідає лабораторія експериментальної фонетики. Під її керівництвом були отримані замовлення від Міністерства освіти України на розробку й дослідження теми: «Комп'ютерне моделювання та обробка функціонально-семантичних типів інформаційних і смислових процесів в українській і англійській мовах».

Праці Тамари Олександрівни Бровченко відзначаються глибиною, науковою точністю та методологічною новизною. Її монографії, підручники і статті не лише збагатили мовознавчу науку, а й стали надійною основою для підготовки фахівців у галузі експериментальної та теоретичної фонетики. Тамара Олександрівна виховала цілу плеяду науковців, для яких вона була не тільки керівником, наставником, а й прикладом справжньої відданості науці.

Ім'я Тамари Олександрівни Бровченко назавжди вписане в історію українського мовознавства, а її наукова спадщина й сьогодні залишається актуальною й значущою для мовознавства.

Олінчук Вікторія Володимирівна

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри морської англійської мови

Інституту Навігації

Національного університету «Одеська морська академія»

Шановні колеги!

Сьогодні я коротко представлю традиції Лабораторії експериментальної фонетики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова та вагомий внесок професора Тамари Олександрівни Бровченко у становленні експериментальної фонетики.

Лабораторія експериментальної фонетики в ОНУ створювалася як науковий центр, що об'єднував лінгвістів, інженерів і психологів, які прагнули до точного та інструментального вивчення мовлення.

З перших років тут формувалася унікальна наукова культура, заснована на трьох принципах:

1. Комплексність аналізу мовлення – поєднання акустичних, артикуляційних і перцептивних методів.
2. Технічна інноваційність – використання спектрографів, осцилографів, а згодом – перших комп'ютерних систем.
3. Строга математична обробка даних, що знайшла відображення, зокрема, у методичних вказівках Т.О. Бровченко та В.Г. Волошина (1986).

Слідування цим принципам надало можливість лабораторії посісти помітне місце в розвитку регіональних фонетичних досліджень.

Професор Тамара Олександрівна Бровченко – одна з ключових постатей в українській та пострадянській експериментальній фонетиці. Вона однією з перших послідовно впроваджувала інструментальні методи в аналіз звуків мовлення. Дослідниця показала, що саме об'єктивні акустичні показники дозволяють точно описувати фонетичні явища.

Вагоме місце у її роботах посідали перцептивні аспекти: як слухач розпізнає звуки. Це розширило наші уявлення про механізми слухового аналізу та стало підґрунтям для подальших психолінгвістичних досліджень.

Окремо слід зазначити участь Т.О.Бровченко у розробленні АРСО — автоматичного розпізнавання слухових образів. Це були дослідження, що випереджали свій час: вони стосувалися інваріантів сприйняття, виділення стійких акустичних ознак та моделювання процесів розпізнавання мовлення. Саме ці напрацювання стали теоретичною базою для сучасних технологій автоматичного розпізнавання мовлення.

Не менш значущою є її роль як педагога. Студенти згадують Тамару Олександрівну як людину, що поєднувала вимогливість і надзвичайну доброзичливість. Вона вміла прищепити любов до експерименту, повагу до точності та віру в науковий пошук. Її лекції відзначалися ясністю стилю, глибокою логікою та щирою любов'ю до науки і студентів.

Лабораторія експериментальної фонетики активно співпрацювала з науковими спільнотами, зокрема з Асоціацією фонетистів, що об'єднувала дослідників експериментальної фонетики. Участь у конференціях, спільних проектах, публікаціях сприяла включенню лабораторії до міжнародного професійного середовища та розвитку міждисциплінарних зв'язків. Ця відкритість сформувала потужну наукову школу, представники якої працюють у галузях лінгвістики, психології, комп'ютерної лінгвістики та інженерії мовлення.

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНА ДИСКУРСОЛОГІЯ І ТЕОРІЯ КОМУНІКАЦІЇ

Ірина Базарова,

доктор філософії,

доцент кафедри іноземних мов та перекладу
Одеського національного морського університету

РОЛЬ ІНІЦІАЛЬНОЇ ФАЗИ ДІАЛОГУ У ВСТАНОВЛЕННІ МОВЛЕННЄВОГО КОНТАКТУ (НА МАТЕРІАЛІ ІСПАНСЬКОГО КІНОДИСКУРСУ)

Питання фатичної взаємодії є об'єктом пильної уваги низки дослідників (Бігунова, 2019, 2020, 2022; Ківенко, 2018; Матюхіна, 2025; Палаєва, 2014; Почепцов, 2001; Шевченко, 2015), що підкреслює актуальність цієї тематики в сучасній лінгвістиці.

Фатичний інструментарій супроводжує комунікативний акт на всіх його фазах, забезпечуючи цілісність спілкування через:

1. Ініціацію: момент входу в розмову та налаштування зв'язку.
2. Супровід: регулювання та підживлення діалогу під час обміну інформацією.
3. Фіналізацію: коректне завершення взаємодії та розрив мовленнєвого контакту.

Основне призначення фатичних засобів – встановити, продовжити або перервати основну комунікацію, перевірити, чи працює канал зв'язку, привернути увагу співрозмовника. Відсутність однієї з фаз спілкування може призвести до прагматично неповноцінного повідомлення як в аспекті прийняття (можлива часткова або повна втрата адресатом змісту повідомлення), так і в соціальному аспекті, тобто може свідчити про деяке напруження у взаємостосунках комунікантів (Почепцов, 2001, 66). Стадія встановлення контакту (ініціація діалогу) є фундаментом, від якого залежить успіх усієї подальшої розмови. Цей етап слугує своєрідним маркером: він демонструє, наскільки вільно співрозмовники володіють культурою мовлення та етикетом.

- Запорука успіху: Саме те, як починається розмова, визначає траєкторію та результативність комунікативного процесу.
- Індикатор ввічливості: Перші фрази дозволяють миттєво оцінити рівень вихованості мовця та його знання правил мовленнєвого етикету.

- Арсенал засобів: Для початку діалогу зазвичай використовується найбільш стандартизований набір висловлювань. Ця фаза багата на стійкі мовленнєві шаблони, кліше та готові формули вітання (Паваліяєва, 2014).

Серед засобів початку діалогічного тексту виділяється ряд специфічних типів ініціальних реплік: 1) звернення; 2) вітання; 3) ініціальні спонукання; 4) самопредставлення; 5) вираження ввічливості.

Існування розглянутих фатичних мовних засобів складають своєрідний механізм, лише за допомогою якого може відбуватися ефективна комунікація. Знання функцій фатичного спілкування та вміння ними користуватися являє собою один з важливих аспектів в інтеракції і формує комунікативну компетенцію мовця та слухача, що полегшує мовленнєву взаємодію та усуває комунікативні невдачі (Паваліяєва, 2014).

Наведемо приклади з власного фактичного матеріалу. Наведемо епізод з серіалу «*Respira*», який ілюструє застосування стратегії встановлення контакту для початку службових контактів. Підлеглий зустрічає на ринку свого майбутнього начальника та починає знайомство. Виокремлюємо специфічний тип ініціальної репліки: привітання, звернення та самопредставлення.

Biel: Buenos días, Dr. Moa. Soy Biel, tu residente.

Dr. Moa: Por supuesto. ¿Cómo estás? Llámame Néstor. Y quédate aquí, necesito tu ayuda. ¿Vale?

Biel: Vale (Respira, 00:05:17- 00:05:27)].

Наступний епізод ілюструє встановлення контакту під час світської бесіди на ринку. Виокремлюємо специфічний тип ініціальної репліки: звернення та вітання.

Dr. Moa: Ramiro! Buen día. ¿El lenguaje está fresco?

Ramiro: ¡Escucha, todavía respira!

Dr. Moa: ¿Dónde está Rosa? No te creo.

Ramiro: ¡Rosa! El doctor no cree el pescado está fresco (Respira, 00:05:05- 00:05:17).

Отже цікавим є те, що в вищезазначеному епізоді основна мета зустрічі (огляд пацієнта Розі) «приховується» за фразами світської бесіди за темою роботи (Раміро продає рибу, доктор питає чи вона свіжа).

Робимо висновок, що фатичне спілкування не є просто ввічливістю, а є технічною перевіркою чи чує мовця співрозмовник і чи готовий він вести бесіду. В ситуаціях, коли фраза контакту пропущена виникає напруження або непорозуміння. Використання кліше (вітань, звернень) — це маркер, який дозволяє автоматично налаштувати співрозмовника на діалог, при цьому фатичні засоби допомагають м'яко підійти до справи. Невимушені фрази світської бесіди є зручним засобом, щоб перейти до серйозніших тем, не створюючи зайвого тиску.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павлисяєва Г.С. Реалізація фактичної функції у системі чат комунікації. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. № 2. Дрогобич, 2014. С. 103-108.*
2. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации. Київ: Ваклер, 2001. 656 с.
3. Respira. TV Series / Created by Carlos Montero. El Desorden Crea, 2024.

Сергій Богуславський

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри німецької філології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ САКРАЛЬНОГО ЗНАННЯ В ЦИФРОВИХ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ЛЮТЕРАНСЬКИХ ПРОПОВІДЯХ: ФРЕЙМОВА ТА НАРАТИВНА ДИНАМІКА ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕЛІГІЙНОГО ДИСКУРСУ

Сучасна теолінгвістика постає перед методологічною проблемою опису тих механізмів, за допомогою яких сакральне знання зберігає когнітивну впорядкованість і смислову стабільність в умовах трансформації медіакомунікації та переорієнтації режимів публічної взаємодії. Релігійний дискурс у сучасному суспільстві перестав обмежуватися рамками локальної літургійної події, оскільки цифрове середовище радикально змінює способи продукування, поширення та сприйняття проповіді. Унаслідок медіації проповідницьке мовлення набуває статусу багаторазово відтворюваного й інтерпретованого тексту, який одночасно функціонує як усна практика, письмовий документ і мультимодальний медіапродукт. Така трансформація зумовлює потребу переосмислення когнітивних моделей, що лежать в основі релігійної комунікації та забезпечують процес розуміння сакрального змісту.

Дослідники інституційного дискурсу наголошують, що мовні форми в інституційних контекстах виконують не лише функцію передавання значень, але й стабілізують інтерпретаційні рамки соціальної реальності, у межах яких певні смислові конфігурації набувають легітимного статусу (Fairclough, 2015, 67). Водночас у працях, присвячених аналізу релігійного дискурсу, переважно домінує риторико-гомілетичний підхід, тоді як когнітивні структури, що організовують процес розуміння сакрального змісту, залишаються фрагментарно описаними або перебувають на периферії наукового аналізу.

Запропоновані тези спрямовано на розроблення когнітивно-дискурсивної моделі сучасної німецькомовної лютеранської проповіді, яка розглядається як динамічна система актуалізації сакрального знання. У межах цієї моделі провідну роль відіграють фреймові та наративні механізми, що забезпечують інтеграцію біблійного тексту в сучасний соціальний і екзистенційний досвід адресата.

Фреймова семантика трактує значення як результат актуалізації структурованого досвіду, який активується у процесі мовленнєвої взаємодії. У концепції Ч. Філмора фрейм постає як когнітивна структура, що дозволяє інтерпретувати мовні вирази через типізовані сценарії та пов'язані з ними ролі й події (Fillmore, 1982, р. 111). Застосування цього підходу до аналізу релігійного дискурсу створює аналітичні передумови для виявлення того, яким чином сакральні концепти включаються в повсякденні когнітивні схеми адресата.

У межах когнітивної лінгвістики мова постає як інструмент концептуалізації досвіду, що дозволяє розглядати проповідь не лише як форму передавання богословського змісту, але й як механізм когнітивної організації колективного знання, який формує спільні інтерпретаційні орієнтири в межах релігійної спільноти (Селіванова, 2008, 142).

Наративна теорія виходить з положення про те, що людина осмислює власний досвід через послідовності подій, які набувають смислу в межах цілісної оповідної структури. П. Рікер зазначає, що ідентичність суб'єкта формується через наративи, які пов'язують події в безперервний смисловий континуум і забезпечують інтерпретаційну цілісність життєвого досвіду (Ricoeur, 1991, 28). У релігійному дискурсі наративні структури виконують функцію когнітивного медіатора між сакральним текстом і особистим досвідом адресата.

Т. Лукман розглядає комунікативні жанри як типізовані форми взаємодії, що забезпечують передбачуваність інтерпретації та стабільність соціальної комунікації (Luckmann, 1986, 195). Лютеранська проповідь демонструє жанрову стійкість, оскільки відтворює нормативно закріплені структурні та прагматичні моделі, водночас вона виявляє здатність адаптуватися до змінюваних соціокультурних умов.

Сучасні дослідження цифрової релігії засвідчують, що процес медіалізації впливає не лише на канали комунікації, але й на когнітивну організацію релігійних повідомлень. Х. Кемпбелл підкреслює, що цифрове середовище змінює режими сприйняття сакрального змісту та сприяє індивідуалізації рецепції (Campbell, 2013, 90). А. Хепп у концепції глибокої медіалізації наголошує, що медіа стають структурним елементом соціальної реальності, впливаючи на всі типи інституційної комунікації, зокрема й релігійну (Hepp, 2019, 34).

Попри значний обсяг досліджень релігійного дискурсу, у сучасному мовознавстві простежується дефіцит праць, які водночас інтегрують фреймову семантику та наративний аналіз, розглядають проповідь як когнітивно організовану систему та враховують цифрову медіалізацію як чинник трансформації когнітивних механізмів. Запропоновані тези мають на меті заповнення цієї наукової лакуни.

Матеріалом дослідження слугує корпус німецькомовних лютеранських проповідей, оприлюднених на цифрових платформах протестантських церков Німеччини. Методологічний інструментарій формується як інтегративна

аналітична система, що поєднує когнітивно-дискурсивний підхід, фреймове моделювання, наративний аналіз та елементи інтеракційної лінгвістики. Дослідження ґрунтується на припущенні, що мовна організація проповіді відображає не лише структурні особливості тексту, але й когнітивні процеси інтерпретації, за допомогою яких адресат співвідносить сакральні смисли з власним соціальним і екзистенційним досвідом.

Когнітивно-дискурсивний аналіз дозволяє інтерпретувати проповідь як динамічну комунікативну подію, у межах якої мовні форми взаємодіють з когнітивними моделями та інституційними нормами. Аналіз лексико-синтаксичних структур, тематичних домінант і прагматичних стратегій дає змогу реконструювати ті когнітивні схеми, що забезпечують цілісність сакрального наративу та його актуальність для сучасної аудиторії.

Фреймова організація сакрального знання. Результати аналізу засвідчують стабільну присутність кількох домінантних когнітивних фреймів.

Фрейм життєвого шляху активується через метафори руху та переходу, які поєднують біблійні наративи з універсальними сценаріями людського досвіду. Такий механізм забезпечує включення сакрального тексту в індивідуальну біографію адресата та сприяє інтерпретаційній стабільності, оскільки формує впізнаваний когнітивний сценарій (Fillmore, 1982, 118).

Фрейм солідарності реалізується через інклюзивні мовні засоби, які конструюють колективного суб'єкта і репрезентують громаду як моральну спільноту. Ця стратегія узгоджується з положеннями антропологічної лінгвістики, згідно з якими релігійна комунікація виконує функцію соціалізації та формування спільних цінностей (Schieffelin, 2007, 174).

Фрейм надії функціонує як універсальний когнітивний механізм адаптації сакрального змісту до умов сучасних кризових ситуацій, забезпечуючи можливість інтерпретації невизначеності та соціальної нестабільності в сакральній перспективі.

Наративні механізми відіграють провідну роль у когнітивній організації сучасної лютеранської проповіді, оскільки вони забезпечують послідовне розгортання смислу та створюють умови для інтеграції сакрального тексту в життєвий досвід адресата. Проповідник використовує наратив як інструмент концептуалізації, який поєднує біблійний сюжет із сучасними соціальними та екзистенційними ситуаціями.

Наративна структура проповіді зазвичай розпочинається з апеляції до повсякденного досвіду, що активує попередні когнітивні схеми адресата та зменшує дистанцію між сакральним текстом і особистими переживаннями. Далі проповідник здійснює екзегетичну інтерпретацію біблійного тексту, поєднуючи сюжетні та символічні елементи з актуальними питаннями сучасності. Завершальний етап пов'язаний з актуалізацією, у межах якої інтерпретований сакральний зміст трансформується у практичні орієнтири для повсякденного життя.

Завдяки такій структурі наратив знижує когнітивну складність абстрактних богословських концептів і сприяє емоційній залученості адресата.

Ця організація узгоджується з жанровими моделями інституційної комунікації, які забезпечують передбачуваність інтерпретації (Swales, 1990, 58).

Цифрове середовище спричиняє фрагментацію тексту, посилення ролі афористичних формул і універсалізацію нарративних сценаріїв. У таких умовах проповідь набуває модульної структури, у межах якої окремі висловлювання функціонують як автономні смислові блоки.

Когнітивна архітектура сучасної проповіді поєднує фреймову стабілізацію смислу, наративну динаміку, інституційну легітимацію та медіатизовану реплікацію. Така модель демонструє взаємодію когнітивних і соціально-дискурсивних чинників.

Лютеранська проповідь функціонує як когнітивно-комунікативна система, у межах якої сакральне знання не лише передається, але й активно конструюється через взаємодію фреймів і нарративів. Процеси медіалізації підсилюють універсальність когнітивних моделей і сприяють їхній адаптації до гетерогенної аудиторії. Інтеграція когнітивної лінгвістики, теорії жанрів і досліджень медіалізації дозволяє розглядати релігійний дискурс як динамічну систему колективного смислотворення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
3. Campbell H. A. Digital Religion: Understanding Religious Practice in New Media Worlds. London : Routledge, 2013. 279 p.
4. Couper-Kuhlen E., Selting M. Interactional Linguistics: Studying Language in Social Interaction. Cambridge : Cambridge University Press, 2018. 640 p.
5. Crystal D. Linguistics, Language and Religion. London : Longman, 1965. 152 p.
6. Deppermann A. Gespräche analysieren: Eine Einführung. Wiesbaden : VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2007. 360 S.
7. Fairclough N. Language and Power. 3rd ed. London : Routledge, 2015. 306 p.
8. Fillmore C. J. Frame Semantics. In: Linguistics in the Morning Calm. Seoul : Hanshin Publishing, 1982. P. 111–137.
9. Günthner S., Knoblauch H. Culturally patterned speaking practices: The analysis of communicative genres. *Pragmatics*. Vol. 5, No. 1. Elsevier, 1995. P. 1–32.
10. Hepp A. Deep Mediatization. London : Routledge, 2019. 256 p.
11. Hutchings T. Creating Church Online: Ritual, Community and New Media. London : Routledge, 2017. 217 p.
12. Jaworski A. Language and religion. *Journal of Pragmatics*. Vol. 41, No. 10. Elsevier, 2009. P. 2013–2018.

13. Luckmann T. Kommunikative Gattungen und kommunikative Rationalität / Hrsg. Berger P. L., Luckmann T. *Kommunikative Gattungen*. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1986. S. 191–222.
14. Ricoeur P. Narrative identity. *Philosophy Today*. Vol. 35, No. 1. Chicago, 1991. P. 28–35.
15. Schieffelin B. B. Language and religion / ed. A. Duranti. *A Companion to Linguistic Anthropology*. Oxford : Blackwell, 2007. P. 171–185.
16. Swales J. *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 260 p.

Сергій Богуславський

кандидат філологічних наук, доцент
завідувач кафедри німецької філології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Яна Маслова

студентка 4 курсу факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

КОГНІТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДІЙ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ КОМП'ЮТЕРНОМУ ДИСКУРСІ: РОЛЬ АНГЛІЦИЗМІВ У СТРУКТУРУВАННІ ПРОЦЕДУРНОГО ЗНАННЯ

Сучасний розвиток цифрових технологій істотно трансформує мовні практики професійних спільнот і створює нові умови для функціонування спеціалізованої лексики. Німецькомовний комп'ютерний дискурс демонструє високий рівень інтенсивності лексичних запозичень з англійської мови, які активно інтегруються у професійне спілкування, навчальні матеріали, технічну документацію та онлайн інструкції. Попередні дослідження описують англіцизми як результат мовного контакту, глобалізації або термінологічної економії, однак значно менше уваги приділяється когнітивним механізмам, завдяки яким ці одиниці структурують знання про технічні дії.

Проблема полягає у необхідності пояснити, як англіцизми не лише позначають технічні процеси, але й моделюють їх у свідомості користувача, формують уявлення про послідовність операцій і сприяють когнітивній стандартизації професійних практик. Когнітивна лінгвістика розглядає мову як інструмент концептуалізації досвіду, тому вона надає ефективну теоретичну базу для аналізу цього явища (Evans, Green, 2006).

Дослідники описують англіцизми у німецькій мові переважно з позицій соціолінгвістики, контактної лінгвістики або термінознавства. Onysko аналізує англійські запозичення як фактори лексичної продуктивності та кодового перемикання у сучасній німецькій мові (Onysko, 2007). У межах термінологічних досліджень Cabré наголошує, що спеціалізована лексика виконує функцію категоризації професійного знання та забезпечує точність

комунікації (Cabr , 1999). Українські дослідники також звертають увагу на роль неологізмів та англіцизмів у медійному та фаховому дискурсі (Бондар, Осіпчук, 2023).

Водночас більшість праць не розглядає англіцизми як когнітивні інструменти моделювання дій. Відсутній системний аналіз того, як запозичені дієслівні одиниці структурують подіїв сценарії, фрейми або скрипти, які репрезентують технічні операції. Саме ця лакуна визначає мету дослідження.

Дослідження спирається на положення когнітивної лінгвістики, згідно з якими мовні структури відображають концептуальні процеси людини. Evans і Green зазначають, що мова функціонує як інструмент організації знання і як засіб побудови ментальних моделей досвіду (Evans, Green, 2006). Lakoff і Johnson показують, що концептуальні структури формуються через метафоричне осмислення та тілесно зумовлену взаємодію зі світом (Lakoff, Johnson, 1980).

Поняття фрейму, запропоноване Fillmore, дозволяє описати лексичні одиниці як елементи структурованих сценаріїв, які активують комплекс знань про типову ситуацію (Fillmore, 1982). Langacker розглядає мовні вирази як профілювання певних аспектів концептуальної структури, що допомагає пояснити різні способи представлення дії (Langacker, 2008).

У межах цієї теоретичної рамки дія визначається як когнітивно організована подія, яка включає агента, інструмент, мету, часову структуру і результативність. Технічна дія у комп'ютерному дискурсі репрезентується через послідовність операцій, що відповідає процедурному сценарію.

Англіцизм розуміється як лексична одиниця англійського походження, яка інтегрується у німецьку мовну систему і функціонує відповідно до її граматичних і дискурсивних норм. Комп'ютерний дискурс визначається як різновид професійної комунікації, який спрямований на передачу знань про технології, програмне забезпечення та цифрові процеси.

Когнітивне моделювання дії означає процес мовного структурування технічної операції таким чином, що користувач може реконструювати послідовність необхідних кроків.

Матеріалом дослідження виступають тексти німецькомовних онлайн інструкцій, технічних форумів, навчальних посібників та документації програмного забезпечення. Аналіз охоплює дієслівні англіцизми, які описують комп'ютерні дії, наприклад *downloaden*, *rebooten*, *resetten*, *streamen*, *connecten*.

Методологія поєднує когнітивно дискурсивний аналіз, фреймове моделювання та ономазіологічний підхід. Ономазіологічний аналіз виходить із концепту дії і досліджує мовні засоби її реалізації.

Параметри аналізу включають: концептуальну структуру події, рольові учасники, процесуальність або результативність, ступінь когнітивної компресії та дискурсивну функцію у навчальному тексті.

Комп'ютерний дискурс має інструктивний характер і орієнтується на передачу процедурного знання. Тексти прагнуть мінімізувати неоднозначність

і забезпечити відтворюваність дії. Тому мовні засоби часто концентрують складні процеси у компактних позначеннях.

Англіцизми відіграють ключову роль у цьому процесі, оскільки вони позначають стандартизовані операції, які мають міжнародне використання. Наприклад, дієслово *downloaden* активує сценарій завантаження даних із мережі на локальний пристрій. Користувач отримує не лише назву дії, але й модель послідовності операцій.

Дієслово *booten* демонструє високий рівень когнітивної компресії. Воно позначає запуск системи, але також включає знання про перевірку компонентів, ініціалізацію програм і готовність до роботи. Лексема функціонує як когнітивний якор, який дозволяє користувачеві швидко активувати складний фрейм дії.

Подібний механізм спостерігається у випадку *streamen*, де мовна одиниця структурує процес безперервної передачі даних і формує уявлення про одночасність отримання та відтворення інформації.

Англіцизми сприяють стандартизації фахового мислення, оскільки вони формують універсальні сценарії, які розпізнаються представниками різних мовних спільнот.

Когнітивна граматика пояснює, що мовні одиниці профілюють різні аспекти події. Наприклад, *resetten* акцентує результативність, тоді як *upgraden* підкреслює процес покращення системи. Таким чином, вибір англіцизму впливає на те, як користувач інтерпретує технічну операцію.

Англіцизми виконують функцію когнітивної економії, оскільки вони скорочують опис складних процесів і підвищують ефективність комунікації. В інструктивних текстах вони виступають маркерами послідовних кроків і створюють відчуття стандартизованого професійного середовища.

Аналіз показує, що англіцизми у комп'ютерному дискурсі виконують три основні функції: вони структурують концептуальні фрейми технічних дій, забезпечують когнітивну компресію складних процесів та підтримують міжнародну стандартизацію професійного знання.

Дослідження доводить, що англіцизми у німецькомовному комп'ютерному дискурсі функціонують як інструменти когнітивного моделювання дій. Вони не лише позначають операції, але й організовують ментальні сценарії, які дозволяють користувачам швидко інтерпретувати технічні процеси. Такий підхід відкриває перспективи для подальших досліджень взаємодії мовного запозичення та когнітивної структури спеціалізованого знання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар Н. В., Осіпчук Н. В. Роль неологізмів у сучасному англomовному та німецькомовному медійних дискурсах. *Нова філологія*. Запоріжжя, 2023. № 89. С. 43–49.
2. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно дискурсивної лінгвістики. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.

3. Cabré M. T. Terminology: Theory, Methods and Applications. Amsterdam: John Benjamins, 1999. 248 p.
4. Evans V., Green M. Cognitive Linguistics: An Introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. 857 p.
5. Fillmore C. J. Frame Semantics. In: Linguistics in the Morning Calm. Seoul: Hanshin Publishing, 1982. P. 111–137.
6. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press, 1980. 242 p.
7. Langacker R. W. Cognitive Grammar: A Basic Introduction. Oxford: Oxford University Press, 2008. 562 p.
8. Onysko A. Anglicisms in German: Borrowing, Lexical Productivity, and Written Codeswitching. Berlin: De Gruyter, 2007. 376 p.

Евеліна Босва

кандидат філологічних наук

доцент кафедри української та зарубіжної літератур

Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського

ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ АНГЛІЗМІВ ДО СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

В останні десятиріччя ми спостерігаємо значні зміни в лексичному складі української мови. Словниковий склад, як відомо, є найрухливішою, найпроникливішою сферою мови. Значні трансформації соціуму на території всього пострадянського простору в кінці XX - початку XXI ст. стали основою для розвитку активних процесів в українській мові новітнього періоду, в результаті дії яких з'явилася величезна кількість нових явищ на всіх рівнях мовної системи.

Одним із вагомих джерел збагачення словникового складу в досліджуваній період є запозичення з інших мов. Як відомо, зростання словникових ресурсів літературних мов унаслідок запозичень і кальок є одним з найвиразніших явищ мовно-літературного розвитку. Кількість запозичень в останні десятиліття XX ст. та початку XXI ст., що ввійшли у широкий ужиток і засвоєні українською літературною мовою, досить значна. Проте, кількісне накопичення англійзмів – це лише початок збагачення мови. Справжнє ж збагачення починається тоді, коли слово осмислюється на широкому культурно-історичному фоні. Центральним питанням у вивченні запозичень є їхнє пристосування, адаптація до системи мови-реципієнта. Запозичене слово підкоряється мові, що запозичує, її семантичній і граматичній системам. У науковій літературі з цього питання виокремлюють такі показники освоєння запозиченого слова: 1) фонетико-графічна передача іншомовного слова засобами мови-реципієнта; 2) фонетичне освоєння слова, яке не обов'язково повинне бути повним і в процесі якого можуть з'явитися нові фонемі або периферійні підсистеми мови-реципієнта; 3) граматичне освоєння, головними показниками якого є входження іншомовного слова до певного граматичного

класу слів мови-реципієнта і набуття у зв'язку з цим відповідних морфологічних і синтаксичних ознак; 4) словотвірна активність, яка полягає у здатності іншомовних слів служити базою для творення нових слів; 5) семантичне освоєння. Цей показник найбільш повно висвітлений у дослідженні О. Г. Муромцевої: «Семантичне освоєння запозичень - це питання про включення їх в лексико-семантичну систему приймаючої мови, встановлення різноманітних зв'язків їх з питомими елементами словника, включення їх в різноманітні ряди і ланцюги залежностей, що в різних напрямках пересікають словниковий склад мови» (Муромцева, 1985, 62); 6) свідченням освоєння слова і одночасно умовою його адаптації є широке вживання іншомовного слова в літературній мові.

Найважливішим кроком у пристосуванні англomовної лексики до мовної системи мови-реципієнта є семантична адаптація, тобто семантичні процеси і зміни, яким підлягають іншомовні слова у новому мовному оточенні. Запозичення на позначення «чужих» реалій у початковий період свого функціонування характеризуються деякими особливостями: 1) первісною недостатністю контекстів, що актуалізують значення запозичення; 2) однозначністю запозичення; 3) низькою словосполучованою здатністю. Але не всі слова, що проникають в українську мову, проходять адаптацію. Наприклад, є слова, які за своїм значенням довгий час залишаються лише засобами номінації англійської дійсності та не можуть бути віднесені до української. Це слова (чи групи слів) зі специфічними «національними» рисами, що означають: а) назви грошових одиниць (*долар, пенс, фунт стерлінгів, цент* тощо); б) назви специфічних організацій (*Ку-Клукс-Клан, Інтелідженс-сервіс*).

Дослідниками помічено, що, звертаючись до лексичного фонду чужої мови, мова-реципієнт бере не готові одиниці з усіма їхніми лексико-семантичними варіантами, а запозичує лише якесь одне чи два значення полісемічного слова. Наприклад, Оксфордський тлумачний словник англійської мови (Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English) подає три значення запозиченого не так давно слова «менеджмент»: **management** – 1. managing or being managed (керувати чи бути керованим); 2. skillful treatment; delicate (уміле чи делікатне користування); 3. all those concerned in managing, an industry otherwise etc. (все, що стосується управління, виробництва тощо) (OALD, 2007, 868). Із розширенням вживання іноземних слів-означень «чужої» дійсності чи поняття настає період, коли слово використовується для означення явищ, предметів чи понять вже щодо української дійсності, що стали відомими та спільними для носіїв як англійської мови, так і української. Цей період запозичення слова українською мовою характеризується розширенням семантичного наповнення іншомовної лексики. На другому етапі іноземне слово вступає в тісний зв'язок з «питомими» словами, але воно ще семантично не закріпилось у системі приймаючої мови та ще не настільки відірвалось від свого англійського етимона, щоби зайняти більш самостійне місце в колі близьких за значенням

слів. Третій етап семантичної еволюції англіцизмів в українській мові характеризується повним відривом від мови-джерела та вищим ступенем формальної та семантичної асиміляції.

Отже, процес лексико-семантичної адаптації англізмів в українській мові є найбільш значущим в усьому процесі запозичення слів. Саме лексико-семантична система мови-реципієнта є системою, що стимулює подальший розвиток чи зникнення того чи іншого слова з її лексичного фонду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Муромцева О. Г. Розвиток лексики української літературної мови в другій половині XIX на початку XX століття. Харків: Вища школа, 1985. 152 с.
2. Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Oxford, 2007. 1780p. (OALD)

Валерія Бондаренко

викладач кафедри німецької філології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНА РЕКОНСТРУКЦІЯ КОНЦЕПТУ WERBUNG У НІМЕЦЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ: ДЕФІНІЦІЙНА СЕМАНТИКА, ФРЕЙМОВА СТРУКТУРА ТА ПРАГМАТИЧНІ ПАРАМЕТРИ РЕКЛАМНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасна когнітивна лінгвістика стикається з фундаментальною проблемою опису того, яким чином соціально значущі комунікативні явища концептуалізуються у мові та інституціоналізуються через лексикографічні практики. Реклама як форма масової комунікації демонструє особливо складну семіотичну організацію, оскільки поєднує прагматичні, когнітивні та соціокультурні механізми впливу. У межах когнітивної парадигми мовознавства концепти розглядаються як ментальні структури, що інтегрують знання, досвід і культурні моделі, які відображаються через мовні одиниці (Селіванова, 2008, 312).

У дослідженнях рекламного дискурсу існують різні підходи до його аналізу. Одні дослідники розглядають рекламу як різновид персуазивного дискурсу, який реалізує стратегічне переконання через мовні та візуальні засоби (Cook, 2001, 15). Інші трактують рекламу як інституціоналізовану соціальну практику, що відображає ідеологічні структури суспільства та механізми влади (Fairclough, 2015, 139). У межах когнітивної лінгвістики акцент зміщується на реконструкцію концептуальних моделей, які лежать в основі значення лексем, що позначають рекламну діяльність (Evans & Green, 2006, 162).

Попри значну кількість досліджень рекламної комунікації, залишається недостатньо опрацьованою проблема дефініційної концептуалізації реклами в лексикографічному дискурсі. Саме словникові

дефініції відображають узагальнене мовне знання і дозволяють реконструювати інваріантну когнітивну модель концепту.

Метою роботи є реконструкція дефініційного параметра концепту WERBUNG у німецькій мовній картині світу на основі когнітивно-дискурсивного аналізу лексикографічних джерел.

Концепт у когнітивній лінгвістиці визначається як ментальна одиниця, яка структурує знання про світ і забезпечує інтерфейс між мовою та мисленням (Селіванова, 2008, 294). Такий підхід передбачає аналіз значення як багаторівневої системи, що включає семантичні, прагматичні та культурні компоненти.

Фреймова семантика Чарльза Філлмора пропонує розглядати значення слова як активацію когнітивного сценарію, який включає типові ролі учасників, їхні взаємодії та очікувані результати (Fillmore, 1982, 117). У сучасних дослідженнях фреймова теорія активно застосовується для аналізу інституціоналізованих дискурсів, включаючи рекламу (Boas, 2021, 54).

З позицій критичного дискурс-аналізу реклама постає як форма соціального впливу, що інтегрує мовні ресурси з економічними цілями і прагматичними стратегіями переконання (Fairclough, 2015, 141). Когнітивна лінгвістика доповнює цей підхід, досліджуючи концептуальні структури, які дозволяють інтерпретувати рекламні повідомлення як цілеспрямовані дії.

Матеріалом дослідження виступають дефініції лексеми Werbung у провідних німецьких лексикографічних джерелах: Duden Online, DWDS – Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache та Wahrig Deutsches Wörterbuch.

Методологія включає: компонентний аналіз, когнітивно-дискурсивний аналіз, фреймове моделювання та порівняльний аналіз дефініцій.

Дефініційна структура концепту WERBUNG. У словнику Duden реклама визначається як сукупність заходів, спрямованих на формування інтересу та спонукання до певної поведінки. Це формулювання відображає концептуалізацію реклами як цілеспрямованої соціальної дії, що має прагматичну мету. Компоненти Interesse wecken та Verhalten veranlassen кодують когнітивну активацію і перлокутивний ефект повідомлення.

Подібне трактування відповідає визначенню реклами як персуазивного дискурсу, у якому мовні структури організовуються з метою впливу на когнітивні установки адресата (Cook, 2001, 18).

DWDS визначає Werbung як діяльність із просування товарів і формування їх відомості. Тут концепт розгортається як процес, що включає агентивність, планування та економічну орієнтацію.

У Wahrig реклама описується як планомірний вплив на людей. Таке визначення підкреслює інтенціональність і соціальну регламентованість рекламної діяльності.

На основі аналізу дефініцій можна реконструювати фрейм реклами:

1. Ініціатор комунікації. Агент, який створює рекламне повідомлення і контролює його поширення.

2. Об'єкт просування. Товар, послуга або ідея, що отримує позитивну концептуалізацію.

3. Адресат. Активний інтерпретатор повідомлення, чия когнітивна система зазнає впливу.

4. Комунікативний канал. Медіа як простір реалізації рекламного дискурсу.

5. Цільова дія. Очікувана поведінка реципієнта.

Такий сценарій відповідає принципам фреймової семантики, де значення слова пов'язане з типізованою ситуацією (Fillmore, 1982, 120).

Аналіз дефініцій дозволяє виділити ключові когнітивні ознаки: інтенціональність, персуазивність, інформативність, економічна спрямованість та інституціоналізованість.

З точки зору когнітивної теорії значення, ці характеристики формують концептуальне ядро і відображають колективні уявлення про рекламу (Evans & Green, 2006, 166).

Реклама функціонує як гібридний дискурс, який інтегрує інформаційні та переконувальні функції. Її мовна організація підпорядкована прагматичним цілям і соціальним нормам. Критичний дискурс-аналіз показує, що реклама формує соціальні значення через мовні структури, які активують цінності і бажані моделі поведінки (Fairclough, 2015, 142).

Дефініційний аналіз демонструє, що лексикографічні формулювання відображають не лише значення слова, але й структуровану когнітивну модель соціальної дії. Концепт WERBUNG у німецькій мовній картині світу інтегрує: сценарій цілеспрямованої комунікації, економічні та культурні установки і прагматичні механізми впливу.

Когнітивно-дискурсивний аналіз дефініцій лексеми Werbung дозволив реконструювати стабільну фреймову модель концепту реклами, яка включає агента, адресата, об'єкт, канал і прагматичний результат. Словникові дефініції фіксують інституціоналізоване знання і відображають колективну концептуалізацію реклами як соціально регламентованої персуазивної діяльності.

Дефініційний параметр виступає ключовим механізмом концептуалізації, оскільки він структурує знання через узагальнені когнітивні схеми. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на корпусний аналіз і міжмовне зіставлення рекламних концептів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
2. Boas H. C. Frame Semantics in Lexicography and Natural Language Processing Berlin : Springer, 2021. 301 p.
3. Cook G. The Discourse of Advertising. London : Routledge, 2001. 256 p.
4. Duden Online. Werbung. URL: <https://www.duden.de> (дата звернення: 22.02.2026).

5. DWDS – Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. Werbung. URL: <https://www.dwds.de> (дата звернення: 22.02.2026).
6. Evans V., Green M. Cognitive Linguistics: An Introduction. London : Lawrence Erlbaum Associates, 2006. 828 p.
7. Fairclough N. Language and Power. 3rd ed. London : Routledge, 2015. 306 p.
8. Fillmore C. J. Frame Semantics. In: Linguistics in the Morning Calm. Seoul : Hanshin Publishing, 1982. P. 111–137.
9. Wahrig G. Wahrig Deutsches Wörterbuch. Gütersloh : Bertelsmann, 2011. 1280 S.

Ірина Бондаренко

аспірантка кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ВАРІАТИВНІСТЬ ПРИКМЕТНИКІВ ПОЗИТИВНОЇ ОЦІНКИ В МОВЛЕННІ БРИТАНСЬКИХ ФЕШН-ВЛОГЕРІВ

Пізнаючи навколишній світ, людина намагається визначити цінність предметів, явищ, законів природи та суспільства для свого буття. У внутрішньому світі людини «оцінка відповідає думкам та відчуттям, бажанням та потребам, цілеспрямованій волі» (Бігунова, 2025б, 21).

Пропонована розвідка має на меті окреслення лексичних засобів вираження оцінки в мовленні фешн-влогерів. Передумовами дослідження слугувала теза про універсальність оцінки як ціннісного аспекта значення (Бігунова, 2025а; Приходько, 2019 та ін.). Відомо, що існують цілі шари лексики, призначені для вираження оцінки, і найбільший шар утворюють оцінні прикметники.

Матеріалом дослідження слугували відео блоги британських фешн-влогерів, вимова яких – сучасний британський стандарт: Standard Southern British (SSB).

Мовлення фешн-влогерів характеризується оцінним характером, причому зі знаком «+». Позитивно оцінюється елегантність, розкіш, комфорт модних новинок. Особливо поширені оцінні та афективні прикметники, такі як *beautiful, cool, good, nice, chic, gorgeous*, що вживаються для опису модного одягу:

- *I think it looks so **chic** and the colour is just **beautiful**.*
- *I absolutely love their denim. I think it's amazing quality, **beautiful** fit.*
- *They somehow just seem to look really **cool** (<https://youtu.be/UPddy7-f3uw?si=v98k9NDKjFOscPr2>).*

Вибірка прикметників оцінної семантики представлена у таблиці 1, яка дозволяє простежити варіативність найбільш уживаних прикметників (за 100% бралася загальна кількість вживань прикметників).

Таблиця 1

**Частота вживань прикметників позитивної оцінки
у мовленні фешн-влогерів, у %**

Лексема	Частота вживання	Лексема	Частота вживання	Лексема	Частота вживання
Beautiful	9,43	versatile	2,05	subtle	1,23
Cool	6,56	interesting	2,05	comfortable	1,23
good	5,33	romantic	2,05	elegant	1,23
excited	4,10	important	1,64	stylish	1,23
casual	3,69	expressive	1,64	sophisticated	1,23
Nice	3,69	practical	1,64	pretty	0,82
Chic	3,28	timeless	1,64	free	0,82
favourite	2,87	amazing	1,64	sexy	0,82
lovely	2,87	clean	1,64	useful	0,82
perfect	2,87	positive	1,23	wonderful	0,82
gorgeous	2,87	odd	1,23	refined	0,41
popular	2,46	emotional	1,23	traditional	0,41
wearable	2,46	inspired	1,23	aggressive	0,41
great	2,46	weird	1,23	confident	0,41
New	2,05	modern	1,23	outrageous	0,41
neutral	2,05	fresh	1,23	rebellious	0,41
classic	2,05	feminine	1,23	fabulous	0,41

Отримані данні дозволяють дійти висновку, що найбільш активно вживаються наступні позитивно-оцінні й афективні прикметники: *beautiful* (9,43%), *cool* (6,56%), *good* (5,33%), *excited* (4,10%), *casual* (3,69%), *nice* (3,69%), *chic* (3,28%), *favourite*, *lovely*, *perfect*, *gorgeous* (по 2,87%), *popular*, *wearable*, *great* (по 2,46%).

Найпоширенішим засобом інтенсифікації позитивної оцінки в мовленні фешн-влогерів є модифікація прикметника за допомогою прислівників-інтенсифікаторів. В нашій вибірці такими інтенсифікаторами є прислівники *very*, *quite*, *pretty*, *really*, *absolutely*, *definitely*, *so*. Вони передують оцінному прикметникові і підсилюють його позитивну семантику, наприклад:

- *I feel like this is going to be **really popular** amongst you guys that are watching.*
- *... the reason I'm **so excited** for most of them is they are just **very wearable** ... (<https://youtu.be/DdbmcGQWw8M?si=aMILoACzHhrVopzL>).*

Вибірка прислівників-інтенсифікаторів, вживаних у мовленні фешн-влогерів, представлена у таблиці 2.

Таблиця 2

Частота вживань прислівників-інтенсифікаторів з прикметниками позитивної оцінки у мовленні фешн-влогерів, у %

Інтенсифікатори	%
really	39,33
very	19,66
so	8,43
absolutely	5,06
definitely	3,93
quite	3,93
pretty	1,12

Як свідчить табл. 2, найчастіше вживаються такі прислівники-інтенсифікатори, як *really* (39,33%), *very* (19,66%), *so* (8,43%) та *absolutely* (5,06%).

Отже, оцінка як універсальна категорія може виявлятися на різних мовних рівнях і виражатися різними засобами. Насамперед, це лексичні засоби, головним чином, прикметники, що мають здатність вказувати на властивості предметів, виявлені в процесі оцінки. Лексико-семантичний рівень є основним рівнем вираження оцінки. В цій статті було зроблено спробу класифікації позитивно-оцінних прикметників та прислівників-інтенсифікаторів оцінки, які активно вживаються у мовленні британських фешн-влогерів.

Перспективу вбачаємо у визначенні інших частин мови, в семантиці яких, присутня оцінка: іменників, дієслів, фразеологічних утворень, які активно вживаються влогерами для опису модних тенденцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігунова Н. О. Когнітивно-комунікативні особливості реалізації оцінки в англomовному художньому дискурсі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2025а. Вип. 85. Т. 1. С. 193 – 199.
2. Бігунова Н. О. Лінгвальні маркери оцінки в англomовному художньому дискурсі. *Нова філологія*. Вип. 97. Запоріжжя, 2025б. С. 19 – 26.
3. Приходько Г.І. Полістатусність категорії оцінки. *Львівський філологічний часопис*. Вип. 5. Львів: Гельветика, 2019. С. 128 – 133.

Василь Бялик
доктор філологічних наук,
професор кафедри лінгвістики та перекладу
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

МЕХАНІЗМИ КОМУНІКАТИВНОГО РЕЗОНАНСУ ЛЕКСИЧНОГО КВАНТОРА

Поняття «лексичного квантора» (далі – ЛК) було введено нами раніше (Бялик, 2011; Бялик, 2012; Бялик, 2013), де особливу увагу привертає другий компонент цього терміну «квантор», який тлумачиться не традиційно, а є результатом телескопії (стягнення) двох понять: «квант» та «оператор». Така словотвірна модель передбачає експлікацію глибинної сутності явища, де «квант» вказує на дискретну порцію структурованого знання або інформації, а «оператор» – на функційну роль та виступає інструментом категоризації мовної картини світу.

Отже, під ЛК розуміємо номінативну одиницю, що репрезентує інтеріоризований у свідомості людини вербалізований концепт. Це оператор категоризації мовної картини світу, який вербальними засобами (про що свідчить наявність компонента терміна «лексичний») передає певний квант релевантної інформації про навколишній світ у процесі його пізнання (Бялик, 2012, 82-86).

Введення терміна «лексичний квантор» дозволяє по-новому поглянути на процеси номінації та пізнання. ЛК трактується як енергетично-інформаційний згусток, що забезпечує дискретність сприйняття світу та його ціннісну інтерпретацію та є важливим засобом комунікативного процесу. У процесі пізнавальної діяльності людиною ЛК активує, принаймні, три механізми комунікативного резонансу: емоційний, який викликає психоемоційну реакцію; когнітивний, що задає фрейм для сприйняття події, та соціальний, котрий сигналізує про ціннісну приналежність. У комплексі вони створюють синергетичний ефект, де ЛК стає активним агентом комунікації, що інтегрує інформацію, емоції та цінності.

Емоційний, чи краще сказати психоемоційний, рівень є свідченням того, що ЛК функціонує не лише як носій знання, а й як енергетичний тригер, який формує психоемоційну реакцію адресата. Позитивна енергетика ЛК, наприклад *heroic act*, підсилює емпатію та довіру, знижуючи критичний бар'єр сприйняття. Негативні квантори, як *betrayal*, мобілізують психіку на захист або агресію, блокуючи раціональний аналіз. Так, наприклад, в художньому творі героїчний вчинок одного з персонажів може підкреслюватися словом *sacrifice* замість *effort*. Хоча семантичне значення близьке, перший варіант несе потужний позитивний заряд, що формує глибше емоційне залучення читача.

На когнітивному рівні ЛК виконує роль оператора фреймінгу, задаючи певний кут сприйняття. Наприклад, назвавши подію *бунт* замість *протест*,

мовленнєвий актор підсилює негативну конотацію, формуючи у реципієнта відповідну оцінку ситуації.

ЛК задають ментальні сценарії, активують асоціативні ряди та спрямовують когнітивну обробку подій. Вибір ЛК формує не лише смисл, а й емоційно-ціннісне відображення реальності. Знову вдамося до прикладу, коли *demonstration* замість *riot* створює позитивний фрейм, демонструючи законність та організованість дії, що впливає на сприйняття учасників.

ЛК виконує соціально-ціннісну функцію, маркуючи мовленнєвого актора як «свій-чужий». Адресат зчитує енергетичний заряд слова і визначає приналежність мовця до власної ціннісної групи. Так, у політичному дискурсі слово *patriot* активує ідентифікацію з групою. У художніх текстах квантори *loyalty* або *betrayal* створюють соціальну дистанцію, підсилюють сприйняття персонажів та їхніх дій.

Таким чином, ЛК – це не просто номінативна одиниця, репрезентована словом чи словосполученням, а активний агент впливу, що інтегрує інформацію, емоції та цінності. Вплив ЛК проявляється на психоемоційному, когнітивному та соціальному рівнях. Поняття «лексичний квантор» відкриває нові перспективи для аналізу дискурсу. Практичне застосування отриманих результатів може втілюватись у моделюванні комунікаційних стратегій у художньому, політичному та міжособистісному дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бялик В. Д. Епістемологія лексичного квантора: монографія. Чернівці: Золоті литаври, 2012. 420 с.
2. Бялик В. Д. Лексичний квантор в англomовному публіцистичному дискурсі : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04 / Бялик Василь Дмитрович ; Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2013. 463 с.
3. Бялик В. Д. Природа та сутність лексичного квантора . *Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія*. 2011. Вип. 566-567. С. 18–24.

Софія Вілкова

здобувач третього рівня вищої освіти
кафедри англійської філології

Львівського національного університету імені Івана Франка

ЗАПЕРЕЧЕННЯ В ПРОСТОМУ РЕЧЕННІ АНГЛОМОВНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ОНЛАЙН ДЕТЕКТИВУ

Сучасний лінгвістичний дискурс у сфері цифрової літератури демонструє специфічне використання граматичних категорій для посилення інтерактивності та когнітивного залучення читача. Психологічний онлайн детектив, як жанр, що фокусується на дослідженні внутрішніх мотивів злочину та дедуктивному аналізі, активно експлуатує категорію заперечення в межах простого речення.

Дослідження базується на аналізі мовних конструкцій у творах, що стали еталонами психологізму в цифрову епоху, зокрема “The Silent Patient” Алекса Майклідса (Alex Michaelides), “The Girl on the Train” Паула Хокінс (Paula Hawkins), “The Maid” Ніти Проуз (Nita Prose), а також класичних детективних наративах, доступних у відкритих онлайн-архівах, як-от “The Murder of Roger Ackroyd” Агати Крісті. У цих текстах заперечення виступає не просто маркером негачії, а інструментом верифікації істини та побудови логічних апорій.

Функціонування заперечення в простому реченні реалізується через розгалужену систему граматичних, лексичних та прагматичних засобів (Татаровська, 2025). Пряме граматичне заперечення, виражене часткою *not* або займенником *no*, у творі А. Майклідса “The Silent Patient” стає основою сюжетотворення: речення “*Alicia did not speak*” або “*There is no evidence of a struggle*” фіксують стан патологічної статичності та відсутності доказів, що формує первинний когнітивний дисонанс у читача (Michaelides). Лексичне заперечення, представлене афіксальними морфемами, дозволяє авторам зберігати стверджувальну форму речення, одночасно маркуючи деструкцію реальності (Татаровська, 2025). Так, у романі П. Хокінс “The Girl on the Train” фрази “*Her movements were unsteady*” та “*The memory is inaccessible*” через префікси *un-* та *in-* передають психологічну нестабільність та амнезію головної героїні, перетворюючи просте речення на інструмент демаркації між фактом і суб’єктивною ілюзією (Hawkins).

Особливу роль у текстах онлайн детективів відіграють негативні прислівники, які в межах коротких конструкцій створюють ефект абсолютної ізоляції або безапеляційності. У романі Н. Проуз “The Maid” твердження “*I never misinterpret a smudge*” або “*I have nowhere else to go*” демонструють жорстку логічну структуру світу персонажа, де заперечення слугує засобом соціального самозахисту (Prose). На прагматичному рівні заперечення часто набуває прихованого характеру, реалізуючись через дієслова з негативною семантикою. Наприклад, у класичному детективі А. Крісті “The Murder of Roger Ackroyd” речення “*I failed to see the connection*” або “*The window remained closed*” фактично функціонують як заперечні структури, що приховують істину за маскою неуважності оповідача (Christie). У цифровому середовищі, де швидкість сприйняття тексту є критичною, такі лаконічні форми дозволяють авторам маніпулювати фокусом уваги, створюючи «семантичні пастки».

Таким чином, заперечення в простому реченні англomовного психологічного онлайн детектива є фундаментальним засобом реалізації жанрової специфіки. Воно забезпечує не лише логічне заперечення фактів, а й формує психологічну глибину оповіді через виокремлення аномальних, «відсутніх» елементів реальності. Аналіз підтверджує, що в онлайн літературі заперечні конструкції слугують маркерами недостовірності інформації, що стимулює аналітичну діяльність реципієнта та підтримує інтелектуальну напругу, необхідну для успішного функціонування детективного наративу.

Системне використання різних видів негачії дозволяє авторам ефективно реалізувати стратегію «відкладеного розкриття», де кожне заперечення стає кроком до деконструкції хибних припущень читача, забезпечуючи високий рівень емоційного залучення в процес розслідування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Татаровська О. Дискурс заперечення в англomовному літературному постколоніалізмі : [монографія]. Львів-Рівне : Волин. обереги, 2025. 436 с.
2. Christie A. The Murder of Roger Ackroyd. *Project Gutenberg*. URL: <https://www.gutenberg.org/ebooks/69087> (дата звернення: 20.02.2026).
3. Hawkins P. The Girl on the Train. URL: https://everything830.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/08/the_girl_on_the_train_-_paula_hawkins.pdf (дата звернення: 22.02.2026).
4. Michaelides A. The Silent Patient. URL: [http://103.203.175.90:81/fdScript/RootOfEBooks/E%20Book%20collection%20-%202022%20-%20B/ENGLISH/The%20Silent%20Patient%20by%20Alex%20Michaelides%20\(z-lib.org\).epub.pdf](http://103.203.175.90:81/fdScript/RootOfEBooks/E%20Book%20collection%20-%202022%20-%20B/ENGLISH/The%20Silent%20Patient%20by%20Alex%20Michaelides%20(z-lib.org).epub.pdf) (дата звернення: 19.02.2026).
5. Prose N. The Maid. URL: <https://s1.papyruspub.com/files/demos/products/ebooks/novels/crime-enigmatic/Preview-The-Maid-by-Nita-Prose.pdf> (дата звернення: 24.02.2026).

Анна Виклюк

викладач кафедри іноземних мов

Буковинського Державного Медичного Університету

ЧАСТОТНІСТЬ ТЕРМІНУ *NEUROPLASTICITY* У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОМУ ДИСКУРСІ (НА ПРИКЛАДІ ПОДКАСТІВ)

Нейропластичність є одним з ключових термінів нейронауки сьогодні. Існують різні, лаконічніші та детальніші визначення цього поняття, але це дослідження спирається на визначення з Free Medical Dictionary, в якому зазначено, що нейропластичність – це здатність мозку змінювати структуру у відповідь на досвід (Neuroplasticity). Саме ця здатність мозку відповідає за наше навчання і, як наслідок, за науковий та іншого роду прогрес та за якість нашого життя. Відтак, нейропластичність є актуальною темою у науково-популярному дискурсі і сам термін *neuroplasticity* також згадується не лише у інформаційному матеріалі, безпосередньо присвяченому цій темі, але і у матеріалах, пов'язаних з іншими темами нейронауки та психології. Усе вищезазначене і визначає актуальність такого дослідження.

Метою дослідження є встановити частотні характеристики терміну *neuroplasticity* в корпусі транскрибованих подкастів та проаналізувати їх розподіл між окремими випусками. Мета передбачає виконання таких завдань:

- 1) підрахувати абсолютну та відносну частоту вживання ключових

нейронаукових термінів; 2) з'ясувати ступінь їхньої дисперсії (рівномірності/нерівномірності розподілу) в межах серії подкастів.

Матеріалом дослідження слугують подкасти Ендрю Х'юбермана – нейробіолога Стендфордського університету, опубліковані на його каналі Andrew Huberman та зібрані під загальною назвою Huberman Lab (Huberman Lab). Для дослідження з огляду на їх популярність та релевантність (станом на вересень 2025 року) було обрано скрипти 10 подкастів з загальною кількістю токенів – 241376.

Останніми роками подкасти дедалі частіше використовують як джерело корпусних даних, придатне для кількісного аналізу лексики й граматики. Транскрипти подкастів розглядаються як окремий реєстр із власним набором частотних і структурних характеристик (Бабайоде, Босман та ін., 2023). У сучасній українській корпусній лінгвістиці частотний аналіз розглядається як базовий інструмент опису лексичного складу текстів, що реалізується через автоматичне укладання частотних словників (Горохова, 2025).

Спираючись на ці підходи, у цій роботі подкасти з нейронаукової тематики розглядаються як спеціалізований корпус, у межах якого аналізується частота й дисперсія терміна *neuroplasticity*. Нормалізована частота обчислюється як відношення абсолютної частоти одиниці до загального обсягу корпусу з подальшим множенням на базу нормування (у цьому дослідженні це 10 000 слововживань), за загальноприйнятою формулою відносної частоти в корпусній лінгвістиці.

Абсолютна частота терміна *neuroplasticity* – 46 вживань при загальній кількості токенів у корпусі 241376. Відтак, відносна частота вживання цього терміну становить приблизно 1,9 у всіх подкастах у середньому. У цей же час, він не був вжитий однаково у кожному окремо взятому подкасті. Зокрема, він не був вжитий жодного разу у наступних подкастах: “*Curing Autism, Epilepsy & Schizophrenia with Stem Cells*” (кількість токенів у подкасті – 23198), “*Science of Mindsets for Health & Performance*” (кількість токенів – 16564) та “*Male vs. Female Brain Differences & How They Arise From Genes & Hormones*” (кількість токенів – 24779), а отже відносна та абсолютна частота терміну в цих подкастах дорівнює нулю. Цей термін вжито один раз у подкасті “*How to Expand Your Consciousness*” (кількість токенів – 22651), відтак там його відносна частота – 0,4, 3 рази – у “*Nutrients For Brain Health & Performance*” (відносна частота – 1,8 при кількості токенів – 17021), по 4 рази у “*Healthy Eating & Eating Disorders - Anorexia, Bulimia, Binging*” (відносна частота – 1,7 при кількості токенів – 22923), “*ADHD & How Anyone Can Improve Their Focus*” (відносна частота – 1,7 при кількості токенів – 23198) та у “*Controlling Your Dopamine For Motivation, Focus & Satisfaction*” (відносна частота – 1,8 при кількості токенів – 22407), 7 разів у “*Psychedelics for Treating Mental Disorders*” (відносна частота – 2,5 при кількості токенів – 28419) та 23 рази у “*How to Rewire Your Brain & Learn Faster*” (відносна частота – 6 при кількості токенів – 37824).

Таким чином, при середній відносній частоті 1,9, відносна частота вживання терміну *neuroplasticity* у кожному подкасті коливається від 0 до 6 з огляду на їх тематику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горохова Т. О. Сучасні корпусні технології в навчанні української мови як іноземної. *Професійно-прикладні дидактики*, (1), 2025. С. 61–66. <https://doi.org/10.37406/2521-6449/2025-1-10/>
2. Neuroplasticity. (n.d.) The American Heritage® Medical Dictionary, 2007. Retrieved February 28 2026 from <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/neuroplasticity/>
3. Babayode A., et al. Structural linguistic characteristics of podcasts as an emerging register of computer-mediated communication. Abstract at *International Conference on CMC and Social Media Corpora for the Humanities*. Mannheim, Germany. September, 2023.
4. Huberman Lab [Електронний ресурс] : офіц. канал на YouTube / Andrew Huberman. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/@hubermanlab>.

Леся Войтенко

доктор філологічних наук,
професор кафедри зарубіжної літератури
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ТРАНСАКЦІЙНОЇ ТЕОРІЇ ЧИТАННЯ ЛУЇЗИ РОЗЕНБЛАТТ

Луїза Мішель Розенблатт (1904–2005) – видатна американська дослідниця літератури, чия трансакційна теорія читання радикально змінила уявлення про процес сприйняття тексту. Її головні праці, «Література як дослідження» та «Читач, текст, поема: трансакційна теорія літературного твору», стали основою reader-response criticism. Розенблатт підкреслювала, що значення літературного твору виникає не в тексті самому по собі і не лише в голові читача, а в динамічній взаємодії між ними.

Трансакційна теорія базується на філософії прагматизму, зокрема ідеях Джона Дьюї та Артура Бентлі. Дьюї та Бентлі у праці «Знання та відоме» (1949) запропонували термін «трансакція» замість «інтерація», щоб підкреслити взаємне обумовлення елементів у ситуації: читач, текст і контекст постійно впливають один на одного (Dewey, J., & Bentley, A. F., 1949). Розенблатт також спиралася на семіотику Чарльза Пірса, де значення знака виникає в інтерпретації, тобто у свідомості людини, яка сприймає знак. Таким чином, мова у трансакційній теорії авторки є не статичною системою правил, а динамічним процесом, укоріненим у особистому досвіді.

Центральне поняття теорії – «трансакція». Під час читання відбувається «подія», у якій читач активує свій «лінгвістично-експерієнціальний резервуар» (сукупність попередніх знань, емоцій, асоціацій). Текст виступає

лише «стимулом» і «блакитним друком» (blueprint), який спрямовує та коригує інтерпретацію. Важливо розуміти, що Розенблатт чітко розрізняє «текст» (у значенні надруковані слова на сторінці), «читача» (конкретну особу з її унікальним досвідом) та «поему» (літературний твір, що виникає лише в момент трансакції). Як зазначає сама дослідниця: «Немає такого поняття, як загальний читач чи загальний літературний твір; є лише мільйони індивідуальних трансакцій» (Rosenblatt, 1938/1983) (Rosenblatt, 1995).

Наступним елементом є континуум «еферентного та естетичного читання». Еферентне (efferent) читання – це фокус на інформації, яку можна «винести» з тексту (наприклад, вивчення фактів у науковій статті). Естетичне (aesthetic) – це занурення в сам процес читання, увага до ритму, образів, емоцій, «проживання» твору. Розенблатт наголошувала, що саме естетична позиція дозволяє відбутися повноцінній трансакції. Без неї література втрачає художню силу (Rosenblatt, 1978).

Теорія Розенблатт мала значний вплив на дослідників протягом всього ХХ століття. Артур Епплбі у своїх працях про викладання англійської мови показав, як трансакційна модель пояснює розвиток читацьких навичок (Applebee, 1974). Річард Пробст у книзі «Реакція та аналіз» розвив ідеї Розенблатт, пропонуючи методи, де читачі спочатку висловлюють особисті реакції, а потім повертаються до тексту для обґрунтування (Probst, 1987). Гордон Прадл підкреслював соціальний вимір теорії: читання – це демократичний акт, де обговорення в групі допомагає розвивати критичне мислення (Pradl, 1996).

Сучасні дослідники застосовують трансакційну теорію до мультикультурної літератури. У статті «Трансакційна теорія та вивчення мультикультурної літератури» зазначається, що теорія Розенблатт дозволяє читачам з різним культурним бекграундом знаходити особистісний сенс у текстах, але деякі критики вважають, що вона недостатньо акцентує увагу на ідеологічній критиці (Mingshui, 2008).

Отже, трансакційна теорія Луїзи Розенблатт залишається актуальною, бо нагадує, що література – це не артефакт для розбору, а живий діалог між текстом і читачем. Теорія Розенблатт закликає до демократичного, емоційно насиченого підходу до читання та до тексту. Як писала сама дослідниця: «Читання літератури – це завжди індивідуальна та унікальна подія, що залучає розум і емоції конкретної людини» (Rosenblatt, 1938/1983). Саме цей індивідуальний підхід робить літературу потужним інструментом особистісного зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Applebee A. N. Tradition and reform in the teaching of English: a history. Urbana, IL: National Council of Teachers of English, 1974.
2. Dewey J., & Bentley A. F. Knowing and the known. Boston: Beacon Press, 1949.
3. Pradl G. M. Literature for democracy: reading as a social act. Portsmouth, NH: Boynton/Cook, 1996.

4. Probst R. E. Response and analysis: teaching literature in junior and senior high school. Portsmouth, NH: Boynton/Cook, 1988.
5. Rosenblatt L. M. Literature as exploration (5th ed.). New York: Modern Language Association of America, 1995.
6. Rosenblatt L. M. The reader, the text, the poem: the transactional theory of the literary work. Carbondale, IL: Southern Illinois University Press, 1978.
7. Mingshui C. Transactional theory and the study of multicultural literature. *Language Arts*. Vol. 85, No. 3. Challenges to Children's Literature (January 2008). Urbana, IL: National Council of Teachers of English, 2008. P. 212-220.

Валерія В'ялець

викладач кафедри німецької філології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

СЕКУЛЯРИЗАЦІЙНІ ТРАЄКТОРІЇ КОНЦЕПТУ SÜNDE У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ: КОГНІТИВНО-МЕТАФОРИЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ АКСІОЛОГІЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Сучасна когнітивна лінгвістика дедалі частіше звертається до аналізу культурно маркованих концептів, що демонструють здатність до семантичної трансформації в умовах соціальних і медійних змін. Особливо продуктивним напрямом досліджень є вивчення релігійних понять, які, виходячи за межі сакрального дискурсу, набувають нових функцій у світській комунікації. Концепт SÜNDE є одним із таких явищ, оскільки історично він формувався як теологічна категорія морального порушення, але в сучасному медійному просторі функціонує як універсальний інструмент оцінювання.

Наукова проблема полягає в тому, що більшість досліджень зосереджуються на богословському або літературному аспекті гріха, тоді як механізми когнітивної реконфігурації цього концепту в масмедійному дискурсі залишаються недостатньо описаними. У сучасних медіа релігійні лексеми часто виконують роль інтенсифікаторів оцінки, що потребує аналізу їхнього когнітивного потенціалу.

Метою дослідження є реконструкція когнітивно-метафоричних моделей концепту SÜNDE у сучасному німецькому медійному дискурсі та визначення їхніх аксіологічних параметрів.

Матеріалом дослідження стали тексти німецької якісної преси (Der Spiegel, Die Zeit, Die Welt), корпус DWDS та лексикографічні джерела.

Методи дослідження, що були застосовані задля виконання завдань статті: когнітивно-дискурсивний аналіз, метафоричне моделювання, пропозитивно-диктумний аналіз і фреймовий аналіз.

Для початку варто зазначити, що метафора, згідно з теорією концептуальної метафори, є не лише стилістичним засобом, а і базовим механізмом мислення, через який абстрактні явища осмислюються за допомогою досвідних доменів (Lakoff & Johnson, 1980, 3). Таким чином,

використання концепту гріха в медіадискурсі відображає процеси перенесення сакральних схем на світські сфери.

Значення, згідно з когнітивною лінгвістикою, розглядається як результат концептуалізації досвіду, який відображається у мовних структурах (Evans & Green, 2006, р. 157). У межах цього підходу концепти виступають структурованими ментальними утвореннями, що організують знання про соціальні явища.

Теорія концептуальної метафори стверджує, що метафори створюють системні відповідності між доменами, завдяки чому абстрактні категорії набувають конкретності (Lakoff, 1993, 204). У медійному дискурсі такі перенесення забезпечують створення моральних інтерпретацій подій.

Критичний аналіз політичних і медійних метафор показує, що вони формують ідеологічні рамки сприйняття реальності, використовуючи культурні сценарії провини та відповідальності (Charteris-Black, 2004, 23; Musolff, 2016, 59).

Аналіз показує, що концепт SÜNDE зберігає сакральне ядро, пов'язане з порушенням моральної норми. Проте у медіадискурсі ця структура модифікується. Релігійна категорія трансформується в універсальний аксіологічний оператор негативної оцінки.

Метафоричні моделі базуються на схемі: **ПОРУШЕННЯ НОРМИ = ГРІХ**.

Такий перенос дозволяє журналістам створювати морально насичені інтерпретації економічних або політичних подій.

На початку аналізу нами було розглянуто лексему *Bausünde*, проблема інтерпретації якої полягає в необхідності пояснити, яким чином релігійна категорія гріха переноситься на сферу професійної діяльності та набуває статусу інструмента естетичної й соціальної оцінки. У сучасному німецькому медіадискурсі це слово функціонує не як випадковий стилістичний засіб, а як когнітивна модель, що структурує сприйняття архітектурних рішень через призму морального порушення.

З позицій теорії концептуальної метафори метафоризація відбувається за схемою **АРХІТЕКТУРНА ПОМИЛКА Є ГРІХ**. Така кореляція між доменом-джерелом (релігійна провинна) і доменом-ціллю (будівельна практика) дозволяє переосмислювати технічний або естетичний прорахунок як моральну девіацію (Lakoff & Johnson, 1980, 5; Lakoff, 1993, 207). Відбувається не просто інтенсифікація негативної оцінки, а активація фрейму порушення норми, що має соціальні наслідки.

У класичній теологічній моделі гріха центральною є постать суб'єкта, який свідомо порушує встановлену норму. У випадку *Bausünde* агентивна роль переноситься на архітектора, забудовника або міську адміністрацію. Саме вони постають як відповідальні за «провину» перед міським середовищем.

У когнітивному плані це означає, що професійна дія інтерпретується як акт, що має моральний вимір. Архітектор більше не просто проектує споруду,

а вступає в етичну взаємодію з простором та суспільством. Така інтерпретація відповідає принципу моралізації соціальних практик у публічному дискурсі, коли професійні рішення оцінюються через категорії відповідальності та провини (Musolff, 2016, 61).

Агентивний слот фрейму включає такі семантичні компоненти: інтенціональність дії, професійну компетентність, відповідальність перед суспільством та потенційні наслідки для міського середовища.

Таким чином, архітектор у межах цієї моделі виступає як «секулярний грішник», чия дія підлягає не богословському, а суспільному осуду.

Другим ключовим елементом є об'єкт – будівля, яка сприймається як матеріалізована форма помилки. На відміну від багатьох інших професійних прорахунків, архітектурна помилка має довготривалий характер і фізично вписується у простір. Саме ця незворотність і тривалість існування споруди посилює метафоричний ефект.

У когнітивному сенсі будівля стає «тілом гріха», тобто матеріальним носієм негативної оцінки. Це відповідає загальному механізму концептуалізації абстрактних категорій через тілесні або просторові образи (Kövecses, 2010, 37). Естетична невідповідність, дисгармонія або функціональна недосконалість інтерпретуються як порушення порядку.

Об'єктовий слот фрейму містить: матеріальність, візуальну доступність, довготривалість та публічність існування.

Будівля функціонує як постійне нагадування про «провину», що посилює семантику незворотності.

Третій елемент фрейму – соціальний простір. У теологічному дискурсі гріх визначається відносно божественної норми. У випадку *Bausünde* нормативний центр зміщується до суспільства та культурних стандартів естетики.

Міський простір виступає як колективна цінність, а його порушення розглядається як зазіхання на спільне благо. Таким чином, виникає ефект колективної моралізації архітектури. Оцінка базується на уявленнях про гармонію, історичну спадщину, функціональність та відповідність контексту.

З точки зору когнітивної лінгвістики це означає зміну модальної рамки: джерелом оцінки стає не трансцендентна інстанція, а соціально вироблені стандарти (Evans & Green, 2006, 162). Простір функціонує як носій культурної пам'яті, тому його порушення сприймається як символічна шкода.

Соціальний слот включає: колективну норму, історичний контекст, культурну ідентичність та публічну дискусію.

Останнім компонентом фрейму є оцінний результат. Використання суфікса *-sünde* не лише посилює негативну оцінку, але й переводить її у категорію морального осуду. Архітектурний прорахунок перестає бути просто «несмаком» і набуває статусу.

У дискурсивному плані така номінація створює драматичний ефект, адже активує сценарій покарання, відповідальності та провини. Подібний

механізм описаний у дослідженнях медійних метафор, де моральна лексика використовується для підсилення аргументації (Charteris-Black, 2004, 24).

Наступною було розглянуто лексему *Jugendsünde*, яка в свою чергу функціонує як інструмент пом'якшення відповідальності. Метафора створює рамку «допустимої помилки», що пов'язана з молодістю.

Когнітивна схема: **ПОМИЛКА = ЕТАП ДОСВІДУ.**

Ця модель демонструє процес десакралізації концепту, оскільки моральна категорія перетворюється на біографічний маркер.

Наступна лексема, *Gedankensünde*, у сучасних медіа часто позначає заборонене задоволення або фантазію. Концепт втрачає імперативність осуду і набуває іронічного характеру. Така трансформація підтверджує, що значення формується у дискурсі і залежить від соціальних практик (Evans & Green, 2006, р. 162).

Лексеми *Erbsünde*, *Todsünde*, *Hauptsünde* в свою чергу виконують роль інтенсифікаторів оцінки.

Erbsünde використовується для позначення системних помилок, закладених у структурі явища. *Todsünde* маркує табуйовані порушення, що призводять до виключення із системи. *Hauptsünde* позначає базову причину проблеми. Такі метафори створюють драматичний ефект і підсилюють аргументацію журналістів (Charteris-Black, 2004, 24).

Проведений аналіз дозволяє виділити ключові параметри: аксіологічність, інтенсифікація, секуляризація, іронізація та інституціоналізація оцінки. Концепт *Sünde* стає універсальним маркером відхилення від норми.

Таким чином, результати дослідження демонструють, що концепт *Sünde* у сучасному німецькому медійному дискурсі зазнає глибокої когнітивної трансформації. Сакральна категорія переосмислюється як світський інструмент моральної оцінки. Метафоричне моделювання дозволяє переносити структуру гріха на різні сфери соціальної реальності, забезпечуючи інтерпретацію подій через культурно закріплені сценарії провини.

Як результат, медіадискурс виступає середовищем когнітивної адаптації релігійних концептів, що підтверджує їхню роль у сучасній мовній картині світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великорода Ю., Васишин М. Типологія метафор у науково-популярному медіадискурсі. *Синопис: текст, контекст, медіа*. № 26(3). Київ, 2020. С. 108–117.
2. Овсієнко А. С. Метафоричні утворення в медійному дискурсі. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Вип. 4(207). Кропивницький, 2023. С. 180–184.
3. Саїк А. В. Особливості концептуальної метафори в когнітивному просторі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. Вип. 42(3). Одеса, 2019. С. 139–141.

4. Charteris-Black J. *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2004. 263 p.
5. Evans V., Green M. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. London : Lawrence Erlbaum Associates, 2006. 828 p.
6. Kövecses Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford : Oxford University Press, 2010. 375 p.
7. Lakoff G. *The Contemporary Theory of Metaphor* / ed. Ortony A. *Metaphor and Thought*. Cambridge : Cambridge University Press, 1993. P. 202–251.
8. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.
9. Musolff A. *Political Metaphor Analysis*. London : Bloomsbury Academic, 2016. 194 p.
10. DWDS – Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. URL: <https://www.dwds.de> (дата звернення: 22.02.2026).

Іван Горак

аспірант кафедри англійської філології

ЛНУ ім. І.Франка

РИСИ МОТИВУ ГОРЮВАННЯ У ЛІРИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПОЕТІВ ДОБИ МОДЕРНУ

Тема порівняння соціальних та індивідуальних характеристик мотиву горювання у ліриці британських поетів пізньовікторіанської та ранньої модерністської доби Томаса Гарді, А. Е. Гаусмена, Роберта Бріджеса та Івана Франка викликає неабиякий інтерес для порівняльного аналізу, адже дозволяє побачити, як спільний дух часу (*Zeitgeist*) трансформувався в різних національних літературах. Ці поети творили на зламі епох, коли руйнувалися старі світоглядні системи, що породжувало спільний мотив горювання (*grief/melancholy*). Проте природа цього суму варіюється від інтимно-сповідального до соціально-філософського.

У Томаса Гарді (*Thomas Hardy*) горювання є найбільш екзистенційним у цьому понятті. Горювання у Гарді в індивідуальній площині – це часто провина та пам'ять. У віршах про померлу дружину («*Poems of 1912–13*») він сумує не лише за людиною, а за втраченими можливостями порозуміння. Це інтимний, глибоко психологічний біль самотньої людини, яка залишилася в порожньому домі (Ramazani, 1994). Соціальні характеристики ж мотиву суму у Гарді підживлюються відчуттям краху вікторіанської етики. Він бачить суспільство як набір жорстких правил, що ламають особистість. Його соціальний сум – це протест проти «Імаманентної Волі» (*Immanent Will*), яка байдужа до людських страждань у соціумі.

Горювання Гаусмена («*A Shropshire Lad*») – це ностальгічний, стоїчний сум за «втраченим раєм» юності. Це сум за молодістю та красою, що в'януть. Його лірика пронизана відчуттям скороминущості життя. Скорбота тут естетизована: вона красива, тиха і немінуча. Це індивідуальна туга за часом, який неможливо повернути. Скорбота Гаусмена у соціальному контексті має

виразний мілітарний та класовий контекст. Він оплакує молодих солдатів («The lads that will never be old»), яких соціальні обставини (війна, імперські амбіції Британії) шлють на смерть. Його соціальний сум – це солідарність із поколінням, приреченим на загибель (Ramazani, 1994).

Роберт Бріджес представляє більш класичний, інтелектуалізований підхід до горювання. Його сум – це філософська меланхолія. Він розглядає горе як невід'ємну частину гармонії світу. Це «сухий» сум мудреця, який шукає розради в мистецтві, природі та формі вірша (Stanford, 1978). У нього менше відчаю, ніж у Гарді, і більше споглядання. Бріджес часто виступає з позицій традиціоналізму. Його соціальна скорбота пов'язана зі зміною старих порядків, зникненням класичної культури та духовним зубожінням суспільства. Це сум за «високим стилем» буття, який іде в минуле під тиском модерності.

Мотив горювання (суму, болю, жалю) є одним із центральних і найбільш багатограних і у поезії Івана Франка (Гундорова, 1997). Він не лише відображає особисту драму поета, а й стає універсальною категорією, яка еволюціонує від інтимного відчаю до громадянської відповідальності та філософського стоїцизму. Найяскравіше мотив горювання як особистої драми розкривається у ліричній драмі «Зів'яле листя» (1896) (Гундорова, 2006). Тут скорбота має інтимно-психологічний, часто декадентський характер. Це, найперше, нерозділене кохання, де біль походить від неможливості щасливого інтимного життя. Ліричний герой Франка переживає глибоке розчарування, як у «Червона калина» чи «Ой ти, дівчино, з горіха зерня». Так і меланхолія і навіть відчай, де скорбота набуває патологічних форм, доводячи ліричного героя до суїцидальних думок (особливо у «Третьому жмутку»). Це мотив, який особливо зближує Франка з європейським *fin de siècle*. «Тричі мені являлася любов», де ідея прокляття та вірші про бажання смерті. Зрештою це екзистенційне почуття самотності, покинутості світом і Богом, усвідомлення крихкості індивідуального «я», символ пустки у «Безмежнеє поле в сніжному завою...». У цій формі скорбота Франка є сповідальною та суб'єктивною, фіксує крах ілюзій.

Проте горювання у Франка ніколи не залишається суто особистим. Воно швидко переростає у громадянський біль, що і є соціальною характеристикою мотиву – співчуття до пригнобленого народу і гнів проти соціальної несправедливості (Павличко, 1999). Тут чітко бачимо мотив поневолення, де скорбота – це оплакування трагічної долі українського народу, його безправ'я, темряви та роз'єднаності. Це бачимо у ранніх творах та тюремній ліриці. Франко не дозволяє скорботі перетворитися на пасивну резигнацію. Горювання стає джерелом енергії для боротьби. Біль перетворюється на заклик до дії. Яскравим прикладом тут є вірш «Гімн» («Вічний революціонер») і поема «Каменярі». Страждання каменярів (тобто народу) є неминучим, але воно веде до створення нового, кращого шляху. Горювання тут є рушійною силою прогресу.

У зрілій та пізній творчості Франка, а саме у збірці «Мій Ізмарагд» та поемі «Мойсей», скорбота набуває вже філософської глибини. Вона стає не просто емоцією, а етичною категорією та ознакою мудрості. Страждання розглядається як необхідна умова для духовного очищення та самовдосконалення. Скорбота є платою за свідомість та правду. У циклі «Semper tiro» усвідомлення власних помилок і невдач (скорбота) призводить до заклику до вічної праці над собою.

У поемі «Мойсей» горювання є долею лідера і пророка, який бере на себе тягар відповідальності за свій народ. Мойсей несе важкий хрест зневіри, зради та самотності. Його біль – це жертва, що необхідна для майбутнього. Це скорбота мудреця, який прийняв недосконалість світу, але не змирився з нею. Вона стає тихою меланхолією, що спонукає до роздумів, а не до крику. Отож, мотив горювання (скорботи, суму, журби, болю) є одним із наскрізних і найбільш багатогранних у поетичній спадщині Івана Франка. Це не просто емоційний стан, а складна філософська та соціальна категорія, що еволюціонує від особистого відчаю до громадянського обов'язку та стоїчної мудрості. Таким чином, мотив скорботи у поезії Франка є динамічною системою: він починається з декадентського відчаю за втрачене особисте щастя, переходить у громадянський гнів за суспільну кривду, і завершується філософською мудрістю, де біль стає мірою людської свідомості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурс раннього українського модернізму. Львів : Літопис, 1997. 297 с.
2. Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. Київ : Критика, 2006. – 352 с.
3. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. 2-ге вид., доп. і випр. Київ : Либідь, 1999. 447 с.
4. Armstrong T. Haunted Hardy: Poetry, History, Memory. London : Palgrave Macmillan, 2000. 198 p.
5. Ramazani J. Poetry of Mourning: The Modern Elegy from Hardy to Heaney. Chicago : University of Chicago Press, 1994. 435 p.
6. Stanford D. E. In the Classic Mode: The Achievement of Robert Bridges. Newark : University of Delaware Press, 1978. 343 p.

Людмила Гринько

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іспанської філології
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Алехандро Архетино Ніцевич

доцент кафедри іспанської філології
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Валерія Барильська

магістр 1 року навчання
відділення іспанської філології
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ОДНОМОВНИМИ КАСТИЛЬЦЯМИ І ДВОМОВНИМИ КАТАЛОНЦЯМИ

Згідно з конституцією Королівства Іспанії, володіння іспанською (кастильською) мовою є водночас обов'язком та правом для кожного громадянина цієї демократичної країни. В Каталонії, юридично визнаній та економічно дуже потужній автономії, каталонська мова визнається співофіційною з іспанською. В той же час вона входить до найбільш поширених романських мов і розповсюджується за межі Каталонії. Вона є офіційною мовою Андорри; валенсіано автономного регіону Валенсії і майоркіно Балеарських островів формують так званий регіон каталанофонії (catalanofonía).

Але в деякі часи ця мова знаходилась під тиском з боку імперської іспанської політики (війни, революційні рухи, авторитарний централістський режим правління в Іспанії). Це призвело до виникнення особливостей при спілкуванні іспаномовних та каталаномовних мешканців Іспанії у сьогоденні.

По перше, якщо кастильці одномовні, то каталонці двомовні, бо для кастильців володіння каталонською є опцією за бажанням, а для каталонців володіння кастильською є обов'язковим за конституцією. Тим не менш, якщо мешканці інших регіонів Іспанії навчаються, або працюють в Каталонії, вони мають знати каталонську за конституцією цього регіону.

Більшість каталонців похилого віку розуміють кастильську, але не пишуть і не розмовляють на ній (рецептивна багатомовність). Треба також враховувати і проблеми, що породжуються каталанським сепаратизмом, іноді антиконституційним та агресивним.

Всі ці фактори створюють особливі умови при спілкуванні іспанською на території Каталонії. Дуже часто тут на питання на іспанській мові можна почути відповідь на каталонській. Ця інтерлінгвальна ситуація трактується в теорії комунікації як пасивний білінгвізм та в цілому може оцінюватися як позитивний момент у комунікативній стратегії, бо обидва співбесідника розуміють один одного, економлять енергію та когнітивні зусилля, кожен вживає ту мову, на якій може найкраще виразити свою думку, поважає право іншого бути собою, тобто співрозмовники діють функціонально і прагматично. Іноді таке спілкування можна трактувати як взаємну поступку, де кожен залишається у своїй зоні комфорту, не нав'язуючи свою мову іншому, але при цьому зберігаючи розуміння.

Але взаєморозуміння у спілкуванні кастильців з каталонцями виникає не завжди, ба більше, мова може йти про зовсім протилежне, про так званий комунікативний бар'єр, який має або ідеологічний, або соціолінгвістичний контекст (або дискомфорт, або тиск). Тут не йдеться про високий рівень порозуміння і таку комунікацію не можна вважати успішною.

Так, використання каталонської після питання на кастильській в рамках одного дискурсу іноді може бути демонстрацією статусу, або політичної позиції. Відповідь на каталонській може бути актом підкреслення своєї ідентичності, або дистанціювання від співрозмовника. Ви ніби кажете: *Я хочу зберегти те, що ми різні*.

Для каталонців це дуже важливо, бо, не зважаючи на високий рівень життя, вони мало народжують, страждають від надмірної імміграції; як результат свою ідентичність, включно каталонську мову, вважають як такі, що треба захищати.

Каталонці відмічають великі виклики для себе, своєї культури, своєї картини світу (*cosmovisión catalana*) від глобалізації, яка знищує все маленьке та специфічне, від насильницького нав'язування кастильської (*imposición violenta del castellano*). І тут виникає ще одна загроза: так званий *catanyol* або "*catalán light*" – гібридна мова, яку рекламують, наприклад, на іспанському каналі Т3. На думку каталонців, вона знищує фонетику, граматичну структуру каталонської мови і може призвести до її перетворення на діалект кастильської.

І тут не спрацьовує пропаганда того, що білінгвізм – це когнітивна і культурна суперсила, яка наділяє тебе багатьма можливостями і відчиняє багато дверей, відкриває інші культури, покращує пам'ять та ментальне здоров'я, сприяє розвитку дітей, професійній кар'єрі, надає нові можливості в комунікації.

Значна кількість населення, хоча і не висловлює це відкрито, мріє про те, щоб в автономії мати тільки одну офіційну мову: каталонську (*fer del català la única llengua oficial a Catalunya*), а також створити країну з мешканцями, які зі своєю особистою комунікацією позбуті колоніального контролю з боку Іспанії (*Crear un espai de mitjans de comunicació propis sense el control colonial ('Espanya')*). В той же час треба відмітити, що каталонці дуже поважають щонайменші спроби спілкуватися на їхній мові та цікавитися їхньою культурою. Головне – мати намір це робити.

ЛІТЕРАТУРА

1. Giles H., Edwards A. L., Walther J. B. Communication accommodation theory: Past accomplishments, current trends, and future prospects. *Language Sciences*. #99 (4). 99 101571. September, 2023. [doi:10.1016/j.langsci.2023.101571](https://doi.org/10.1016/j.langsci.2023.101571).

Тетяна Громко
доктор філологічних наук,
професор кафедри германських і східних мов та перекладу
Міжнародного університету

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ТА ПРАГМАТИЧНИЙ ВИМІРИ ПОНЯТТЯ «МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ»

Поняття масової комунікації належить до категорій, що в сучасному гуманітарному знанні мають не лише теоретичну, а й цивілізаційно значущу

вагу. У добу цифрової трансформації суспільства, інформаційної мобільності та глобалізації комунікативних потоків масова комунікація постає як феномен міждисциплінарний – на перетині філології, соціології, медіазнавства, когнітивної науки, філософії мови та теорії дискурсу. Вона є інструментом формування колективного досвіду та конструювання спільних картин світу, що зумовлює потребу аналізувати її не як канал поширення інформації, а як лінгвокогнітивний і прагматичний механізм виробництва та нормалізації соціальних смислів.

Постановка проблеми полягає в тому, що у філологічних студіях комунікація давно не обмежується «передаванням повідомлення»: вона мислиться як дискурсивно організований обмін смислами, що відбувається в знакових системах різної модальності та приводить до моделювання реальності (соціальної, культурної, ціннісної). У цьому контексті особливої уваги потребує масова комунікація – найспецифічніший (граничний) різновид соціальної комунікації, де смисли не лише циркулюють, а стандартизуються, масштабуються і перетворюються на когнітивні шаблони (концепти/фрейми) колективної свідомості.

Універсальна комунікаційна піраміда як модель стратифікації дискурсивних практик задає вихідну оптику для інтерпретації масової комунікації, оскільки дозволяє співвіднести її з іншими рівнями соціальної взаємодії. Вона диференціює соціальну комунікацію за рівнями: внутрішньоособистісна (автопереробка інформації), міжособистісна, внутрішньогрупова, міжгрупова, інституційна та загальносуспільна (власне масова комунікація). З когнітивно-прагматичного погляду ці рівні можна тлумачити як ієрархію дискурсів (від внутрішнього «дискурсу свідомості» до публічного соціального дискурсу), де змінюється масштаб адресата (індивід → група → суспільство), ступінь опосередкованості (безпосереднє спілкування → технологічно опосередковані медіа), тип прагматичного ефекту (переконання/порозуміння → вплив/регуляція/мобілізація) та режими смислотворення (індивідуальне концептуалізування → колективна фреймізація). У роботах Д. Мак-Квейла підкреслено, що масовий рівень може мислитися як крайній/граничний та навіть як «первинний» щодо інших – у сенсі домінування масових медіа в сучасній структурі соціальної видимості (McQuail, 2010). Для філологічної оптики це важливо: масова комунікація постає не «останньою ланкою», а середовищем дискурсивної нормалізації, де формуються та закріплюються загальносоціальні смисли.

Генеza поняття «масова комунікація» і його семіотичне ядро особливо важливі саме для лінгвістичного (знакового) прочитання терміна, адже дозволяють побачити в ньому не технічний, а символічний принцип організації суспільного досвіду. Витокове визначення пов'язують із Ч. Кулі: у 1909 р. він визначив масову комунікацію як «механізм, за допомогою якого існують і розвиваються взаємини між людьми – всі символи свідомості разом із засобами їхньої передачі в просторі й у часі» (Cooley, 1909). Це формулювання актуалізує дві ключові ознаки: символічність (комунікація як

система знаків, «символів свідомості») та просторово-часову протяжність (передавання й відтворення смислів поза межами ситуації «тут-і-тепер»). Саме ці компоненти є опорними для лінгвістичного тлумачення масової комунікації як дискурсивно-семіотичного механізму: вона не просто транслює повідомлення, а відтворює та підтримує колективні смислові структури в часі (традиції, пам'ять, норми) і просторі (географічно розподілені аудиторії).

Лінгвістичне визначення масової комунікації як дискурсу моделювання реальності потребує уточнення. Т. ван Дейк у своїй соціокогнітивній теорії дискурсу наголошує, що дискурс і соціальне пізнання перебувають у постійній взаємодії: ментальні моделі подій формуються під впливом дискурсивних практик, а самі дискурси спираються на вже наявні когнітивні схеми (van Dijk, 2008). У цьому сенсі масова комунікація виступає механізмом формування соціальних ментальних моделей, через які індивіди інтерпретують події, групи, конфлікти, політичні рішення. Саме тут відбувається колективна фреймізація – закріплення типових сценаріїв (“криза як загроза”, “реформа як оновлення”, “конфлікт як боротьба сторін”), що задають рамку сприйняття ще до раціонального аналізу.

Дж. Лакофф, розвиваючи теорію концептуальної метафори, довів, що політичне та соціальне мислення структуроване метафоричними моделями, які непомітно формують оцінки та рішення (Lakoff, 2004). Масова комунікація активно використовує такі моделі, зокрема метафори “держави як родини”, “економіки як організму”, “суспільства як поля бою”. Через повторюваність у медійному дискурсі ці метафори стають когнітивними домінантами, що впливають на колективне бачення світу. Таким чином, масова комунікація є не лише простором інформування, а й полем концептуальної боротьби за рамки інтерпретації.

Лінгвістичне визначення масової комунікації як дискурсу моделювання реальності дозволяє перевести розмову з площини «каналів» у площину когнітивних і прагматичних механізмів смислотворення. У філологічному вимірі доцільно визначати масову комунікацію так: **масова комунікація – це загальносуспільний рівень соціальної комунікації, у якому за допомогою інституційно та технологічно опосередкованих знакових практик (мовних і немовних) здійснюється дискурсивне виробництво, масштабування та закріплення концептів і фреймів, що моделюють соціальну реальність і регулюють поведінкові та ціннісні орієнтації спільнот.** Тут ключові терміни – *дискурс* як комунікативна подія з інтенціями й механізмами легітимації, *концепт* як смислова одиниця колективної свідомості, *фрейм* як когнітивний сценарій інтерпретації та моделювання реальності як результат фреймізації – утворюють пояснювальну матрицю, у межах якої масова комунікація постає не каналом передавання, а проектом соціального смислотворення.

Прагматичний вимір масової комунікації найвиразніше виявляється у її здатності здійснювати вплив, регуляцію та легітимацію через відносно стабільні інструменти – жанри, наративи, оцінні лексеми, модальність,

пресупозиції, імплікатури. У вітчизняній традиції цю властивість зафіксовано у визначенні В. Різуна: масова комунікація «за характером і формою є видом соціальної взаємодії, а саме впливом комуніканта на комуніката у вигляді маси» (Різун, 2008). Однак для філологічної теорії важливо уточнити, що «маса» не обов'язково означає ірраціональний натовп: це може бути аудиторія як дискурсивна спільнота, тобто сукупність адресатів, об'єднаних не фізично, а спільними фреймами, жанровими очікуваннями та комунікативною пам'яттю, – що знімає зайву оцінність терміна й робить його придатним для сучасної когнітивної парадигми. У цьому сенсі масова комунікація виконує щонайменше чотири взаємопов'язані прагматичні функції: регулятивну (нормування оцінок, «рамки допустимого»), легітимаційну (підкріплення статусу інституцій/рішень), мобілізаційну (консолідація/поляризація груп) та інтерпретативну (пояснення подій через типові сценарії).

Мультимодальний аспект масової комунікації переводить аналіз від суто вербального тексту до полі-семіотичного «пакета», у якому смисл народжується в комбінації кодування *словом + зображенням + звуком + типографікою + монтажем + інтерфейсом*. Це означає, що концепт може активуватися не лише лексемою, а й візуальною метафорою (кадр, колір, композиція), тоді як фрейм задається не лише заголовком, а й послідовністю кадрів, темпом, музичною «підкладкою», мемною формою та реакціями аудиторії. У мультимодальному дискурсі змінюється і прагматика: переконання часто здійснюється не аргументом, а ефектом присутності, емоційною синхронізацією, вірусною повторюваністю. Відтак термін «масова комунікація» в лінгвістиці доречно доповнювати ознакою полісеміотичності, а аналіз – включати до поля мультимодальної лінгвопрагматики.

Інституційна валідація когнітивно-прагматичного прочитання масової комунікації як дискурсивного механізму можлива з огляду на філологічні традиції, у яких дискурсологія поєднується з аналізом мовної дії та інтерпретативних рамок. Запропоноване тлумачення терміна спирається не лише на класичні теорії масової комунікації, а й на інституційно верифіковану філологічну традицію: так, у корпусі публікацій Одеської лінгвістичної школи (в межах її дискурсологічних і прагмалінгвістичних напрацювань) масова комунікація послідовно осмислюється як механізм дискурсивної організації соціального знання, де мовні засоби функціонують у взаємодії з контекстом, жанром і прагматичним ефектом, що посилює валідність когнітивно-прагматичного тлумачення терміна.

Висновки дозволяють узагальнити, масова комунікація в лінгвістичному вимірі постає як рівень соціальної комунікації, що забезпечує дискурсивне виробництво й нормалізацію смислів; її когнітивне ядро становлять концепти та фрейми, які структурують колективне бачення світу і моделюють реальність, тоді як прагматичне – механізми впливу, регуляції та легітимації, реалізовані мовними й дискурсивними засобами; у сучасних умовах вона функціонує як мультимодальний полісеміотичний комплекс.

ЛІТЕРАТУРА

1. Різун В. В. Теорія масової комунікації : підручник. Київ : Видавничий центр «Просвіта», 2008. 260 с.
2. Cooley C. H. *Social Organization: A Study of the Larger Mind*. New York : Charles Scribner's Sons, 1909. 426 p.
3. Habermas J. *The Theory of Communicative Action*. Vol. 1 : Reason and the Rationalization of Society. Boston : Beacon Press, 1984. 465 p.
4. Lakoff G. *Don't Think of an Elephant! Know Your Values and Frame the Debate*. White River Junction : Chelsea Green Publishing, 2004. 124 p.
5. McQuail D. *McQuail's Mass Communication Theory*. 6th ed. London : SAGE Publications, 2010.
6. van Dijk T. A. *Discourse and Power*. Houndmills : Palgrave Macmillan, 2008. 308 p.

Павло Деменко

аспірант кафедри зарубіжної літератури
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

АНТИУТОПІЯ ЯК ПРЕДМЕТ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Антиутопія, або дистопія, є одним із найбільш дискусійних жанрів сучасної літератури. Її визначення варіюються залежно від літературознавчого, філософського чи соціологічного підходу. У класичному літературознавстві антиутопія інтерпретується як негативна утопія, що зображає небезпечні наслідки соціальних експериментів над людством задля його “поліпшення” (Гром’як, Ковалів, Теремко, 2007). Дослідники звертають увагу, що в першій половині XX століття антиутопія рідко була масовим жанром, оскільки не була книгою для загального читання, винятком були хіба що твори Винниченка, Оруелла та Хакслі.

В українському літературознавстві до жанру антиутопії звертаються Ю. Жаданов, О. Ніколенко, Г. Сабат. Останнім часом з’явилася низка дисертаційних досліджень, де досліджувалися різні аспекти антиутопії, як-от: О. Євченко “Деякі родові риси поетики драми-антиутопії” (Євченко, 2002), Д. Вотінова “Жанрово-стилістичні та культурологічні особливості перекладу романів-антиутопій” (Вотінова, 2018), О. Андрейчикова “Жанрова еволюція сучасної антиутопії (українська та зарубіжна література)” (Андрейчикова, 2024).

Англійський дослідник М. Квапієн визначає антиутопію як літературний твір, що будує негативну картину соціальної системи, базуючись на тенденціях реальних суспільств (Kwapień, 1972). Американський вчений М. Букер у працях “The Dystopian Impulse in Modern Literature” (Booker, 1994b) та “Dystopian Literature: A Theory and Research Guide” (Booker, 1994a) трактує антиутопію як жанр, протилежний утопічному, що служить застереженням проти наслідків утопізму, критикуючи існуючі соціальні умови (Booker, 1994).

О. Євченко, у своєму дослідженні акцентує увагу на антиутопії як на запереченні утопічних проєктів, зосереджуючись на трагічно-нігілістичному уявленні реальності (Євченко, 2002). Л. Сарджент, американський дослідник, визначає дистопію як "детальний опис уявного суспільства, не локалізованого в часі та просторі" (Sargent, 1980) підкреслюючи її песимістичний характер.

У культурологічному аспекті В. Чалікова сприймає антиутопію як змінне визначення, схильне до синтезу жанрових рис (Николаенко, 2006). Е. Ротштейн з колегами у "Visions of Utopia" стверджують, що кожна утопія є антиутопією (Rothstein et. al., 2004). Українська дослідниця Г. Сабат виділяє функції антиутопії: попереджати та застерігати (Сабат, 2002). Проаналізувавши найпоширеніші визначення антиутопії констатуємо, що визначення дефініції антиутопії має досить широкий діапазон, залежно від підходу, тому коливається від літературного жанру (критика утопій) до соціальної моделі (попередження про небезпеку). Так, з погляду літературознавчого підходу (О.В. Євченко, Г. Морсон, О.Л. Мортон, В.О. Чалікова), твердять, що антиутопія є «новим жанром» літератури, який органічно поєднує в собі багато рис: критику сьогодення, утопічних творів, подає песимістичні варіанти майбутнього, критику тих чи інших утопічних зображень. В подібному ракурсі трактує антиутопію М. Букер: "жанр, що констатує критику соціальних умов, слугуючи застереженням проти утопізму" (Booker, 1994).

Основна складова антиутопічної парадигми – це герметизм, тобто «комбінованість жанру», – вважає Л. Геллер (Геллер, 1985). Г. Морсон наголошує на антижанровості антиутопії. Отже, представники літературного підходу зосереджують увагу на жанрових рисах антиутопії.

Представники ідеологічного підходу: Е. Араб-огли, Е. Фромм, Ф. Полак, визначають антиутопію «як новий тип утопічної свідомості, світосприйняття і як новий літературний жанр, у якому цей тип набуває адекватного втілення». Дослідники цього напрямку визначають антиутопію, як історію соціуму, що досліджує негативну модель технократичного авторитарного суспільства, де динамічно та системно взаємодіють суб'єктивно-об'єктивні фактори. Враховуючи спіралеподібний рух систем, Ф. Полак зазначає, що будь-яка наступна утопія полемізує з попередньою утопічною моделлю суспільства, і з цього погляду вона постає контрutoпією, але разом з тим містить ідею можливості побудови ідеального суспільства. Негативна утопія перевертає світ самої утопії, залишаючи без змін існуючий світ» (Polak, 1961). Е. Фромм, навпаки, не диференціює антиутопію, а її жанрові різновиди зводить до різних сюжетів, які насправді розкривають один зміст (Fromm, 1962).

У дослідженнях Дж. Кейтеба представлено культурологічний підхід до антиутопії, де остання постає як культурний феномен, як необхідна складова свідомості, що критично оцінює самодостатню соціальну владу, тому особлива увага приділяється стосункам суспільства та індивіда та їхньому потрактуванню свідомістю індивіда.

Лінгвістичний підхід репрезентують дослідження О.М. Басовської, Ю.А. Борисенко, О.Ю. Козьминої, О.В. Малишевої, М.В. Окс, О.В. Ребрія, Ю.О. Представники цього напрямку досліджують структурно-композиційні й лінгвістичні особливості антиутопії.

Отже, проаналізувавши дефініцію антиутопії з погляду літературознавчого, культурологічного, ідеологічного, лінгвістичного констатуємо, що єдиного універсального визначення антиутопії немає, однак, враховуючи ознаки та особливості для виокремлення цього поняття підсумовуємо, що запропоновані визначення є характерологічними та можуть бути базою аналізу та систематизації ознак антиутопії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейчикова О. Жанрова еволюція сучасної антиутопії (українська та зарубіжна література): дис. ... докт. філос. одеса, 2024. 231 с.
2. Вотінова Д.О. Жанрово-стилістичні та культурологічні особливості перекладу романів-антиутопій: дис. ... к.філол.наук : 10.02.16. Харків, 2018. 251 с.
3. Євченко О. В. Драма-антиутопія. Генезис. Поетика : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.06. К., 2002. 20 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І.Коваліва, В. І. Теремка. К.: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
5. Сабат Г. У лабіринтах утопії та антиутопії. Дрогобич : Коло, 2002. 160 с.
6. Booker M. Dystopian Literature: A Theory and Research Guide. Westport, Conn. : Greenwood Press, 1994a.
7. Booker M. The Dystopian Impulse in Modern Literature. Dystopian Literature : A Theory and Research Guide. New York, 1994b. 181 p.
8. Fromm E. Afterword on 1984. Orwell's Nineteen Eighty-Four: Text, Sources, Criticism / ed. Irving Home. New York: Harcourt, Brace & World, Inc., 1963. P. 204-210.
9. Kwapien M. The Antiutopia as Distinguished from its Cognate Literary Genres in Modern British Fiction. *Zagadnienia Rodzajow Literarih*. XIV. № 2 (20), 1972. P. 102-115.
10. Polak F. The image of the future / translated from the Dutch and abridged by E. Boulding. Vol. 2. Leyden, 1961. P. 278–286.
11. Rothstein E., Muschamp H., Marty E. Visions of Utopia. New York, 2004. 236 p.
12. Sargent L. Eutopias and Distopias in Science Fiction : 1950-1975. *America as Utopia*. New York, 1980. P. 58-64.

Ірина Іванова

аспірант кафедри англійської філології
та методики викладання іноземної мови
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

КОНСТРУЮВАННЯ МАСКУЛІННОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У МУЛЬТИМОДАЛЬНОМУ ВІДЕОДИСКУРСІ

Сучасна дискурсологія активно досліджує мультимодальний дискурс як складне мислекомунікативне утворення, у межах якого смислотворення відбувається через взаємодію мовних і позамовних семіотичних ресурсів. У цьому контексті особливої ваги набуває проблема дискурсивного конструювання маскулінної ідентичності, що нині зазнає трансформацій під впливом соціокультурних і психологічних чинників. Соціальні відео, поширювані на цифрових платформах, постають простором публічної артикуляції чоловічого досвіду, емоцій і вразливості, що зумовлює актуальність аналізу механізмів конструювання маскулінної ідентичності в мультимодальному відеодискурсі.

Мета роботи полягає у виявленні механізмів конструювання маскулінної ідентичності в українськомовному мультимодальному відеодискурсі шляхом інтеграції мультимодального дискурс-аналізу та станс-орієнтованого підходу.

Матеріалом дослідження є відео «Будь другом. Собі теж», опубліковане на офіційному YouTube-каналі всеукраїнської кампанії з підтримки ментального здоров'я чоловіків (Будь другом, 2023), що реалізується в межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» (Ти як?, n.d.). У відео представлено рефлексивний наратив чоловічого досвіду переживання психологічних труднощів і звернення по підтримку.

Теоретико-методологічну основу роботи становить розуміння дискурсу як соціально зумовленої комунікативної практики (Fairclough, 1992, 63), що поєднує когнітивний, інтерсуб'єктивний та ідеологічний виміри. У дослідженні застосовано мультимодальний дискурс-аналіз, станс-орієнтований підхід та елементи лінгвопрагматичного аналізу.

Теорія стансу використовується в інтерпретації, запропонованій Д. Дю Буа, де станс трактується як публічний інтерсуб'єктивний акт, у межах якого мовець одночасно оцінює об'єкт, позиціонує себе щодо нього та вирівнюється з іншим суб'єктом взаємодії (Du Bois, 2007, 163). Під вирівнюванням (alignment) розуміється ступінь солідарності та підтримки позиції іншого учасника дискурсу. Відповідно, неvirівнювання (disalignment) позначає дистанціювання та опозицію. Епістемічні (ступінь знання й упевненості), афективні (емоційне ставлення) та аксіологічні параметри дискурсу розглядаються як різновиди оцінювання (evaluation), що реалізуються через лексичні, граматичні, просодичні та візуальні ресурси. Саме інтегративний характер цієї моделі зумовлює її релевантність для аналізу мультимодального відеодискурсу.

Аналіз відео «Будь другом. Собі теж» засвідчує, що конструювання маскулінної ідентичності у ньому є динамічним процесом, який розгортається через послідовну зміну стансів мовця. На початковому етапі розглядуваного відеодискурсу домінують афективні станси уразливості та емоційного виснаження, вербалізовані лексемами на позначення страху, тривоги та психологічної напруги (00:12–00:28). Ці станси підсилюються стриманою мімікою, мінімалізованою жестикуляцією та нейтральною візуальною організацією кадру (00:10–00:35), що корелює з репрезентацією кризового стану маскулінної суб'єктивності.

Подальший розвиток дискурсу пов'язаний з епістемічними стансами рефлексії та переосмислення власного досвіду, які вербалізуються через маркери сумніву, пошуку пояснень і прагнення взаєморозуміння (00:36–00:55). У фінальній частині відео актуалізуються оцінні та рефлексивні станси, спрямовані на легітимацію звернення по допомогу та нормалізацію чоловічої вразливості (01:02–01:20). На цьому етапі формується альтернативна, інклюзивна модель маскулінної ідентичності, що протиставляється ригідним нормативним уявленням про «емоційно стриманого» чоловіка.

Проведене дослідження дає підстави для висновку, що мультимодальний дискурс програми «Ти як?» є контрдискурсивною практикою щодо традиційних моделей маскулінності. Конструйована у ньому маскулінна ідентичність постає як результат інтеграції мовних маркерів стансу з невербальними й візуальними ресурсами, які спільно формують ефект автентичності та інтерсуб'єктивної залученості. Застосування теорії стансу дає змогу поєднати мікрорівень мовленнєвих засобів із макрорівнем соціокультурних ідеологій, що засвідчує її евристичний потенціал для аналізу мультимодального відеодискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Будь другом. Собі теж. Відео про ментальне здоров'я чоловіків. 2023. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=pYMKBVMb2xU>
2. Ти як? Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської. (n.d.). <https://howareu.com>
3. Du Bois J. W. The stance triangle. In R. Englebretson (Ed.), *Stancetaking in discourse: Subjectivity, evaluation, interaction*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins. 2007. P. 139–182.
4. Fairclough N. *Discourse and social change*. Cambridge: Polity. 1992. 259 p.
5. Kress G., & van Leeuwen T. *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication*. London: Arnold, 2001. 142 p.

Тетяна Космеда

доктор філологічних наук,
професор кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури
Донецького національного університету імені Василя Стуса

ЛІНГВОКРЕАТИВНІСТЬ УКРАЇНЦІВ У СУЧАСНОМУ ДИСКУРСІ: МОДЕЛЮВАННЯ ВІДАНТРОПОНІМНИХ УТВОРЕНЬ

Дослідження виконане у фокусі прагмалінгвістики, лінгвоаксіології, теорії лінгвокреативності, часткової ономастичної теорії, що спроектована на вивчення конотонімів, й неонапрямую, номінованого креативною антропонімією. Презентовано вчення про потенціал відонімних утворень як теорії, що проєктується на вивчення своєрідного процесу трансформації прагматики онімів на їхніх похідні – ідеться про семантико-прагматичне навантаження, своєрідність моделювання значення оцінки. Відонімні утворення – це наслідок потужної лінгвокреативної діяльності українців, в основі якої феномен людської психіки, «...що виявляється в прагненні людини до моделювання гострослів'я, жарту, іронії, мовної гри, мовного експерименту, зумисної актуалізації мовних аномалій, девіацій, порушення чинних мовних норм чи моделювання нової прагматичної норми. Зазначене стосується вербалізації емоцій, моделювання експресії, різних типів конотацій» (Космеда, 2022, 221) й досліджується у вимірі *креативної лінгвістики* (див.: Kosmeda, 2020).

Матеріалом наукової розвідки обрано зразки повсякденного мовлення українців періоду 2020–2024 років, включаючи й мовлення періоду російсько-української війни, що частково зафіксовані в лексикографічних виданнях. Авторська картотека складає близько 200 найменувань.

Методологія дослідження мотивована принципами інтерпретації феноменів прецедентності й асоціативності, що проєктується на пояснення механізму творення відантропонімних номінацій. Дескрипцію зібраного матеріалу здійснено з виокремленням таких груп:

1) відантропонімні похідні, що мотивовані прецедентними біблійними антропонімами чи ситуаціями, що презентують універсальну прецедентність. Таких номінацій виявлено небагато, проте вони презентують високий рівень креативності й відображають потужне семантико-прагматичне навантаження;

2) відантропонімні похідні, мотивовані прецедентними іменами – прізвищами сучасних українських політиків як вияв соціумно-національної прецедентності. Ця група презентує найбільш поширений і різноманітний пласт відантропонімних новотворів, що засвідчує схильність українців до критичного оцінювання діяльності своїх політиків чи державних діячів. Більшість проаналізованих номінацій марковані негативно;

3) відантропонічних похідних, мотивованих прецедентними іменами – прізвищами зарубіжних політиків, діяльність яких відповідно оцінена українським соціумом;

4) відантропонічні похідні, мотивовані прецедентними іменами – прізвищами політиків-ворогів України, агресорів.

На основі актуалізації типових асоціацій простежуємо моделювання мовної гри, зокрема це асоціації за подібністю та причинно-наслідковими параметрами. Мовна гра базується на (1) актуалізації російської вимови, презентованої українською графікою, що увиразнює негативнооцінене значення, а також (2) на творенні складних слів із використанням німецькомовних запозичень як маркерів уподібнення до діяльності німецьких фашистів що однозначно мотивує вектор пейоративної оцінки; (3) актуалізації антономазії, (4) паронімною атракції, (5) евфемізації / дифенізації, (6) прийому капіталізації для зіштовхування смислів (у структурі слова виокремлено великими літерами інше слово), (7) антонімізацією, (8) тавтологійними конструкціями та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Космеда Т. Лінгвокреативна ономастика: медійний образ Володимира Путіна в українському і російському дискурсі. *Onomastica*. # LXVI, 2022. С. 217–229.
2. Kosmeda T. Лінгвістика креативу: своєрідність моделювання креалізованих одиниць у сучасному українському дискурсі. *Przekraczanie granic. Rosyjska, ukraińska i białoruska przestrzeń literacka, kulturowa i językowa z perspektywy XXI wieku* / pod red. M. Kawęckiej, M. Mocarz-Kleindienst i in. Lublin, 2020. S. 133–144.

Маргарита Косовець

кандидат філологічних наук,

викладач кафедри іноземних мов Військової академії

ПРАГМАТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ В КОМУНІКАЦІЇ ДЕТЕКТИВА ТА СВІДКА

Сучасні лінгвопрагматичні дослідження дедалі частіше звертаються до аналізу художнього детективного дискурсу як сфери стратегічно організованої комунікації. Особливий інтерес у цьому контексті становить мовленнєва взаємодія між детективом і свідком, що поєднує інформаційний обмін із психологічним впливом.

Комунікація між детективом і свідком визначається стратегічними намірами обох сторін і їхніми інституційними ролями: детектив ставить запитання для реконструкції події, а свідок надає інформацію з різним ступенем кооперативності та достовірності. Встановлення психологічного

контакту має ключове значення для ефективного слідства, оскільки сприяє безконфліктній взаємодії та отриманню доказової інформації.

За словами М. М. Ефімова, психологічний контакт формує сприятливу атмосферу, впливає на психіку учасників і створює позитивні взаємовідносини між слідчим і допитуваним, що допомагає досягти цілей слідчих дій (Ефімов, 2020, 200).

У фокусі цієї розвідки – тактики вибачення, співчуття та лестощів як засоби реалізації стратегій емоційного впливу та маніпуляції. Ці тактики створюють ефект неформальної комунікації, сприяючи зниженню напруги та формуванню сприятливої атмосфери взаємодії під час проведення опитування свідків та підозрілих. Повну класифікацію комунікативних стратегій і тактик подано в попередньому дослідженні автора (Косовець, 2022).

Початковим етапом встановлення контакту нерідко стає тактика *вибачення*. Вона виконує функцію комунікативного пом'якшення та слугує засобом дотримання соціально-культурних норм взаємодії. Основою цієї тактики є інтенція вибачення, що реалізується через дієслова *apologize*, *excuse*, *pardon* або вираз *be sorry*. Такі мовні засоби можуть передавати як значення прохання про прощення чи пом'якшення провини, так і значення співчуття чи жалю (Буренко, 2014, 16).

У наведеному прикладі детектив-аматор Агата використовує вибачення як інструмент регуляції емоційного стану співрозмовника:

- *Hello, again.*
- *I am sorry, If I put my foot in it in the café.*
- *No. No, it's not your fault. Everything is just a bit raw at the moment.*
- *I am sure. Well, I am a good listener. If it any help.*

Умовна конструкція *if I put my foot in it* виконує мітигаційну функцію: вона знижує категоричність висловлення та мінімізує потенційну загрозу позитивному іміджу мовця. Таким чином, вибачення створює передумови для подальшого опитування без конфронтації.

Проте встановлення контакту не обмежується актом вибачення. Поглиблення довіри передбачає демонстрацію *співчуття* або *солідаризації*, що також належать до стратегії емоційного впливу. Співчуття ґрунтується на емпатії – здатності зануритися у внутрішній емоційний світ іншої людини (Старцева, 2011).

В свою чергу, Т. А. ван Дейк розглядає тактику співчуття як стратегічний хід, що дозволяє продемонструвати реальну чи уявну толерантність і підтримку співрозмовника (Dijk, 2008).

Таким чином, тактика співчуття та солідаризації забезпечує демонстрацію емпатійної залученості мовця, сприяє формуванню довірливої атмосфери взаємодії і, як результат, мінімізує комунікативну дистанцію та створює передумови для подальшого кооперативного обміну інформацією.

Поданий нижче приклад зазначеної тактики демонструє, як її використання впливає на емоційну сферу адресата та створення сприятливих умов для подальшої реалізації стратегії опитування:

- Hi!
- Oh, hello! Snip's friend.
- Yeah, uh... Can we come in?
- No.
- You know, the police want to talk to you.
- Yeah, well. I never answer the door to them, so...
- You must be totally upset over Amanda's death.
- Of course. I mean, she was my best friend.

У висловленні “*You must be totally upset over Amanda's death*” спостерігається форма модально маркованого припущення (*must*), що інтерпретує емоційний стан адресата як очевидний і зрозумілий мовцеві. Така конструкція виступає емпатійним твердженням, яке демонструє психологічну залученість детектива та його здатність розуміти переживання співрозмовника. Практична функція цієї репліки полягає у зниженні комунікативної напруги та нейтралізації можливого опору. Детектив намагається розслабити співрозмовника, створити атмосферу безпеки й довіри, схилити його на свій бік.

Водночас детективний дискурс демонструє не лише кооперативні механізми впливу. У випадках, коли адресат виявляє опір або намагається уникнути взаємодії, детектив може переходити до маніпулятивної тактики лестоців.

За визначенням Н. О. Бігунової, *лестоці* є псевдоширим позитивно-оцінним раціональним синкретичним мовленнєвим актом, мотивованим розрахунком і бажанням отримати користь. При цьому позитивна оцінка зазвичай збігається з інтересами адресата. Мовленнєвий акт лестоців реалізується в прямій, експліцитній формі та здебільшого в рамках ініціувального комунікативного ходу. Об'єктами такої оцінки можуть бути зовнішність, моральні та інтелектуальні якості, здібності, досягнення та вчинки адресата. Адресант лестить не через емоційне ставлення, а з прагматичною метою отримати вигоду (Бігунова, 2024, 29).

Слушною видається позиція Н. О. Євдокимової з колегами, які зазначають, що маніпулятор використовує лестоці як інструмент психологічного впливу, реалізуючи їх через компліменти, висловлення вдячності та апеляцію до марнославства співрозмовника. Сформувавши позитивне враження про себе, адресант надалі експлуатує його з метою досягнення власної вигоди. Таким чином, у свідомості адресата конструюється бажана для маніпулятора інтерпретація подій (Євдокимова et al., 2016, 43).

Так, у ситуації комунікативної відмови детектив змінює тактичну лінію та використовує лестоці:

- Joanna.
- Oh, not now, please.
- I just gonna say it's a beautiful dress.
- Yeah, it is. Local designer from Cheltenham. My favourite.

У наведеному фрагменті комунікативна ситуація від самого початку характеризується опором адресата: реакція Джоанни “*Oh, not now, please*” засвідчує небажання вступати в розмову, що зумовлено очікуванням неприємних запитань, пов’язаних із розслідуванням убивства. Відчувши комунікативну відмову, детектив змінює тактичну лінію й удається до лестоців. Компліментарне висловлення щодо зовнішнього вигляду співрозмовниці виконує функцію відволікання від інституційної ролі мовця та тимчасового маскування справжньої інтенції. Формула “*I’m just gonna say...*” додатково мінімізує значущість висловлення, подаючи його як спонтанну, нейтральну ремарку, не пов’язану з розслідуванням.

Отже, комунікація між детективом і свідком у межах детективного дискурсу є стратегічно організованою взаємодією, ефективність якої значною мірою залежить не лише від інформаційного змісту запитань, а й від уміння детектива керувати емоційним станом співрозмовника.

Тактики вибачення та співчуття реалізують стратегію емоційного впливу, спрямовану на зниження комунікативної напруги, формування довіри та створення кооперативного середовища. Натомість тактика лестоців належить до стратегії маніпуляції й використовується як засіб подолання опору адресата через псевдопозитивну оцінку. Таким чином, детективний дискурс демонструє поєднання кооперативних і маніпулятивних механізмів мовленнєвого впливу, що забезпечують досягнення прагматичної мети – отримання релевантної інформації для розкриття злочину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігунова Н. О. Іллокуція та перлокуція мовленнєвого акту лестоців (на матеріалі англомовного художнього персонажного мовлення). *Нова філологія: збірник наукових праць*. № 94. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 27-34.
2. Буренко О. В. Комунікативна інтенція вибачення в англомовному дискурсі. *Вісник лінгвістичних студій*, 2014. С. 14–19.
3. Ефімов М. М. Психологічний контакт у процесі допиту. *Юридична психологія*. № 2. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 198-204.
4. Євдокимова Н. О., Зливков В. Л., Лукомська С. О. Психологія маніпуляції у міжособистісному спілкуванні. Київ: Інститут психології ім. Г. С. Костюка, 2016. 116 с.
5. Косовець М. В. Комунікативні засоби створення маніпулятивного впливу жінки-детектива на підозрюваного у злочині (на матеріалі сучасного англомовного детективного дискурсу). *Записки з романо-германської філології*. Вип. 2 (49). Одеса, 2022. С. 51 – 68.
6. Старцева Н. В. Емпатія як психологічний феномен міжособистісної взаємодії. *Психологічний журнал*. Умань: Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини, 2011.
7. Dijk T. A. van. *Discourse and Power*. London: Palgrave Macmillan, 2008.

Наталія Кравченко
доктор філологічних наук,
професор кафедри іноземної філології і перекладу
Національного університету
біоресурсів і природокористування України

Олександр Юденко
доцент, завідувач кафедри мовної підготовки
та соціально-гуманітарних дисциплін
Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА ЯК МЕХАНІЗМ МІФОТВОРЧОСТІ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Незважаючи на зростаючий науковий інтерес до концептуальних метафор у політичному дискурсі, їх роль як механізму міфотворчості залишається недостатньо вивченою. Оскільки політика вписана у більш широку структуру соціального досвіду, який метафорично організований (Musolff, 2004), політичні ідеології та міфи також можуть структуруватися і передаватися за допомогою метафоричної мови. У політичному дискурсі метафори функціонують як когнітивні інструменти, які долають розрив між неявними культурними уявленнями та явними ідеологічними позиціями (Charteris-Black, 2021). Функції міфу та метафори з моделювання світу глибоко взаємопов'язані: тоді як міфи пропонують рамки колективного сенсу, метафори допомагають когнітивно та емоційно структурувати ці рамки.

Роль метафори як інструменту міфотворення висвітлюється у розрізі конструювання за допомогою метафор міфологічних контрастів між добром і злом, світлом і темрявою, використання метафор війни, релігії та подорожі у створенні міфів про героїв і злодіїв, міфу про єдність – через метафоричне представлення Європи як Родини, з ідеєю спільної політичної долі під егідою європейської родини (Charteris-Black, 2011; Lakoff, 2002; Kravchenko, 2024). Водночас питання про те, чому концептуальну метафору можна розглядати як унікальний механізм актуалізації та побудови міфу, залишається невивченим.

Політичний міф спирається на когнітивні моделі, глибоко вкорінені в системах мислення людей, щоб запропонувати прості рішення складних питань (Zglobiu, 2017). Це узгоджується з когнітивним механізмом метафоричної концептуалізації, оскільки концептуальні метафори діють на когнітивному рівні, дозволяючи розуміти абстрактні поняття з точки зору знайомих, концептуалізуючи одну сферу досвіду з точки зору іншої. Як метафора, так і міф пов'язують дві раціонально різні сутності так, ніби вони ідентичні, «оброблені як однакові». Міф заповнює прогалини в аргументації через емоційну цінність та емоційну логіку, міфічна думка глибоко просякнута емоційними якостями (Cassirer, 1944). Те саме стосується політичних метафор, які апелюють переважно до емоцій, часто минаючи раціональний аргумент. Як

і міф, метафора виконує функцію моделювання світу – проєктуючи моральні системи на політику, метафора формує політичні світогляди (Lakoff, 2002).

Метафори у «згорнутому» вигляді віддзеркалюють ключові етапи процесу міфіфікації, такі як якір (an anchor), відбиток (an imprint) – глибокий емоційний вплив, що генерується якорем, його трансформація в етос; архетипна основа; міфоформуючі наративи; техніки переконання (Bouchard, 2016). Так, в американському політичному дискурсі проєкції концептуальних метафор на міф екзистенційної загрози актуалізують якір, що структурує подію як травму і базується на таких джерельних концептах, як РУЙНУВАННЯ, ВБИВСТВО, ФІЗИЧНІ ВОРОГИ, СТРУКТУРНИЙ КОЛАПС, ЖЕРТВА, ХВОРОБА, що залучаються у метафоричних моделях для концептуалізації таких цільових доменів, як СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ПРОМИСЛОВИЙ ЗАНЕПАД, НЕБЕЗПЕЧНІ ІДЕЇ та НАЦІЯ / ДЕРЖАВА. Відбиток (емоційний вплив) залучає емоційні конотації, пов'язаними з цими джерелами – страх, страждання, образа. Етос досягається через метафоричні імплікації, пов'язані з прагненням до відновлення соціальної справедливості, національного відродження тощо. Метафори АБСТРАКТНІ ЗАГРОЗИ – ЦЕ ФІЗИЧНІ ВОРОГИ, НЕБЕЗПЕЧНІ ІДЕЇ – ЦЕ ТВАРИНИ, СОЦІАЛЬНІ/ПОЛІТИЧНІ НЕБЕЗПЕКИ – ЦЕ ВОРОГИ, НАЦІЯ – ЦЕ ТРАМВОВАНА ЛЮДИНА / ЖЕРТВА, СОЦІАЛЬНА НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ – ЦЕ ФІЗИЧНА ТРАВМА, ЗАГРОЗИ ДЛЯ ДЕМОКРАТІЇ – ЦЕ ВІЙНА, ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ЗАНЕПАД – ЦЕ СМЕРТЬ / ВБИВСТВО, БІДНІСТЬ – ЦЕ ПАСТКА, ПОЛІТИЧНІ ДІЇ – ЦЕ ПОРЯТУНОК ЛЮДИНИ та інші активують архетип жертви та лиходія, архетипну опозицію між добром і злом, а також архетипний образ месіанського героя як національного лідера. Метафори сприяють наративам травми, боротьби за цінності, спасіння та відродження. Техніки переконання, що базуються на концептуальних метафорах, пов'язані з афективною залученістю та впровадженням аргументативної моделі, керованої пафосом.

Отже, концептуальні метафори відіграють ключову роль в конструюванні політичних міфів як засобу формування суспільного сприйняття соціо-політичної реальності й моделювання світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bouchard G. Social Myths: A New Approach. *Philosophy Study*. Vol 6, No. 6, 2016. P. 356-366.
2. Cassirer E. *An Essay on Man*. Boston: New Haven, 1994. 132 p.
3. Charteris-Black J. *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor*. London: Palgrave Macmillan, 2011. 370 p.
4. Kravchenko N., Prokopchuk M., Yemets N. 2024. Contrasting Visions of Unification: Discourse analysis of Ronald Reagan's and Donald Trump's Inaugural Addresses. *Cogito*. Vol. 16, No 2, 2024. P. 254-276.
5. Lakoff G. *Moral Politics. How Liberals and Conservatives Think*. Chicago: The University of Chicago Press, 2002. 471 p.

6. Musolff A. Metaphor and Political Discourse: Analogical Reasoning in Debates about Europe. London: Palgrave Macmillan, 2002. 219 p.
7. Zglobiu O.R. Key Aspects of Myths and Metaphors in Romanian Political Discourse from a Cognitive Linguistic Perspective. *Journal of Media Research*, Vol. 10, No 3/29. Romania, 2017. P. 114-121.

Ніна Кравченко

доктор філологічних наук,
професор кафедри теоретичної
та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Максим Гнедко

аспірант кафедри теоретичної
та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

KEYNOTE-ВИСТУП ЯК ЖАНР КОМУНІКАЦІЇ СПЕЦІАЛІСТІВ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Keynote-виступ у сучасному науково-професійному просторі постає як окремий жанр усної комунікації, що поєднує інформативну, переконувальну та фатичну функції. На відміну від стандартної секційної доповіді, keynote покликаний не лише презентувати результати досліджень або практичні досягнення, а й окреслити стратегічні напрями розвитку галузі, задати тематичну рамку конференції, сформувати спільне бачення майбутнього та консолідувати професійну спільноту. Така багатофункціональність зумовлює специфічну прагматичну організацію цього жанру та особливий добір риторичних стратегій.

Дискурс інформаційних технологій характеризується високим рівнем термінологічної насиченості, динамічністю понятійного апарату та швидким оновленням знань. Водночас професійна аудиторія ІТ-конференцій є гетерогенною: вона об'єднує представників академічного середовища й індустрії, дослідників і практиків, досвідчених фахівців і молодих науковців. У таких умовах keynote-виступ виконує функцію інтегратора – він має бути одночасно змістовно глибоким і комунікативно доступним, здатним об'єднати різні підходи, досвід та очікування.

Однією з ключових прагматичних характеристик keynote-виступу є використання концептуальної метафори як організаційного принципу дискурсу. Згідно з теорією концептуальної метафори, розробленою George Lakoff та Mark Johnson, метафора виступає не лише стилістичним прийомом, а когнітивним механізмом структурування досвіду. У професійному ІТ-дискурсі метафоричні моделі дозволяють інтерпретувати складні технічні явища через призму повсякденного досвіду, забезпечуючи когнітивну доступність матеріалу для різних сегментів аудиторії.

Важливою прагматичною рисою keynote-виступу є персоналізація професійного досвіду мовця. Звернення до власної кар'єрної траєкторії, участі у знакових проєктах, освітніх ініціативах чи стандартизаційній діяльності формує етос доповідача. У риторичній традиції, започаткованій Аристотелем, етос розглядається як один із ключових чинників переконливості. У професійному ІТ-дискурсі авторитет встановлюється не через декларативне самоствердження, а через демонстрацію практичного досвіду та внеску у розвиток галузі.

Аргументаційна структура keynote-виступу зазвичай поєднує історичний наратив із аналітичними узагальненнями. Хронологічна організація матеріалу дозволяє представити еволюцію ідей, технологій або підходів, підкреслити кумулятивний характер науково-технічного прогресу. Такий наративний формат виконує низку прагматичних функцій: структурує інформацію, полегшує її сприйняття, створює ефект послідовності та логічної необхідності розвитку подій.

Однією з характерних стратегій keynote є подвійна адресація. Доповідач орієнтується водночас на академічну й індустріальну спільноти, поєднуючи теоретичні узагальнення з практичними прикладами. Теоретичний рівень апелює до дослідників, пропонуючи концептуальні моделі та методологічні засади; практичний – забезпечує прикладну цінність для фахівців індустрії. Така стратегія мінімізує комунікативні бар'єри між різними прошарками професійного середовища.

Особливого значення набуває рух від конкретного до абстрактного. Технічні поняття спочатку подаються у функціональному або прикладному вимірі, після чого інтерпретуються як прояви ширших закономірностей. Це дозволяє слухачам із різним рівнем спеціалізації знайти власну «точку входу» в матеріал і поступово перейти до складніших узагальнень.

Невід'ємним компонентом жанру є мультимодальність. Слайдова презентація виконує структурну, ілюстративну та мнемонічну функції: вона організує матеріал, унаочнює складні концепції, підсилює ключові тези. Синергія вербального й візуального каналів сприяє глибшому засвоєнню інформації та підтримує увагу аудиторії протягом тривалого виступу.

Попри переважно монологічний характер, keynote містить елементи діалогічності, що реалізуються у форматі запитань і відповідей. Такий формат дозволяє адаптувати повідомлення до актуальних запитів слухачів, продемонструвати гнучкість мислення та готовність до імпровізації. Діалогічний компонент посилює фатичну функцію жанру, зміцнюючи зв'язок між мовцем і професійною спільнотою.

Таким чином, keynote-виступ постає не лише засобом трансляції знань, а й інструментом формування професійної ідентичності ІТ-спільноти, простором осмислення технологічного розвитку та майданчиком для консолідації академічного й індустріального дискурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Aristotle. Rhetoric / trans. W. R. Roberts. New York : Modern Library, 1984. 312 p.
2. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.
3. Peterson L., Davie B. Computer Networks: A Systems Approach. 6th ed. San Francisco : Morgan Kaufmann, 2021. 800 p.

Олена Красота,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри германської і української філології
Полтавського державного аграрного університету

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА ДИСКУРСИВНИЙ АСПЕКТИ

Анотація. У тезах розглянуто вплив генеративного штучного інтелекту на функціонування сучасної англійської мови. Проаналізовано лексичні інновації, синтаксичні особливості та дискурсивні характеристики текстів, створених за допомогою AI-систем. Окреслено зміни в академічному та цифровому дискурсах і визначено перспективи подальших досліджень у межах цифрової лінгвістики.

Ключові слова: штучний інтелект, англійська мова, цифровий дискурс, неологізація, академічний дискурс, корпусний аналіз.

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту суттєво трансформує сучасний комунікативний простір. Особливо помітним є вплив генеративних мовних моделей, зокрема розробок компанії OpenAI, на процес створення текстів англійською мовою. Застосування таких систем в освіті, медіа, бізнесі та науковій сфері спричиняє не лише зміну способів продукування тексту, але й поступову трансформацію мовних норм (Дудко, Зайцева, 2024).

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення нових мовних явищ, що виникають унаслідок взаємодії людини й алгоритму (Кондратенко, 2018). Сучасна англійська мова функціонує в умовах цифровізації, де межа між «людським» і «машинним» текстом стає дедалі менш помітною. Це створює підґрунтя для формування нових лінгвістичних тенденцій.

Лексичні трансформації. Одним із найочевидніших проявів впливу штучного інтелекту є активна неологізація. У сучасному англійськомовному просторі закріпилися такі одиниці, як prompt, AI-generated content, hallucination (у значенні помилкової генерації), machine learning model, large language model тощо. Частина цих лексем перейшла з вузькопрофесійної сфери до загального вжитку (Дудко, Зайцева, 2024).

Особливістю є також зміна семантичного навантаження окремих слів. Наприклад, лексема prompt набула нового, технологічно маркованого

значення – текстова інструкція для генеративної моделі. Таким чином, відбувається процес термінологізації та подальшої детермінологізації.

Крім того, спостерігається тенденція до стандартизації формулювань. AI-системи часто відтворюють нейтральну, стилістично виважену лексику, що сприяє поширенню універсалізованих мовних моделей.

Синтаксичні особливості AI-текстів. На синтаксичному рівні тексти, створені штучним інтелектом, характеризуються:

- логічною структурованістю;
- чіткою абзацною організацією;
- домінуванням складнопідрядних конструкцій;
- мінімізацією еліптичних і розмовних форм (Кондратенко, 2018).

AI-моделі тяжіють до нормативності та граматичної коректності, уникаючи експресивних або маргінальних структур. Це сприяє формуванню «стандартизованого письмового англомовного стилю», який може впливати на мовні звички користувачів.

Водночас у текстах, створених людиною, частіше трапляються індивідуально-авторські відхилення, ідіостильові особливості, експресивні конструкції. Таким чином, синтаксичний аналіз дозволяє виявити відмінності між антропогенним і алгоритмічним текстотворенням (Денисова, 2025).

Дискурсивний вимір. Особливу увагу слід приділити трансформації дискурсивних практик (Дудко, Зайцева, 2024). Генеративний штучний інтелект впливає на:

- академічний дискурс;
- медійний дискурс;
- освітню комунікацію;
- професійне листування.

В академічному середовищі виникає питання авторства та академічної доброчесності. AI стає інструментом допоміжного письма, що змінює уявлення про процес створення наукового тексту. Водночас формується новий тип взаємодії – «людина–алгоритм», який можна розглядати як окремий дискурсивний феномен.

У цифровому дискурсі простежується тенденція до уніфікації стилю. Тексти стають більш структурованими, логічно впорядкованими, нейтральними за емоційним забарвленням. Це може впливати на еволюцію комунікативних норм сучасної англійської мови.

Для аналізу зазначених явищ доцільно застосовувати комплексний підхід, що включає:

- корпусний аналіз текстів, створених AI та людьми;
- дискурс-аналіз цифрової комунікації;
- порівняльно-зіставний метод;
- кількісні методи обробки мовних даних.

Корпусне дослідження дозволяє виявити частотність певних синтаксичних моделей і лексичних одиниць, а також простежити закономірності їх функціонування.

Таким чином, генеративний штучний інтелект є важливим чинником трансформації сучасної англійської мови. Його вплив простежується на лексичному, синтаксичному та дискурсивному рівнях. Відбувається активна неологізація, стандартизація мовних конструкцій і зміна комунікативних практик.

Процес взаємодії людини й алгоритму формує нову парадигму текстотворення, що потребує ґрунтовного лінгвістичного осмислення. У межах англійської філології це відкриває широкі можливості для подальших досліджень цифрової лінгвістики та теорії дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисова Н. Дискурс онлайн-навчання через леми й колокації: корпусний методологічний підхід. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2025. № 214. С. 30–37.
2. Дудко І., Зайцева Н. Сучасний дискурс інтернет-комунікації: лінгвістичний аспект. *Міжнародний філологічний часопис*. 2024. № 3. С. 45–52.
3. Кондратенко Н. Комунікативно-дискурсивні дослідження в сучасному українському мовознавстві: тенденції та перспективи. *Українська мова*. 2018. №1. С. 64–74.

Наталія Лопатюк

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської мови
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Євгенія Костинян

магістерка кафедри англійської мови
за спеціальністю «Філологія»
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО МЕРЕЖЕВОГО ДИСКУРСУ

Соціальні мережі сформували особливий тип комунікативного середовища, у якому традиційні мовні норми зазнають істотних змін. Ці трансформації зумовлені специфікою цифрової комунікації, що характеризується швидкістю обміну повідомленнями, інтерактивністю, мультимодальністю та технічними обмеженнями. У межах таких платформ, як **Threads, Instagram, Facebook, Twitter**, мовлення набуває рис, які відрізняють його як від класичного писемного стилю, так і від усної мови. Особливо помітні зміни відбуваються на **синтаксичному та морфологічному рівнях**, що визначає своєрідність англомовного дискурсу соціальних мереж.

Синтаксичні особливості дискурсу соціальних мереж

- **Лаконічність і фрагментованість висловлювань.** Однією з ключових синтаксичних рис є прагнення до стислості та економії мовних засобів. Обмеження кількості символів (280 у Twitter, 500 у Threads, до 2000 в Instagram) змушує користувачів відмовлятися від розгорнутих синтаксичних конструкцій. Типовими є короткі речення або навіть окремі слова, наприклад: *“Finally did it! 🏆 #Success”* (Threads); *New video up! Check it out!* (Instagram); *“Breaking: Major announcement coming soon. Stay tuned”* (Twitter).
 - Фрагментованість також виявляється у широкому використанні **номінативних конструкцій**, де дієслова часто опускаються. Подібні структури створюють ефект переліку ключових понять і концентрують увагу читача на головних елементах повідомлення. Наприклад: *Summer vibes. Beach. Sunset. Perfect evening* (Instagram); *“Meeting today. Urgent. Be there”* (Facebook).
 - Для соціальних мереж характерне активне використання **еліпсису**, тобто пропуску граматично передбачуваних елементів. Еліптичні конструкції роблять висловлення більш розмовним, динамічним і наближеним до усного мовлення. Наприклад: *“(I) Need coffee. Now”* (Twitter); *“(It is) So cold outside!”* (Facebook).
 - Поширеним явищем є **парцелярні конструкції**, які поділяють одне речення на кілька коротких фрагментів. Такі структури підсилюють емоційне навантаження й надають дискурсу експресивності: *“Can’t believe it. Just happened”* (Threads); *“The best day ever. No doubt”* (Instagram).
 - Попри загальну тенденцію до скорочення, у соціальних мережах трапляються й складні **розгорнуті речення**, особливо в аналітичних дописах. Вони дозволяють детально передати емоції, аргументацію та особисті враження: *“Just finished reading this incredible book, and I have so many thoughts...”* (Facebook); *The way the colors blend in the sky during sunset...* (Instagram).
 - Для залучення аудиторії активно використовуються прийоми, що підсилюють динамічність і ритмічність мовлення: **питальні та риторичні речення** *“Who else is excited for the weekend?”* (Twitter); **інверсія** *“Never have I seen such a stunning sunset!”* (Twitter); **асиндетон** *“Morning coffee. Gym. Emails. Meetings. Repeat”* (Twitter).
- Морфологічні особливості дискурсу соціальних мереж**
- Однією з найхарактерніших морфологічних рис є **подовження голосних або приголосних**. Такі форми імітують інтонацію усного мовлення та передають емоційний стан мовця: *“Nooo way!!!”* (Twitter); *“Sooo happy for youuu!”* (Twitter); *“This is amaaazing!!!”* (Threads); *“Beauuuutiful view!”* (Instagram).
 - Задля мовної економії активно використовуються типові для неформального цифрового спілкування **скорочення**: *“Gonna grab coffee”* - “gonna” (going to) (Twitter); *“Wanna join?”* - “wanna” (want to) (Threads).

- У соціальних мережах поширені **експресивні суфікси** та **підсилювальні елементи**, що формують дружній, неофіційний тон комунікації: “*cutie*”, “*bestie*” (Facebook); “*Tired AF*”, де «*af*» скорочення від «*as f****» (Facebook).

- Значну роль відіграють **аббревіатури** (*brb*” - be right back, “*idk*” – I don’t know, “*lmk*” - let me know) (Threads; Twitter); **новотвори** (“*staycation*” - поєднання *stay* та *vacation* (Facebook); “*hangry*” - злиття *hungry* і *angry* (Instagram). Ці одиниці демонструють гнучкість словотвору в цифровому середовищі.

- Особливим словотвірним елементом є **хештеги** (*#MondayMotivation* (Instagram); *#ThrowbackThursday* (Instagram), що поєднують кілька слів в одну графічну одиницю, не підпорядковуючись традиційним морфологічним правилам, але залишаючись семантично насиченими.

Отже, синтаксичні та морфологічні особливості дискурсу соціальних мереж свідчать про високу адаптивність мовної системи до потреб цифрової комунікації. Соціальні мережі виступають простором активних мовних інновацій, що істотно впливають на розвиток сучасної англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Threads. URL: <https://www.threads.net/?hl=uk> (дата звернення: 13.11.2024, 26.02.2025, 17.05.25, 09.09.2025).
2. Instagram. URL: <https://www.instagram.com/> (дата звернення: 13.11.2024, 26.02.2025, 17.05.25, 09.09.2025).
3. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/> (дата звернення: 13.11.2024, 26.02.2025, 17.05.25, 09.09.2025).
4. Twitter. URL: <https://x.com/> (дата звернення: 13.11.2024, 26.02.2025, 17.05.25, 09.09.2025).

Ярина Малаховська

старший викладач кафедри практики англійської мови
Волинського національного університету імені Лесі Українки

ВЕРБАЛЬНІ ЕМОЦІЙНО-ОЦІННІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСУАЗИВНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ВІДЕОДИСКУРСІ

Сучасні дослідження в лінгвістиці показують, що оцінна лексика відіграє особливу роль у спілкуванні, формуючи ставлення до явищ, встановлюючи ціннісні орієнтири й мотивуючи до дій, що надає їй персуазивного потенціалу (Willemsen & Martens, 2023; Martin & White, 2005). У навчальному відеодискурсі ця риса емоційно-оцінних засобів набуває особливої ваги, оскільки через неї відбувається залучення учнів до активної діяльності.

Теоретичну основу дослідження становить комунікативно-прагматичний підхід (Крисанова, 2020), який дає можливість дослідити

емоційно-оцінні засоби реалізації комунікативних інтенцій мовця в навчальному середовищі.

Корпус дослідження складають відеозаписи уроків англійської мови, проведенні носіями для учнів початкових шкіл Азії, відібрані з YouTube. Ці відео розглядаємо як англomовний навчальний відеодискурс (далі АНВД), соціально детерміноване явище, де мовленнєва взаємодія формується з урахуванням статусно-рольових відносин між учасниками, а мета навчання й конкретна ситуація визначають специфіку застосування емоційно-оцінних засобів для реалізації персуазивних інтенцій мовця (Малаховська, 2024, 115).

Мета дослідження полягає у виявленні та описі функцій емотивно-оцінних засобів актуалізації персуазивності в АНВД. Це потребує ідентифікацію та систематизацію емоційно-оцінних одиниць, котрі вербалізують персуазивний вплив, в також виявлення комунікативно-прагматичних функцій цих засобів.

Персуазивність в АНВД виступає як цілеспрямоване використання вербальних та невербальних засобів для реалізації інтенцій учителя – впливу на думки й спонукання до дій учнів задля формування знань та навичок (Малаховська, 2024, 111). Емоційно-оцінні засоби тут мають імпліцитний характер, оскільки семантично не містять прямого спонукального значення та є контекстозалежними. Проте прагматично вони об'єктивують заохочення, мотивацію та коригування діяльності адресата, що зумовлено специфікою досліджуваного дискурсу.

В АНВД виділяємо декілька груп емоційно-оцінних засобів, а саме: оцінка поведінки та дій; оцінка явищ, ідей та завдань, емотивні маркери та інтенсифікатори. Окрім того, поділяємо ці засоби за полярністю на позитивно та негативно-оцінні. Позитивно-оцінні одиниці вербалізують похвалу, заохочення, що імпліцитно стимулює повторення попередньо виконаної дії. Негативні оцінки утримують від небажаних або хибних думок та дій.

Засоби оцінки поведінки та дій охоплюють лексико-граматичні одиниці, які інтендують захоплення/критику, похвалу/осуд, такі як оцінні прикметники та прислівники (*good, bad, right, wrong, well, correct, nice, cool, great, clever*), імперативи (*Be quiet., Be careful., Stop talking.*), числівники у поєднанні з іменниками *point* та *star*, ідіома “*Give me five*”, структури речень, які констатують вміння (*You are good at..., You know how..., You can...*).

До засобів оцінки явищ, ідей та завдань належать оціночні прикметники (*interesting, beautiful, fine, fun, boring, hard, easy, important*) та словосполучення прикметника та іменника (*good job, a great idea, an interesting question, a wonderful observation, a very powerful thing*), які об'єктивують привабливість та цінність об'єкта висловлення.

Емоційні маркери об'єктивують емоційний стан мовця як реакцію на подію чи результат. До них відносимо прикметники та прислівники, які вербалізують почуття (*happy, angry, sad, glad*), а також експресивні вигуки (*Wow!, Oh!, Yeah!, Hey!, Exactly!*).

Інтенсифікатори охоплюють слова, які позначають підвищений порівняно з нормою ступінь ознаки, якості, кількості або інтенсивності дії (*very pretty cool too really so*). Вони поєднуються з оцінною лексикою для підсилення впливу висловлювання на адресата. Також інтенсифікаторами можуть виступати самі оцінні слова та вищий, найвищий ступені порівняння (*better, perfect, brilliant, excellent, super*), оскільки вони одночасно оцінюють і підсилюють значення. Комбіноване використання емотивних маркерів, особливо вигуків, з оцінними одиницями збільшують ефективність висловлювання.

Використання оцінної лексики в англomовному навчальному відеодискурсі має дві основні прагматичні функції. Перша з них це демонстрація мовцем оцінки діяльності адресата задля підтвердження її успішності, що призводить до її подальшого виконання, або корекції. Другою функцією є конструювання ставлення мовця до описуваних явищ, об'єктів, з метою нав'язати це ставлення слухачам для зміни їх свідомості у вигідному для мовця напрямку:

Таким чином, емоційно-оцінні засоби, які актуалізують персуазивність в АНВД, охоплюють лексико-граматичні засоби, які інтендують оцінку поведінки адресата або предметів мовлення, емоційний стан мовця, та підсилювачі оцінки. Хоч вони семантично не мають директивного характеру, прагматично, з урахуванням контексту стають стимулом для дії, що вказує на імпліцитний характер цих засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крисанова Т. А. Актуалізація негативних емоцій в англomовному кінодискурсі: когнітивно-комунікативний і семіотичний аспекти: Дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04. Харків, 2020. 514 с.
2. Малаховська Я. І. Комунікативні характеристики англomовного навчального відеодискурсу. *Нова філологія*. Вип. 93. Запоріжжя, 2024. С. 108–115. <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-93-15>
3. Martin J. R., White P. R. R. *Language of Evaluation: Appraisal in English*. Palgrave Macmillan, 2005. 291 p. <https://doi.org/10.1057/9780230511910>
4. Willemsen P., Martens J. H. Does Evaluative Language Provide Reasons to Act? An Empirical Study of the Action-Guiding Potential of Evaluative Concepts. *Proceedings of the Annual Meeting of the Cognitive Science Society*. Vol. 45. Sydney, Australia, 2023. P. 3025–3031.

Дмитро Манза

аспірант кафедри зарубіжної літератури
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ШЕКСПІРІВСЬКОГО КАНОНУ В УКРАЇНСЬКІЙ
ДРАМАТУРГІЇ: ВІД ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНОЇ
ТЕАТРАЛЬНОЇ РЕЦЕПЦІЇ**

Шекспірівський канон – це не лише сукупність 37 п'єс, сонетів і поем, а й універсальна модель драматургічного мислення, яка в українській культурі зазнає постійної трансформації. Цей процес не є пасивним запозиченням, а активним діалогом, у якому чужий текст переосмислюється через призму національної ідентичності, фольклорної традиції та історичного контексту. Українські дослідники підкреслюють, що саме така «антиканонічна» рецепція (термін О. В. Міненко) дозволила Шекспіру стати каталізатором розвитку оригінальної української драматургії.

Рецепція Шекспіра в українській культурі другої половини XIX ст. почалася з перекладів і відразу набула творчого, а не репродуктивного характеру. О. В. Міненко у своїй статті «Рецепція Шекспіра в українській культурі другої половини XIX століття: моделі інтерпретації і переклад» характеризує цей процес як «антиканонічний»: перекладачі не прагнули буквальної точності, а переорієнтовували текст на українську поезику, фольклор і народну психологію. Яскравим прикладом є переклади П. Куліша («Гамлет», «Макбет» та інші). Куліш свідомо вводив русизми та архаїзми, щоб зберегти «шекспірівську грубість», однак Леся Українка критикувала його версію «Макбета» за «грубість до божевілля». Сама Леся Українка 1898 року створила власний переклад «Макбета», де відьомські сцени набули виразного українського колориту: «Коли ми стрінемось, сестриці? Чи в грім, чи в дощ, чи в блискавиці?». Міненко зазначає, що такий підхід робив Шекспіра «зрозумілим для народу» і виконував націєтворчу функцію.

М. С. Шаповалова у фундаментальній монографії «Шекспір в українській літературі» детально аналізує, як шекспірівські мотиви проникали в оригінальну драматургію. Драматичні твори М. Костомарова («Сава Чалий», «Переяславська ніч») будуються на шекспірівських конфліктах влади й зради, але залишаються «ідейно й художньо незрілими». Натомість М. Старицький у перекладі «Гамлета» свідомо робив патріотичні акценти та фольклорні паралелі, роблячи принца датського близьким до українського романтичного героя. Шаповалова підкреслює: переклади Шекспіра збагачували українську літературну мову саме в період заборони українського слова, перетворюючи чужий канон на інструмент національного відродження.

Таким чином, уже на першому етапі шекспірівський канон трансформувався: з універсального ренесансного тексту він ставав частиною українського романтичного дискурсу, набуваючи національного забарвлення.

Театральна рецепція Шекспіра в Україні, за дослідженнями М. Гарбузюк, також демонструє глибоку трансформацію канону. У статті «Перші постанови “Гамлета” В. Шекспіра на території України (кінець XVIII – початок XIX ст.)» Гарбузюк реконструює історію, яка довгий час замовчувалася радянською наукою. Перша відома постановка «Гамлета» на українських землях відбулася 19 грудня 1796 року у Львові німецькою мовою (реж. Ф. Г. Булла). Згодом польські переклади (В. Богуславський, Я.-Н. Камінський) виявилися більш театральними й адаптованими для акторів. Гарбузюк наголошує на політичному характері цих постановок: у 1943 році в

окупованому Львові Ю. Гірняк поставив «Гамлета» як «акт культурного націоналізму» і самоідентифікації українців у європейському просторі. Дослідниця вводить актантну модель аналізу (за А. Греймасом), розрізняючи «середньовічні» та «ренесансні» інтерпретації. Її дослідження доводять, що український театр ніколи не був пасивним споживачем шекспірівського канону — він його постійно переписував відповідно до історичних викликів.

Наступним етапом освоєння шекспірівського канону є ХХ–ХХІ століття, тобто сучасні трансформації канону, які набули нових векторів. Д. Дроздовський у дослідженнях рецепції Шекспіра в українській еміграційній літературі показує, як Т. Осьмачка та інші автори «переінакшували шекспірівський домодерний канон». У творах емігрантів шекспірівські герої набувають рис українського екзистенційного бунту проти тоталітаризму, а трагедія долі перетворюється на трагедію національного вигнання. Це вже не адаптація, а радикальна деконструкція ренесансного світогляду.

Сучасна українська драматургія продовжує цей процес. Постановки «Гамлета» Ростислава Держипільського (2021) у постапокаліптичному ключі, «Отелло» в умовах війни чи «Короля Ліра» як метафори втрати держави свідчать про те, що шекспірівський текст стає інструментом осмислення сучасних травм. Гарбузюк у останніх роботах пропонує створити український шекспірівський фестиваль саме для демонстрації таких інноваційних інтерпретацій.

Таким чином, трансформація шекспірівського канону в українській драматургії – це не втрата оригіналу, а його збагачення. Від перекладів Куліша й Лесі Українки з національним колоритом, через театральні експерименти Гірняка до сучасних воєнних адаптацій – українські митці й дослідники постійно переписують Шекспіра, роблячи його своїм. Як зазначає М. Гарбузюк, цей процес є частиною культурної деколонізації. Шекспір в Україні перестав бути «чужим» і став потужним чинником розвитку національної драматургії, підтверджуючи слова Г. Блума про те, що канон живе лише тоді, коли його постійно переосмислюють.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гарбузюк М. Перші постанови «Гамлета» В. Шекспіра на території України (кінець XVIII – початок XIX ст.). *Шекспірівський портал*. URL: <https://shakespeare.znu.edu.ua/garbuzjuk-m-pershi-postavi-gamleta-v-shekspira-na-teritorii-ukraini-kinec-xviii-pochatok-hih-st/> (дата звернення: 26.02.2026).
2. Дроздовський Д. Рецепція Вільяма Шекспіра в українській еміграційній літературі: структура і типологія. *Літературознавчі обрії*. Вип. 20. Київ: 2014. С. 49 – 58.
3. Міненко О. В. Рецепція Шекспіра в українській культурі другої половини XIX століття: моделі інтерпретації і переклад. *Національний репозитарій академічних текстів*. <https://nrat.ukrintei.ua/#>.

4. Торкут Н. Український Шекспірівський портал. Запоріжжя: ЗНУ, 2020–2026. URL: <https://shakespeare.znu.edu.ua/> (дата звернення: 26.02.2026).
5. Чередник Л. А. Рецепції шекспірівських образів в українській літературі // Репозиторій НУПП. 2016. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU> (дата звернення: 26.02.2026).
6. Шаповалова М. С. Шекспір в українській літературі. Львів: Вища школа, 1976. 184 с.

Валентина Мойсюк

доктор філологічних наук,
професор кафедри французької філології та перекладу
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

МОВЛЕННЕВА ОСОБИСТІСТЬ У ВИМІРІ КОМУНІКАТИВНОЇ СИТУАЦІЇ: КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНИЙ ПІДХІД

Сучасна антропоцентрична парадигма мовознавства зосереджує увагу на суб'єкті мовлення, зануреному в конкретні умови комунікації. У цьому контексті мовленнєва особистість постає як сукупність когнітивних, мовних і прагматичних ресурсів, що реалізуються в межах комунікативної ситуації. Остання виступає не лише тлом мовленнєвої діяльності, а організувальним принципом, який визначає вибір мовних засобів, активацію концептуальних структур і стратегії дискурсивної взаємодії.

Метою дослідження є з'ясування ролі комунікативної ситуації в структурній організації та функціонуванні мовленнєвої особистості в когнітивно-дискурсивному вимірі.

Поняття мовленнєвої особистості сформувалося на перетині лінгвістики, філософії та психології у зв'язку зі зміщенням наукового інтересу від мови як абстрактної системи до мовця як суб'єкта комунікації. Його концептуальні витоки пов'язані з ідеєю В. фон Гумбольдта про мову як творчу діяльність (*energeia*), невіддільну від мислення та ідентичності. Подальший розвиток поняття зумовлений працями Е. Бенвеніста, який обґрунтував суб'єктивну природу мовлення, а також дослідженнями в галузі психології та психолінгвістики, що розглядають мову як засіб когнітивного й соціального посередництва (D. Hymes, J. Bruner та ін.). У сучасній лінгвістиці мовленнєву особистість інтерпретують у межах прагматичних і дискурсивних підходів як динамічну комунікативну сутність, що реалізує свої компетентності в конкретних ситуаціях взаємодії (E. Goffman, D. Charaudeau, O. Селіванова, Ф. Бацевич та ін.).

Критичний аналіз сучасних підходів до мовленнєвої особистості демонструє доцільність її розгляду як багаторівневої структури, рівні якої відповідають різним формам компетентності та реалізації мови в комунікації. На цій підставі пропонуємо власну модель, подану схематично (див. рис. 1):

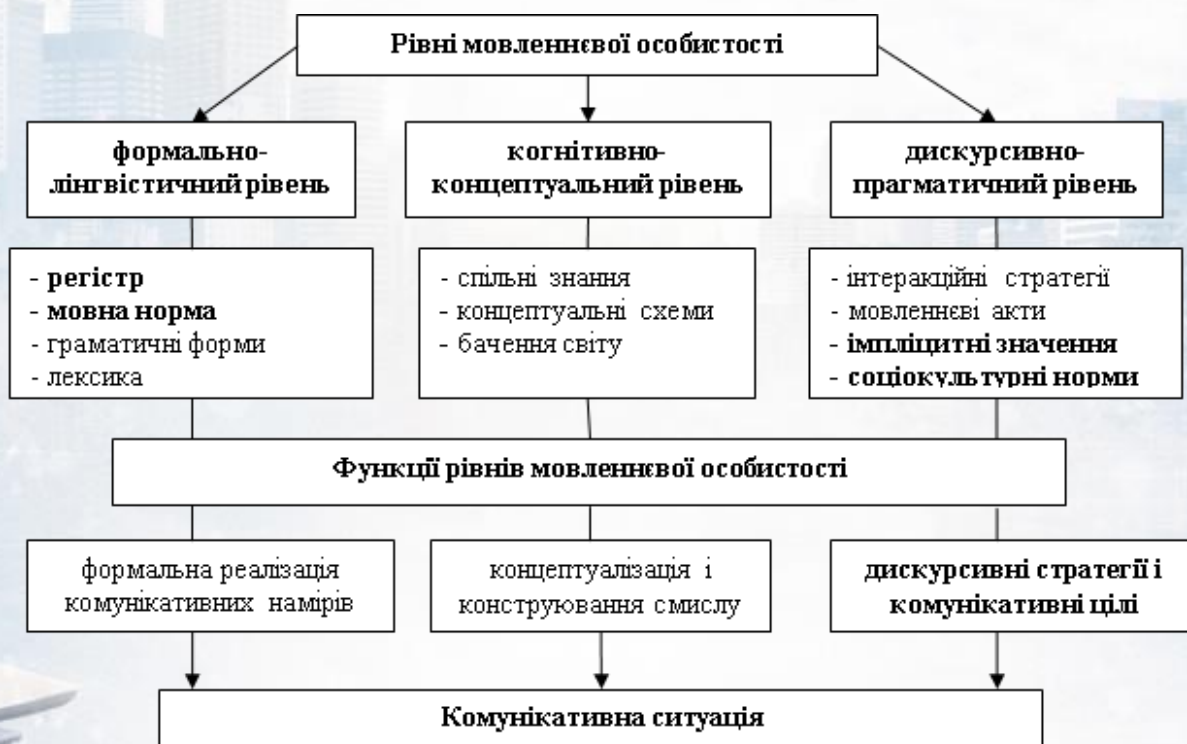

Рис. 1. Рівні мовленнєвої особистості та їхні функції

На *формально-лінгвістичному рівні* мовленнєва особистість виявляється через добір і поєднання лексичних, граматичних і синтаксичних засобів, зумовлених комунікативною ситуацією. Регістр, ступінь нормативності, вибір морфо-синтаксичних структур чи типів висловлення залежать від статусу співрозмовників, каналу комунікації та інституційної чи неформальної рамки взаємодії. Цей рівень забезпечує формальну адекватність повідомлення ситуаційним вимогам і гарантує його інтерпретованість адресатом (Levelt, 1989). *Когнітивно-концептуальний рівень* тісно пов'язаний із тим, як мовець інтерпретує комунікативну ситуацію. Уявлення про світ, спільні чи передбачувані знання, а також активовані концептуальні схеми добираються відповідно до інтеракційного контексту та очікувань співрозмовника. Отже, комунікативна ситуація визначає релевантні концептуальні рамки й спрямовує конструювання дискурсивного смислу, який постає у взаємодії, а не просто передається (Fauconnier, 1997; Langacker, 2008). На *дискурсивно-прагматичному рівні* мовленнєва особистість виявляється як здатність керувати комунікативною ситуацією як соціальною подією. Цей рівень охоплює вибір мовленнєвих актів, інтеракційні стратегії, оперування імпліцитними значеннями, а також адаптацію до соціокультурних норм певного типу дискурсу. Мовець постає тут як комунікативний актор, який інтерпретує ситуацію, прогнозує реакції співрозмовника й коригує свою мовленнєву поведінку відповідно до комунікативних цілей і чинного комунікативного контракту (Goffman, 1974; Charaudeau, 2005).

Отже, комунікативна ситуація виступає організуючим принципом різних рівнів мовленнєвої особистості. Вона зумовлює як вибір мовних форм, так і активацію когнітивних структур та реалізацію дискурсивних стратегій. Водночас мовленнєва особистість бере участь у структуруванні самої

комунікативної ситуації, долучаючись до конструювання смислу, міжсуб'єктних відносин і дискурсивної ідентичності її учасників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Charaudeau P. Le discours politique. Les masques du pouvoir. Paris: Vuibert, 2005. 134 p.
2. Fauconnier G. Mappings in Thought and Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. 205 p.
3. Goffman E. Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience. Cambridge (MA): Harvard University Press, 1974. 586 p.
4. Langacker R. Cognitive Grammar. Oxford: Oxford University Press, 2008. 562 p.
5. Levelt W. J. M. Speaking: From Intention to Articulation. Cambridge, MA: MIT Press, 1989. 566 p.

Ірина Морозова

доктор філологічних наук,
професор кафедри граматики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Іван Бондарев

аспірант кафедри граматики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

БЛОГОМОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСЛЯЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Представлене дослідження присвячено розгляду мовлення блогерів в англомовному дискурсі. Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю вивчення блогомови як особливого типу інтернет-комунікації, а також підсилена тим фактом, що сьогодні в лінгвістиці відчувається певна прогалина щодо визначення національної й профільної ідентичності блогерів як інтернет-комунікаторів. Мета нашої розвідки – конкретизувати поняття «інтернет-блог» і виявити головні жанрові особливості англомовних блогів.

Процес глобальної цифровізації зумовив появу нових форм комунікації, де інтернет-дискурс постає не лише засобом передачі інформації, а й інструментом конструювання віртуальної ідентичності. Одним із найяскравіших феноменів цього процесу є інтернет-блог, який поєднує ознаки особистого щоденника та інтерактивного медіатексту. Згідно з дослідженнями комп'ютерно-опосередкованої комунікації, блог є гібридним жанром, що маркується високим ступенем суб'єктивності та хронологічною послідовністю (Herring, 2007).

Психолінгвістична привабливість блогів ґрунтується на потребі особистості у самовираженні та визнанні. У межах віртуального простору саморефлексія стає перформативним актом: автор не просто фіксує думки, а стратегічно вибудовує свій образ (Papacharissi, 2010). Важливим аспектом

успішної побудови такого образу є використання мовленнєвих механізмів, що забезпечують ефективну взаємодію з аудиторією. Як зазначає І. Б. Морозова, успішне діалогізування у сучасному дискурсі базується на специфічних актуалізаторах, які дозволяють автору не лише висловлювати власну позицію, а й залучати читача до спільного процесу рефлексії (Морозова, 2013).

На вербальному рівні саморефлексія реалізується через домінантне вживання займенників першої особи однини (*I, me, my*), що формує «нарративне Я» блогера. Синтаксично цей процес втілюється через парцеляцію та еліпсис, що відтворюють динаміку живого мислення та створюють ефект безпосередності (Іванишин, 2021). Крім того, автори активно використовують графічні засоби експресії – капіталізацію та редуплікацію літер – для імітації емоційного стану (Crystal, 2006).

Компаративний аналіз американських та британських тревел-блогів дозволив виявити суттєві відмінності у способах мовленнєвої рефлексії. На даному етапі дослідження виявлено певні закономірності організації блогів американського та британського типів.

Американський сегмент орієнтований на інструктивний прагматизм. Він характеризується високим рівнем імперативності (17,2%) та використанням директивних модальних дієслів (*must, need to*). Синтаксис тут лаконічний, що відповідає ролі автора як «наставника», що надає практичні поради.

Британський сегмент репрезентує нарративний імпресіонізм. Тут переважає позиція «спостерігача», а частка імперативів значно нижча (9,1%). Британські тексти відрізняються використанням складних синтаксичних конструкцій (37,8%) та засобів хеджування, що дозволяє автору виступати в ролі «картографа» власних емоцій.

Отже, мовна специфіка англомовного блогу підпорядкована стратегічному завданню конструювання цифрової особистості. Використання різноманітних мовленнєвих механізмів діалогізації (Морозова, 2013) та специфічних синтаксичних структур дозволяє людині ефективно здійснювати саморефлексію, адаптуючи її до соціокультурних очікувань віртуального середовища. Можна зробити попередній висновок, що мовлення англомовних блогерів трансформувало англійську мову із інструмента передачі інформації в інструмент трансляції ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванишин Н. Я. Комунікативно-прагматичні параметри блогу як жанру персональної інтернет-комунікації. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки.* № 1 (21). Дніпро, 2021. С. 189–196.
2. Морозова І. Б. Мовленнєві механізми успішного діалогізування (на матеріалі сучасного англомовного художнього діалогу). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика».* Вип. 20. Херсон, 2013. С. 128–134.

3. Crystal D. Language and the Internet. 2nd ed. Cambridge University Press, 2006. 316 p.
4. Herring S. C. A faceted classification scheme for computer-mediated discourse. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*. Vol. 4. London, 2007.
5. Papacharissi Z. A Private Sphere: Democracy in a Digital Age. Polity Press, 2010. 200 p.

Ірина Морозова

Д.філол.н., проф., професор кафедри граматики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Софія Чернишева

Студентка V курсу заочної форми навчання
факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

АРИСТОКРАТИЧНА СТРИМАНІСТЬ ТА ГОЛЛІВУДСЬКИЙ ДРАЙВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОВЛЕННЄВИХ ПАРТІЙ КЕЙТ МІДДЛТОН І МЕГАН МАРКЛ

Британська монархія в сучасному світі є символом неперервної історії, національної стабільності та єдності Великої Британії, виступаючи живим уособленням британських традицій та усталеності. Королівська родина є прикладом якої сили та культурної спадщини країни. У фокусі представленого дослідження мовленнєві партії двох молодих жінок – герцогинь Кейт Міддлтон та Меган Маркл, які репрезентують два протилежних типи ментальності і підходів до королівського життя. Крім того, що Кейт Міддлтон суворо дотримується правил протоколу королівської поведінки, вона є класичною британкою за своїм національним походженням. На відміну від неї, Меган Маркл відмовилася від королівських привілеїв. Вона американка і відверто критикує королівський протокол. Мовлення Кейт Міддлтон і Меган Маркл є яскравим відображенням не лише їхніх індивідуальних рис і життєвого досвіду, але й віддзеркаленням масового уявлення про їхню взаємодію з суспільством (Морозова, 2021; Carter & Nguyen, 2023).

Актуальність проведеного дослідження вбачаємо в соціолінгвістичній важливості дослідити, як походження, професійний бекграунд та соціальний статус трансформують сучасну англійську мову в межах королівського протоколу. *Метою* нашої роботи є виявлення суттєвих лексико-синтаксичних розбіжностей у промовах герцогинь, які забезпечують формування їхнього індивідуального психолінгвального профілю. Аналіз їхніх публічних виступів виявляє суттєву різницю в підходах до комунікації, зумовлену культурними традиціями, соціальними функціями та особистим світоглядом (Davis & Harris, 2021).

Кейт Міддлтон у своїх промовах послуговується стриманою, формальною лексикою, що підкреслює її статус у британському істеблішменті (Морозова, 2021). Наприклад, у виступі на відкритті хоспісу Treehouse у 2012 році вона вживає слова «honoured», «inspiration», «commitment» та «community» (Analysis of a Speech by Kate Middleton, 2012; Kate Middleton: Catherine, Duchess of Cambridge, 2024). Такі лексичні одиниці створюють піднесений настрій та орієнтовані на формування позитивного сприйняття її виступу, а саме: «Together, we can make a difference in the lives of children and families», структуровані навколо загальних цінностей і закликають до єдності (The Inspiring Speech of Kate Middleton, 2024). Це підкреслює офіційний характер її комунікації та зосередженість на соціально значущих темах, що відповідають її публічній ролі (Морозова, 2021). Лексика Кейт Міддлтон зосереджена на загальноприйнятих соціальних цінностях: підтримка, гармонія, співчуття (Морозова, 2021).

Меган Маркл демонструє принципово інший підхід. Її мовлення вирізняється яскравою, емоційно насиченою лексикою, яка передає особисті переживання (HeadQ, 2024). В інтерв'ю з Опрою Вінфрі вона заявляє: «I was silenced and told not to speak out» (Speech Act Analysis of Harry and Meghan's Interview, 2024). Це висловлювання акцентує на її життєвих труднощах і викликає сильний емоційний відгук. Її мовлення рясніє особистими деталями, які роблять її ближчою до аудиторії, як-от згадка про обговорення кольору шкіри її майбутньої дитини: «There was a conversation about how dark his skin might be when he's born» (Illocutionary Act in ABC New Interview, 2024; Let's call this a modern fairytale, 2023). Ця фраза ілюструє її готовність порушувати складні та болючі теми, що не є характерним для традиційних публічних промов (Martin & Clark, 2023; Meghan Markle Delivers Powerful Speech, 2024).

Виступи Меган Маркл демонструють тяжіння до театральності та драматизму. «I didn't want to be alive» (Thoughts on Life and Love, 2024). В її мовленні домінують емоційно забарвлені слова, які створюють персоналізоване враження («racism», «mental health», «institution») HeadQ, 2024).

На синтаксичному рівні висловлювання Кейт Міддлтон вирізняються простотою та чіткістю, що полегшує сприйняття ключових меседжів (Морозова, 2021). У виступі на Всесвітній день психічного здоров'я вона каже: «It is vital to listen to young people and provide them with the tools they need to succeed» (See Kate Middleton's Full Speech, 2024). Формальне складносурядне речення сприймається слухачем як низка простих конструкцій, що робить думку Кейт доступною для широкого загалу. Важливу роль відіграють повтори та риторичні запитання. Кейт: «Families need support, families need hope, families need love» (Kate Middleton: Catherine, Duchess of Cambridge, 2024).

Меган, навпаки, часто використовує складні синтаксичні конструкції, які створюють ефект рефлексії або підкреслюють драматизм. Меган: «What does it have to do with pride or vanity?» (Let's call this a modern fairytale, 2023).

Отже, лексичні та синтаксичні особливості мовлення герцогинь є потужним інструментом виконання певних соціальних ролей (Carter & Nguyen, 2023; Evans & Morgan, 2022). Проведене дослідження дає підстави підсумувати, що публічний дискурс Кейт і Меган репрезентує зіткнення двох мовленнєвих культур: британської, з її традиційною стриманістю, та американської, позначеної відвертістю й драматизмом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Морозова І. Формування лінгвальної поведінки англомовної елітарної особистості (на матеріалі промов Герцогині Кембриджської Кейт Міддлтон). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71) № 2 Ч. 1. Київ, 2021. С. 157 – 163.
2. Analysis of a Speech by Kate Middleton. 2012. URL: <https://mannerofspeaking.org/2012/03/20/analysis-of-a-speech-by-kate-middleton/>.
3. Kate Middleton: Catherine, Duchess of Cambridge. (2024). URL: <https://englishspeecheschannel.com/english-speeches/kate-middleton-speech/>.
4. Carter B., Nguyen T. Speech Patterns and Public Perception. *Journal of Public Relations Research*. 35(2). 2023. P. 150-168.
5. Davis L., Harris J. The Evolution of Royal Communication. *Media, Culture & Society*. 43(5). Sage, 2021. P. 789–805.
6. HeadQ. Why Meghan Markle Discussing Her Mental Health Crisis. 2024. URL: <https://headq.org/why-meghan-markle-discussing-her-mental-health-crisis-can-help-others/> (дата звернення: 24.12.2024).
7. Speech Act Analysis of Harry and Meghan's Interview. 2024. URL: <https://www.researchgate.net/publication/384745475> (дата звернення: 24.12.2024).
8. Illocutionary Act in ABC New Interview. (2024). URL: <https://www.academia.edu/40436477> (дата звернення: 24.12.2024).
9. <https://www.harpersbazaar.com/celebrity/latest/a45496895/princess-kate-middleton-speech-world-mental-health-day-2023/> (дата звернення: 05.03.2024).
10. Martin P., Clark D. Linguistic Strategies in the Public Speaking of Meghan Markle. *Journal of Language and Social Psychology*, 42(3). Sage, 2023. P. 275-292.

Ірина Павлюк

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

ЗАСОБИ ОБРАЗНОСТІ В НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ З ПСИХОЛОГІЇ

Науково-популярні тексти з психології являють собою особливу комунікативну сферу, у межах якої відбувається трансформація

академічних знань для нефахівців. У сучасному суспільстві популярна психологія стала важливим джерелом поширення наукової інформації, оскільки теми ментального здоров'я, емоційного добробуту та міжособистісної взаємодії дедалі частіше виходять за межі суто наукового обговорення.

Основна мета таких текстів полягає не лише в інформуванні, а й у переконанні та залученні читача, який не має спеціальної підготовки (Fahnestock, 1986). Саме тому науково-популярні тексти з психології поєднують риси академічного викладу та елементи розмовного стилю. Як зазначає К. Хайленд, популяризація науки є формою соціальної взаємодії, у якій автор прагне адаптувати знання до очікувань та потреб ширшої аудиторії (Hyland, 2009). Це створює особливий прагматичний ефект: автор виступає не лише як дослідник, але і як «порадник», який робить складні поняття доступними для практичного використання.

У цьому контексті стилістичні засоби виконують важливу когнітивну функцію, допомагаючи читачеві інтерпретувати абстрактні наукові категорії через призму повсякденного досвіду. Стилїстика науково-популярного психологічного дискурсу спрямована на формування довіри, емоційного залучення та створення ефекту діалогу між автором і аудиторією.

Одним із центральних інструментів у таких текстах є метафора. Вона виконує функцію метафоричного моделювання, що дозволяє структурувати складні нейробіологічні чи психічні процеси через доступні концептуальні фрейми. Наприклад, метафора *“brain-as-computer”* або *“helicopter parenting”* (Lythcott-Haims, 2015) допомагає читачеві швидко зрозуміти сутність явища, хоча іноді це може призводити до певної втрати наукової точності.

Дослідники метафори підкреслюють, що у дискурсі вона виступає не лише стилістичним прийомом, але й механізмом концептуалізації, який формує спосіб мислення аудиторії (Semino, 2010). У цих текстах метафори створюють міст між науковими термінами та буденними уявленнями, роблячи складні поняття більш наочними.

Метафори також виконують прагматичну функцію: вони не лише пояснюють, але й оцінюють явище, задаючи певний емоційний тон. Через метафоричні образи автор може підкреслити небезпеку, актуальність або перспективність психологічних процесів, що посилює переконувальний потенціал тексту.

Стилїстичні порівняння у цих текстах слугують засобом когнітивної адаптації. Вони співвідносять абстрактні терміни, такі як нейропластичність, із повсякденним досвідом, формуючи те, що дослідники визначають як «хеджовану авторитетність» – поєднання наукової експертності з розмовною близькістю (Myers, 2003). Це робить виклад менш ієрархічним та більш доступним для читача.

Окрім того, науково-популярні тексти часто використовують риторичні запитання, які створюють ефект прямого звернення до аудиторії: *“Why are we*

making the same mistakes? або “*What really rules our emotions?*”. Такі прийоми сприяють інтерактивності дискурсу та активізують когнітивну участь читача.

Гіпербола використовується для підкреслення важливості психологічних станів або наслідків певних моделей поведінки. Вона виконує прагматичну функцію активізації уваги аудиторії та стимулювання її до дії. На відміну від академічного дискурсу, де переважають обережні формулювання, популярна психологія часто застосовує гіперболізацію для створення драматичних висновків. Наприклад, твердження на кшталт “*stress ruins your life*” або “*childhood determines your future*” є стилістично посилені, хоча з наукової точки зору потребують уточнення.

Метонімія у науково-популярних психологічних текстах проявляється через персоналізацію психічних функцій або структур мозку, наприклад: “*your amygdala decided for you*”. Такий прийом дозволяє спростити складні причинно-наслідкові зв'язки та зробити виклад більш динамічним і наближеним до наративу. Антропоморфізація мозкових структур створює ілюзію «внутрішнього персонажа», що полегшує читачеві сприйняття наукових фактів.

Важливим стилістичним компонентом популярної психології є також використання епітетів та емоційно забарвленої лексики: “*toxic relations*”, “*emotional burnout*”, “*inner child*”. Такі мовні одиниці формують мультимодальний ефект, оскільки активізують не лише раціональне осмислення, але й образне мислення, викликаючи асоціативні уявлення.

Таким чином, стилістичні засоби у науково-популярному психологічному дискурсі виконують не декоративну, а ключову функцію перекладу наукових понять у площину повсякденного досвіду. Вони забезпечують когнітивну доступність знань, емоційний зв'язок та прагматичну ефективність текстів, спрямованих на широку аудиторію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Fahnestock J. Accommodating science: The rhetorical life of scientific facts. *Written Communication*. Vol. 3, No. 3. 1986. P. 275–296.
2. Grandin T., Panek R. *The autistic brain: Thinking across the spectrum*. Boston : Houghton Mifflin Harcourt, 2013. 240 p.
3. Hyland K. *Disciplinary discourses: Social interactions in academic writing*. 2nd ed. London : Continuum, 2009. 256 p.
4. Lythco-Haims J. *How to raise an adult: Break free of the overparenting trap and prepare your kid for success*. New York : Henry Holt and Company, 2015. 368 p.
5. Myers G. Discourse studies of scientific popularization: Questioning the boundaries. *Discourse Studies*. Vol. 5, No. 2. London, 2003. P. 265–279.
6. Semino E. Metaphor in discourse. In: Cameron L., Maslen R. (eds.). *Metaphor analysis: Research practice in applied linguistics, social sciences and the humanities*. London : Equinox, 2010. P. 185–204.

Олена Пожарицька

кандидат філологічних наук, доцент кафедри граматики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Олексій Герасіменко

здобувач 4-го року навчання факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ЕВОЛЮЦІЯ ЖІНОЧОГО КОРОЛІВСЬКОГО МОВЛЕННЯ В СУЧАСНІЙ БРИТАНІЇ (НА МАТЕРІАЛІ МОВЛЕННЯ ПРИНЦЕС ДІАНИ ТА КЕТРІН)

Ця робота присвячена дослідженню особливостей мовленнєвої поведінки принцес Уельських та виявленню типових рис їхньої комунікативної взаємодії з аудиторією. Актуальність вивчення публічних виступів Діани Спенсер та Кейт Міддлтон зумовлена їхнім значним впливом на сучасне британське суспільство та трансформацію іміджу монархії відповідно до еволюції соціальних запитів і гуманітарних викликів. Варто зауважити, що роль публічних звернень цих представниць королівської родини виходить за межі підтримки урядових ініціатив чи благодійних проєктів, оскільки вони безпосередньо формують суспільну думку щодо ключових соціальних проблем: ментальне здоров'я, захист прав дітей, боротьба з насильством та підтримка соціально вразливих верств населення. Науковий інтерес до цієї теми також мотивований необхідністю глибшого розуміння того, як риторика членів королівської родини здатна корегувати соціальну політику, впливати на суспільні настрої та стимулювати культурні й соціальні ініціативи. Крім того, проведений аналіз сприяє осмисленню змін соціального наративу, який ініціюють британські принцеси, і уможливлює простежити зміни у риторичних стратегіях британської королівської родини як інституту влади, що відображають нові виклики у контексті розвитку сучасного британського соціуму.

Метою дослідження є аналіз лінгвальних особливостей публічних виступів Діани Спенсер та Кейт Міддлтон з акцентом на тематичній спрямованості та комунікативних типах їхніх висловлювань. У ході дослідження було проаналізовано дев'ять промов Кетрін, принцеси Уельської, загальним обсягом 543 речення, та вісім промов Діани, принцеси Уельської, що налічують 527 речень. Для детального аналізу за критерієм комунікативної інтенції висловлювань було відібрано 110 речень із промов Кетрін та 107 речень із промов Діани.

Проведене дослідження продемонструвало, що принцеси Діана та Кетрін, принцеси Уельські, застосовують суттєво відмінні підходи до публічних виступів, що є відображенням їхніх індивідуальних стилів та історичного контексту. Тематичний аналіз виступів Діани Спенсер та Кейт Міддлтон виявляє помітні розбіжності у соціальних акцентах та риторичних прийомах.

Так, принцеса Діана зосереджувала увагу на глобальних гуманітарних проблемах, зокрема боротьбі з ВІЛ/СНІД, забороні протипіхотних мін та захисті прав дітей (Lomelino, 2023; Kitzinger 2018). Її виступи вирізнялися емоційністю та були спрямовані на подолання соціальної стигми. Згідно з результатами нашого дослідження, у дискурсі Діани Спенсер домінують теми гуманітарної допомоги (40%), охорони здоров'я — зокрема боротьби з ВІЛ/СНІД (20%), соціальної (не)справедливості (20%), допомоги дітям та покращення освіти (20%). Її наративи часто стосувалися наслідків воєн, насильства та соціальної ізоляції.

Кетрін, принцеса Уельська, продовжує королівську традицію соціальної залученості, фокусуючись на довгострокових ініціативах, таких як розвиток дітей раннього віку, ментальне здоров'я та розширення прав і можливостей жінок. Її стиль є більш аналітичним, із чітко структурованою риторикою, спрямованою на системні зміни (Morozova 2021, 162). На відміну від принцеси Діани, Кетрін акцентує увагу на ментальному здоров'ї нації (40%), розвитку дітей раннього віку (40%) та освіти (20%). Її діяльність зосереджена на зміні ставлення суспільства до окреслених проблем та стимулюванні довгострокових інвестицій у благополуччя дітей, зокрема через підкреслення ролі мистецтва для їхнього розвитку.

Як відомо, за комунікативною метою всі речення поділяються на декларативні, інтеррогативні та імперативні (Morozova, Pozharytska 2024, 55). Отже, в аспекті комунікативних типів речень обидві принцеси найчастіше використовують декларативні конструкції (82% у промовах принцеси Діани та 84% у промовах принцеси Кетрін). Водночас принцеса Діана вживає питальні речення вдвічі частіше за принцесу Кетрін (10% проти 4% відповідно), що надає їй мовленню значно більшої емоційності. Для риторики принцеси Діани характерні риторичні запитання, які, з одного боку, демонструють її меншу впевненість, а з іншого — свідчать про активне апелювання до аудиторії з метою отримання від неї підтримки.

Загалом обом принцесам притаманний комунікативний стиль, побудований на ідеях підтримки та єдності, хоча тон Діани є більш емоційним, тоді як тон Кетрін — офіційним та структурованим. Діана постає символом емпатії, порушуючи гострі глобальні проблеми та скорочуючи дистанцію між монархією та народом. Натомість Кетрін репрезентує нове покоління, працюючи над сталими рішеннями через системні проекти в галузі освіти, охорони здоров'я та культури.

Таким чином, можна зробити висновок, що у той час як промови Діани були реакцією на нагальні глобальні кризи, увага Кетрін зосереджена на довгострокових соціальних інвестиціях саме британської спільноти, що відображає певну зміну пріоритетів благодійної діяльності королівської родини. Мовленнєвий стиль та поведінка принцеси Діани свідчать про її глибоку емпатію, що закріпило за нею статус «принцеси людських сердець». Виступи Кетрін є менш емоційними з точки зору вибору комунікативних типів речень, проте вони логічно вибудовані та апелюють до раціонального

сприйняття. Попри це, обидві проаналізовані королівські постаті представляють собою дві сторони британської монархії та її публічного іміджу, що трансформується з плином часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Морозова І. Б. Формування лінгвальної поведінки англомовної елітарної особистості (на матеріалі промов герцогині кембриджської Кейт Міддлтон). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71). № 1. Частина 1. Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 157–164.
2. Kitzinger J. Visible and invisible women in AIDS discourse. *AIDS: Setting a feminist agenda*. Routledge, 2018. P. 95–109. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315041049-7/visible-invisible-women-aids-discourses-jenny-kitzinger>.
3. Lomelino R.C. Discursive psychology approach to Princess Diana. 2023. URL: <https://idus.us.es/server/api/core/bitstreams/8d31de1d-787f-4302-b7ad-a1ebdb93da51/content>.
4. Morozova I., Pozharytska O. Alisa in a Futuristic Wonderland: Traveling Through Time and Space with a Girl from Tomorrow. *Time Travel in World Literature and Cinema* / Ed. Bernard Montoneri. Ldn-NY: Palgrave Macmillan, 2024. P. 43–66. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-52315-1>.

Валентина Романець

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри зарубіжної літератури
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

ЛІТЕРАТУРА ДАДАЇЗМУ ЯК АНТИМИСТЕЦТВО

Слід зазначити, що в орбіті сюрреалізму опинилась велика кількість інтелектуалів: філософів, психологів, письменників тощо. У цьому значенні дадаїзм здається і простішим і складнішим одночасно. Центрів дадаїзму було декілька, але дадаїстський вплив розповсюдився на багаточисленні явища художнього життя, на митців та творчі позиції. Так, наприклад, цей вплив дуже помітний на західноєвропейському конструктивізмі тощо. «Одночасно з футуризмом рух дада стрімко розповсюдив свою гегемонію як можна ширше – в галузі політичного та соціального життя» (Дудаков-Кашуро, 2009). Ідеї антипросвітництва, ідеї лівих політичних рухів характерні дадаїстам, стали можливими у другій половині ХХ ст. завдяки по'єднуючій ролі сюрреалізму. Саме сюрреалізм вмістив в собі практично всі художні ідеї, що знайшли дадаїсти, крім уваги до психоаналізу та психології. Хоча дадаїзм протистояв теоретичності, необхідно наголосити на тому, що значна частина сучасного мистецтва має витоки з досвіду дада.

Для дадаїстів було дуже важливим змістити певні творчі категорії. По-перше, відійти від самого поняття мистецтва. Коли вони говорили про знищення мистецтва, вони мали на увазі не знищення творчості, а самої концепції, яка склалася у так звані Нові часи. Вони були спрямовані на знищення традиційних категорій мистецтва: категорії прекрасного, категорії твору, категорії автора.

Говорячи про літературу слід нагадати про те, що у дадаїстів не було завдання започаткувати нові жанри, нові романи чи поеми. Від всього цього вони відмовились і не створили жодного твору крупної форми. Винятком став дадаїстський твір Хуго Балля «Тендеренда-фантаст», який розпадається на декілька текстів, погано пов'язаних один з одним і які належать абсолютно різним жанрам: роману, ліриці та есеїстиці. Творчість дадаїстів важко досліджувати, тому що, як зазначив французький фахівець Філіпп Сануйє: «Інформація про літературний дадаїзм надзвичайно обмежена» (Сануйє, 2010). Література дада – це принцип зміщення різних митців письма і це є принциповий момент. З іншого боку, дада це якісь крайнощі – це ще і відмова від письма, відмова від існуючої мови та розуміння мови як певної конвенції, від якої треба відмовитись тому, що ця угода припинила служити позитивним цілям творчості. Що це за мова, яка призвела до роз'єднання у суспільстві, до війни, до нескінченних військових декларацій та листівкам, які вони ненавиділи. Всі дадаїсти були проти війни, були дезертирами та антинаціоналістами. Ідеолог дадаїзму Ф. Марінетті зауважив, що саме дадаїзм має «...започаткувати нову літературну формулу, яка б змогла відобразити нове століття» (María, 2012).

Можна навести кілька прикладів відмови дадаїстів від мови. Перший – це фонетична поезія, тобто «поезія без слів», чи захоплення «примітивом» – імітація мови маленьких народів Африки і Океанії. Чи, наприклад, варіант запропонований Трістаном Тцара в «Маніфесті дада про слабе кохання та кохання зле». Найцікавіше є те, що в маніфесті немає жодного слова про кохання – він просто пояснює як створювати поезію: треба взяти газету, той самий ненависний штампований матеріал, вирізати слова, що вам подобаються, кинути у мішок, змішати, висипати і скласти їх разом в випадковому порядку. Інакше кажучи, література стає засобом заперечення самої себе. В якійсь мірі це є карнавалізація художньої мови, яка вже була апробована в античній комедії Аристофана, у Ф. Рабле в «Гаргантюа і Пантагрюель». В цьому засобі навпіл присутні і комізм, і трагізм.

Чи, наприклад, «абсурдистська поезія» Хуго Балля: відмова від мови через мовчання, повернення до першоджерел, очищення від бульварної мови, яку захопили журналісти. Ця нова поезія стає своєрідним пошуком довавілонської промови, яка має, якщо не сакральну силу, то глибокий символічний зміст, але не у значенні символізму, а у значенні лінгвофілософського пошуку. Особливо ця гра слів втілена у Марселя Дюшана. У своїх відомих нотатках він взагалі не вписується в канони мистецтва, літератури і постійно маневрує між цими категоріями. Він просто

руйнує ці навички читання та розуміння і коли ми починаємо розуміти, що відмовляємось від них, то ми можемо усвідомити щось нове і саме тоді нам відкривається Дюшан.

Література дада декларує – слово немає дорівнюватись об'єкту, тому що має бути відчутним розрив між тим, що позначається і тим, що позначає. Фонетична поезія виходить за межі можливостей мови. Гра зі співом і слово як творчий матеріал задля збільшення значень, спроба відкриття амбівалентності того, що ми бачимо і знаємо, – це дуже важлива частина літературної стратегії дадаїзму у будь-якій з його можливих форм в поезії, в романі, в маніфесті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дудаков-Кашуро К. В. Експериментальна поезія у західноєвропейських авангардних течіях початку XX століття. Одеса : Астропринт, 2009. 125 с.
2. Сануйє М. Дада у Парижі. Кишинів : Ладом, 2010. 270 с.
3. Maria D. L. Filippo Tommaso Marinetti. Ed. by P. Hulten. N.-Y. Milan : Abbeville Press, 2014. P. 512.

Ірина Савранчук

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

НЕВЕРБАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Актуальність дослідження невербальних особливостей інтернет-комунікації зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій та трансформацією повсякденних соціальних практик. Інтернет-комунікація стала домінантним середовищем взаємодії, у якому поєднуються вербальні й невербальні засоби передавання інформації, а традиційні форми міжособистісного контакту зазнають суттєвих змін. Як зазначається в сучасних дослідженнях, інтернет-комунікація функціонує як новий тип соціальної взаємодії, що формує специфічні норми поведінки, способи самопрезентації та механізми вираження емоцій (Денисюк, 2016).

Невербальний компонент у цифровому середовищі набуває особливої значущості через відсутність безпосереднього фізичного контакту між комунікантами. У традиційній комунікації невербальні засоби (міміка, жести, інтонація, проксемика) забезпечують емоційне забарвлення висловлювання та уточнюють його прагматичний зміст. В онлайн-просторі ці функції реалізуються через альтернативні візуальні й графічні ресурси, що компенсують втрату фізичної присутності.

Однією з ключових характеристик сучасної інтернет-комунікації є креолізований характер текстів, тобто поєднання вербального й візуального компонентів у межах єдиного повідомлення. Креолізований текст постає як цілісна семіотична структура, у якій зображення, шрифтові варіації, емодзі, піктограми та інші графічні елементи інтегруються з мовним матеріалом і спільно формують смисл (Завадська, 2016). У такому форматі невербальні елементи не є додатковими, а виконують рівноправну комунікативну функцію, впливаючи на інтерпретацію повідомлення.

Серед невербальних особливостей інтернет-комунікації виокремлюється використання емодзі, стікерів, гіф-зображень та мемів як засобів вираження емоційного стану, оцінки чи іронії. Ці елементи виконують функцію цифрових аналогів міміки та жестів, моделюючи емоційний контекст повідомлення. Водночас вони формують нові норми етикету та прагматичні стратегії взаємодії, що регулюють інтенсивність і характер комунікації.

Важливою є також графічна організація тексту: використання великих літер, повторів знаків пунктуації, нестандартного форматування, розривів рядка. Такі засоби набувають паралінгвістичного значення, передаючи інтонаційні характеристики, акцентуацію чи емоційне напруження. У межах інтернет-лінгвістики наголошується на тому, що цифровий дискурс формує нову систему знаків, у якій вербальні й невербальні ресурси взаємодіють у межах єдиного комунікативного простору (Шилінг, 2012).

Невербальні особливості інтернет-комунікації пов'язані також із візуальною самопрезентацією користувача: аватари, профільні зображення, кольорове оформлення сторінки, вибір шрифтів та мультимедійного контенту стають інструментами створення цифрової ідентичності. У цьому контексті невербальні засоби виконують функцію маркерів соціальної належності, ціннісних орієнтацій та культурної ідентифікації.

Таким чином, невербальні особливості інтернет-комунікації формують окремий рівень цифрового дискурсу, що забезпечує емоційну експресію, регуляцію міжособистісних відносин і структуризацію смислу. Їх дослідження у світлі сучасних лінгвістичних підходів дозволяє глибше осмислити трансформації комунікативної поведінки в умовах цифрової культури та виявити нові механізми інтеграції вербальних і невербальних ресурсів у мережевому середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк Ж. З. Інтернет-комунікація як тренд повсякденних соціальних практик. *Культура і сучасність*. Київ, 2016. № 1. С. 27-31.
2. Завадська О. В. Феномен креолізованого тексту: актуальна проблема сучасних лінгвістичних досліджень. *Лінгвістичні дослідження*. Вип. 43. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. С. 163-169.
3. Шилінг А. Інтернет-лінгвістика: основні положення та перспективи розвитку. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали І

Міжнародної наукової конференції ІКС-2012, 25-28 квітня 2012 року.
Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 220-221.

Вікторія Самохіна

доктор філологічних наук,
професор кафедри іноземних мов
Українського державного університету залізничного транспорту

Світлана Нешко

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Українського державного університету залізничного транспорту

КАРНАВАЛІЗОВАНИЙ ЕКОДИСКУРС

«Блага природа так про все
потурбувалася, що всюди ти знаходиш,
чому вчитися.» Леонардо да Вінчі

Базовим поняттям екології є концепція «стійкого розвитку», яка передбачає рух у природі і суспільстві без нанесення їм шкоди. Соціально-культурним феноменом, який забезпечує рух у суспільстві, є карнавалізований екодискурс (далі – КАЕД), який є сукупністю усних та письмових текстів комічної спрямованості, обумовлених ситуаціями гумористичного спілкування, комунікативною інтенцією якого є установка на реалізацію сміхового ефекту. Отже, глобальна ціль КАЕД – розсмішити адресата шляхом впливу на нього засобами комічних текстів, регулюючи поведінку комунікантів на створення комічних ситуацій. Головні стратегії КАЕД – популяризувати цей тип дискурсу з метою покращення відносин між адресантом і адресатом, забезпечення умов комунікативної розслабленості та гарного настрою. Тактика рівноваги і гармонії між комунікантами створює норму екологічно безпечної поведінки, а також успішності та ефективності комічної комунікації, в основі якої – мовномисленнева діяльність у карнавалізованому середовищі, переважно в побутовій сфері, що формує позитивне ставлення до комічної ситуації, і, таким чином, є екологічною.

КАЕД структурує наші знання про світ з позицій карнавалізації – сміхового початку, є джерелом вигаданого світу, еколінгвістичний підхід до якого ґрунтується на порушенні онтологічних, логіко-поняттєвих, валоративних, мовних та мовленнєвих норм (див. дет. Самохіна, 2012; Самохіна, Івченко, 2021), що виявляється в парадоксальності: поліпшенні відносин між комунікантами і комічності ситуації. В КАЕД панує атмосфера творчості Ното Creans – креативності особистості – жартівника, що виявляється в семантичній гнучкості, оригінальності, навіть, новизні, що експлікує його карнавальний стиль (відбір вербальних та невербальних засобів, комічної поведінки).

На відміну від суто екологічного дискурсу, ядром якого є тексти на екологічну тематику, в КАЕД теми представлені всіма сферами життя, враховуючи комічну екологічну тематику. Пор: *В Африці знайдено хлопчика, якого виховало стадо диких свиней. За свідченнями екологів, він від них майже не відрізняється, навіть за смаком* (Stout, 2011).

В КАЕД «панує» неформальна, комічна комунікативна атмосфера, екологічний адресант – це відверта демонстрація наміру до гумору, де комічне слово ґрунтоване взаєморозумінням й веселою взаємодією, діалогічним емоційним простором, в якому «екологічне» порушення норм є нормою. КАЕД як комунікація співпереживання з гумором входить в поняття антропосфери людини і є екологією суспільної взаємодії, – це усвідомлення, коли, де, як, кому розповісти жарт, а також уміння відчувати доречність, контекст ситуації, реакція співрозмовника, можливість обирати неофіційну лексику, недотримання етичних норм.

Екологічність КАЕД – це здатність урахування емоційного стану адресата і разом з тим – рівновага, психологічний комфорт, можливість відреагувати на жарт, що є рефлексією, екологією гумористичного спілкування, і, головне, – це простір для порозуміння між комунікантами. Такий «діалог» між співрозмовниками є екологічним, адже стандарти вербального і невербального етикету в КАЕД передбачають довіру, підтримку, які є їх «гігієною», що запобігає конфліктам, знижує напругу в спілкуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Самохіна В. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії та США : монографія. 2-ге вид. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 360 с.
2. Самохіна В., Івченко Н. Карнавальне порушення стереотипних норм як шлях до екологізації свідомості (на матеріалі англomовного анімаційного дискурсу "Zootopia"). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов.* 2021. № 92. С. 37-44.
3. Stout R. Seven Complete Nero Wolfe Novels. New York : Avenel Books, 1983. 848 p.

Олена Сиротіна

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземної філології і перекладу
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ВЕТЕРИНАРНОГО ДИСКУРСУ

Ветеринарний дискурс є різновидом професійного інституційного дискурсу, що функціонує в межах ветеринарної медицини та обслуговує сферу

діагностики, лікування й профілактики захворювань тварин. Його специфіка зумовлена поєднанням наукового знання з практичною діяльністю, а також особливим характером комунікації, у якій об'єкт лікування не бере безпосередньої участі в мовленнєвому акті. У цьому контексті ветеринарний дискурс поєднує ознаки медичного, наукового та побутового спілкування, що робить його складним і багаторівневим комунікативним явищем (Кочерган, 2010).

Основними учасниками ветеринарного дискурсу є ветеринарний лікар і власник тварини. Комунікація між ними характеризується асиметрією знань, оскільки ветеринар виступає носієм спеціалізованої інформації, тоді як власник тварини зазвичай не має професійної підготовки. Така нерівність зумовлює необхідність адаптації фахової мови до рівня сприйняття адресата, що реалізується через пояснення, перефразування та використання загальнозживаної лексики замість вузькоспеціалізованих термінів (Shaw et al., 2012). Водночас у професійному спілкуванні між ветеринарними спеціалістами домінує стандартизована термінологія та науковий стиль мовлення.

Лексичний склад ветеринарного дискурсу характеризується високою концентрацією термінів латинського й грецького походження, що забезпечує точність і однозначність передавання інформації. Такі терміни використовуються для позначення захворювань, анатомічних структур, патологічних процесів і методів лікування. Проте в усному клінічному дискурсі часто спостерігається тенденція до спрощення термінології з метою підвищення ефективності комунікації з власником тварини та формування довірчих відносин між учасниками взаємодії (Candlin & Candlin, 2003).

Ветеринарний дискурс реалізується в різних жанрових формах, серед яких важливе місце займають усні консультації, клінічні огляди, рекомендації щодо догляду, а також писемні документи – історії хвороб, ветеринарні висновки, рецепти та наукові публікації. Кожен із цих жанрів має усталену структуру й мовні особливості, що відповідають його комунікативній меті. Наукові тексти характеризуються об'єктивністю викладу, логічною послідовністю та використанням пасивних конструкцій, тоді як усне мовлення є більш ситуативним і діалогічним.

Важливим аспектом ветеринарного дискурсу є його прагматична спрямованість, яка полягає в досягненні конкретного практичного результату – збереженні здоров'я та життя тварини. У цьому зв'язку значну роль відіграють мовленнєві стратегії переконання, аргументації та рекомендації, спрямовані на спонукання власника до дотримання призначеного лікування. Окремої уваги потребує етичний вимір ветеринарної комунікації, особливо в ситуаціях, пов'язаних із тяжкими діагнозами або евтаназією, де мова лікаря має бути коректною, емпатійною та максимально зрозумілою.

Отже, ветеринарний дискурс є специфічним типом професійного мовлення, який поєднує наукову точність, комунікативну адаптивність і етичну відповідальність. Його особливості зумовлені характером професійної

діяльності ветеринарного лікаря та необхідністю ефективної взаємодії з нефаховим адресатом. Дослідження цього типу дискурсу є важливим для розвитку прикладної лінгвістики, а також для вдосконалення професійної підготовки ветеринарних фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Candlin C. N., Candlin S. Health care communication: A problematic site for applied linguistics research. *Annual Review of Applied Linguistics*. Vol. 23. 2003. P. 134-154.
2. Shaw J. R., Adams C. L., Bonnett B. N. What can veterinarians learn from studies of physician-patient communication about veterinarian-client-patient communication? *Journal of the American Veterinary Medical Association*. Vol. 240, No. 4. 2012. P. 427-436.

Олена Сиротіна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземної філології і перекладу,
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Роман Баліцький,

здобувач ВО,
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,

МОВНІ МЕХАНІЗМИ ВІДОБРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЗНАКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Наукові поняття, репрезентовані в мові, об'єднуються дослідниками в категорії на підставі спільних і відмінних ознак. Це зумовлено наявністю в кожній терміносистемі типів понять, за якими розподіляється основний корпус термінологічної лексики, що належить до певної галузі наукового знання.

Різні наукові дисципліни мають власний набір категорій, заснованих на буттєвих (онтологічних) категоріях як найбільш абстрактних величинах, які є невід'ємними характеристиками дійсності та відображають її найзагальніші властивості й зв'язки.

Однією з основоположних категорій для термінології всіх наукових галузей є категорія ознаки. Категорія ознаки – це одна з фундаментальних онтологічних і лінгвістичних категорій, яка відображає властивості, стани, якості або характеристики предметів, явищ, процесів. У системі наукового пізнання вона виступає як спосіб класифікації та опису об'єктів дійсності через їхні властивості.

Важливість і значущість цієї категорії є безсумнівними й підтверджуються незмінною увагою до неї з боку філософів, психологів,

психолінгвістів і лінгвістів. Представників різних наук передусім цікавить онтологічний статус цієї категорії, її роль у процесах категоризації та концептуалізації дійсності людиною, способи, форми та засоби її репрезентації як у психічній, ментальній сфері людини, так і в її семіотичній, мовленнєво-мисленнєвій та комунікативній діяльності.

Наше дослідження спрямоване на вивчення ролі категорії ознаки та виявлення комплексу мовних засобів англійської мови, що використовуються у термінології галузі біотехнологій. Із лінгвістичної точки зору ця галузь знань характеризується специфічною біотехнологічною термінологією, яка все ще перебуває на етапі формування й створюється переважно англійською мовою, хоча розвиток наукових досліджень у сфері біотехнологій не є виключною прерогативою англо-американського наукового простору.

Актуальність дослідження мови у сфері біотехнологій підтверджується низкою наукових праць О. Мишак (2017), Л. Рогач (2019), О. Сиротіної (2020), присвячених структурно-семантичному, дериваційному, морфологічному та семантичному аналізу англійської біотехнологічної термінології, а також її класифікації, розвитку, неологізмам, синонімії та метафоризації. Попри наявність численних досліджень, біотехнологічна термінологія залишається недостатньо вивченою в когнітивному аспекті, зокрема щодо концептуалізації, категоризації та вербалізації категорії ознаки в англійській мові, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Найбільш вербалізованою категорією у сфері біотехнології є категорія «ознаки» – одна з найскладніших у концептуальному та мовному аспектах гносеологічних категорій. На нашу думку, це можна пояснити численністю форм прояву біотехнологічних процесів, еволюцією біологічних знань, що відображаються у семантиці термінів, а також відносною суб'єктивністю людського мислення, яке створює визначення наукових концептів, базуючись на різних аналогіях та особистих асоціаціях. Гносеологічна категорія ознаки в біотехнологічній термінології має прагматичне значення, що пояснюється необхідністю точного позначення конкретних ознак і властивостей об'єктів, якими оперує людина. У вивченій термінології знаходять відображення низка універсальних категоріальних ознак, а саме: 1) часові; 2) просторові; 3) метричні; 4) якісні тощо.

Категорія ознаки у термінології сфери біотехнології широко представлена в мові граматичною категорією прикметника. Прикметники позначають окремі ознаки (або властивості) предметів, на відміну від іменників, назви яких стосуються цілісних сукупностей ознак і властивостей.

Продуктивними словоутворювальними засобами прикметників, які беруть участь в об'єктивації категорії ознаки в біотехнологічній термінології, є суфікси: -ic (antigenic, cryogenic, homeotic, genetic, inorganic, heterotrophic, intragenic, metabolic, aerobic, anaerobic, allogenic); -al (asexual, microbial, mitochondrial, artificial, bacterial, clonal, monoclonal, functional); -able (degradable, predictable, vegetable, usable, favourable, inflammable); -ive (alternative, reproductive, defective, degradative, competitive, extensive, positive,

negative, relative); -ar (extranuclear, nuclear, unicellular, multicellular); -ant (tolerant, dominant, constant, abundant, toxicant); -ous (analogous, autonomous, autologous, dangerous, gaseous, endogenous, hazardous); -ful/less (harmful, harmless, careful, careless); -y (complementary, sedimentary, hereditary, fragmentary); -ent (dependent, independent, effluent) и префікси: anti- (anticlinal, antibiotic, antimicrobial, antisense RNA,), a- (abiotic, acellular), hyper- (hypertonic,), inter- (intercellular, intercalary, intergeneric intergenic), multi- (multigenic, multicopy), mono- (monogenic, monophyletic, monoecious) (Arya, 2005).

Дослідження показало, що в науковій мові категорія ознаки часто реалізується через атрибутивні словосполучення — основну номінативну одиницю термінології. Ці словосполучення мають здатність розширюватися завдяки введенню нових означень, що відображають нові ознаки об'єкта дослідження.

Основна кількість таких атрибутивних словосполучень у біотехнологічній термінології складається з двоскладових фраз, тобто термінів, що включають два слова, пов'язані головним чином такими структурними типами:

A + N (asexual embryogenesis, intergenic regions, constant domains, hypersensitive sites, hypervariable region, cambial zone, variable domain, genomic library, intergenic regions, catabolic pathway, intercellular space, structural gene, asexual reproduction, bacteriostatic agent, recessive allele, monoclonal antibody);

Past Participle + N (staggered cuts, supercoiled plasmid, cloned strain or line, stacked genes, linearized vector, bio-based products, linked genes / markers, relaxed plasmid, folded genome, conserved sequence);

Present Participle + N (controlling element, immortalizing oncogene, flanking region, cloning site, polycloning site, joining (J) segment, wilting point (WP), lagging strand, coding strand, non-coding strand, leading strand, reading frame, transforming oncogene) (Arya, 2005).

Властивості та ознаки біотехнологічних об'єктів у вивченій термінології знаходять своє відображення не лише у вигляді прямої номінації (bacteriostatic agent, folded genome, recessive allele, monoclonal antibody тощо), а й через метафоричне переосмислення.

Як показав аналіз, у сфері біотехнологій метафорична репрезентація категорії ознаки, що дає уявлення про технології та пов'язані з ними реалії, відбувається переважно за рахунок залучення соціального фрагменту понятійної сфери «Людина». У цьому сенсі технологія, подібно до людини, виконує різні функції.

Прикладами є метафори, які проводять аналогії між властивостями людини та біотехнологічними процесами й об'єктами: *passive immunity*, *silent mutation*, *hypersensitive response*, *hypersensitive site*, *temperate phage*, *temperature-sensitive mutant*, *competent cell*.

Використання метафори в біотехнологічній термінології характерне і для репрезентації просторових ознак біологічних об'єктів, наприклад *intergenic regions, cloning site, constant domains, hypersensitive sites, hypervariable region, cambial zone, variable domain, flanking region, genomic library*.

Метричні ознаки біотехнологічних об'єктів репрезентують термінологічні моделі зі структурними елементами атрибутивного словосполучення, наприклад: *double helix, hairpin loop, folded genome, sieve cell, sieve element, sieve plate, sieve tube; circular DNA, double-stranded DNA, folded genome* тощо. Перший компонент у цих словосполученнях позначає метричну характеристику, другий – вказує на об'єкт.

Отже, категорія ознаки знаходить широке застосування в біотехнологічній термінології, оскільки є однією з базових категорій, що слугують для класифікації понять сфери біотехнології. На мовному рівні у вираженні категорії «ознака» беруть участь різні засоби: спеціальна атрибутивна лексика; спеціалізовані морфеми; терміни, створені на основі метафоричного переносу; синтаксичні конструкції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Arya R. Modern Dictionary of Biotechnology, 2005.
2. Myshak E. The main means of formation of biotechnological terms. *European Journal of Research*. № 3 (3), Austria, 2017. P. 19–40.
3. Порач Л. Semantic Phenomena Characterizing English Terminology of Biotechnology. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. Вип. 17. Ужгород, 2019. С. 112–120.
4. Сиротіна О.О. Антропоморфна метафора в англійській терміносистемі біотехнології. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «Філологія»*. Вип. 84. Харків, 2020. С. 62- 65.
5. Syrotina E. Linguocognitive aspect of metaphorization in the English language terminology of biotechnology sphere. *Cogito-Multidisciplinary research journal*, Bucharest, 2020. P. 202-212.

Олена Сиротіна

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземної філології і перекладу,
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Ірина Грушевська,

здобувач ВО Національного університету біоресурсів
і природокористування України

ВТОРИННІ НОМІНАТИВНІ ПРОЦЕСИ В АНГЛОМОВНОМУ БІОТЕХНОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Вторинна номінація є одним із базових механізмів формування та розвитку біотехнологічного дискурсу, що відображає динамічний характер сучасного наукового знання. Умови інтенсивного розвитку біотехнологій, поява нових об'єктів, процесів і методів дослідження зумовлюють потребу в постійному оновленні термінологічної системи. Вторинна номінація забезпечує цю потребу шляхом переосмислення, спеціалізації або трансформації вже наявних мовних одиниць.

У лінгвістичних дослідженнях вторинна номінація розглядається як процес надання нової назви об'єкту або явищу на основі вже існуючого мовного знака, що функціонував у загальноповсякденній або іншій термінологічній сфері. У біотехнологічному дискурсі цей механізм реалізується через метафоризацію, метонімізацію, термінологізацію загальноповсякденної лексики, а також через міжгалузеві запозичення (Cabr , 1999).

Одним із найпоширеніших різновидів вторинної номінації в біотехнології є термінологізація слів загальної мови. Такі одиниці, як *host*, *vector*, *platform*, *library*, *pathway*, у науковому контексті набувають вузькоспеціалізованого значення, втрачаючи побутову семантику. Наприклад, термін *vector* у біотехнології позначає носій генетичного матеріалу, а не напрям руху, що є результатом семантичного звуження та концептуальної спеціалізації.

Іншим важливим джерелом вторинної номінації є міждисциплінарне перенесення термінів. Біотехнологія активно запозичує номінації з інформатики, інженерії, фізики та хімії, адаптуючи їх до власних концептуальних потреб. Такі терміни, як *platform technology*, *engineering approach*, *system*, *module*, *architecture*, демонструють вторинний характер номінації, оскільки первинно належали до технічних або комп'ютерних наук. У новому дискурсивному середовищі вони отримують біологічну інтерпретацію, що відображає інженерну парадигму сучасної біотехнології (Molina-Plaza & Martínez-Sáez, 2024).

Значну роль у процесах вторинної номінації відіграють когнітивні механізми метафори та метонімії. Через метафоризацію формуються назви, що ґрунтуються на подібності функцій або структур, тоді як метонімія забезпечує номінацію через суміжність понять у межах однієї концептуальної сфери. Наприклад, *expression*, *editing*, *cloning* можуть позначати як процес, так і його результат, що свідчить про багатшаровість вторинної номінації в науковому дискурсі (Myshak, 2017).

Окрему групу становлять вторинні номінації, пов'язані зі скороченням і формуванням аббревіатур. Аббревіатури типу *GMO*, *PCR*, *CRISPR*, *NGS* виникають на основі повних термінологічних словосполучень і з часом набувають статусу самостійних номінативних одиниць. У таких випадках

вторинна номінація супроводжується процесами лексикалізації та семантичної автономізації скорочених форм.

Функціонально вторинна номінація в біотехнологічному дискурсі сприяє економії мовних засобів, підвищенню комунікативної ефективності та адаптації наукової інформації до різних типів адресатів. Водночас вона може ускладнювати сприйняття текстів нефахівцями, оскільки вторинні значення часто не є прозорими без спеціальних знань і контексту. Це особливо актуально для міждисциплінарної та міжмовної наукової комунікації.

З когнітивно-дискурсивної перспективи вторинна номінація відображає процеси концептуалізації наукової реальності та еволюцію біотехнологічного знання. Аналіз вторинних номінацій дозволяє простежити зміну наукових парадигм, виявити домінантні моделі мислення та встановити взаємозв'язок між мовою науки і розвитком технологій (Lakoff & Johnson, 1980).

Отже, вторинна номінація є системоутворювальним чинником біотехнологічного дискурсу, що забезпечує його динамічність, гнучкість і здатність до інновацій. Її дослідження має важливе значення для когнітивної лінгвістики, термінознавства та аналізу наукового дискурсу, а також для практики перекладу й стандартизації біотехнологічної термінології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cabré M. T. Terminology: Theory, methods and applications. John Benjamins, 1999.
2. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). Metaphors we live by. University of Chicago Press, 1980.
3. Molina-Plaza, S., & Martínez-Sáez, A. Cognitive-discursive mechanisms in scientific terminology. *Discourse, Context & Media*. №56, 2024. P. 100-112.

Олена Сиротіна

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземної філології і перекладу,
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Андрій Дощечкін

здобувач ВО,
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,

ОБ'ЄКТНА КАТЕГОРИЗАЦІЯ ЯК КОГНІТИВНА ОСНОВА ВЕТЕРИНАРНОГО ДИСКУРСУ

Об'єктна категоризація є одним із базових когнітивних механізмів організації знань у ветеринарному дискурсі. Вона забезпечує систематизацію інформації про біологічні об'єкти, патологічні стани, фізіологічні процеси та клінічні явища, що є необхідною умовою професійної ветеринарної

комунікації. Через категоризацію складна біологічна реальність структурується у відносно стабільні класи, які вербалізуються за допомогою спеціалізованих номінацій.

У когнітивній лінгвістиці категоризація розглядається як процес групування об'єктів і явищ на основі спільних ознак, функцій або прототипів, що відображають спосіб пізнання світу людиною (Rosch, 1978). У ветеринарному дискурсі об'єктна категоризація має прикладний характер і тісно пов'язана з клінічною практикою, діагностикою, лікуванням і профілактикою захворювань тварин.

Одним із ключових параметрів об'єктної категоризації у ветеринарній медицині є видовий чинник. Тварини класифікуються за біологічними видами, породами, віковими групами та господарським призначенням, що відображається у термінології типу *companion animals*, *livestock*, *exotic species*, *production animals*. Така категоризація має не лише біологічне, а й соціально-економічне значення, оскільки визначає підходи до лікування, догляду та ветеринарного менеджменту (Shaw et al., 2012).

Іншим важливим напрямом є категоризація патологічних об'єктів, зокрема захворювань, синдромів і клінічних станів. У ветеринарному дискурсі вони групуються за етіологією, локалізацією, перебігом і ступенем тяжкості, наприклад *infectious diseases*, *metabolic disorders*, *hereditary conditions*, *acute and chronic diseases*. Такі категорії дозволяють ветеринарним фахівцям швидко орієнтуватися в клінічній інформації та обирати відповідні діагностичні й терапевтичні стратегії.

Об'єктна категоризація охоплює також анатомічні та фізіологічні структури організму тварини. Органи, тканини та системи об'єднуються в ієрархічні категорії, що відображають наукову модель організму як цілісної, але структуровано організованої системи. У мовному плані це реалізується через терміни на кшталт *organ systems*, *musculoskeletal structures*, *reproductive organs*, що забезпечують стандартизований опис клінічних об'єктів (Rozhkov, 2021).

Особливу роль у ветеринарному дискурсі відіграє категоризація пацієнта. Тварина розглядається одночасно як біологічний організм, клінічний випадок і об'єкт ветеринарного догляду. Це зумовлює використання різних номінацій залежно від контексту, наприклад *patient*, *case*, *animal*, *herd*, що відображає зміну когнітивного фокусу з індивідуального рівня на груповий або популяційний. Така багатовимірна категоризація є специфічною рисою ветеринарного дискурсу порівняно з медичним.

З когнітивно-дискурсивної перспективи об'єктна категоризація у ветеринарному дискурсі не є статичною. Вона постійно змінюється під впливом розвитку науки, появи нових діагностичних технологій і зміни суспільного ставлення до тварин. Наприклад, зростання ролі *companion animals* у сучасному суспільстві сприяє формуванню нових категорій і відповідної лексики, орієнтованої на емоційний і етичний аспекти ветеринарної практики.

Функціонально об'єктна категоризація забезпечує ефективність професійної комунікації, уніфікацію ветеринарної термінології та передачу знань між фахівцями різних спеціалізацій. Водночас розбіжності в категоризаційних моделях можуть призводити до комунікативних труднощів, особливо в міждисциплінарному або міжкультурному контексті. Тому аналіз об'єктної категоризації є важливим для вдосконалення ветеринарної освіти, перекладу та стандартизації фахової мови.

Отже, об'єктна категоризація у ветеринарному дискурсі є фундаментальним механізмом когнітивної організації знань, що відображає специфіку професійного мислення ветеринарних лікарів і науковців. Її дослідження дозволяє глибше зрозуміти закономірності формування ветеринарної термінології та роль мови у процесі клінічного пізнання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Rosch E. Principles of categorization / Ed. E. Rosch & B. Lloyd. *Cognition and categorization*, 1978. P. 27–48.
2. Rozhkov Y. Object categorization of the English nominations for animal diseases. *International Journal of Philology*. Issue 25(4), 2021. P. 55–59. <https://doi.org/10.31548/philolog2021.04.010>.
3. Shaw J. R., Adams C. L., Bonnett B. N. Veterinarian–client–patient communication: A review. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. Issue 240(3), 2012. P. 285–294.

Ольга Степаненко

кандидат філологічних наук,
викладач Одеського морехідного фахового коледжу
морського та рибпромислового флоту
імені Олексія Соляника

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕРРОГАТИВА В ПЕРСОНАЖНОМУ ДІАЛОЗІ АНГЛОМОВНОГО ДЕТЕКТИВНОГО РОМАНУ ТА ВІДПОВІДНОЇ КІНОСТРІЧЦІ

Представлене дослідження сфокусовано на проведенні компаративного аналізу діалогічного мовлення сищика, ведучого розслідування у художньому літературному творі та відповідної кінострічці.

Актуальність даної роботи впливає із загальної гносеологічної важливості проблеми вербалізації питання як мисленнєвої категорії і ролі інтеррогативних конструкцій у встановленні жанрової приналежності художнього твору.

Метою нашої розвідки є встановлення суттєвих відмінностей подібностей у мовленні головних героїв-сищиків у художньому літературному творі та відповідної екранізації.

Матеріалом дослідження слугували кіносеріал BBC «Міс Марпл: готель Бертрам» 5серій та однойменний детективний роман Агати Крісті.

Процес осмислення змісту внутрішньої структури жанру логічно співвідноситься з розумінням знакових синтаксико-комунікативних одиниць, що його утворюють. Аналіз фактичного матеріалу дослідження переконує, що розгадка таємниці на вербальному рівні здійснюється завдяки залученню різних типів питальних речень. До того ж, отримання достовірної інформації в декларативі можливе лише шляхом коректної постановки запитань. Інакше кажучи, саме питальні речення є стимулом до отримання необхідного знання, або експлікації. Вочевидь, що правильна побудова логічного ланцюжку «питання-відповіді» в діалозі надає можливість читачеві дійти до обґрунтованого й зрозумілого висновку.

Будь-яка питальна конструкція з точки зору теорії інформації, являє собою певну даність знання і те знання, яке необхідно отримати. Таким чином, інтеррогатив побудовано на знанні, вже відомому, задля заповнення відсутнього знання. Звідси, розглядаючи питальне речення як відображення в мові та мовленні когнітивних процесів отримання і обробки інформації у даному дослідженні здійснюється спроба розкрити функціональне призначення різних типів інтеррогативних речень, та визначити їхню функціональну роль в аспекті отримання відомостей та заповнення інформаційних лакун в діалозі.

Зазначимо, що ми не вважаємо віртуальну комунікацію іконічним відображенням реального. Якщо у природній ситуації спілкування діалог і монолог складають приблизно 67% і 33% відповідно, то в англomовному детективному романі спостерігаємо наступну картину. Як показує фактичний матеріал дослідження, авторський наратив або монолог у середньому займає від 62,5% до 70,6%, у той час, як персонажному спілкуванню відведено тільки 37, 5% – 29, 4% відповідно. Зауважимо, що персонажне спілкування, як і природна комунікація, розпадається також на діалог і монолог персонажів. При цьому, монолог персонажів становить не більше 20% комунікативного внеску у їхні мовленнєві партії.

Варто зауважити, що в межах лінгвістичного аналізу кінодискурсу кінодіалог не є ані автентичною фіксацією природного мовлення, ані прямою трансформацією літературного тексту (Kozloff, 2000, 18). Комунікативний внесок героїв у фільми завжди більш вагомий ніж у художньому діалозі тексту твору. Цей факт пояснюємо тим, що фільм орієнтовано на глядачів, а не читачів. Інакше кажучи, у фільмі сюжет розгортається швидше завдяки стислих рамок екранного часу. У романі сюжетна динаміка цілком залежить від авторської волі: дія розвивається повільно, персонажний діалог супроводжується поясненнями, ліричними відступами чи розлогими коментарями самого автора. За нашими спостереженнями питома вага персонажного діалогу і авторського наратива в фільмі складає в середньому від 69% до 72% та від 31% до 28% належить мультимедійним засобам передачі повідомлення – авторський грі, музиці, пейзажу тощо.

Порівняльний аналіз персонажного мовлення сищика у фільмі та романі Агати Крісті показав, що попри кількісних змін питомої ваги різних комунікативних типів речень у кінострічці, кількість інтеррогативних конструкцій зберіглася практично незмінною. У всіх випадках кількісне розходження комунікативного внеску інтеррогативних речень сищиком у персонажний діалог складає не більш ніж 5%.

Кількісне співвідношення комунікативних типів речень у досліджуваних джерелах розподіляється в такий спосіб. У кінодискурсі домінують інтеррогативи (41%), на декларативи припадає 30%, одиниці невербальної комунікації становлять 20%, а а екскламативи – 10%.

У романному тексті зафіксовано такі показники: декларативи – 42%, інтеррогативи – 38%, невербальні компоненти – 12 %, екскламативи – 8% від загального обсягу вибірки.

Можна зробити попередній висновок, що інтеррогатив як жанроутворюючий тип комунікації залишається незмінним у художніх творах різних модусів передачі інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Christie A. At Bertram's Hotel. London: Collins Crime Club, 2021. 256 p.
2. Ginsburg J. Resolving Questions. *Linguistics and Philology*. Vol. 18, № 5. Kyiv, 1995. P. 459–527.
3. Kozloff S. Overhearing Film Dialogue. Berkeley: University of California Press, 2000. 323 p.

Неля Степанюк

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

АМЕРИКАНСЬКИЙ СЛЕНГ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ

Сучасна англомова преса дедалі активніше залучає елементи неформального мовлення, зокрема американський сленг, що зумовлено трансформацією журналістського дискурсу в умовах цифровізації та зростання ролі масової культури. Сленгові одиниці виконують не лише стилістичну, а й прагматичну функцію, сприяючи наближенню автора до читача, актуалізації теми та посиленню впливу медіатексту. У зв'язку з цим актуальним постає комплексний аналіз функціонування американського сленгу в сучасній англомовній пресі.

У центрі уваги сучасних науковців найчастіше перебувають структурно-семантичні особливості американських сленгізмів (Бабелюк, 2020) та методи їх перекладу (Сидоренко, 2021; Ніколаєва, 2023).

Наша розвідка присвячена визначенню основних функцій американського сленгу в публіцистичному дискурсі та окресленню його

тематичної організації. Основні завдання полягали у виокремленні тематичних груп сленгу, аналізі їхньої прагматичної спрямованості та встановленні провідних функцій у медіатекстах.

Матеріалом дослідження слугували сленгові одиниці, зафіксовані в публікаціях сучасних англomовних видань (The Economist, The Guardian, Financial Times).

У ході проведеного нами аналізу було виокремлено кілька домінантних тематичних груп, зокрема: технологічний сленг (*bleeding edge, jailbreaking, hallucination, ghost kitchen, zombie boxes, enshittification, paywall*), економічний та бізнес-сленг (*unicorn, minicorn, decacorn, gig economy, frugal fatigue, flex*), інтелектуально-освітній сленг (*egghead, dork, whizz kid*), соціально-психологічний (*ghosting, zumping, toxic productivity, brat, delulu, crashing out, pookie, buddy, sleep on.*), сленг зовнішності, стилю та ідентичності (*rizz, drip, fit, mid, clapped, looksmaxxing, sigma, mother*), молодіжно-мемний (*skibidi, barbenheimer, delulu, pookie, cap / no cap, bet, cringe, real, to sleep on*), сленг поведінки в інтернеті / цифровому середовищі (*doomscrolling, brain rot, ratioed, sleep on, cap / no cap, cringe*), а також політично маркований і суспільно-критичний сленг (*snowflake, ratfucking, covidiot, enshittification*). Виявлено, що найпродуктивнішими є групи, пов'язані з молодіжною інтернет-культурою, технологіями та соціально-психологічними процесами, що засвідчує зсув у бік персоналізованої, гібридної, емоційно забарвленої комунікації у сучасній журналістиці.

Крім того, дослідження показало, що у публіцистичному дискурсі американський сленг реалізує низку взаємопов'язаних функцій. Основні функції такі.

Експресивна функція, що полягає в емоційному підсиленні висловлювання та наданні тексту оцінного забарвлення. Наприклад, вживання сленгізму *cringe* у журналістському коментарі дозволяє авторові миттєво передати негативну емоційну реакцію на соціальне явище без розгорнутого пояснення.

Функція економії мовних засобів, яка забезпечує лаконічне позначення складних понять. Так, сленгізм *doomscrolling* компактно вербалізує процес нав'язливого споживання негативних новин, що в нейтральному стилі потребувало б описової конструкції.

Функція ідентифікації та солідарності, спрямована на встановлення неформального контакту з читачем та маркування «свого» інформаційного простору. Використання одиниць на кшталт *no cap* сигналізує належність автора до спільного з аудиторією культурного коду.

Функція відображення сучасності та актуальності, що полягає у відображенні сучасних соціальних і технологічних процесів. Сленгізми *AI hallucination* або *paywall* фіксують новітні реалії цифрової журналістики та підкреслюють сучасність тематики публікації.

Гумористична функція, реалізована через мовну гру та іронію. Наприклад, уживання сленгізму *brain rot* у контексті медіаспоживання створює ефект самоіронії та знижує серйозність викладу.

Функція десакралізації, яка проявляється у зниженні пафосу та руйнуванні традиційного авторитету серйозних понять. Так, використання сленгізму *egghead* щодо експертів або інтелектуалів позбавляє образ надмірної академічної піднесеності.

Окрім основних функцій, американський сленг у медіатекстах виконує оцінну та маніпулятивну підфункції, впливаючи на формування громадської думки.

В результаті дослідження було встановлено, що Американський сленг у сучасній англomовній пресі постає як ефективний інструмент прагматичного впливу та стилістичної адаптації журналістського дискурсу до потреб масової аудиторії. Його функціонування свідчить про зміну традиційних норм публіцистичного мовлення та посилення ролі неформальної комунікації в медіапросторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабелюк О., Лах Д., Коляса О. Сленгізми на позначення явищ COVID-19 в сучасному англomовному інтернет дискурсі. *Львівський філологічний часопис*. Вип. 8. Львів, 2020. С. 14-19. URL: <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2020-8.2>
2. Ніколаєва Т. та ін. Slang vocabulary of the Ukrainian and English languages: translation aspect. *World Journal of English Language*. Vol. 13, No. 5. Ontario, 2023. Р. 52-59. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7419d95d-50f0-41a9-9d18-d47643df1251/content>
3. Сидоренко Ю. І. Специфіка відтворення американського сленгу у текстах публіцистичного стилю. *Львівський філологічний часопис*. Вип. 9. Львів, 2021. С. 194-198. URL: DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2021-9.29>.

Олеся Стойка

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов
Ужгородського національного університету

Вадим Пітьовка

аспірант кафедри «Прикладна лінгвістика»
факультету «Міжнародних економічних відносин»
Ужгородського національного університету

ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ МОВИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ

Мова – це не лише засіб комунікації та спосіб вираження змісту культурних смислів, але й один з основних маркерів етнічної та національної

ідентичності щонайменше, п'яти причин: «1) групі людей, що займає певну територію, властива одна манера спілкування, яка вирізняє їх з-поміж інших груп; 2) ідеологія національної єдності постає крізь глибоку культурну єдність, яка у свій час є продуктом колективної мови; 3) мова є провідним засобом, за допомогою якого сконструйовані тексти національної ідентичності; 4) центральну роль в освіченості нації займає «правильна» мова; 5) мова може виникати як очевидний тест для визначення, чи належать конкретні особи до нації, чи ні» (Гончарова, 2015).

Мова, безумовно, існує в людському суспільстві і є його похідною. Ми використовуємо її щодня. Проте, мова це не лише спосіб спілкування, а й засіб виформування та оформлення думки, вираження і передавання думок, почуттів, волевиявлень, осмислення реальності. Дослідник української ідентичності, М. Скринник визначає мову «одним з визначальних культурних чинників, що притаманний етнічній концепції нації і кожному етносу зокрема. Користуючись рідною мовою, середньостатистичний індивід і не підозрює, що в ній задовані на рівні колективного несвідомого особливості його ставлення до інших та дійсності. «Сформований історично в народних звичаях та культурній традиції інваріант стосунків і життєбачення успадковується кожним індивідом як ієрархізована система цінностей, смисло-образів та символів культури та виявляється на свідомому, досвідомому та несвідомому рівнях. Репрезентантом ціннісно-сислової системи нації є її культура, виражена способом буття, який стверджується національними ідеалами, традиціями, а головне мовою» (Скринник, 2011).

І. Франко стверджував, що формування і здійснення суспільного ідеалу українського народу неможливе без швидкого розвитку культурного життя України, без власних шкіл, без письменства, освіти й науки. Особливу увагу в цій справі він приділяв розвитку, «плеканню» національної української мови, «без якої виховання народу не може зробити бажаного поступу...» (Поліщук, 2018, 742).

Мова є одним із видів ідентичності: культурної, релігійної, національної, етнічної, соціально-класової, професійної, особистісної, гендерної та сімейної. Таким чином: 1) мова опосередковує відносини між спільнотою або собою та іншими через номінацію та розкриття ознак, характерних для певних видів ідентичності (наприклад, соціокультурної, релігійної, сімейної, професійної тощо); 2) мова забезпечує формування ідентичності через ідентифікацію зі зразком виконання певної ролі (наприклад, соціальної, трудової, сімейної); 3) мова забезпечує формування більшості видів ідентичності через використання особливих мовленнєвих актів, специфічних для кожного виду ідентичності; 4) мова є інструментом конструювання ідентичності; 4) мова визначає базові конструкти влади/підпорядкування для багатьох типів ідентичності (гендерної, професійної, сімейної тощо).

Протягом століть українська мова виробила власний символічний код. Його семантична сфера включає символи, які впливають на внутрішній світ людини. Мовні символи є своєрідним ретранслятором, що передає історично

значущі смисли, архетипні образи та культурні універсалії, і є важливим елементом національно-культурної самоідентифікації, оскільки кодують пам'ять і культурний досвід людей. Варто зазначити, що українська мова відіграла особливу роль в історії українського народу, особливо велика увага приділяється в даний тяжкий період для України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончарова М. Роль мови у формуванні різновидів ідентичностей. *Мова і суспільство. Львівський національний університет імені Івана Франка*. Вип. 6. Львів, 2015. С. 60-69.
2. Поліщук Р. Мова як чинник збереження національно-культурної ідентичності. *Молодий вчений*. №11 (63). Одеса, 2018. С. 740-744. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3571>.
3. Скринник М. Базова ідентичність і питання сталості персональної ідентичності. *Науковий Вісник Чернівецького університету. Філософія*. Вип. 541-542. Чернівці, 2011. С. 13-17.

Наталія Талавіра

доцент кафедри германської філології
та методики викладання іноземних мов
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ СТАТЕЙ- ПЕРЕДБАЧЕНЬ

На відміну від традиційних новинних текстів, які інформують про нещодавні події (Dunsmore, 2019), статті-передбачення мають на меті розповісти про очікуваний стан справ, напр., *Louvre to hike ticket prices for most non-EU tourists by 45%* (BBC, 28.11.2025). Статті-передбачення задовольняють природню потребу людини дізнатися про майбутнє, спрогнозувати розвиток подій. Існування таких статей викликає питання про їхній зв'язок із жанром новинних текстів, оскільки передбачення не стосується минулих подій, а вважається способом очікування та міркування про майбутнє (Skórski et al., 2025).

Читач розуміє, що новинний текст стосується майбутнього під час ознайомлення з першим елементом статті – заголовком, покликанням точно і лаконічно відтворити зміст повідомлення, слугувати його резюме, привернути увагу адресатів та відповісти їхнім потребам (Potapenko, 2021, 5). Заголовок містить три структурні позиції: *привернення*, що захоплює увагу читачів, *утримування*, котре фокусує її, та *спрямовування*, яке підштовхує аудиторію до сприйняття новинного тексту повністю (Potapenko, 2021, 2). Статті-передбачення відзначаються вживанням прогностичних конструкцій у позиції утримування уваги, яка співпадає з групою присудка та характеризує референт, репрезентований у позиції привернення уваги (Potapenko, 2021, 5).

Прогностичні конструкції позначають майбутню подію у трьох ракурсах залежно від рівня впевненості журналіста у її настанні: високому, середньому чи низькому.

Високий рівень впевненості у майбутньому розвитку подій представлений у заголовку *will*-конструкцією, яка відображає неминучість події, напр., (1) *Raac school will be demolished and rebuilt* (BBC, 13.02.2026). У наведеному заголовку конструкція *will be demolished and rebuilt* в позиції утримання уваги вказує на невідворотність прогнозованої події, яка у вступі пояснюється вже прийнятим рішенням: *A plan to demolish and rebuild a school [...] has been unanimously approved by councillors.*

Середній рівень впевненості у події виражено за допомогою еліптичного інфінітивного варіанту конструкції *be-to-do* та *set-to-do*-побудови. Інфінітивна *to-do*-конструкція відображає оголошення та домовленості державних установ, політиків, бізнесменів, напр., *Netanyahu to meet Trump as Iran nuclear talks reach critical stage* (BBC, 11.02.2026). *Set-to-do*-конструкція маркує заплановані дії менших за значимістю публічних осіб та організацій, напр., *Preston set to get first council homes in 20 years* (BBC, 19.02.2026). У наведеному заголовку конструкція *set to get first council homes* позначає дію, заплановану місцевою радою, про що повідомляє речення в основному тексті статті: *Preston City Council has made a conditional offer on 19 yet-to-be-constructed homes.*

Низький рівень упевненості у прогнозованому розвитку подій відображають три конструкції: *predict-to-do*, яка репрезентує очікувані події національного рівня, напр., *Annual energy bills predicted to fall by £22 in January* (BBC, 18.11.2025); *expect-to-do*, що вказує на передбачення на місцевому рівні, напр., *Tourist tax expected to be introduced for London* (BBC, 23.11.2025); та *likely-to-do*, котра позначає імовірність певної ситуації на індивідуальному рівні, напр., *More homes likely to flood, council warns* (BBC, 28.01.2026).

Отже, хоча статті-передбачення, що інформують про прийдешні події, мають тенденцію бути схожими на звичайні новинні тексти в аспекті структури, вони містять предикатні конструкції в позиції утримання уваги в заголовку, що позначають різний ступінь впевненості в майбутній події.

ЛІТЕРАТУРА

1. Dunsmore K. *Discourse of Reciprocity: The Role of the Press in the US-Canada Alliance*. Lanham, Maryland: Fairleigh Dickinson University Press, 2019. 172 p.
2. Potapenko S. Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 105. Article number 02001. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110502001>.
3. Skórski M., Landowska A., Rajda K. Mapping technological futures: anticipatory discourse through text mining. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. Vol. 12. Article number 899. <https://doi.org/10.1057/s41599-025-05083-5>.

Лілія Терехова

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Анастасія Гринчук

магістр факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ У РОМАНІ КОЛЛІН ГУВЕР “IT ENDS WITH US”

Вербальне вираження емоцій є однією з основних функцій мови, так як мова виступає посередником між об'єктивною реальністю та внутрішнім світом людини. Ця функція виразно проявляється у художньому тексті, де автор за допомогою мовних засобів відтворює емоційні переживання та внутрішній стан персонажів. Як наголошує науковиця С. Шабат-Савка, «художня комунікація, як результат індивідуально-авторського бачення світу, тісно пов'язана з емоційністю, людськими почуттями, мовними засобами відтворення суб'єктивних чинників у тексті (дискурсі, мовленнєвому акті, висловленні)» (Шабат-Савка, 2011, 204). Таким чином, художній текст виступає засобом передачі емоційного досвіду та формує відчуття внутрішнього світу його персонажів.

Розглянемо деякі приклади використання вербальних засобів вираження емоцій американською письменницею Коллін Гувер у романі “It Ends with Us”, де розгортається складний любовний трикутник між головною героїнею Лілі Блум, її першим юнацьким коханням Атласом Корріганом та амбітним нейрохірургом Райлом Кінкейдом, стосунки з яким поступово трансформуються з романтичної ідилії у болючий досвід домашнього насильства та аб'юзу.

Одним із засобів вербалізації емоцій у творі є вигуки. Доволі поширеним маркером інтенсивних емоційних переживань у мовленні персонажів є “Jesus”, який набуває різних відтінків значення залежно від контексту. Наприклад:

- (1) “*Oh, Jesus*”, *I whisper, feeling the warmth from his hand as he slides it up my stomach* (Hoover, 2016, 21);
- (2) “*Jesus Christ, I'm tired*” (Hoover, 2016, 52);
- (3) “*I push through the kitchen doors and find a coffeemaker. Thank you, Jesus*” (Hoover, 2016, 73).

У першому випадку вигук використовується для зображення інтенсивності емоційної реакції Лілі на фізичну близькість із Райлом. У другому – для передачі емоційної втоми Лілі у стресовій ситуації. У третьому випадку вигук відображає почуття полегшення, коли героїня позбавляється від дискомфорту після вечірки.

Крім вигуків, передачі емоцій у романі сприяє використання лайливих слів. Доволі вживаною у творі є лексема «*shit*» та її похідні форми, що дозволяє відтворити щоденні переживання героїв: “*He’s obviously had a shitty day, as have I...*” (Hoover, 2016, 8) – каже головна героїня, спостерігаючи за незнайомцем (Райлом) на даху будинку. “*I look like shit*” (Hoover, 2016, 53) – зазначає Лілі, коли Райл несподівано приходить до неї додому після її виснажливого робочого дня.

Відтворенню психологічного стану та емоцій персонажів також слугує використання різноманітних лексико-стилістичних засобів. Вживання метафори у наступному випадку: “*He looked down at the ground again, and I felt his embarrassment in my own stomach*” (Hoover, 2016, 30) демонструє сильний емоційний зв’язок між Лілі та Атласом ще з часів їхнього юнацтва: для дівчини ніяковість Атласа у момент прийняття допомоги – зокрема, запрошення нею бездомного Атласа помитися в її домі – стає настільки відчутною, що це позначається на її фізичному стані.

Інший характер емоційної взаємодії простежується у стосунках із Райлом, де засобом вербалізації щирості відносин виступає фразеологізм “*naked truth*”. Цей вираз передає відвертість головних героїв: уперше він з’являється як спосіб подолання бар’єрів під час знайомства на даху – “*A couple of naked truths*” (Hoover, 2016, 21), а згодом слугує попередженням перед складним зізнанням Райла про його небажання мати серйозні стосунки – “*There’s a really big naked truth coming, okay*” (Hoover, 2016, 53).

Еволюція почуттів Лілі до Райла динамічно розкривається через контрастне використання епітетів. Наприклад, епітет “*panicked*” у виразі “*I suddenly grow a little panicked*” (Hoover, 2016, 59) передає шок героїні від раптової появи Райла вже після розриву їхніх стосунків. Це свідчить про те, що її внутрішній спокій був лише ілюзією. Проте, у фіналі роману емоційний стан Лілі змінюється, що підкреслює епітет “*relieved*” у фразі “*I smile, relieved that we’ve finally had this conversation*” (Hoover, 2016, 262). Таким чином розуміємо, що героїня нарешті повернула контроль над своїм життям і змогла звільнитися від болісної залежності.

Отже, вербальні засоби вираження емоцій у романі Коллін Гувер “*It Ends with Us*” відіграють ключову роль у розкритті психологічного стану головних героїв та динаміки їхнього внутрішнього розвитку. Емоційно забарвлена лексика та стилістичні засоби сприяють формуванню образів персонажів і забезпечують цілісність сюжетної лінії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шабат-Савка С. Т. Іntenція мовця і прагматика емоційного дискурсу (на матеріалі прози Юрія Федьковича). *Науковий вісник Чернівецького національного університету*. Вип. 547-548. Чернівці, 2011. С. 203-209.
2. Colleen Hoover. *It Ends with Us*. Atria Paperback, 2016. URL: <https://icrrd.com/public/media/15-05-2021-052358It-Ends-with-Us.pdf>.

Ганна Ткаченко

кандидат філологічних наук
завідувач кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Ірина Гарчева

кандидат філологічних наук
викладач кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

МОВНА НОРМА В КООРДИНАТАХ ВАРІАТИВНОСТІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТИЛЮ

Центральною категорією культури мовлення є мовна норма (лат. *Norma* – правило, взірець), що трактується як історично зумовлена сукупність загальноприйнятих мовних засобів, відібраних суспільством у процесі комунікативної практики. Літературна норма характеризується відносною стабільністю, відповідністю системі мови та обов'язковістю для всіх членів мовної спільноти. Поняття норми не є статичним; воно перебуває у стані постійної еволюції під впливом екстралінгвальних чинників: соціальних трансформацій, географічної диференціації та історичного поступу. Це зумовлює співіснування в межах однієї мовної системи численних варіантів (фонетичних, граматичних, стилістичних), що породжує фундаментальну антиномію: прагнення норми до стабільності протиставляється природній мінливості живого узусу. У сучасній науковій парадигмі норма органічно пов'язана з категоріями варіативності та варіабельності, що дозволяє розглядати мовну систему як гнучку структуру, здатну до саморегулювання та адаптації. Найбільш сприятливим середовищем для виникнення відхилень від суворої кодифікованої норми є розмовний стиль. Характерними ознаками цього функціонального різновиду мови є вільне слововживання, компресія (спрощення) синтаксичних конструкцій та високий рівень експресивності (Миколенко, 2006). О. Селіванова визначає розмовну мову як особливий різновид літературної мови, орієнтований на щоденне неофіційне спілкування, де емоційно-експресивне забарвлення протиставляється нейтральності книжного стилю (Селіванова, 2008).

Динаміка розмовного стилю має безпосередній вплив на загальномовну норму. За спостереженнями П. Грабового, типові та частотні відхилення від норми в межах розмовного дискурсу з часом можуть інфільтруватися в інші стилі, що призводить до поступової ревізії нормативних приписів або зміни стилістичної маркованості певних одиниць (Грабовий, 2009). Аналіз стилістично маркованих одиниць потребує врахування їхнього емоційного забарвлення та функціонального навантаження. Дослідник пропонує диференціювати морфологічні форми за ступенем їхньої експресивності та узуальності на такі групи: 1) стилістично експресивні форми: вирізняються унікальністю або нетиповістю вживання, що

створює сильний емоційний ефект незалежно від контексту; 2) стилістичні неоказіональні неекспресивні форми: типові для певного стилю одиниці, що внаслідок високої частотності втратили свою первинну експресивність; 3) стилістично узуальні експресивні форми: набувають маркованості лише у межах конкретного стилю, де вони сприймаються як нетипові, попри повну відповідність системним нормам.

На кшталт, стилістичний потенціал граматики актуалізується через механізми синонімії – в англійській мові це проявляється у варіативності простих та подовжених форм дієслова (Simple vs. Continuous), або способів вираження посесивності ('s Genitive vs. of-Phrase) (Пиркало, 2001). Окрім системної синонімії, важливу роль відіграє контекстуальна (мовленнєва) синонімія, де стилістичного ефекту досягають через невластиве вживання часових або способових форм дієслова.

Стилістична маркованість ненормативної лексики та граматики часто ґрунтується на конотації – додаткових значеннєвих відтінках, що нашаровуються на денотативне ядро одиниці. Л. Ставицька визначає конотацію як сукупність емоційних та експресивних вражень, що виникають у свідомості мовців у зв'язку з використанням певних форм (Ставицька, 2003). Виразність тексту виникає як результат децимінації (невідповідності) між граматичним значенням форми та її лексичним наповненням або синтаксичним оточенням. П. Грабовий виокремлює адгерентну експресивність, яка є виключно ситуативною та залежною від лінгвістичного контексту (Грабовий, 2009). Натомість інгерентна експресивність притаманна одиниці незалежно від умов її використання. Яскравим прикладом інгерентної експресивності в англійській мові є архаїчні форми дієслова 3-ї особи однини на -th (напр., hath, goeth), або застарілі форми минулого часу (spake, throve), що використовуються в сучасному дискурсі виключно для створення специфічного стилістичного колориту чи іронії.

Отже, у зв'язку з вищезазначеним можемо зробити наступні висновки, що мовна норма не є статичним утворенням, а являє собою гнучку систему, що перебуває в стані постійної адаптації до комунікативних потреб суспільства. Встановлено, що сучасна лінгвістична парадигма зміщує акцент із жорсткого прескриптивізму (суворого дотримання правил) у бік дескриптивізму, де варіативність розглядається як природний механізм розвитку мови. Роль розмовного стилю як інкубатора мовних інновацій. Зрозуміло, що розмовне мовлення, завдяки своїй дифузності та прагненню до економії мовних зусиль, виступає головним джерелом неологізмів та сленгізмів. Типові відхилення від кодифікованої норми, що виникають у межах розмовного стилю, мають тенденцію до поступової інфільтрації в інші функціональні стилі, що зрештою призводить до трансформації загальномовної норми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грабовий П. Дослідження українського молодіжного сленгу в аспекті мовної картини світу. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Вип. 81 (3). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. С. 260–263.
2. Медіалінгвістика: словник термінів і понять / Л. І. Шевченко, Д. В. Дергач, Д. Ю. Сизонов / за ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2014. 271 с.
3. Миколенко Т. Український міський сленг (на матеріалі усного мовлення тернопільців) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2006. 24 с.
4. Пиркало С. Етимологічна і словотворча маркованість сучасного українського молодіжного сленгу. *Проблеми зіставної семантики*. Вип. 5. Київ : КДЛУ, 2001. С. 184–189.
5. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
6. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної мови. Київ : Критика, 2003. 336 с.

Ганна Ткаченко

кандидат філологічних наук
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Анастасія Поліщук

здобувач 4 курсу факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛЕНГУ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ (НА МАТЕРІАЛІ МЕМІВ У ТІК ТОК)

У межах онлайн-комунікації в соціальних мережах спостерігається тенденція до швидкої зміни та креативного використання мови. Сучасні цифрові платформи, зокрема TikTok, активно впливають на розвиток сленгу. Меметичний контент виконує важливу функцію у формуванні мовної ідентичності користувачів та культурних кодів. Автори мемів створюють унікальний матеріал, де кожен лінгвістичний елемент має свою незамінну функцію. Вони використовують неформальну лексику, скорочення, неологізми та стилізацію під молодіжну мову, це сприяє швидкому поширенню інформації. Ці мовні засоби відтворюють культурний контекст онлайн-спільнот, надаючи контенту автентичності та привабливості. Таким чином, лінгвістична складова відіграє ключову роль у соціальних мережах, оскільки саме вона формує унікальну мовну атмосферу цифрового спілкування і забезпечує стилістичну цілісність мемів.

Основною метою нашого оглядового дослідження є аналіз лінгвістичних особливостей сленгу у соціальних мережах на матеріалі мемів у TikTok та вивчення механізмів його створення та поширення.

Поняття «мем» уперше було введене британським еволюційним біологом Річардом Докінзом у книзі *“The Selfish Gene”* (Dawkins, 1976). Учений використовував цей термін для позначення одиниці культурної інформації, що поширюється серед людей шляхом наслідування. Як підкреслює дослідник у своїй книзі: *«Just as genes propagate themselves in the gene pool by leaping from body to body via sperms or eggs, so memes propagate themselves in the meme pool by leaping from brain to brain via a process (which, in the broad sense, can be called imitation).»*

Ми бачимо, як Докінз порівнював меми з генами, оскільки вони здатні тиражуватися, видозмінюватися та зберігатися у колективній пам'яті. Хоча його первісна концепція стосувалася загальної культурної еволюції, саме з часом вона стала основою для розуміння інтернет-мемів як окремого явища цифрової культури. У сучасних дослідженнях поняття інтернет-мема стало більш розширеним. Так, за Л. Шіфман (Shifman, 2014), інтернет-мем – це форма цифрового контенту, яку користувачі активно копіюють, модифікують і поширюють у межах онлайн-спільнот. За цим визначенням ми бачимо, що мем існує як сукупність численних варіантів, створених різними авторами. Тобто інтернет-мем – це динамічне, змінне та колективне культурне явище. Лінгвіст Блекмор (Blackmore, 1999) також зазначає, що меми функціонують за принципом «реплікаторів»: вони мають властивість самовідтворюватися і пристосовуватися до потреб певної аудиторії. Також, меми можуть зберігати впізнавані елементи, які й визначають їхню популярність. Головною характеристикою мемів є вірусність, тобто здатність дуже швидко розповсюджуватися між великою аудиторією. Завдяки цьому меми миттєво перетворюються на масові культурні феномени.

Отже, результати дослідження показують, що меми TikTok активно формують мовну поведінку користувачів, впливають на поширення нових слів і виразів, а також відображають культурні аспекти онлайн-спільнот.

ЛІТЕРАТУРА

1. Blackmore, S. J. *The Meme Machine*. Oxford: Oxford University Press, 1999. 264 p.
2. Dawkins R. *The selfish gene*. Oxford : Oxford. University Press, 2016. 496 p.
3. Shifman L. *Memes in Digital Culture*. Cambridge, MA: MIT Press, 2014. 200 p.

Христина Трач

аспірантка кафедри англійської філології
та методики викладання іноземної мови факультету іноземних мов
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

ПОДОЛАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ У МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПЕРЕДМАТРИМОНІАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

В умовах глобалізації, зростання мобільності населення та поширення міжкультурних шлюбів, комунікативна взаємодія пари, члени якої належать до різних лінгвокультур, ускладнюється наявністю культурних відмінностей у мовленнєвих нормах, ціннісних орієнтаціях, комунікативних тактиках і невербальній поведінці (Dessalegne, 2005; Remland et. al., 2023), що зумовлює актуальність дослідження механізмів подолання культурних бар'єрів у міжкультурному передматримоніальному дискурсі.

Об'єктом дослідження є міжкультурний передматримоніальний дискурс. Предметом дослідження виступають особливості реалізації тактик та вербальних і невербальних компонентів комунікації у процесі застосування кооперативної стратегії міжкультурною парою, один із членів якої є носієм американської лінгвокультури, а інший – афроамериканської або британської.

Комунікативна взаємодія міжкультурних партнерів, які є представниками різних лінгвокультур, зазвичай супроводжується виникненням специфічних комунікативних ускладнень, здатних перешкоджати досягненню взаєморозуміння. Особливо виразно такі труднощі спостерігаються на передматримоніальному етапі взаємин, коли спільні цілі, ціннісні орієнтації та комунікативні норми лише починають формуватися (Зимич, 2011). У цьому контексті доцільним є застосування *кооперативної комунікативної стратегії*, спрямованої на узгодження комунікативних моделей партнерів і подолання культурно зумовлених бар'єрів. У ході дослідження встановлено, що *кооперативна стратегія* реалізується через систему взаємопов'язаних тактик *гумористичної солідаризації* (13%), *культурного залучення* (18%), *демонстрації зацікавленості й емпатії* (19%), *саморозкриття* (21%), а також *підтримки та мотиваційного заохочення* (26%). Їх функціонування забезпечується поєднанням вербальних компонентів комунікації (вибір лексики, висловлювань, тактик аргументації) та невербальних засобів (жести, міміка, інтонація, тембр голосу), що в сукупності сприяють досягненню взаєморозуміння між партнерами. Зокрема, *тактика гумористичної солідаризації* реалізується через використання гіперболізованих конструкцій на кшталт «*the only thing that...*», які мають навмисно комічний характер, знижують рівень формальності та створюють позитивний емоційний фон; іронічних питань типу «*Is that an elephant's leg?*, які супроводжуються кінесичними компонентами комунікації (*погляд, усмішка*), що сигналізують про зацікавленість і залученість співрозмовника. *Тактика культурного залучення* реалізується через висловлювання на кшталт «*It is tradition here...*», «*I'm about to introduce you to a true Oxford institution*», за

допомогою яких мовець постає в ролі культурного медіатора, інтегруючи партнера в простір певної культури; імперативних реплік на кшталт «*Trust me*», підкріплених пильним поглядом і усмішкою, які посилюють ефект довіри та знижують рівень тривожності, пов'язаної з незнайомим культурним досвідом. *Тактика демонстрації зацікавленості й емпатії* реалізується через висловлювання на кшталт «*I'm all about dreams. Talk to me*», які знижують психологічний бар'єр і сприяють формуванню довірчих відносин. На невербальному рівні ця тактика супроводжується розслабленою позою тіла, стійким зоровим контактом і спокійною інтонацією голосу. *Тактика саморозкриття* реалізується через вирази із особовим займенником «*I*» та присвійним займенником «*my*»: «*I want to...*», «*I can do...*», «*I just need to...*», «*my dad*», «*my life*», «*my place*», при цьому просодичні компоненти комунікації (уповільнений темп і знижена інтонація голосу) підсилюють ефект емоційної щирості та внутрішньої зосередженості. *Тактика підтримки та мотиваційного заохочення* реалізується через висловлювання з особовими займенниками та звертання по імені на кшталт «*You gotta do it*», «*you know*», «*dreams aren't easy, but they're worth fighting for*», «*I believe in you, Lee. I really do.*», які передають схвалення й солідарність із життєвими прагненнями адресата, а також підтверджують віру в партнера, що допомагає зміцнити емоційний зв'язок і створити передумови для подальшого зближення.

Таким чином, подолання культурних бар'єрів у міжкультурному передматримоніальному дискурсі забезпечується реалізацією *кооперативної комунікативної стратегії*, що ґрунтується на інтегрованому використанні вербальних і невербальних компонентів комунікації та системному застосуванні тактик *гумористичної солідаризації, культурного залучення, демонстрації зацікавленості й емпатії, саморозкриття, підтримки та мотиваційного заохочення*. Перспективи цього дослідження вбачаємо у вивченні особливостей функціонування вербальних і невербальних компонентів комунікації під час дисгармонійної комунікативної поведінки міжкультурних партнерів у міжкультурному матримоніальному дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зимич Є.В. Структурно-семантичні і прагматичні особливості маритального діалогічного дискурсу: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Харків, 2011. 194 с.
2. Dessalegne S.L. Bond Beyond Borders: Building Resilience, Navigating Cultural Differences, and Cultivating Lasting Relationship. Seble Dessalegne LLC, 2025. 213 p.
3. Remland M.S., Jones T.S., Foeman A., Lawton B.L. *Intercultural Communication: A Peacebuilding Perspective*. 2nd ed. Waveland Press, 2023. 429 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

4. Baugh B. The World We Make. Retrieved from https://sublikescript.com/movie/The_World_We_Make-7643622 (Last accessed: 07.01.2026).

5. Morris I. My Oxford Year. Retrieved from <https://transcripts.foreverdreaming.org/viewtopic.php?t=213757> (Last accessed: 09.01.2026).

Неоніла Тхор

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Аліна Савенко

магістр факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОРОВИХ ОПИСІВ В АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ТВОРАХ

Актуальність вивчення лексико-стилістичних особливостей просторових описів в англomовних художніх творах зумовлена посиленням уваги сучасної лінгвістики до тексту як цілісної динамічної системи, у якій мовні одиниці різних рівнів взаємодіють задля породження складних смислових ефектів. Простір у художньому дискурсі перестає сприйматися як нейтральний фон подій і набуває статусу активного смислотворчого чинника, що формує концептуальну організацію наративу, впливає на інтерпретацію персонажів і структурує художню картину світу. У межах лінгвосинергетичного підходу стилістичні засоби розглядаються як взаємопов'язані елементи відкритої системи, здатної до самоорганізації та емергентності, що особливо виразно проявляється в описових фрагментах тексту (Бабелюк, 2011). Водночас функціональна стилістика художньої прози акцентує на необхідності комплексного аналізу мовних ресурсів, які формують індивідуальний стиль автора й забезпечують естетичну цілісність твору (Leech, Short, 2007).

У сучасних дослідженнях просторові описи розглядаються крізь призму лексико-семантичної організації тексту. Аналіз тематичних груп лексики з просторовою семантикою дозволяє встановити принципи номінації довкілля, особливості добору слів, ступінь конкретизації чи узагальнення зображуваного. Просторовий компонент художнього тексту виявляє закономірності взаємодії нейтральної та експресивно маркованої лексики, що забезпечує баланс між описовістю та оцінністю. Значущим є також дослідження семантичних полів, у межах яких простір структурується за опозиціями відкритості / замкненості, близькості / віддаленості, статичності / динамічності.

Стилістичний аспект дослідження зосереджується на способах образної репрезентації простору. Просторові описи в художньому тексті характеризуються активним використанням тропів і фігур, які модифікують буквальне значення й надають йому додаткової емоційно-експресивної глибини. У лінгвосинергетичному вимірі такі засоби розглядаються як

компоненти єдиного текстового механізму, що формує інтегральний художній ефект (Бабелюк, 2011). У межах функціональної стилістики просторові описи інтерпретуються як складники авторської стратегії, що сприяють створенню індивідуального стилю та забезпечують цілісність художньої форми (Leech, Short, 2007).

Наративний вимір дослідження передбачає аналіз ролі простору у структурі оповіді, його взаємозв'язку з композиційною організацією тексту та фокалізацією. Простір може виступати засобом уповільнення або прискорення наративного темпу, інструментом створення напруження або емоційної розрядки, маркером переходу між сюжетними блоками. У цьому контексті важливим є вивчення синтаксичних структур, які забезпечують розгортання опису, а також способів інтеграції просторових фрагментів у загальну текстову тканину.

Когнітивний аспект дослідження пов'язаний із розумінням простору як концептуальної категорії, що відображає ментальні моделі сприйняття світу. Просторові описи слугують інструментом вербалізації внутрішнього досвіду, відображають культурно зумовлені уявлення про межі, центр і периферію, про динаміку та стабільність середовища. Аналіз простору як когнітивного конструкту дозволяє простежити, як мовні засоби структурують досвід і трансформують його у художній образ.

Синергетичний вимір дослідження акцентує на взаємодії лексичних, граматичних і стилістичних засобів у межах описового фрагмента. Просторовий опис постає як результат координації різнорівневих мовних ресурсів, що утворюють складну мережу смислових зв'язків. Такий підхід дає можливість розглядати текст не як суму окремих елементів, а як самоорганізовану систему, в якій простір виконує роль структурного й семантичного центру (Бабелюк, 2011).

Отже, лексико-стилістичні особливості просторових описів в англомовних художніх творах становлять багатовимірний об'єкт дослідження, що поєднує лексико-семантичний, стилістичний, наративний, когнітивний і синергетичний аспекти. Їх комплексний аналіз у світлі сучасних теоретичних підходів дозволяє глибше осмислити механізми текстотворення та роль мовних засобів у формуванні художньої картини світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабелюк О. А. Стилiстичнi засоби i прийоми крiзь призму лiнгвосинергетики. *Вiсник КНЛУ. Серiя Фiлологiя*. Том 14. №1. Київ, 2011. С. 7–17.
2. Geoffrey N., Short M. *Style in Fiction: a Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. New York : Person Education, 2007. 404 p.

Світлана Форманова
доктор філологічних наук
професор кафедри «Іноземні мови та переклад»
Одеського національного морського університету

НОМЕНИ НА ПОЗНАЧЕННЯ СМАКУ В РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ: СУГЕСТИВНІ ФОРМИ ВПЛИВУ

Майже три десятиліття реклама заповнила все людське існування. Вже є багато наукових розвідок, видано підручників, методичних розробок, статей, монографій і дисертацій, але деякі аспекти цієї проблематики залишаються нерозв'язаними. Тому вивчення мови реклами видається не лише доцільним, але й своєчасним, «оскільки якість мовного наповнення рекламних звернень істотно впливає на якість рекламування, а також на мовне середовище сучасного українця» (Зелінська, 2002, 1). Як слушно зауважує Н. Кутуза, «на сьогодні вже доведено сугестивну природу рекламних текстів, які здійснюють запрограмоване навіювання на реципієнтів» (Кутуза, 2016, 132).

Дослідженню рекламних текстів присвячено багато уваги не лише на зарубіжному, але на українському ґрунті: Дж. Каплз, О. Зелінська, Т. Ковалевська, Н. Кутуза, Н. Непийвода, Г. Почепцов, І. Соколова та ін. Високоповажні вчені розглядали такі аспекти: загальний опис особливостей рекламних текстів, аналіз стилістичних лексико-синтаксичних, прагматичних, фонетичних особливостей рекламних текстів, дослідження окремих вербальних компонентів рекламних текстів, соціальних та психологічних характеристик мови реклами, лінгвальні особливості реклами тощо. Але дослідженню номенів на позначення смаку у текстах реклами не приділено достатньої уваги, що зумовило актуальність нашої статті.

Сьогодні реклама в Україні є важливою частиною комерційного телебачення. Рекламні ролики йдуть під час кожної передачі й з'являються протягом демонстрації кінофільмів. Вони переконують глядачів купувати різні види товарів: від собачого корму до засобів для прання, від машин до страхових полюсів. Ефективність рекламного повідомлення визначається характером обраної стратегії. Адже метою реклами є переконання народу в тому, що саме рекламований товар є надійним, якісним, корисним, що засвідчує приховане насилля над свідомістю реципієнта, керування його увагою, вплив на підсвідомість і формування як позитивних, так і негативних асоціацій з об'єктом реклами. Для досягнення цієї мети і створюються рекламні слогани.

Ефективну рекламу скеровано одразу й на несвідоме, й на свідоме, тобто і на думки, і на почуття, і на стосунки, і на поведінку людини.

Реклама допомагає краще орієнтуватися в якості товару й цінах. Проте інколи вона маніпулює людьми, примушуючи й переконуючи їх купувати товари, які взагалі не відповідають тим чинникам, які зазначаються в характеристиці товару. Але вплив реклами на людину не можна визначити однозначно: поганий чи ні. Головною метою реклами є виділення

комерційного об'єкту з-поміж інших конкурентних об'єктів та акцентувати на його привабливих для споживача властивостях.

Проте реклама може бути і корисною. Перш за все реклама стимулює попит на пропоновані товари у потенційних споживачів і залучає оптових покупців.

Існує декілька варіантів реклами: *рекламні ролики, логотипи, емблеми, слогани*. Ефективність реклами в багатьох випадках визначається характером взаємодії вербальних і невербальних складових.

Мовними засобами, що формують рекламу, є наближення значення «*це щось*», гіперболізація, літота, метафора та ін. Лексеми, що вживаються у рекламних текстах, скеровані на максимальне переконання споживача і створення ілюзії неповторності. Це такі слова, як *абсолютний, бездоганний, гарний, довершений, екстра, ідеальний, кращий, найкращий, необхідний, справжній, якість*. Як зазначає Т. Ю. Ковалевська, у рекламному тексті можна виділити певні розряди слів щодо каналів прийняття інформації: «візуальний ряд (*дивовижний, кращий, прекрасний, чистіше* тощо), аудіальний (*чарівний*), смаковий (*найсмачніший, неповторний, свіжий*), нюховий (*надстійкий, свіжий*) та сенсорний (*зручний, ніжний*). Характерним для рекламного тексту є використання класичних одиниць, які обов'язково «провокують реакцію»: *економічний, унікальний, чудовий* тощо (Ковалевська, 2000, 36). Слід звернути увагу на те, що в рекламних текстах наявне активне використання тропів. Вони створюють яскравий рекламний образ, який, в свою чергу, формує позитивне ставлення споживача до товару. Раніше в рекламі простежувалась тенденція наблизити зміст до розмовно-побутового мовлення, «інформація... подавалась відкрито, не завуальовано, без намагань створити образ або романтичну атмосферу, за якими було б приховано засоби впливу на свідомість аудиторії. Саме слово було головним засобом переконання та впливу на споживача...» (Зелінська, 2000, 21). Така ситуація була принагідна до лексичного оформлення рекламного тексту початку ХХ ст., а наприкінці століття ситуація радикально змінилася. Візьмемо, наприклад, наявність іноземних слів, загальну кількість неонімів (слів, що знаходяться на першому етапі засвоєння) у рекламному тексті, як-от: «*Bonux*», «*Fiesta*», «*Panasonic*», «*Ariel*» тощо, які подаються мовою оригіналу. Це робить рекламний текст експресивним, емоційно насиченим (завдяки відеоряду), оригінальним і приваблює споживача.

Ефективність впливу реклами полягає у комплексному підході. Мається на увазі концепція «п'яти почуттів»: дотик, аромат, слух, смак, зір.

Рекламний дискурс має на меті реалізацію комунікативної установки. Особливості рекламного функціонування вимагають ретельного відбору мовних засобів із урахуванням мети й завдань рекламного впливу, оскільки вживання у рекламному дискурсі лексем позитивного напрямку підвищує впливовість реклами саме на підсвідомість людини, що можна порівняти з ефектом 25 кадру.

Одним із важливих засобів впливу реклами є обігрування різних значень слів. Зіставлення двох планів значення слова – прямого й переносного – є одним із найефективніших прийомів функціонування лексичної одиниці. Цей прийом впливає на адресата й несе експресивне значення слова.

Як правило, у рекламному дискурсі використовується прийом зіставлення фразеологічно зв'язаного й прямого значення слів та їх сполучення в межах тексту.

Фоносемантика рекламного слогана має значну сугестивну силу – впливає на підсвідомість. Діти й підлітки, а також у більшості випадків і дорослі можуть слово в слово повторити рекламні фрази, оскільки ті надто швидко запам'ятовуються. «Основу творчої ідеї рекламного тексту становить імідж рекламованого предмета, тобто цілеспрямовано сформований образ. Мета іміджу – позитивно налаштувати читача і створювати мотиваційний стимул» (Зклінська, 2002, 4).

У формуванні сприйняття й відчуття смаку бере участь смакова сенсорна система. Смакові відчуття є суб'єктивними й індивідуальними. Відома латинська приказка «*De gustibus non est disputandum*» («*Про смаки не сперечаються*») чітко відзеркалює властивість смакових почуттів. Ось чому ще й досі не встановлено чіткої класифікації смаків. Одним з перших класифікацію смаків запропонував М. Ломоносов. Він писав, що найголовнішими з найбільш розрізняваних смакових почуттів є такі: 1) кислий, як в оцту; 2) їдкий, як у винного спирту; 3) солодкий, як у меда; 4) гіркий, як у смоли; 5) солоний, як у солі; 6) гострий, як у дикої рідьки; 7) кислуватий, як у недозрілих плодів. Які з них прості, які складні можна буде пояснити не раніше, ніж стане відомою природа початку.

Вчені-біологи користуються чотирма типами смакових почуттів: *солодкий, солоний, кислий та гіркий*. Вони наслідують думці, що людина найбільш чутлива до гіркого смаку, менш чутлива до кислого й однаково сприймає солодке й солоне.

Сприйняття смаку відіграє важливу роль у формуванні апетиту, регуляції травлення. Отже, смаковий аналізатор разом з нюховим регулюють обмін речовин і поведінку людини.

Наявність у мові засобів, що передають одне поняття, свідчить про існування в свідомості носіїв мови понятійної категорії. Зауважимо, що перш за все це категорія якості, яка формує поняття смаку. Адже, понятійна категорія якості й відповідно лексико-семантичне поле (ЛСП) '*смакова якість*' спирається на прикметник як граматичну категорію. Це прикметники, що виражають смакові відчуття: *солодкий/солоний, кислий/гіркий*. Зауважимо, що ЛСП поняття смакових відчуттів є видовим і поіпорядковується родовому, вищому за рівнем узагальнення поняттю «*відчуття смаку*», що ієрархічно зв'язане з поняттям «*почуттєве сприймання якості*». Але функційно-семантичне поле якості несе національну специфіку, як-от:

«Бажання смак – «Корона»!; «Бажання смак відкриває світ твоїх мрій, «Корона»...; «Спробуй «Корону» в особливому образі і отримай спокусу»; «Шоколад «Корона» - смак бажання»; «Рошен» - солодкий смак якості»; «Ніжність вишуканого смаку – нова палітра асорті «Світоч»; «Ти отримувеш задоволення від поєднання двох смаків. «Світоч»: два в одному».

У зазначених прикладах номени на позначення смаку подаються в образній, метафоричній формі й емоційно впливають на споживача. Така реклама, здійснюючи сугестивний вплив на реципієнта, формує попит на українські солодощі, підвищує підприємницьку активність, підтримує національного виробника.

Психологи трактують рекламу як тип комунікації, призначений для переконання слухача чи глядача. Цей ефект може відображатися на поведінці (*ви купуєте рекламований товар*), установках (*вам подобається така продукція*) та/чи реклама здійснює на вас когнітивний вплив (*ви дізнаєтесь про властивості певного товару*).

Таким чином, українська телереклама є головним складником українського телевізійного простору. Вона відбиває певні процеси в людському суспільстві, що дозволяє їй впливати на людське життя та менталітет певного етносу. Втім створення ефективної реклами неможливе без ґрунтовних знань з психології, лінгвістики, міфології. Будь-яка реклама має на меті викликати у реципієнта мотив для потрібної продуценту реакції. Під час жорсткої конкуренції на ринку може перемогти тільки той виробник, який завжди буде на один крок попереду подій і формуватиме пріоритети, звички та уподобання потенційних споживачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зелінська О. І. Власні витoki української реклами. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць ХДПУ. Вип. 4. Харків, 2000. С. 20-25.
2. Зелінська О. І. Лінгвальна характеристика рекламного тексту : автореф.дис. ... канд.філол.наук / 10.02.01 – українська мова. Харків, 2002. 17 с.
3. Ковалевська Т. Ю. Психоактивні маркери рекламного тексту. *Записки з українського мовознавства*. Вип. 10. Одеса : Астропринт, 2000. С. 34-40.
4. Кутуза Н. В. Рекламний та PR-дискурс : аспекти впливу : збірник статей. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2015. 288 с.

Олександр Чумаков

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької філології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Ольга Мельничук

старший викладач кафедри німецької філології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Наталя Діденко

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНІ МЕХАНІЗМИ МОТИВАЦІЇ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ЦИФРОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: СОЦІОКОГНІТИВНИЙ ТА ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Стрімкий розвиток цифрових технологій призводить до інтенсивної трансформації мовної системи, що проявляється передусім у формуванні нових терміносистем. Німецькомовна комп'ютерна лексика демонструє високий рівень інноваційності, оскільки вона постійно адаптує нові концепти, які виникають у сфері інформаційних технологій. Проблема полягає у тому, що традиційні нормативно-дефініційні моделі термінологічного опису не завжди здатні пояснити механізми формування значення нових цифрових номінацій. Сучасні дослідження показують, що семантика терміна формується не лише через дефініцію, а й через когнітивні процеси концептуалізації та дискурсивні практики (Cabré, 1999, 56–58).

Існують дві провідні позиції у сучасному термінознавстві. Перша базується на класичній стандартизаційній парадигмі, яка трактує термін як одиницю, що має однозначну дефініцію і функціонує в межах стабільної концептуальної структури. Друга позиція, представлена соціокогнітивною теорією термінології, наголошує на динамічності значення, яке формується у процесі комунікації і залежить від контексту використання (Temmerman, 2000, 62–65).

Попри значний обсяг досліджень цифрового дискурсу, залишається недостатньо вивченим питання мотиваційних механізмів номінації комп'ютерних термінів з позицій когнітивної ономасіології. Саме ця лакуна обумовлює необхідність інтеграції когнітивної лінгвістики, дискурсивного аналізу та сучасного термінознавства.

Теоретичну основу становить когнітивно-ономасіологічний підхід, згідно з яким номінація розглядається як процес співвіднесення концептуального змісту з мовною формою через актуалізацію релевантних когнітивних ознак (Селіванова, 2000, 101–105). У межах цієї моделі мотивація розуміється як механізм, що забезпечує зв'язок між концептом і лексичним значенням.

Концептуальна метафора, описана Лакоффом і Джонсоном, пояснює, що абстрактні домени осмислюються через більш конкретні сфери досвіду, які мають тілесну або соціальну основу (Lakoff & Johnson, 2003, 3–6). У цифровій термінології це проявляється у використанні образів простору, руху або соціальної взаємодії для пояснення складних технологічних процесів.

Модель концептуального блендингу дозволяє описати інтеграцію кількох ментальних просторів, унаслідок чого формується нова когнітивна структура, що не зводиться до простого сумування вихідних значень (Fauconnier & Turner, 2002, 18–21).

Соціокогнітивний підхід до термінології підкреслює роль дискурсивного середовища у формуванні значення терміна. Термін постає як динамічна одиниця, яка змінюється залежно від комунікативних практик і соціальних умов (Temmerman, 2000, 63).

Матеріалом аналізу виступають німецькомовні комп'ютерні терміни, відібрані з DWDS та Duden Online, а також приклади із професійного IT-дискурсу. Аналіз поєднує когнітивно-ономасіологічний метод, концептуальне моделювання та дискурсивну інтерпретацію.

Параметри аналізу включають: донорські концептуальні сфери; тип мотивації; рівень семантичної прозорості; дискурсивну функцію терміна; когнітивну доступність.

1. Структурно-метафоричний тип мотивації

Цей тип ґрунтується на перенесенні чітко визначеної ознаки з однієї концептуальної сфери до іншої. Наприклад, термін *Datenautobahn* переносить просторову схему дороги на інформаційні потоки. Мовна форма дозволяє інтерпретувати передачу даних через досвід руху транспортом, що підвищує когнітивну прозорість (Lakoff & Johnson, 2003, 5).

Іншим прикладом виступає *Ordner*, який використовує контейнерну метафору для позначення структури збереження файлів. Подібні номінації формують ядро терміносистеми, оскільки вони демонструють високий рівень стабільності та дефініційної чіткості (Cabr , 1999, 57).

2. Дифузно-метафоричний тип

Дифузна мотивація виникає тоді, коли значення формується через інтеграцію кількох концептуальних доменів. Термін *soziales Netzwerk* поєднує технічну модель мережі з соціальними уявленнями про взаємодію. У результаті значення залежить від дискурсивного контексту: технічного або соціального (Androutsopoulos, 2020, p. 214).

Подібним чином *digitale Identit t* інтегрує психологічні, соціальні та технологічні аспекти. Такі терміни формують перехідну зону між спеціалізованим і публічним дискурсами.

3. Гештальтний тип мотивації

Гештальтні номінації апелюють до цілісних культурних образів. Термін *Trojaner* використовує міфологічний сценарій прихованої загрози, що дозволяє швидко зрозуміти функцію шкідливого програмного забезпечення. Завдяки наративній основі такі терміни легко поширюються поза межами професійного середовища.

Sandbox концептуалізує тестове середовище як безпечний ігровий простір, що забезпечує інтуїтивну зрозумілість.

Аналіз показує, що асоціативна мотивація виконує системоутворювальну функцію. Вона дозволяє інтегрувати абстрактні технологічні концепти у повсякденний когнітивний досвід. Цифрові терміносистеми демонструють гібридність, оскільки поєднують технічні характеристики із соціокультурними смислами.

Медіалінгвістичні дослідження підкреслюють, що цифровий дискурс трансформує мовні структури через глибоку медіатизацію (Hepp, 2019, 45–47). Унаслідок цього терміни швидко переходять із професійного у масовий дискурс.

Когнітивно-дискурсивний аналіз показує, що мотивація цифрових термінів базується на системному використанні метафоричних і асоціативних механізмів. Структурно-метафоричні номінації формують стабільне ядро терміносистеми. Дифузно-метафоричні одиниці відображають динаміку соціальних практик. Гештальтні номінації забезпечують швидку когнітивну інтерпретацію.

Інтеграція когнітивної ономасіології та соціокогнітивного термінознавства дозволяє пояснити, як цифрові концепти адаптуються до мовної картини світу користувачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селіванова О. О. Когнітивна ономасіологія. Київ: Фітосоціоцентр, 2000.
2. Androutsopoulos J. Digital Discourse: Language in the New Media. Oxford: Oxford University Press, 2020.
3. Cabré M. T. Terminology: Theory, Methods and Applications. Amsterdam: John Benjamins, 1999.
4. Fauconnier G., Turner M. The Way We Think. New York: Basic Books, 2002.
5. Hepp A. Deep Mediatization. London: Routledge, 2019.
6. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press, 2003.
7. Temmerman R. Towards New Ways of Terminology Description. Amsterdam: John Benjamins, 2000.
8. DWDS – Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. <https://www.dwds.de>
9. Duden Online. <https://www.duden.de>

Iryna Alyeksyeyeva

PhD (Linguistics),

Associate Professor of the Department of English Philology
and Intercultural Communication

Taras Shevchenko National University of Kyiv

AMERICENTRISM IN PRESIDENT TRUMP'S SPEECH AT THE WORLD ECONOMIC FORUM IN DAVOS 2026

Americentrism (American exceptionalism), i.e., “the unshakeable conviction that America is qualitatively different from all other nation-states and that this difference has a providential quality” (O'Connor et al., 2024, 634), has persisted in the country's discourse since the arrival of the Pilgrim Fathers in the early 17th. The key metaphor of Americentrism, ‘*a city on a hill*’, was coined by Puritan leader John Winthrop in 1630 (Volle, n.d.). In the late 20th century, Ronald Reagan used this metaphor and talked about ‘*a shining city on a hill*’ in his farewell speech (Reagan,

1989). On the evening of September 11, 2001, George W. Bush' expressed the idea of America's mission by calling the country "*the brightest beacon for freedom and opportunity in the world*" and emphasizing that "[t]errorist attacks ... cannot keep [America's] light from shining" (Bush, 2001).

President Trump's speech at the 2026 Davos World Economic Forum was researched quantitatively and qualitatively. The quantitative study drew on the frequency of Trump's references to the United States and its nation (*the USA, the United States, America, the country, Americans*) and, since Trump spoke on behalf of the United States, first-person pronouns *we/us/our/I/me/my*. The quantitative research revealed that Trump mentioned the USA 540 times (it should be noted that 19 occurrences of *we/us/our* denoted *the West*, i.e., included both the USA and its allies). The data were compared with the frequency of references to other states and toponyms (*Denmark, Venezuela, Greenland, Europe*) as well as the second-person pronouns *you* and *your*. These made up 238 instances. In other words, 69.6% of the speech was focused on the United States of America, while 30.1% concerned some other states or territories.

The qualitative research drew on Critical Discourse Analysis and explored the context and meanings in Trump's passages about the USA in particular. Overall, this stage yields two conclusions: the President depicts his country (1) as the world's greatest economic power (*The USA is the economic engine on the planet. And when America booms, the entire world booms; I'm also working to ensure America remains the crypto capital of the world*) and (2) the security provider of the West/Western Hemisphere (*This enormous unsecured island [Greenland] is actually part of North America, on the northern frontier of the Western Hemisphere. That's our territory. It is therefore a core national security interest of the United States of America, and in fact, it's been our policy for hundreds of years to prevent outside threats from entering our hemisphere, and we've done it very successfully... It's the United States alone that can protect this giant mass of land, this giant piece of ice, develop it and improve it, and make it so that it's good for Europe, and safe for Europe, and good for us*).

Thus, the study supports the two exceptionalist modes distinguished in the US discourse in (Williams, 2023): "generally backward-looking and self-celebratory" accomplished exceptionalism that "assumes that America is and always has been different, superior, and chosen to fulfill a unique mission" (Williams 2023, 1087), and "forward-looking and self-critical" aspirational exceptionalism that "views American greatness as a contingent and yet-unachieved possibility" (Williams, 2023, 1088). Hence, looking back, Trump sees America's glorious past interrupted by the precarity of the Biden presidency (*Under the Biden administration, America was plagued by the nightmare of stagflation, meaning low growth and high inflation, a recipe for misery, failure and decline*). The future, in its turn, promises the USA and its allies prosperity and success (*...opportunities that are bigger and grander than ever before in human history are right before us... And the future is unlimited. ...We're in a position to do things that nobody else has ever even thought of before... And the United States is back, bigger, stronger, better than ever before*).

Thus, Trump's rhetoric in 2026 Davos reproduces the modes of Americentrism, "the cultural foundation on which the edifice of American politics and government has been built" (Johnson, 2021, 34).

REFERENCES

1. Bush G. W. Statement by the President in his address to the nation. 2001. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html>.
2. Davos 2026: Special address by Donald J Trump, President of the United States of America. 2026. URL: <https://www.weforum.org/stories/2026/01/davos-2026-special-address-donald-trump-president-united-states-america/>
3. Johnson R. U.S. Foreign Policy: Domestic Roots and International Impact. Bristol University Press, 2021. 288 p.
4. O'Connor B., Cox L., Cooper D. The ideology of American exceptionalism: American nationalism's nom de plume. *Journal of Political Ideologies*, 29 (3), 2024. P. 634–655.
5. Reagan R. Farewell Address to the Nation. 1989. URL: <https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/farewell-address-nation>.
6. Volle A. American Exceptionalism. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/American-exceptionalism>.
7. Williams L. American Exceptionalism as/in Constitutional Interpretation. *Georgia Law Review*. № 57 (3), 2023. P. 1071–1131.

Alina Dushkevych

postgraduate student of the Department of English
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL ORGANIZATION OF CONTEMPORARY ENGLISH-LANGUAGE DISCOURSE IN INCLUSIVE EDUCATION

Another important group of terms concerns equity and social justice: *equity, equality, equal opportunities, anti-racism, bias, systemic discrimination, marginalization, underrepresented groups*. Researchers underline that effective inclusion depends on differentiated support and appropriate teacher preparation (Вальчук, 2021). Comparative studies of inclusive practices in European countries demonstrate that national models vary but share a commitment to social participation and equal access (Василюк, 2021; Винничук, 2021).

Diversity and social representation form an additional conceptual dimension. Inclusive education encompasses cultural, linguistic, and identity-based aspects of participation in education, extending beyond disability-focused approaches [Василюк, 2021]. Successful inclusive models emphasize respect for diversity and the creation of supportive educational environments (Винничук, 2021).

Pedagogical implementation of inclusion relies on differentiated instruction, adaptive assessment, and flexible curriculum design. Teacher training plays a

decisive role in fostering inclusive competence and ensuring effective instructional strategies (Вальчук, 2021). Communication practices and respectful terminology further contribute to building inclusive educational cultures (Барабаш, 2021).

Terminology describing specific developmental conditions, including *autism*, *attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD)*, *cerebral palsy*, reflects interdisciplinary approaches to understanding functional diversity and educational needs (Барабаш, 2021). International legal instruments provide a normative foundation for guaranteeing inclusive rights within educational systems (5).

The English-language professional discourse in inclusive education is characterized by terminological diversity and interdisciplinary integration. One of the central thematic clusters includes terms related to accessibility and learning conditions, such as *accessibility*, *disability*, *persons with disabilities*, *accommodations*, *assistive technologies*, *universal design for learning*, *Individualized Education Plan (IEP)*, *Applied Behavior Analysis (ABA)*, *Behavior Intervention Plan (BIP)*. The development of inclusive systems requires institutional transformation and systemic change (Барабаш, 2021).

The rapid development of inclusive education has led to the active formation and transformation of specialized terminology functioning at the intersection of pedagogy, psychology, social policy, and law. Inclusive education is understood as a systemic process aimed at ensuring equitable access to quality education for all learners, regardless of individual characteristics or barriers (United Nations, 2006). Contemporary international frameworks emphasize equality, non-discrimination, and accessibility as core principles of inclusive educational systems (ibid.).

Thus, contemporary English-language discourse in inclusive education demonstrates a structured and multidimensional terminological system. Systematization of key concepts enhances scientific clarity, supports professional communication, and strengthens the implementation of inclusive practices at institutional and policy levels.

REFERENCES

1. Барабаш Ю.В. Особливості комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей із аутичними порушеннями. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат* : матеріали І Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 11-14.
2. Вальчук Ю.М. Система підготовки учителів до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат* : матеріали І Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 24-26.
3. Василюк А.В. Моделі підтримки інклюзивної освіти в різних країнах ЄС. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат* : матеріали І Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 30-33.

4. Винничук О.Т. Особливості інклюзивної освіти: досвід Фінляндії. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат* : матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 37–39.
5. United Nations. Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). 2006.

Olena Fomenko

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of English Philology and Intercultural Communication
Teaching and Scientific Institute of Philology
Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE DISCURSIVE CONSTRUCTION OF UKRAINIAN IDENTITY IN *THE NEW YORK TIMES* DURING THE RUSSIA- UKRAINE WAR

Global media play a crucial role in influencing public perceptions and attitudes toward geopolitical events by shaping narratives through language choices and story framing. *The New York Times*, a widely read and influential publication, significantly contributes to the discourse surrounding the Russia-Ukraine war, impacting public opinion regarding the military conflict. The newspaper's selection of topics, discursive strategies, and linguistic devices serves as a lens for global perceptions of Ukraine in the war context. Examining the discursive construction of Ukrainian identity in *The New York Times* can provide insights into the underlying ideologies that may affect the audience, evoke specific emotions, or garner support (Entman, 2004; Fowler, 1991; Iyengar, 1991; van Dijk, 2008).

The present study explores the discursive construction of Ukrainian identity in *The New York Times* during the Russia-Ukraine war. The central research question focuses on how reporters constructed Ukraine's image immediately before the Russian full-scale invasion in February 2022 and how this portrayal has changed in the subsequent years.

The research corpus comprises selected front-page news stories published in *The New York Times* (national edition) between February 2022 and February 2026. The selection of front-page stories was motivated by their newsworthiness and global impact.

The stories featuring the threat of Russia's invasion of Ukraine and subsequent full-fledged invasion first appeared on the front page in less powerful positions, but after February 24, 2022, they moved under big, capitalised headlines or to the far-right position – the place reserved for the most important articles. As the news agenda shifted, the stories about the Russia-Ukraine war have gradually disappeared from the front page.

This study uses critical discourse analysis (Fairclough, 2013; Wodak, de Cillia, Reisigl, & Liebhart, 2009), supported by the theory of transitivity (Halliday & Matthiessen, 2014), and features a two-fold approach. The first part of the research involves headline analysis using the transitivity approach from systemic functional grammar, to explore the ideology behind grammatical choices. The study categorises nouns in *The New York Times* headlines as actors, beneficiaries, or patients. The second part of the research examines word choice, naming and reference, modality, and presupposition, and how these categories construct Ukrainian identity.

The paper also addresses other aspects of framing, such as the choice of keywords to emphasise concepts by making them prominent, the story positioning on the front page, and the selection and placement of photographs. The imagery in news coverage serves as a powerful tool for constructing identity (Kress & van Leeuwen, 2006; van Leeuwen, 2008). The choice of visuals, their composition, and the captions accompanying them can influence perceptions of Ukrainian identity. Analysing visual elements alongside textual content can provide a better understanding of how Ukrainian identity is constructed in media narratives.

REFERENCES

1. Entman R. M. *Projections of power: Framing news, public opinion, and U.S. foreign policy*. University of Chicago Press. 2004.
2. Fairclough N. *Critical discourse analysis: The critical study of language* (2nd ed.). Routledge. 2013.
3. Fowler R. *Language in the news: Discourse and ideology in the press*. Routledge. 1991.
4. Halliday M. A. K., & Matthiessen C. M. I. M. *Halliday's introduction to functional grammar* (4th ed.). Routledge. 2014.
5. Iyengar S. *Is anyone responsible? How television frames political issues*. University of Chicago Press. 1991.
6. Kress G., & van Leeuwen T. *Reading images: The grammar of visual design* (2nd ed.). Routledge. 2006.
7. van Dijk T. A. *Discourse and power*. Palgrave Macmillan. 2008.
8. van Leeuwen T. *Discourse and practice: New tools for critical discourse analysis* (Oxford Studies in Sociolinguistics). Oxford University Press. 2008.
9. Wodak R., de Cillia R., Reisigl M., & Liebhart K. *The discursive construction of national identity* (2nd ed.). Edinburgh University Press. 2009.

Snizhana Holyk

Candidate of Sciences (Philology)
Head of the English Philology Department,
Uzhhorod National University

AGEING AS IDENTITY WORK: NARRATIVE CONSTRUCTIONS AND COUNTER-DISCOURSES IN LATER LIFE

In light of rising longevity and the growing proportion of individuals reaching advanced old age, examining identity development across the life course has become

increasingly urgent (Spini & Jopp, 2014, 295). Over the past decades, a substantial body of scholarship, encompassing both empirical research and theoretical inquiry, has examined personality changes, crises, and developmental potentials in midlife and later adulthood (Bianchi, 2011, 1). The process of ageing has also been explored through multiple lenses, with particular attention to its most profound aspects, shaped by individual perception and subjective experience, underscoring the interpretive and existential character of later life.

Contemporary debates on identity in later life, as outlined by Biggs (2005), revolve around two central issues: whether identity remains continuous across adulthood or shifts across life stages, and how the self is managed and performed in later life through the negotiation between interior experience and external presentation. Researchers further highlight how major life transitions (e.g., retirement, health decline, and bereavement) may destabilize the sense of self, while also emphasizing the importance of continuity and uniqueness in sustaining identity in old age (Spini & Jopp, 2014). At the same time, later-life identity is shaped by cultural narratives and stereotypes, particularly those affecting older women, who experience a “double standard” of ageing and an “in/visibility paradox” (Pilcher & Martin, 2020, 701, 705). In contrast to deficit-based models, Zweig (2021) conceptualizes late life as a transformative rite of passage requiring intentional meaning-making and inner work.

Against this theoretical background, the present paper explores how former Vermont governor and feminist writer Madeleine May Kunin conceptualizes ageing as a continuous process of becoming rather than a period of inevitable decline. Drawing on her memoir *Coming of Age: My Journey to the Eighties*, the study aims to examine how late-life identity is discursively constructed and how it engages with, resists, or reconfigures dominant cultural discourses of ageing. Kunin’s memoir provides a nuanced perspective on ageing that extends beyond the physical realities of later life to foreground its emotional, intellectual, and sensual dimensions. The study addresses two questions: 1. How does Kunin’s narrative disrupt the linear, deficit-based model of aging? 2. How does she construct a sense of self in the eighth decade of life?

Methodologically, the analysis integrates critical discourse analysis and narrative analysis, supported by insights from ageing studies and conceptual metaphor theory. The study focuses on linguistic choices, evaluative patterns, and metaphors through which the autobiographical self is shaped, paying particular attention to the discursive negotiation of continuity, transformation, loss, and desire.

The research findings show that Kunin constructs a late-life self that is emotionally dynamic, sensually aware, intellectually engaged, and open to love, loss, and longing. Analysis of her memoir identifies recurrent conceptual metaphors, including AGE AS JOURNEY, AGE AS ENEMY, and AGE AS MATERIAL OBJECT, alongside vivid imagery of the ageing body and temporal compression. Chronological age is both internalized and resisted, with narrative strategies such as anaphora (“no longer”), simile, and hyperbole marking the erosion of possibilities while intensifying present experience. Late life is portrayed as a liminal stage, a rite of passage, where

self-reflection, mentorship, aesthetic appreciation, and erotic vitality coexist with awareness of mortality and bodily change. The text challenges dominant cultural discourses that equate old age with passivity, loss, or social invisibility, foregrounding instead agency, freedom, and continued growth. Rather than depicting ageing as linear decline, her narrative reframes it as an ongoing developmental process characterized by reflection, relationality, and openness to change.

Kunin's autobiographical voice resists simplistic binaries of active versus passive ageing, articulating a form of feminist later-life pleasure that is contemplative, embodied, and socially engaged. This paper argues that such narratives can reshape how we think and speak about ageing, particularly for women whose lives have been lived in public and political spheres. By attending to the metaphorical and emotional texture of her writing, the study contributes to broader conversations about language, identity, and the radical potential of later-life pleasure, challenging entrenched deficit models and offering an alternative framework in which later life emerges as a meaningful and generative stage of identity formation.

REFERENCES

1. Bianchi E. C. *Aging as a Spiritual Journey*. Paulist Press. 2011.
2. Biggs S. Beyond Appearances: Perspectives on Identity in Later Life and Some Implications for Method. *The Journals of Gerontology: Series B*. № 60 (3). 2005. P. 118–128. <https://doi.org/10.1093/geronb/60.3.S118>.
3. De Fina A., Georgakopoulou A. *Analyzing Narrative: Discourse and Sociolinguistic Perspectives*. Cambridge University Press. 2011.
4. Kunin, M. M. *Coming of Age: My Journey to the Eighties*. Green Writers Press. 2018.
5. Pilcher K., Martin W. Forever 'Becoming'? Negotiating Gendered and Ageing Embodiment in Everyday Life. *Sociological Research Online*. 25(4), 2020. P. 698–717. <https://doi.org/10.1177/1360780420928380>
6. Spini D., Jopp D. S. Old age and its Challenges to Identity. In R. Jaspal & G. M. Breakwell (Eds.), *Identity Process Theory: Identity, Social Action and Social Change*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. P. 295–315.
7. van Dijk, T. A. Critical Discourse Analysis / ed. D. Tannen, H. E. Hamilton, D. Schiffrin. *The Handbook of Discourse Analysis*. Vol. 2. Malden, MA: Wiley-Blackwell. 2015. P. 465–484.
8. Zweig C. Reframing Aging from Decline to a Spiritual Journey: Exploring Late-life as a Rite of Passage to Become an Elder. *Psychology Today*. New York, 2021, August 13. <https://www.psychologytoday.com/gb/blog/shifting-role-soul/202108/reframing-aging-decline-spiritual-journey>.

Olena Karpenko

Doctor of Philology,
Professor, Head of the Department of English Grammar
Odesa I.I. Mechnikov National University

Valeriia Neklesova

Doctor of Philology,
Professor of the Department of English Grammar
Odesa I.I. Mechnikov National University

MEMES IN PARTICIPATORY CULTURE: EXPLORING CULTURAL AND SOCIAL ARTEFACTS

Recent research into cultural identity increasingly conceptualises cultural artefacts as semiotic constructs shaped by technological and media environments. In this context, internet memes function as multifaceted cultural artefacts that both encode and negotiate social meanings within digital discourse.

Cultural artefacts manifest themselves in a wide range of material and symbolic forms. Beyond traditionally recognised artefacts such as works of art and archaeological objects, contemporary research extends this concept to institutions and media practices that shape cultural value systems. Museums, for instance, have been conceptualised as cultural artefacts that participate in constructing distinctions between elite culture and popular culture (Oberhardt, 2000). Other approaches further broaden the notion of cultural artefacts to include mass media texts and popular culture phenomena, such as action films, musical genres, and animated television series that exert generational influence (Kellner, 2003). Language itself, as a formative medium of human experience, contributes to shaping individuals not only as creators of artefacts but also as culturally constituted entities (Curtis, 2018).

Taken together, these perspectives demonstrate that cultural artefacts exist across multiple dimensions, ranging from tangible objects to symbolic and cognitive forms. Thus, a cultural artefact may be understood as a mode of cultural reproduction characterised by variability, interpretative openness, and a distinctive symbolic resonance. A cultural artefact derives its significance from the cultural system within which it is produced and interpreted, while remaining largely meaningless outside the corresponding civilisational framework (Watts, 1981). Its value emerges through socially established conventions, abstract categories, and shared rules that enable recognition, use, and evaluation.

Internet memes fully conform to this understanding of cultural artefacts, as their interpretation is heavily dependent on culturally specific knowledge, contextual cues, and discursive practices. Outside the semiotic system in which they circulate, memes often lose their communicative force, cultural references, and pragmatic impact. In this sense, a cultural artefact requires its own interpretative framework — a system of coordinates that guides processes of decoding and meaning construction.

Contemporary cultural studies increasingly advocate moving beyond the exclusive focus on so-called “high culture” toward a broader examination of

everyday cultural practices and popular media forms that generate dense networks of cultural artefacts. This shift is closely associated with the emergence of digital media platforms that often replace traditional information channels, including social networking sites and content-sharing platforms. These platforms foster participatory culture, in which users actively contribute to content creation, circulation, and reinterpretation, thereby shaping communicative trends and memetic dissemination. Within such environments, individuals may function not only as recipients but also as initiators of information flows that influence the viral trajectories of memes.

As cultural artefacts embedded in social contexts, memes acquire significance through their relational positioning within digital communities, shared knowledge frameworks, and evolving discursive practices. In memetic discourse, the original characters and themes that inspire memes often become detached from their initial narrative contexts and develop independent trajectories of meaning. Through participatory culture, where each user contributes personal reinterpretations, memes accumulate features of imagined worlds, becoming heterogeneous formations that absorb diverse cultural influences. In this sense, memes function as both cultural and social artefacts shaped by cognitive processes, collective creativity, and interactive communication within the boundaries of participatory culture. A key component of this process is linguistic play and cultural bricolage, frequently driven by emotional engagement, extensively accounted for by the relief theory of humour.

At the same time, cultural artefacts cannot exist outside the social meanings assigned to them through communal practices. They emerge and evolve within shared cultural activities that structure collective experience. A case in point is the memetic onym *Slender Man* (also known as *The Thin Man* or *El Hombre Delgado*), which embodies social practices related to the construction of suspense, anxiety, and supernatural control, drawing on narrative traditions associated with Lovecraftian horror (Curlew, 2017).

The culture of any community is grounded in collective self-identification supported by a common reservoir of shared knowledge and communicative norms. Within memetic discourse, this reservoir operates as a communicative-pragmatic framework manifested through intertextual references that enable recognition and reinterpretation. In this study, memes are approached as inherently unstable cultural forms — viral short texts, images, or videos that are continuously remixed and recontextualised within digital environments. From this perspective, a meme may be regarded as a self-sustaining cultural unit whose symbolic value is collectively negotiated by members of a social group. Communities determine which elements of cultural information acquire relevance and meaning. Memetic discourse thus positions memes as cultural units and social artefacts grounded in intertextuality and performing two core functions: first, facilitating humorous interaction that alleviates anxiety, fear, and emotional tension; and second, fostering a sense of social cohesion, emotional resilience, and shared cultural belonging.

REFERENCES

1. Curlew A. The legend of the Slender Man: The boogieman of surveillance culture. *First Monday*. 2017.

2. Curtis A. Individual, institutional and international: Three aspects of intercultural communication. *Intercultural communication in Asia: Education, language and values*, 2018. P. 21–36.
3. Kellner D. Media culture: Cultural studies, identity and politics between the modern and the post-modern. Routledge, 2003.
4. Oberhardt S. Frames within frames: The pedagogy of the art museum as cultural artifact. The Pennsylvania State University, 2000.
5. Watts R. J. The Pragmalinguistic Analysis of Narrative Texts: Narrative Co-operation in Charles Dickens's "Hard Times". Vol. 3. Gunter Narr Verlag, 1981.

Nina Kravchenko

Doctor of Philology,
Professor, the Department of Theoretical and Applied
Phonetics of the English Language
Odesa I.I. Mechnikov National University

COMMUNICATIVE APPROXIMATION AS A MEANS OF SUCCESSFUL ORAL DISCOURSE

The object of the present research is oral discourse in its various forms, with a particular focus on religious discourse as a rich and complex communicative environment.

The aim of the study is to investigate communicative approximation as a key mechanism that enables effective communication across ontological, cultural, and conceptual gaps between interlocutors.

The term approximation in linguistics broadly refers to the use of imprecise, adapted, or adjusted language forms that allow speakers to bridge gaps in knowledge, competence, or shared context. Communicative approximation, more specifically, describes the strategies by which participants in discourse adapt their messages – lexically, semantically, pragmatically – to achieve mutual understanding despite existing asymmetries.

In the broader theory of discourse, communicative approximation encompasses any act of linguistic or semiotic adjustment through which a sender makes a message more accessible or interpretable to a receiver – whether by simplification, metaphor, analogy, ritual form, or symbolic gesture. The mechanism assumes that perfect communicative symmetry is rarely achievable, and that successful discourse depends on the parties' willingness and ability to approximate meaning across the gap.

A religious ritual can also be considered as a specific type of multi-level communication in which the world of the transcendent, the transcendent Personality are involved in the communication process, that is, a religious ritual is a communication in which sacredness plays a defining role. Ontological differences between the Transcendent world and the profane world of man should make such communication impossible. However, these differences are overcome by the

mechanism of communicative approximation. Approximation here consists in the fact that the other side acquires forms that are more or less familiar and understandable to a person and determines the rules of his behaviour.

In traditional Christianity, two special types of approximation are represented by the dogma about the incarnation of the Son of God and the dogma about Liturgical Transubstantiation. The first dogma is accepted by the Christian as an immutable fact on which the Christian religion as such is based. The second dogma is understood by believers through a ritual (the sacrament of the Eucharist - communion), which enables a layman to penetrate deeper into the essence of the divine service and synergistically participate in the Liturgy.

One of the most distinctive features of Anglican worship is its sustained attention to liturgical language. The Book of Common Prayer (1662), and its modern successors such as Common Worship (2000), represent deliberate acts of communicative approximation: the translation and reformulation of Latin liturgical texts into English that is at once dignified, accessible, and theologically precise.

The goal was never mere simplification, but rather a form of mediation — bringing the language of sacred tradition close enough to the worshipper's own tongue that participation becomes genuine and not merely formal. The sonorous cadences of Cranmerian prose serve an approximating function: they signal sacred register, create a sense of otherness and elevation, while remaining sufficiently comprehensible to allow congregational engagement.

This tension between the elevated and the accessible is itself a communicative approximation – the liturgy must sound different from everyday speech (marking the holy) while remaining intelligible enough to draw worshippers into authentic dialogue with the divine.

Within the Anglican Eucharist – the central act of Christian worship – communicative approximation operates at multiple simultaneous levels. The words "*This is my body... This is my blood*" perform what speech act theorists would call a declarative function: they do not merely describe reality but are understood, within the faith community, to constitute it.

The physical gestures – the lifting of the bread, the breaking, the pouring of wine – function as embodied signs that approximate the invisible reality of Christ's sacrifice and presence. These actions make tangible what is ontologically intangible, translating transcendent meaning into sensory experience accessible to human participants.

In conclusion, it may be stated that the success of oral religious discourse depends not on the elimination of the gap between speaker and hearer, between human and divine, but on the skilful, faithful, and reverent management of that gap through the mechanisms of communicative approximation. It is in the space created by approximation – neither fully closed nor fully open – that meaning, encounter, and transformation become possible.

REFERENCES

1. Church of England. *Common Worship: Services and Prayers*. London : Church House Publishing, 2000. 800 p.

2. Church of England. *The Book of Common Prayer* (1662). Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 608 p.

Larysa Meleshkevych
Candidate of Philology,
Associate Professor of the Department of English Philology
and Philosophy of Language,
Kyiv National Linguistic University

FIGURATIVE LANGUAGE IN JOURNALISTIC REVIEWS

Journalistic reviews are integral to modern media, acting as a bridge between experts, creators, and the public. They offer an expert interpretation of cultural artefacts, products or societal events and present these evaluations in a manner that is accessible to a wide audience. Historically, the importance of these reviews has been understood primarily in terms of consumer guidance; however, in the academic literature, their role has expanded to encompass broader functions such as critical commentary, reflection of public sentiment, and facilitation of discourse on cultural and ethical issues.

From a linguistic perspective, reviews are considered a situationally-analytical genre, a targeted and evaluative genre, or a research-based journalistic genre (Голуб та ін., 2021). In their critical work, journalistic reviews often employ specific methodologies to provide credible and insightful commentary. These methodologies can range from detailed empirical analysis to more subjective forms of critique rooted in theory and personal interpretation.

Y. Porsché states that in the context of mass media, reviews are disseminated to a broad and diverse audience, making them an accessible and influential resource for subsequent engagement and discourse (Porsché, 2022). Thus, reviews not only serve as a mechanism for conveying opinions and evaluations but also act as a foundational tool for fostering future interactions, shaping public perception, and guiding decision-making processes. The widespread availability of such content enables individuals to engage with, analyse, and contribute to ongoing discussions, thereby facilitating a dynamic exchange of perspectives. Consequently, reviews in the mass media serve a dual function: they inform and influence the present audience while simultaneously contributing to the creation of a networked space for continued dialogue and interaction in the future.

In order to make the interaction with the reader as effective as possible, contemporary journalistic reviews extensively employ various figurative devices. Overall, the interpretation of figurative language constitutes a complex cognitive and linguistic task, as the intended meaning often diverges from the literal semantic content of the expressions employed. Such non-literal constructions, including metaphors, idioms, and other tropes, frequently rely on contextual, cultural, and pragmatic cues, which may not be explicitly encoded in the linguistic form itself. Consequently, the conveyed meaning can appear indeterminate, ambiguous, or

conceptually diffuse, thereby increasing the cognitive demands placed on the interpreter.

Moreover, the comprehension of figurative language requires the activation of inferential processes that extend beyond surface-level lexical decoding. Readers or listeners must integrate contextual information, background knowledge, and associative reasoning to reconstruct the speaker's communicative intent. In the absence of sufficient contextual scaffolding, figurative expressions may become opaque or susceptible to misinterpretation. Therefore, the inherent semantic flexibility and context-dependence of figurative language significantly contribute to the challenges associated with its accurate and consistent interpretation.

A distinctive feature of the journalistic review genre is that the figurative language used in the text must be transparent, unambiguous, clear, and easy to perceive. Figurative language plays a crucial role in journalistic reviews by enriching the narrative, making it more engaging, and helping to convey subjective experiences in a compelling way. While journalistic writing is often grounded in facts and clear information, the use of figurative language helps to create vivid imagery, evoke emotions, and offer deeper insights.

Enhancing Reader Engagement. Figurative language, such as metaphors, similes, and personification, makes writing more colourful and engaging. In a journalistic review, a dry, factual account of a product, service, or experience can feel flat, but the use of figurative language can inject energy and creativity into the piece.

Conveying Subjective Experiences. Reviews are inherently subjective, often rooted in personal opinions, emotions, and experiences. Figurative language helps communicate these nuanced feelings more effectively. Whether it is a film, book, restaurant, or car, a review is not just about providing technical information; it is about sharing how something makes the reviewer feel.

Creating Memorable Imagery. Figurative language helps paint pictures in the reader's mind, making the review more vivid and memorable. Instead of a plain recount of what a product or experience is, metaphors and similes can make it stand out by creating striking mental images that linger with the reader long after they have finished reading.

Simplifying Complex Ideas. Figurative language can also be used to distil complex ideas or experiences into simpler, more relatable terms. For instance, a complicated technological feature or a dense plot in a book can be compared to something more familiar, making it easier for the audience to grasp.

Building Tone. Figurative language helps establish the tone of the review. Whether the tone is humorous, sarcastic, enthusiastic, or critical, figurative language can amplify and reinforce it. The choice of metaphor or imagery communicates the reviewer's attitude and guides the reader's emotional response.

Creating Emotional Resonance. One of the most powerful effects of figurative language is its ability to evoke strong emotions in the reader. Whether it is the thrill of a movie's climax, the joy of tasting a perfectly brewed coffee, or the

disappointment of a product that falls short, figurative language taps into universal feelings that the reader can connect with.

Differentiating the Review. In a sea of reviews, figurative language can help a piece stand out from others. While many reviews might be straightforward or formulaic, adding a bit of metaphor or simile can make the review feel unique and give it personality. This helps the writer establish their voice and make the review more distinctive.

Thus, the use of figurative language in journalistic reviews is not just about embellishing language; it is about creating a more engaging, emotionally resonant, and effective piece of writing. It helps translate the subjective experience into something that feels vivid and relatable, while also making the review stand out in a crowded media landscape. In this way, figurative language enriches the review, both for the writer and for the reader, by infusing the mundane with meaning and creativity.

LITERATURE

1. Голуб Н. М., Цінько С. В., Голуб А. В. Музична рецензія як жанр тексту. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Т. 4. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 2021. С. 43 – 53.
2. Porsché Y. Tracing museum exhibition reviews: References, replies and translations between the museum space and the mass media. *Discourse, Context & Media*. Volume 46. Netherlands, 2022. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2022.100579>

Iryna Morozova

Grand PhD in linguistics (Doctor of Philological Sciences), Full Professor,
Department of English Grammar,
Odesa Mechnikov National University

EMOTIONS ON THE LEVEL OF GRAMMAR: COMMUNICATIVE CONTENT & STRUCTURAL CHARACTERISTICS

Human existence is impossible without expressing emotions and one's attitude to the surrounding world or its components. L. de Saussure and T. Wharton point out that the expression and transmission of emotions must be put back at the centre of pragmatics research (de Saussure & Wharton, 2022, 666). Emotions, being an integral part of human experience, are simultaneously reflected in language and serve as a tool for representing reality. They influence the content and dynamics of thinking and are verbalized as special linguistic units.

Following from the primacy of dialogue as a form of communication and the anthropocentric nature of cognition, modern linguistics addresses the problems of language generation and perception through dialogue. Our previous analysis of literary texts has shown that emotionally coloured utterances crop up with a frequency of approximately 1 to 8 in relation to neutral lines, which indicates a

significant role the former play in communication (Морозова & Пожарицька, 2023). We also support the ideas expressed by A. Foolen that “language has both a direct and an indirect link to emotion”, and “emotional interjections are prototypical cases of emotive/expressive language” (Foolen, 2012, 350). As a certain kind of reflex, they show the speaker’s attitude to a certain life situation.

The relevance of the study is motivated by the importance of understanding the nature of emotional utterances, in general, and by the practical necessity to describe the means of expressing emotions in language. At the same time, it should be noted that the emotional information, shown in the text, reflects the speaker’s sensual “self” and reveals the mechanisms of an individual’s self-expression.

Thus, the object of the study is emotive non-predication structured sentences in characters’ dialogue in the novels of XX-XXI centuries, and the subject is their formal organization and communicative semantics. The purpose of the paper is to identify the grammatical essence and peculiarities of functioning of this type of utterances in modern English.

Our research corpus counted 3,000 examples obtained by consecutive selection from English-language artistic dialogues. Together with J. Adams, we see artistic dialogue as a model of natural communication, which allows identifying patterns characteristic of real-life communication (Adams, 1985).

Though speech units used for expressing emotions are often understood as mere interjections in linguistics, their status and peculiarities of use still remain debatable. In this paper, we suggest treating emotional utterances without a primary structure of predication (i.e., syntactic units like Ah!, Gosh!, Damn it!) as emotive non-predication-structured sentences. By the latter, we understand simple sentences “lacking a primary predication structure (i.e. the subject and the predicate), yet functioning as independent utterances in communication. Their components cannot be reliably reconstructed into a subject-predicate nexus” (Morozova, Pozharytska, Karpenko, 2026, 55).

The results of our study have shown that there are two basic types of emotive non-predication-structured sentences:

1) unconscious non-predication-structured utterances, i.e. spontaneous reactions to an external or internal stimulus (for example, Ouch! when one gets burnt or hurt);

2) emotives proper, or conscious, intentional messages directed at the addressee in order to express one’s own emotional state or somehow influence the interlocutor. For instance: “So, you can’t shape-shift? It’s not some High Lord specialty?” “Oh. All High Lords can.” (S.J. Maas, “A Court of Thorns and Roses”, 2023).

As our study has revealed, the ratio of these two types of emotive non-predication-structured sentences is approximately 20 to 1 in modern artistic dialogue, in favour of emotives proper. It is noteworthy that unconscious non-predication-structured utterances function exclusively as instinctive reactions. They are usually pronounced involuntarily. Emotives proper, in their turn, can act as both initiating and reactive cues in different contexts. Still, as the analyzed corpus of

examples proves, in the vast majority of cases, they also have a reactive function (about 87.9% of cases), which, in our opinion, indicates the reactive nature of emotions and speech communication, on the whole, due to its basic task of supporting information metabolism.

We argue that it is a communicative situation which serves as the criterion for distinguishing between the two types of emotive non-predication-structured sentences. Hence, “Oh!” can be seen as either an involuntary reaction of surprise, pleasure, or pain, or a deliberate signal to the interlocutor (as in the example above, where Rysand makes it a point to show his seemingly indifferent attitude to the High Lords’ impressive ability to change their appearance).

Our analysis has also revealed two structural-and-semantic types of emotive non-predication-structured sentences: primary and derived. While the primary emotive non-predication-structured sentences include mostly onomatopoeic forms, such as Bah! or Hey!, those derived are units that originate from notional parts of speech, though with time, they have lost their direct referential meaning (e.g., Boy!, Good gracious!, For goodness’ sake!). Single-element constructions significantly prevail among the primary emotive non-predication-structured sentences (93.6%). However, there is a clear tendency towards multi-element constructions when it comes to derived emotive non-predication-structured sentences (90.8%). This fact can be accounted for by the origin of derived emotive utterances in notional parts of speech which retain their combinatorial potential. Their evolution can also be linked to processes of semantic reanalysis and euphemistic substitution triggered by linguistic taboos.

Summing up, the carried out investigation proves that semantically emotive non-predication-structured sentences are not “meaningless biological exclamations”: their content is determined by the context and communicative intention. They convey a subjective “psychological flow” of emotions and function as independent messages or modal “regulators” of communication, asking for an individual contextual interpretation in each specific case. Therefore, studying these constructions requires an interdisciplinary approach and allows for a deeper understanding of the connection between human consciousness, emotions, and speech generation. Their analysis opens up a prospect of reconsidering the relationship between grammar and emotions as such, since predication turns out to be not the only semantic core of an utterance, emotional intentionality being able to grant a complete communicative interaction.

REFERENCES

1. Adams J.–K. Pragmatics and Fiction. Amsterdam ; Philadelphia: Benjamins, 1985. 89 p.
2. Foolen Ad. The relevance of emotion for language and linguistics. *Moving Ourselves, Moving Others*. New York: John Benjamins Publishing Company, 2012. P. 347-368.
3. Morozova I.B., Pozharytska O.O., Karpenko O.Yu. Syntax 101: Fundamentals of Syntactic Analysis : A university manual on Major Modern Language (English) for BA students majoring in B11 Philology.

Specialisation B11.041 Germanic Languages and Literatures (Translation included), First Language – English. Sumy : University Book, 2026. 200 p. : ill., tabl.

4. de Saussure L., Wharton T. The pragmatics of emotion: love, argument and conflict. *The Handbook on Language and Emotion*. Volume 1 / ed. G. L. Schiewer, J. Altarriba and Bee Chin Ng. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, 2022. P. 664-680. <https://doi.org/10.1515/9783110347524-032>.
5. Морозова І.Б., Пожарицька О.О. Емотивні непередикатні репліки в англomовному художньому діалозі: когнітивно-комунікативне наповнення. *Інноваційні тенденції сьогодення в сфері природничих, гуманітарних та точних наук* : матеріали II Міжнародної наукової конференції, м. Дніпро, 17 березня 2023 р. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2023. С. 161-163.

Anastasiia Ruda

Senior Lecturer,
Department of Foreign Languages and Translation,
Odessa National Maritime University

STRUCTURAL EVOLUTION OF CLIMATE AND SUSTAINABILITY TERMINOLOGY IN INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL POLICY DISCOURSE

The vocabulary of international climate policy is dynamic, continuously evolving in response to scientific discoveries, technological innovations, and shifting political priorities. Academic analysis of contemporary environmental terminology reveals two dominant structural features: pervasive hybridisation across scientific disciplines and policy domains, and increasing quantification through climate modelling frameworks. Understanding these structural shifts is essential for researchers analysing the complexity of global environmental governance.

The theoretical foundation for analysing the structure of climate terminology rests on the intersection of ecolinguistics, environmental discourse analysis, and climate science philosophy (Fill & Mühlhäusler, 2011). Environmental terms function as conceptual instruments shaped by prevailing scientific paradigms and policy frameworks. Their structural properties – complexity, specificity, and interdisciplinary nature – directly reflect underlying structures of environmental inquiry and global ecological systems.

Early environmental terms like pollution and conservation possessed simple binary structures based on the presence/absence of environmental harm. Contemporary climate science frameworks – including Earth System Science (Steffen et al., 2015), Planetary Boundaries theory (Rockström et al., 2009), and IPCC assessment methodologies – demand a structurally complex terminology that captures feedback loops, threshold effects, socio-ecological interactions, and long-term systemic risks. This scientific evolution necessitates a corresponding transformation in the characteristics of the environmental lexicon.

A primary structural characteristic of contemporary climate terminology is its hybrid interdisciplinary nature, reflecting the dissolution of boundaries among the natural sciences, economics, and governance. Terms fuse environmental science concepts with economic, technological, and social justice dimensions, creating semantically dense compounds. The urgency of the climate crisis and the fundamental shift in sustainable development paradigms fundamentally altered environmental language.

Contemporary terms combine core ecological concepts with modifiers from policy, economics, or technology, increasing descriptive precision while introducing lexical complexity. Examples include: Climate Finance (environmental and financial governance); Green Hydrogen (sustainability and energy technology); Just Transition (climate action and social equity). These hybrid structures reflect systemic integration where climate policy cannot be separated from economic transformation, technological innovation, and social justice considerations (IPCC, 2022). The terminology structurally embeds complexity, forcing policymakers to address interconnected challenges rather than isolated environmental variables. The second structural characteristic concerns the intrinsic connection between terminology and measurable expressions in formal climate models. This research adopts the concept that contemporary climate term structure is defined by operationalisation within scientific frameworks (Hajer, 1995).

For terms like Carbon Budget or Temperature Overshoot, meaning is structurally derived from quantifiable parameters in IPCC assessment models, integrated assessment models (IAMs), and global carbon cycle frameworks (Rogelj, 2018). Term structure functions as a mathematical object, emphasising precision and theoretical density characteristic of modern climate science language.

Analysis reveals that the structural characteristics of contemporary climate terminology reflect profound transformations in environmental science and global governance. Dominant structural features – hybridisation and model-based quantification-mark decisive shifts from the simpler vocabulary of traditional conservation discourse. Hybridisation (Climate Finance, Nature-Based Solutions, Circular Economy) directly mirrors integration of environmental action with economic systems, technological innovation, and social equity frameworks. This structural densification serves as a linguistic mechanism encapsulating interdisciplinary complexity, compelling stakeholders to address multifaceted problems holistically. Terms are inherently normative and action-oriented, signalling redefinition of environmental success beyond emission metrics toward systemic resilience and justice. Quantification emphasis (reliance on IPCC modelling and carbon accounting) grants the lexicon precision and analytical rigour. Term structure is often operationalised as parameters in formal climate models, making modern environmental language highly formalised and specialised. The contemporary climate lexicon constitutes a complex adaptive structure, facilitating rigorous analysis while reflecting ongoing disciplinary boundary dissolution.

REFERENCES

1. Fill A., Mühlhäusler P. The ecolinguistics reader: Language, ecology and environment. Continuum. 2001.
2. Steffen W., Richardson K., Rockström J., et al. Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *Science*. # 347. Washington, 2015.
3. Rockström J., Steffen W., Noone K., et al. A safe operating space for humanity. *Nature*. # 461. London, 2009. P. 472-475.
4. IPCC. Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report. Cambridge University Press. 2022.
5. Hajer M. A. The politics of environmental discourse: Ecological modernization and the policy process. Oxford University Press. 1995.
6. Rogelj J., Shindell D., Jiang K., et al. Mitigation pathways compatible with 1.5°C in the context of sustainable development. *IPCC Special Report on Global Warming of 1.5°C*. Cambridge University Press, 2018. P. 93 – 174.

Olesya Tatarovska

Associate Professor of the Department of English Philology
Ivan Franko National University of Lviv

THE ROLE OF ARTISTIC COMMUNICATION AS A CONTEXT FOR EXPRESSING NEGATION

Within pragmatic discourse analysis, artistic communication functions as a complex semiotic system that mediates between textual structures and interpretive practices. Textual communication is not merely a vehicle for transmitting meaning but a constitutive element of the communicative act, in which author, narrator, characters, and reader are engaged in a multilayered interaction. Postcolonial discourse, as a referential environment, exemplifies how linguistic codes operate as secondary communicative activities, foregrounding negation as a central mechanism in the construction of meaning.

The structure of artistic communication – often conceptualised as narrative communication – encompasses the interplay among authorial intention, narratorial mediation, and readerly interpretation. As W.C. Booth and G. Genette argue, the rhetorical model of narrative communication includes the author, the implicit author, and the narrator as distinct yet interrelated agents of meaning production (Booth, 1983; Genette, 1990). Negation, in this framework, functions as a disruptive force: it destabilizes the communicative chain, complicates interpretive processes, and generates ambiguity within the textual world.

Negation thereby influences the reconstruction of the plot, shaping dynamic relationships among characters and reframing the reader's engagement with fictional reality. In postcolonial contexts, this disruption acquires heightened significance, as negation becomes a vehicle for articulating themes of resistance, freedom, and identity.

Traditional communicative models posit a linear transmission from addresser (author) to addressee (reader) via a shared code. However, narratological models

(Chatman, 1978; Nünning, 1989) highlight the temporal and structural disjunctions inherent in literary communication. Negation intensifies these disjunctions, introducing contradictions that challenge the reader's interpretive strategies.

From a pragmadiscourse perspective, negation operates across three communicative levels:

- **Extratextual communication** (real author → real reader)
- **Narrative discourse** (implicit author ↔ narrator ↔ implicit reader)
- **Artistic action** (character ↔ character) (Jahn, 2021).

At each level, negation destabilizes conventional meaning-making, compelling the reader to negotiate interpretive uncertainty and confront the ideological tensions embedded in postcolonial discourse.

In texts incorporating spoken language, negation manifests dialogically, shaping verbal and nonverbal exchanges that simulate natural communicative acts. This dialogical tension underscores conflict and opposition, situating negation as a marker of resistance within character interaction.

Cognitively, negation reframes the reader's perspective, shifting emphasis from explicit authorial intention to implicit signals embedded within narrative structures. As D. Blakemore and Ch. Luck note, such implicit cues invite the reader to discern values, norms, and ideological positions that remain concealed beneath the surface of the text (Blakemore, 2010; Luck, 2020).

Within postcolonial discourse, negation assumes a pivotal role in articulating conflict, identity, and power relations. It functions as both an explicit and implicit mechanism of resistance, enabling characters to contest dominant ideologies and assert self-determination. This dynamic interaction between colonizer and colonized foregrounds communicative inequality while simultaneously opening new interpretive horizons for the reader.

Thus, negation is not merely a linguistic device but a structural and thematic principle of artistic communication. It generates polyphony, introduces contradiction, and compels reinterpretation, thereby reinforcing the text's role as a site of ideological struggle and cultural negotiation.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бехта І. А. Авторське експериментаторство в англomовній прозі ХХ століття. Львів: ПАІС, 2013. С. 122.
2. Бехта І. А. Дискурс наратора в англomовній прозі: монографія. Київ: Грамота, 2004. С. 76.
3. Blakemore D. Relevance and linguistic meaning: the semantics and pragmatics of discourse markers. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
4. Booth W.C. The Rhetoric of Fiction. 2nd Edition, University of Chicago Press, Chicago and London, 1983.
5. Chatman B. Story and Discourse: Narrative Structure in Fiction and Film. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1978.
6. Genette G. Narrative discourse. An Essay in Method. Cornell University Press. Cornell. 1990.

7. Jahn M. [Routledge Encyclopedia of Narrative Theory](#). Routledge, 2021.
8. Luck Ch. Rewriting Language: How Literary Texts Can Promote Inclusive Language Use. *Gender and Language*. Vol. 4, # 3. 2020.
9. Nünning A. Fundamentals of a Communication-Theoretical Model of Narrative Mediation: The Function of the Narrative in the Novels of George Eliot. Wissenschaftlicher Verlag Trier, 1989.

Oleksandr Tschumakow

Doktor der philologischen Wissenschaften, Dozent
Lehrstuhl der deutschen Philologie
Nationale I.I. Metschnikow-Universität

Oleksandra Kondakowa

Studentin des 4. Studienjahres der Fakultät
für Romanistik und Germanistik
Nationale I.I. Metschnikow-Universität

STRUKTUR UND FUNKTION ELLIPTISCHER KONSTRUKTIONEN IM MÜNDLICHEN UND SCHRIFTLICHEN SPRACHGEBRAUCH: EINE KOGNITIV-PRAGMATISCHE UND MEDIENLINGUISTISCHE PERSPEKTIVE

Die linguistische Forschung betrachtet elliptische Konstruktionen seit mehreren Jahrzehnten als ein zentrales Phänomen der sprachlichen Ökonomie und der kontextabhängigen Bedeutungsproduktion. Trotz einer Vielzahl grammatischer Beschreibungen bleibt jedoch die Frage offen, wie sich elliptische Strukturen systematisch über verschiedene Kommunikationsmodalitäten hinweg erklären lassen und welche Rolle dabei kognitive sowie pragmatische Mechanismen spielen. Während traditionelle grammatische Ansätze Ellipsen häufig als unvollständige syntaktische Formen interpretieren, zeigen neuere diskurslinguistische Studien, dass elliptische Äußerungen eine eigenständige kommunikative Funktion erfüllen und als reguläre Strategie der Sprachverwendung auftreten (Deppermann, 2018, 325).

Die zunehmende Medialisierung der Kommunikation sowie die Verlagerung sprachlicher Interaktionen in digitale Räume führen dazu, dass elliptische Strukturen heute in neuen funktionalen Kontexten erscheinen. Dadurch entsteht eine Forschungslücke hinsichtlich der integrativen Beschreibung von Ellipsen, die strukturelle, pragmatische und mediale Dimensionen zugleich berücksichtigt. Ziel dieser Studie besteht darin, elliptische Konstruktionen aus einer kognitiv-pragmatischen Perspektive zu analysieren und ihre Funktion sowohl im mündlichen als auch im schriftlichen Sprachgebrauch systematisch zu rekonstruieren.

Die theoretische Diskussion über Ellipsen entwickelte sich entlang mehrerer Forschungstraditionen. Grammatiktheoretische Modelle interpretieren Ellipsen häufig als Ergebnis syntaktischer Reduktionsprozesse, bei denen bestimmte Satzglieder ausgelassen werden, obwohl sie auf einer tieferen strukturellen Ebene

vorhanden bleiben (Grochowski, 2011, 293). Diese Perspektive geht davon aus, dass Sprecher und Hörer fehlende Elemente durch inferenzielle Prozesse rekonstruieren.

Pragmatische Ansätze erweitern diese Sichtweise, indem sie Ellipsen als interaktive Strategie verstehen, die auf situativem Wissen basiert. Deppermann und Reineke argumentieren, dass elliptische Äußerungen im dialogischen Kontext kohärenzstiftend wirken, da sie auf gemeinsame Wissensbestände zurückgreifen und dadurch Redundanz vermeiden (Deppermann, 2018, 332). Ebenso hebt Ehrhardt hervor, dass Ellipsen im geschriebenen Deutsch spezifische Funktionen der Textgliederung übernehmen, indem sie rhythmische Struktur und Informationsgewichtung beeinflussen (Ehrhardt, 2005, 267).

Medienlinguistische Untersuchungen zeigen darüber hinaus, dass elliptische Formen in digitalen Kommunikationsformen besonders häufig auftreten, da Nutzer sprachliche Ökonomie und Schnelligkeit bevorzugen. Franco Barros beschreibt Ellipsen als Nähemerkmale moderner Medienkommunikation, die Informalität und spontane Interaktion signalisieren (Franco Barros, 2015, 421).

Die vorliegende Analyse integriert drei theoretische Perspektiven: kognitiv-linguistische Ansätze, die Ellipsen als Ergebnis mentaler Modellierungsprozesse verstehen, pragmatische Diskurstheorie, die kommunikative Funktionen in den Vordergrund stellt und medienlinguistische Modelle, die den Einfluss digitaler Kommunikationsformen berücksichtigen.

Aus kognitiver Sicht basiert die Interpretation elliptischer Strukturen auf inferenziellen Ergänzungsprozessen. Sprecher produzieren reduzierte Formen, während Rezipienten fehlende Informationen anhand von Kontext und Vorwissen rekonstruieren. Diese Rekonstruktion erfolgt nicht zufällig, sondern folgt bestimmten semantischen und syntaktischen Erwartungen (Haßler, 2024, 155).

Pragmatisch betrachtet fungieren Ellipsen als Mittel der Interaktionssteuerung. Sie ermöglichen Sprecherinnen und Sprechern, Informationen zu fokussieren, emotionale Einstellungen auszudrücken oder rhetorische Effekte zu erzeugen.

Die Analyse basiert auf einem qualitativen Vergleich elliptischer Konstruktionen in unterschiedlichen Kommunikationsformen. Dabei werden folgende Analyseparameter berücksichtigt: syntaktische Struktur, funktionale Rolle im Diskurs, mediale Einbettung und Grad der Kontextabhängigkeit.

Das Korpus umfasst dialogische Gespräche, literarische Texte, journalistische Überschriften sowie digitale Kommunikationsformate.

Elliptische Strukturen lassen sich nicht ausschließlich durch das Fehlen syntaktischer Elemente definieren. Entscheidend erscheint vielmehr die Fähigkeit einer Äußerung, trotz struktureller Reduktion eine vollständige kommunikative Funktion zu erfüllen. Ellipsen treten häufig als Antwortstrukturen auf, in denen Sprecher nur jene Elemente realisieren, die neue Information enthalten.

Im geschriebenen Sprachgebrauch zeigen sich elliptische Konstruktionen besonders in Genres, die Subjektivität oder Nähe ausdrücken. Tagebuchtexte und literarische Monologe verwenden fragmentarische Formen, um innere Perspektiven zu markieren.

Ellipsen erfüllen verschiedene kommunikative Funktionen. Sie reduzieren sprachliche Redundanz und erhöhen gleichzeitig die Dynamik des Gesprächs. Darüber hinaus können elliptische Formen emotional aufgeladen wirken, da sie interpretative Offenheit erzeugen. Erdoğan zeigt, dass elliptische Strukturen rhetorische Spannung erzeugen können, indem sie Erwartungen bewusst unterlaufen (Erdoğan, 2022, 243).

Ein Vergleich historischer Briefe mit digitalen Kommunikationsformen zeigt deutliche Unterschiede in der Verwendung elliptischer Strukturen. Während frühere Texte Ellipsen häufig zur Darstellung persönlicher Nähe einsetzen, verwenden moderne Chatkommunikationen Ellipsen als Standardstrategie schneller Interaktion (Elspaß, 2002, 12).

Journalistische Überschriften verzichten ebenfalls häufig auf vollständige syntaktische Strukturen. Diese Strategie erhöht die Aufmerksamkeit der Leserschaft und verstärkt den emotionalen Effekt der Aussage.

Holzhacker unterscheidet zwischen intentionalen und systemischen Ellipsen. Intentionale Ellipsen entstehen durch bewusste stilistische Entscheidungen, während systemische Ellipsen aus routinisierten Kommunikationsmustern hervorgehen (Holzhacker, 2025, 254).

Die Ergebnisse zeigen, dass Ellipsen weder als Defizit noch als Ausnahme betrachtet werden sollten. Stattdessen bilden sie eine reguläre Strategie sprachlicher Organisation. Eine integrative Perspektive, die kognitive, pragmatische und mediale Aspekte kombiniert, ermöglicht ein umfassenderes Verständnis.

Elliptische Konstruktionen spielen eine zentrale Rolle in der modernen Sprachverwendung. Sie verbinden strukturelle Reduktion mit funktionaler Erweiterung und ermöglichen eine flexible Anpassung an unterschiedliche kommunikative Situationen. Die Analyse verdeutlicht, dass Ellipsen nicht nur syntaktische Phänomene darstellen, sondern komplexe kognitive und diskursive Prozesse widerspiegeln.

LITERATUR

1. Deppermann A., Reineke S. Sprache im kommunikativen, interaktiven und kulturellen Kontext. Berlin : De Gruyter, 2018. 391 S.
2. Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache : in 8 Bänden. Bd. 3. Mannheim : Dudenverlag, 1999. 1890 S.
3. Ehrhardt C. Textgliederung. Einheitenbildung im geschriebenen und gesprochenen Deutsch. *Informationen Deutsch als Fremdsprache*. Bd. 32, Nr. 2–3, 2005. S. 266–269.
4. Elspaß S. Alter Wein und neue Schläuche? Briefe der Wende zum 20. Jahrhundert und Texte der neuen Medien – ein Vergleich. *Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie*. Bd. 64, 2002. S. 7–31.
5. Erdoğan E. Der linguistische Gebrauch von Ellipsen gestern und heute. *Dialog Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik*. Bd. 10, Nr. 2. 2022. S. 236–248.
6. Franco Barros M. Ellipsen und andere Nähemerkmale in der Sprache moderner Medien. *Argumentstruktur zwischen Valenz und Konstruktion*. Tübingen : Narr Francke Attempto, 2015. S. 417–433.

7. Grochowski M. Das Problem der Ellipse vom Standpunkt der Satzgenerierungsregeln aus betrachtet. *Ellipsen und fragmentarische Ausdrücke*. Tübingen : Narr, 2011. S. 291–305.
8. Haßler G. Elliptische Konstruktionen. *Konstruktionen, Kontexte, Gattungen*. Berlin : De Gruyter, 2024. S. 151–170.
9. Holzhacker D. Ansätze zur Klassifikation von Ellipsen. *Die Ellipse in literarischen Texten*. Berlin : Springer, 2025. S. 251–264.

СЕКЦІЯ 2

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОНЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Святослава Андріїва

аспірантка, асистентка кафедри германської філології та перекладу
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

ФОНОСЕМАНТИЗМ У МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У сучасній методиці навчання іноземних мов особливої актуальності набувають підходи, спрямовані на оптимізацію процесів сприйняття, осмислення та запам'ятовування мовного матеріалу. Одним із таких підходів є фоносемантизм – міждисциплінарний феномен, що формується на перетині лінгвістики, психолінгвістики, когнітивної науки та дидактики. Його ключова ідея полягає у не випадковому зв'язку між звуковою формою слова та його значенням, що відкриває нові можливості для підвищення ефективності іншомовної підготовки.

Теоретичні витoki фоносемантизму простежуються ще в античній філософській традиції, зокрема у Платонівському діалозі «Кратил», де порушується питання природності чи умовності імен (Plato, 1998, 15). Надалі ці ідеї були переосмислені в межах структуралізму, психолінгвістики та сучасних когнітивних теорій мови, які визнають роль перцептивного досвіду та тілесності у формуванні значення.

У психолінгвістичному аспекті фоносемантизм пов'язаний із механізмами первинного кодування мовної інформації. Звуковий образ слова виступає своєрідним тригером семантичної інтерпретації, активізуючи асоціативне мислення та емоційно-образні уявлення мовця (Imai, Kita, 2014, 48). Це особливо важливо на початкових етапах вивчення іноземної мови, коли словниковий запас здобувачів освіти є обмеженим, а мовна інтуїція лише формується.

Дослідження в галузі психолінгвістики доводять, що звуко-символічні елементи полегшують процес засвоєння лексики, оскільки зменшують когнітивне навантаження та сприяють формуванню міцніших нейронних зв'язків. У цьому контексті фоносемантизм можна розглядати як природний механізм «підказки значення», що ґрунтується на інтуїтивному сприйнятті звучання.

Важливим аргументом на користь фоносемантичного підходу є результати експериментальних досліджень, зокрема відомий ефект «bouba/kiki» (Ramachandran, Hubbard, 2001, 176), який демонструє універсальність певних звуко-образних відповідностей незалежно від рідної мови досліджуваних. Такі експерименти засвідчують, що люди схильні

співвідносити певні фонетичні характеристики зі зоровими та семантичними образами, що має безпосереднє значення для методики викладання мов.

Візуально-аудіальні асоціації, залучені у процесі навчання, сприяють кращому закріпленню лексичних одиниць та розвитку мовної здогадки. Це особливо актуально в умовах багатомовного освітнього середовища та при навчанні учнів із різними когнітивними стилями.

У межах комунікативно-когнітивної парадигми навчання іноземних мов фоносемантичний підхід забезпечує інтеграцію фонетичного, лексичного та емоційно-образного компонентів мовлення. Така синергія відповідає принципам гуманістичної педагогіки, студентоцентрованості та діяльнісного навчання, де здобувач освіти виступає активним суб'єктом пізнання (Aitchison, 2012, 92).

Практична реалізація фоносемантизму в освітньому процесі може здійснюватися через:

- використання звукосимволічних рядів (наприклад, gl-, sl-, sn- в англійській мові);
- створення асоціативних та ментальних карт;
- вправи на інтуїтивне співвіднесення звучання і значення слів;
- креативні завдання з моделювання псевдослів для розвитку мовної інтуїції та прогнозування значення (Köhler, 1947, 134).

Такі методи сприяють формуванню фонологічної свідомості, розвитку чуття мови та підвищенню мотивації до навчання, оскільки апелюють не лише до раціонального, а й до емоційного досвіду учнів.

Отже, методична цінність фоносемантизму полягає у його здатності оптимізувати процес засвоєння іншомовної лексики, зменшувати когнітивне навантаження та активізувати природні механізми мовного сприйняття. Фоносемантичний підхід може розглядатися як інноваційний інструмент підвищення ефективності навчання іноземних мов у закладах загальної та вищої освіти.

Перспективи подальших досліджень убачаються у створенні емпірично верифікованих моделей інтеграції фоносемантичних вправ у цифрові освітні середовища, онлайн-платформи та змішані формати навчання, що відповідають викликам сучасної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Aitchison J. *Words in the Mind: An Introduction to the Mental Lexicon*. Oxford: Blackwell, 2012.
2. Imai M., Kita S. The Sound Symbolism Bootstrapping Hypothesis for Language Acquisition and Language Evolution. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B. Biological sciences*. Vol. 369. London, 2014.
3. Köhler W. *Gestalt Psychology*. New York: Liveright, 1947.
4. Plato. *Cratylus*. Translated by C. D. C. Reeve. Indianapolis: Hackett Publishing, 1998.

5. Ramachandran V. S., Hubbard E. M. Synaesthesia – A Window into Perception, Thought and Language. *Journal of Consciousness Studies*. Vol. 8 (12).
6. United Kingdom: Imprint Academic, 2001.

Наталя Бігунова

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної
та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Рената Тимошенко

магістр 1 р.н. факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ІНТОНАЦІЙНІ ЗАСОБИ МАРКУВАННЯ ПЛІТОК В АНГЛОМОВНОМУ КІНОДИСКУРСІ

Пліткарство є важливою складовою спілкування знайомих між собою людей в британській лінгвокультурі. Британці навіть послуговуються скороченим терміном *goss*, що увиразнює повсякденність та поширеність жанру пліткарства. “Have you heard the latest goss?” слугує стереотипним початком комунікації знайомих, колег, сусідів, друзів, родичів.

Наразі плітки втрачають суто негативне сприйняття суспільством і отримують позитивне тлумачення як джерело інформації, як розважальне «балакання», вони мають позитивні соціальні і психологічні цілі, зміцнюють дружбу, утворюють інтимний, довірливий характер спілкування, викликають ентузіазм, надають гедоністичне задоволення, слугують способом налагодити стосунки з членами певної групи, вирішити конфлікти і зміцнити безпеку спільноти (Базарова, 2025, 83; Bigunova, Bazarova, 2025, 367).

Пропонована розвідка має на меті визначення ролі інтонаційних засобів в увиразненні «пікантної» інформації, яку повідомляють пліткарі – персонажі англомовного кінодискурсу. Матеріалом дослідження слугували сучасні британські художні фільми та серіали, з яких були обрані епізоди, в яких персонажі занурені в пліткування.

Спостереження над вибіркою дослідження вказують на те, що пліткування часто супроводжується таким прийомом, як **емфатичний наголос** – смисловим та емоційним виділенням слова у фразі для посилення його виразності, що досягається збільшенням гучності, довготи голосного або зміною тону. Емфатичний наголос підкреслює афективний стан мовця (захоплення здивування, обурення). При цьому спостерігається уповільнення темпу мовлення, оскільки мовець змушений робити мікропаузи між ударними складами. При передачі пліток цей прийом використовується для вираження осуду, що можна спостерігати у наступному прикладі:

*Dana Sue: Oh, good grief. While we were **fussing** about Jessamine Juniors, she was **off** having **a baby**.*

*Maddie: Heavenly days. That was the year that Peggy and her mama went to **Memphis** because Mr. and Mrs. **Martin** were having **marriage** problems.*

*Dana Sue: Oh, so Peggy got **pregnant** there (Sweet Magnolias, 2020/00:21:23).*

Акустичної яскравості плітки набувають завдяки **емфатичним тонам**, зокрема високий спадний тон у ядровій частині інтонаційної групи свідчать про значний емоційний розпал. Високий спадний тон посилює потужність афективів, емоційно-забарвлених іменників, прикметників, фразеологічних зворотів:

*It's not **fair** – so many **tragic** young teenagers with **anorexia** – and that girl has an **arse** she could perfectly well share **round** with at least ten other women – and still be **big bottomed** (Notting Hill, 1999. 1:37:20).*

Такі складні термінальні тони, як спадно-висхідний та висхідно-спадний, які в англійській мові вважаються найбільш експресивними (Григорян, Дьоміна, 2025; Ланчуковська, Шальов, 2024), при передачі пліток висловлюють крайню міру здивування, захоплення та осуду. Зокрема висхідно-спадний термінальний тон маркує найбільш інформаційно-насичені та вражаючі частини плітки. Його місія – здивувати та вразити слухача завдяки власній яскравій акустичній формі, наприклад виражаючи осуд жінці, яка покинула власне немовля:

*At her **age**, having a baby and then **abandoning** it! (Virgin River, 2019. S1. S4. 00:16:19).*

У наведеному прикладі висхідно-спадний термінальний тон маркує негативну емоційну оцінку (*age, abandoning*).

Передача пліток також супроводжується змінами **висоти тону**, особливо зниженням. Утрировано низький рівень маркує довірчий, інтимний характер спілкування, підкреслює приналежність комунікантів до одного соціального кола, свідчить про високий рівень довіри:

Oh, I'm not gonna name names, but my niece was over gettin' her hair done in Clear River, and she heard from one of the ladies, who's a client of Charmaine, who obviously heard from Jack, that Hope was a ball of nerves over that baby (Virgin River, 2019. S1. S4. 00:17:20).

Темп мовлення також виконує експресивну функцію у плітках. Прискорення темпу мовлення у фразах пліток свідчить про збільшення емоційної напруги, зацікавленість, збудженість. Проте, у кульмінаційні моменти плітки мовці уповільнюють темп та роблять прагматичні паузи перед найбільш «пікантними» подробицями плітки. Це утворює напругу та драматизм, що можна спостерігати у такому епізоді:

My grandma heard from her hairdresser in Clear River that...that you, um...you had sex with Jack to steal him away from Charmaine (Virgin River, 2019. S2. S4. 00:19:06).

Таким чином, можна виділити наступні фонетичні та інтонаційні засоби, що в англomовному художньому кінодискурсі надають пліткам акустичної яскравості: емпатичний наголос в поєднанні з уповільненням темпу мовлення, варіативність тонального рівня, активне використання емпатичних термінальних тонів: високого спадного, спадно-висхідного та висхідно-спадного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базарова І. Світська бесіда і пліткарство як жанри фатичного спілкування (на матеріалі англomовного художнього літературного дискурсу і кінодискурсу): дис. ... д-ра філос.: спец. 035 «Філологія» галузі 03 «Гуманітарні науки». ОНУ ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2024. 222 с.
2. Григорян Н.Р., Дьоміна Н.Ю. Просодичні маркери переконування в діалогічному дискурсі (на матеріалі англomовних ток-шоу). *Записки з романо-германської філології*. Випуск 2 (55). Одеса: Фенікс, 2025. С.168-179.
3. Ланчуковська Н.В., Шальов А.С. Акустичний аналіз інтонаційних контурів в англійській мові: регіональні варіації та їх соціолінгвістичне значення. *Вісник науки та освіти*. № 9 (27). Київ, 2024. С. 268-278.
4. Bigunova N., Bazarova I. Self-presentation strategy in small talk: evidence from English-language fiction. *Alfred Nobel University Journal of Philology*. № 2 (30), Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля. 2025. Р. 348 – 373.

Тетяна Вербицька

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької філології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Марина Мельцева

викладач кафедри німецької філології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

КОГНІТИВНО-ІНТЕРАКЦІЙНЕ СТРУКТУРУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ ВАРІАТИВНОСТІ НІМЕЦЬКОГО МОЛОДІЖНОГО МОВЛЕННЯ: СОЦІОФОНЕТИЧНІ МЕХАНІЗМИ РЕДУКЦІЇ, ПРОСОДІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНДЕКСАЛЬНОСТІ

Сучасні дослідження молодіжного мовлення дедалі частіше звертаються до проблеми того, як мовці конструюють соціальне значення через стилістичні ресурси. Хоча соціолінгвістика активно описує варіативність лексики, прагматики та дискурсивних маркерів, фонетичний рівень досі залишається відносно периферійним у більшості моделей аналізу Jugendsprache. Це створює суттєву теоретичну проблему, оскільки саме фонетичні параметри забезпечують безпосередній канал реалізації соціального позиціонування у реальному часі взаємодії.

Дослідження соціофонетики демонструють, що фонетичні варіанти не виникають випадково і не зводяться до артикуляційної економії, адже мовці використовують їх як індексальні ресурси соціального значення (Foulkes, Docherty, 2006, 412). У межах варіаційної соціолінгвістики мовна варіативність формує стилістичні практики, через які соціальні значення виникають у процесі взаємодії (Eckert, 2012, 95).

Попри це, більшість досліджень німецького молодіжного мовлення концентрується на лексичних інноваціях або мультиетнічних різновидах, тоді як системний аналіз редукції, коалесценції та експресивної просодії як інтеракційних ресурсів залишається недостатньо розробленим.

Таким чином, виникає дослідницька лакуна, яка потребує інтеграції соціофонетики, інтеракційної лінгвістики та когнітивних підходів до позиційності мовця.

Метою тез є розробка інтегрованої моделі аналізу фонетичної варіативності у німецькому молодіжному усному мовленні, яка пояснює, як редукційні процеси, коалесценція та просодичні патерни функціонують як механізми соціальної дії.

Соціофонетика розглядає мовні варіанти як індексальні маркери, через які мовці сигналізують соціальні ролі та стилістичні позиції. Foulkes і Docherty підкреслюють, що фонетичні відмінності набувають значення лише через повторюване використання у соціально релевантних контекстах (Foulkes, Docherty, 2006, 409).

Концепція багаторівневої індексальності дозволяє пояснити, як акустичні параметри виконують одночасно декілька функцій: вони структурують звукову форму, сигналізують прагматичне ставлення і створюють соціальні інтерпретації.

Інтеракційна лінгвістика демонструє, що просодія не супроводжує мовлення пасивно, а активно організовує структуру взаємодії. Couper-Kuhlen і Selting показують, що інтонаційні контури впливають на розподіл ролей між мовцями і визначають інтерпретацію висловлювання (Couper-Kuhlen, Selting, 2018, 14).

Derpermann доводить, що значення виникає через позицію мовних елементів у послідовності взаємодії, тому фонетичні рішення необхідно аналізувати у локальному контексті інтеракції (Derpermann, 2021, 118).

Neuland підкреслює, що Jugendsprache не утворює окремої мовної системи, оскільки вона функціонує як набір стилістичних стратегій, які мовці активують залежно від соціального контексту (Neuland, 2008, 55).

Запропонована модель інтегрує: соціофонетику, інтраакційну фонетику, когнітивну теорію позиційності мовця (stance theory).

Фонетична варіативність визначається як сукупність акустичних модифікацій, які мовці використовують для координації взаємодії та соціального позиціонування.

Аналіз охоплює: сегментні модифікації, редукцію, коалесценцію, просодичну експресивність та адаптацію англіцизмів.

Матеріал дослідження становить спонтанне мовлення молодих носіїв німецької мови у неформальних ситуаціях взаємодії.

Аналіз поєднує: акустичні вимірювання, конверсаційний аналіз і просодичне моделювання.

Редукційні форми з'являються у позиціях швидкого реагування, де мовці прагнуть мінімізувати часові затримки. Наприклад, *eigentlich* → *aintlich* або *ich habe* → *ich hab* демонструють, що фонетична компресія оптимізує темп взаємодії.

Такі варіанти сигналізують неформальність і спільність стилю, що узгоджується з соціофонетичними спостереженнями (Foulkes, Docherty, 2006, 412).

Форми типу *hast du* → *haste* або *kannst du* → *kannste* зменшують межі між словами і сприяють синхронізації мовленнєвих ходів. Auer і Couper-Kuhlen показують, що просодія керує переходами між мовцями (Auer, Couper-Kuhlen, 1998, 33).

Просодичні контури здатні змінювати прагматичне значення висловлювання навіть без зміни лексики. Підвищення F0 або зміна інтонаційного завершення може сигналізувати іронію або дистанціювання.

Androutsopoulos демонструє, що медіатизація посилює поширення стилістичних інновацій, включаючи фонетичні адаптації англіцизмів (Androutsopoulos, 2021, 205).

Wiese показує, що мультиетнічні різновиди, зокрема Kiezdeutsch, використовують фонетичні варіації як маркери урбаністичної ідентичності (Wiese, 2012, 81).

Результати демонструють, що фонетична варіативність функціонує як інтеракційна інфраструктура, через яку мовці координують соціальну взаємодію.

Фонетичні патерни: оптимізують темп комунікації, сигналізують позицію мовця і створюють стилістичні ефекти

Tagliamonte показує, що подібні механізми мають міжмовну універсальність (Tagliamonte, 2016, 77).

Фонетична варіативність необхідно розглядати як центральний ресурс соціальної комунікації. Її значення виникає через позицію у послідовності інтеракції, тому аналіз фонетики без урахування інтеракційного контексту залишається неповним.

Інтеграція соціофонетики, інтеракційної фонетики і когнітивної теорії позиційності дозволяє сформувати нову модель аналізу молодіжного мовлення, у якій фонетичні параметри виступають ключовими механізмами соціального значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селіванова О. О. Когнітивна ономаціологія. Київ: Фітосоціоцентр, 2000.
2. Androutsopoulos J. Mediatization and youth language practices. Routledge, 2021.
3. Auer P., Couper-Kuhlen E. Prosody in Conversation. CUP, 1998.

4. Couper-Kuhlen E., Selting M. Interactional Linguistics. CUP, 2018.
5. Deppermann A. Doing Meaning in Interaction. John Benjamins, 2021.
6. Eckert P. Three Waves of Variation Study. Annual Review of Anthropology, 2012.
7. Foulkes P., Docherty G. The Social Life of Phonetics. Journal of Phonetics, 2006.
8. Neuland E. Jugendsprache. Narr, 2008.
9. Tagliamonte S. Teen Talk. CUP, 2016.
10. Wiese H. Kiezdeutsch. C.H. Beck, 2012.

Тетяна Весна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри французької філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Христина-Лідія Іконому

здобувач першого (магістерського) рівня вищої освіти
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ВПЛИВ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ ФОНЕТИКИ НА ЗВУКОВУ ТА ОРФОГРАФІЧНУ СИСТЕМУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Англійська мова, попри свою належність до германської гілки індоєвропейської мовної сім'ї, зазнала значного фонетичного впливу з боку давньогрецької мови, сліди якої виразно простежуються в сучасній орфографічній та звуковій системах. Цей вплив здійснювався не безпосередньо, а через латинське посередництво: римляни запозичували грецькі слова, адаптуючи їхню звукову форму до власної фонологічної системи, а вже з латини ці слова переходили до англійської — часто через старофранцузьку — зазнаючи додаткових фонетичних змін на кожному етапі. *«Найпомітнішим результатом цього процесу є поява в англійській мові діграфів <ph>, <th> і <ch>, які виникли як латинська транслітерація давньогрецьких придихових приголосних Φ, Θ та Χ – звуків, що не мали відповідників у латинській фонологічній системі»* (Aske, 2010).

Окрім консонантизму, грецький вплив позначився і на вокалізмі англійської. Наприклад, буква <u> у вокалічній функції походить від грецького іпсилону Υ, що позначав звук, відсутній у латині. Важливо підкреслити, що англійська виявилася унікальною серед європейських мов, завдяки наявності міжзубного [θ]. У власній германській фонологічній системі вона органічно інтегрувала грецькі слова з діграфом <th>, тоді як французька чи іспанська просто замінили цей звук на [t].

Найочевиднішим і найпоширенішим свідченням грецького фонетичного впливу на англійську є орфографічні діграфи, що відображають грецькі букви, які не мали відповідників у латинському алфавіті. Наприклад, грецька буква Φ (фі) позначала придиховий губно-губний звук [p^h]. Оскільки латина не мала

цього звуку, вона передавала Ф через діграф ⟨ph⟩, вимовляючи його спочатку як [p^h], а згодом як [f]. Англійська успадкувала це написання з вимовою /f/:

«*philosophy, phenomenon, pharmacy, photograph, dolphin, alphabet, sphinx*» (2).

Грецька буква Θ (тета) позначала придиховий зубний [t^h]. Латина транслітерувала її як ⟨th⟩, вимовляючи як [t]. В англійській ⟨th⟩ у словах грецького походження читається як /θ/ – міжзубний глухий фрикативний:

«*theatre, theme, theory, theology, therapy, thermometer, ethics, enthusiasm*» (Oxford English Dictionary).

Англійська є унікальною серед європейських мов, оскільки звук /θ/ існував у ній ще з германського періоду, тому грецькі запозичення з ⟨th⟩ органічно влилися в уже наявну фонему. Натомість у французькій, німецькій та іспанській мовах ⟨th⟩ із грецьких слів читається просто як [t].

Грецька буква Χ (хі) позначала придиховий велярний [k^h]. Латина передала її як ⟨ch⟩ з вимовою [k]. В англійських запозиченнях грецького походження ⟨ch⟩ зберігає вимову /k/: «*chaos, character, chorus, chemistry, chronic, architect, echo, monarch, orchestra, chlorine, Christ, psychology*» (Oxford English Dictionary).

Грецька буква Υ (іпсилон) позначала передній огублений голосний [y], якого не було ні в латині, ні в германських мовах. Латина транслітерувала Υ як ⟨y⟩, вимовляючи /i/. В англійській ⟨y⟩ у середині слова грецького походження читається як /ɪ/:

«*system, mystery, myth, gym, hymn, physics, rhythm, symbol, dynasty, nymph*» (Oxford English Dictionary).

Під наголосом у відкритому складі або в кінці кореня ⟨y⟩ дає /aɪ/:

«*type /taɪp/, cycle /ˈsaɪkəl/, python*» (Oxford English Dictionary).

Таким чином, сучасна англійська орфографія є своєрідним фонетичним архівом, що зберігає звукову систему мови, якій понад дві тисячі років. Розуміння грецько-англійських фонетичних зв'язків дозволяє пояснити численні нелогічні написання англійських слів, які насправді є закономірним результатом багатовікового міжмовного контакту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Aske J. Greek Influence on the English and Spanish Alphabets. *Lingua Franca: The Annual Newsletter of the Department of World Languages & Cultures at Salem State University*. 2010. URL: <https://ssulinguafanca.org/2010/12/01/greek-influence-on-the-english-and-spanish-alphabets/>
2. Oxford English Dictionary: Words of Greek Origin. Oxford University Press, 2024. URL: <https://www.oed.com/search/advanced/Entries?languageOfOrigin=greek&textTermOpt0=WordPhrase&dateOfUseFirstUse=false&page=1&sortOption=DateNewFirst&tl=true>

Нектар Григорян

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Наталя Дьоміна

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ІНТОНАЦІЙНІ МАРКЕРИ АРГУМЕНТАЦІЇ В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ

Засоби масової інформації (ЗМІ) посідають значуще місце в життєдіяльності сучасного суспільства. Прагнення до отримання актуальної та суспільно значущої інформації зумовлювало інтерес аудиторії до друкованих видань, радіомовлення та телебачення. Вирішальну роль у медійному повідомленні відіграє оратор та специфіка подання ним інформації.

Виголошення промови є складним комунікативним процесом, який передбачає не лише інформування аудиторії та виклад фактичного матеріалу, а й досягнення емоційного залучення слухачів, реалізацію переконувального впливу та формування певної оцінної позиції реципієнтів щодо поданої інформації з метою здобуття їх підтримки.

Аргументація – єдиний, складний багаторівневий феномен, який регулюється нормами логіки та її законами. Аргументація – це певна людська діяльність, яка протікає в певному соціальному контексті та має за кінцеву мету не знання саме по собі, а переконування в прийнятності певних положень (Рішняк, 2020, 20).

Аргументація – динамічний процес, пов'язаний з предикацією, будь-яка думка є предикативною. Процес аргументації зосереджений на створенні переконливості, переконуванні адресата. Мета досягається за допомогою достовірних аргументів, які є несуперечливими, достатніми та послідовними (Рішняк, 2020, 45).

Переконування – вплив на чийсь свідомість, почуття, волю за допомогою доказу важливості певного виразу, думки, точки зору, або ж доказу їх неприпустимості. Метою цього процесу є зміна погляду, позиції, відношення співбесідника. Зокрема, переконуючий вплив аргументації грає надважливу роль у дискурсі ЗМІ (Пономарьов, 2002, 21).

Засоби масової інформації (ЗМІ) – це інститути та форми публічного поширення інформації для широкої аудиторії, шляхом трансляції через технічні засоби. ЗМІ почали впливати на людську свідомість, оперуючи двійковою знаковою системою: мова в писемній формі та знаки (фотографії, малюнки) (Маліна, 2020, 20).

Вивченням особливостей мови ЗМІ займається медіалінгвістика – галузь філології, яка вивчає типи медіадискурсу з позиції когнітивно-комунікативної парадигми філології.

Сучасні медіатексти виявляють певні тенденції:

- зміст спрощується – текст розрахований на широку аудиторію;
- проста структура тексту покликана допомогти реципієнту швидко зрозуміти про що йде мова;
- трансформується мова комунікацій, що спричиняє зменшене використання лінгвістичних норм (Горохова, 2016, 147).

Медіатексти відрізняються масовістю, інтегрованістю, відкритістю, логічною закінченістю висловлювань, прагматичною установкою, комунікативним наміром, шляхом реалізації через ЗМІ (Рішняк, 2020, 27).

Дискурс мас-медіа – специфічний тип мовленнєвої та мисленнєвої діяльності, який є характерним для інформаційного поля мас-медіа. У вузько лінгвістичному сенсі – це текстова одиниця розмовної та письмової мови ЗМІ (Рішняк, 2020, 25).

В роботі були виокремлені наступні ток-шоу:

1. Інформаційні (пізнавально-розважальні та суто розважальні ток-шоу)
2. Інформаційно-аналітичні (політичні та соціальні з перевагою офіційного дискурсу) (Борисов, 2017, 67).

Методологічну базу аналізу інтонаційних характеристик, які зумовлюють переконувальний потенціал мовлення, становить комплексний підхід експериментально-фонетичного дослідження інтонації, розроблений Н. О. Кравченко (Кравченко, 2017, 227) та Н.О. Бігуною (Бігунова, 2017, 230).

В результаті проведення експериментально-фонетичного дослідження, слід відмітити, що мовлення дикторів-чоловіків у інформаційних ток-шоу більш жваве: вони використовують високий висотний рівень, швидкий темп, нормальну гучність, середні паузи. У інформаційно-аналітичних ток-шоу мовлення дикторів-чоловіків більш стримане: вони використовують низький висотний рівень, сповільнений темп, тихий ступінь гучності, короткі паузи, що створює переконуючий вплив на слухачів.

У промовах дикторів-жінок спостерігається здебільшого середній висотний рівень, середній та сповільнений темп мовлення, нормальний ступінь гучності та довгі паузи у інформаційних ток-шоу і середні – у інформаційно-аналітичних.

Проаналізувавши перераховані вище компоненти інтонації можна зробити висновок, що мовлення дикторів-чоловіків більш стримане і переконливе, а мова дикторів- жінок є більш емоційною і експресивною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігунова Н. А. Позитивна оцінка: від когнітивного судження до комунікативного висловлювання. Одеса: КМ ОМД, 2017, 600 с.
2. Борисов О. О. Типологія британських та українських діалогових дискурсивних практик : дис. докт. філ. наук : 10.02.17. Київ, 2017. 543 с.
3. Горохова І. В. Мовно-комунікативні практики формування критичного мислення в сучасних університетах США : дис. канд. філос. наук : 09.00.10. Київ, 2016. 206 с.

4. Кравченко Н.О. Синергійність англомовного релігійного дискурсу (теолінгвістичний підхід). Одеса, 2017. 407 с.
5. Маліна М. Лінгвістична специфіка сучасних англомовних медіатекстів. *Медіатекст у сучасному комунікативному дискурсі: матеріали науково-практичної конференції*. Миколаїв: 2020. С. 20-25.
6. Рішняк О. Поняття медіа тексту в лінгвістичній літературі. *Медіатекст у сучасному комунікативному дискурсі: матеріали наук.-практ. конф.* Миколаїв: 2020. С. 26-29.
7. Пономарьов О.С., Романовський О.Г. Ділова бесіда в системі управлінських технологій: навчальний посібник. Харків: НТУ ХП-УПА, 2002. 159 с.

Інна Євдокимова

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Сане Насрі

студентка 4-го курсу денного відділення
факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ОСОБЛИВОСТІ ПАУЗАЦІЇ УСНОГО АНГЛОМОВНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ОГОЛОШЕННЯ

Оголошення становлять жанрову форму текстів із низькою комунікативною ємністю, які характеризуються лаконічною структурою, високим рівнем інформаційної концентрації та чітко вираженою прагматичною спрямованістю. Їх основною функціональною метою є швидке донесення інформації до адресата з акцентом на спонукання до конкретної дії.

Аналіз типових комунікативних сценаріїв в аеропорту показав, що оголошення мають сталу композицію: звертання до пасажирів → основне повідомлення → заклик до дії або уточнення, що дозволяє адресатам швидко ідентифікувати важливу інформацію, яке є особливо важливим в умовах обмеженого часу та підвищеного рівня шуму.

Паузи виступають одним із основних засобів інтонації, що є домінуючим у інституціональному дискурсі при створенні оголошень.

Британський лінгвіст Джон К. Уеллс під паузацією розуміє зупинки в мовленні, які допомагають структурувати висловлювання, відокремлювати смислові блоки та створювати драматичний ефект (Wells, 2006).

Вивчення паузації оголошень проведено на основі аудиторського аналізу, де досліджувались паузи за наступною градацією: тривала/середньої тривалості/ коротка, результати вивчення відбито у таблиці 1.

Таблиця 1

Спостереження аудиторів щодо тривалості пауз в усному англомовному оголошенні в аеропорту, у %

Частина тексту	Тривала пауза	Пауза середньої тривалості	Коротка пауза
Початок	-	50	50
Середина	-	17	83
Завершення	36	16	48
<i>Середнє значення</i>	12	28	60

Дані таблиці 1 дозволяють дійти до низки висновків, а саме: тривала пауза не є паузою будування усного дискурсу даного виду (спостерігається в 12% випадків), але реалізує функцію закінчення спілкування та виступає маркером дискурсу – сигналом, завдяки якому мовці-пасажери розуміють про вичерпаність повідомлення (найбільший відсоток відзначень притаманно саме закінченню усного дискурсу (реалізується у 36% випадків)):

Flight |KL876| is departing |from gate D4||| (Airport Announcements).

Пауза середньої тривалості виступає домінуючим інформантом дискурсу на початку тексту та характеризується найбільшим відсотком проявлень аудитором (у 50% випадків). Проілюструємо:

Attention||. *Flight |BA401| to Madrid | is now **boarding**|| Please proceed| to gate C4|||* (Airport Announcements).

Коротка пауза виконує функцію створення оголошення, її відсоток частоти застосувань у мовленні дикторів в аеропорту превалює во всіх частинах тексту (спостерігається в середньому по тексту у 60%), однак в середині тексту її акумуляція є найбільшою (у 80%, у порівнянні з початком: 50% та завершенням – 48% випадків). Наприклад:

*Turkish Airlines || **flight 1|9|9|6|** to Istanbul | final **call**| for all remaining passengers || to go **immediately**| to **gate**| **2**| 3 ||* (Airport Announcements 2020, 1:58).

Створення ефекту швидкості вимови усного тексту та зв'язок з наступною частиною висловлювання реалізується саме короткою паузою, що виділяє даний вид усного англомовного інституціонального дискурсу.

Отже, можемо стверджувати, що початок усного оголошення формується паузою середньої та короткої тривалості; середина тексту оформлюється переважно паузою короткої тривалості; завершення тексту створюється короткими та тривалими паузами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Wells J.C. English Intonation: An Introduction. Cambridge University Press. 2006. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://assets.cambridge.org/97805218/65241/frontmatter/9780521865241_frontmatter.
2. English Listening Lesson: Airport Announcements. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.bing.com/videos/riverview/relatedvideo?&q>

[=flight+announcement+audio+at+the+airport&&mid=6004A27CAD98506F08A26004A27CAD98506F08A2&&FORM=VRDGAR](https://www.bing.com/videos/riverview/relatedvideo?&q=Airline%27s+Gate+Announcement&&mid=6004A27CAD98506F08A26004A27CAD98506F08A2&&FORM=VRDGAR).

3. Airport Announcements 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.bing.com/videos/riverview/relatedvideo?&q=Airline%27s+Gate+Announcement&&mid=235E5D53EF58181F8504235E5D53EF58181F8504&&FORM=VRDGAR>.

Інна Єфанова

доктор філософії, доцент кафедри морської англійської мови
Національного університету «Одеська морська академія»

КУЛЬТУРНО-МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ МОРСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ ІНДІЙСЬКИХ ТА КИТАЙСЬКИХ МОРЯКІВ

У сучасних умовах глобалізації англійська мова функціонує як провідний засіб міжнародної комунікації, зокрема у морській галузі, що характеризується багатонаціональним складом екіпажів. Як універсальний комунікативний інструмент, мова перебуває під постійним впливом соціально-політичних та економічних змін. Поширення англійської мови як лінгва франка зумовлює формування численних територіальних варіантів, що відображають національно-культурну специфіку мовців. Попри значну кількість досліджень, присвячених проблемам варіативності англійської мови, просодичні характеристики англійського мовлення в Індії та Китаї, особливо в професійному дискурсі, залишаються недостатньо опрацьованими. Це визначає актуальність дослідження просодичних параметрів мовлення моряків як представників професійно маркованої групи.

Метою роботи є з'ясування ролі просодичних засобів у формуванні мовленнєвого образу індійських та китайських моряків у ситуації професійного інтерв'ю. **Об'єктом** дослідження виступає непідготовлене монологічне мовлення моряків з Індії та Китаю. **Предмет** дослідження – соціокультурно зумовлені просодичні характеристики їхнього англомовного мовлення. **Основним завданням** є виявлення диференційних просодичних ознак, що визначають мовленнєвий стиль та професійний імідж досліджуваних інформантів.

Теоретичним підґрунтям дослідження слугують положення соціофонетики – напряму фонетико-фонологічного аналізу, що вивчає вплив соціальних, професійних, територіальних і культурних чинників на вимовні характеристики мовлення. Англійська мова в Індії має тривалу історію функціонування, пов'язану з колоніальним періодом, і сьогодні виконує важливі функції у сфері освіти, державного управління, ділового та морського спілкування. Вона характеризується високим рівнем нативізації та соціального престижу. Натомість у Китаї англійська мова використовується переважно як засіб міжнародної комунікації та орієнтується на британські й американські норми, а ступінь її нативізації є нижчим.

Матеріалом дослідження стали фрагменти невідготовленого монологічного мовлення з інтерв'ю індійських та китайських моряків загальною тривалістю 10 хвилин. У роботі застосовано електронно-акустичний аналіз, що дозволив визначити особливості сегментації мовленнєвого потоку, типи термінальних тонів, параметри частоти основного тону та темпоральні характеристики мовлення.

Аналіз засвідчив, що мовлення китайських моряків характеризується тенденцією до більш дрібного членування мовлення, стрибкоподібним рухом частоти основного тону, різкими спадними рухами на ненаголошених складах та широкодіапазонними висхідними підйомами. Натомість для індійських інформантів властиві довші ритмічні відрізки, висока частотність спадних та спадно-висхідних тонів, хвилеподібний рух у передтермінальній частині синтагми, підвищений рівень частоти основного тону та помірний або прискорений темп мовлення.

Отримані результати підтверджують наявність диференційних просодичних характеристик, зумовлених впливом автохтонних мов та різним ступенем нативізації англійської мови. Просодичні особливості можуть розглядатися як маркери національної ідентичності в умовах морської міжкультурної комунікації та бути використані у процесі професійної підготовки моряків до роботи в багатонаціональному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kachru B., Nelson C.A. World Englishes. *Sociolinguistics and Language Teaching* / Ed. S. L. McKay, N. H. Hornberger NY: Cambridge, 2009. P. 71–102.
2. Pride J. B. Some aspects of the spread of English in China since 1949. *International Journal of the Sociology of Language*. Vol. 74. Germany, 1998. P. 41–70.
3. Pingali Sailaja. Indian English. *John Benjamins. English World-Wide*. Vol. 31(2). Amsterdam, 2010. P. 215–220.
4. Wei Y., Eei J. Using English in China. *English Today*. Vol. 19(4). New York, 2003. P. 42–47.
5. Yang Jiam. Learners and users of English in China. *English Today*. Vol. 22(2). New York, 2006. P. 3–10.
6. Zhu H. Globalization and new EIL Challenges in China. *English Today*. Vol. 79(19/4). New York, 2003. P. 36–41.

Ірина Кулина

кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Оксана Янер

старший викладач кафедри німецької філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ВИМОВНІ І ОРФОГРАФІЧНІ ПРОТИРІЧЧЯ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Німецька мова, як і інші європейські мови, має значні протиріччя між вимовою і орфографією. В певних випадках ці протиріччя пояснюються поєднанням фонетичного принципу з лексичним (семантичним). При цьому, більшість мовознавців спираються на сучасний стан німецької мови, вивчаючи стандартну вимову, або акцент німецької мови, тобто мають справу з сучасною фонетикою і фонологією, і не приділяють належної уваги історичному розвитку мови (Стеріополо, 2020; Krech, 1961, 2009). Але, як наголошує В. В. Левицький, філологів-германістів, як і викладачів німецької мови, необхідні знання з історії мови, щоб полегшити розуміння і засвоєння фонетичних, орфографічних, граматичних та інших норм сучасної німецької мови (Левицький, 2007, 11-12).

У наданій статті пропонуємо дослідити (на матеріалі давніх і сучасних словників німецької мови, із застосуванням порівняльно-історичного методу) деякі німецькі лексеми, в яких спостерігаються певні протиріччя між вимовою і орфографією. Наприклад, при розгляді таких лексем, як *Wald* — *Wälder*, *Tag* — *Tage*, *Korb* — *Körbe* та ін., виявляється, що при їхній вимові вибухові дзвінкі приголосні наприкінці слів переходять у глухі [valt, ta:k, kɔrp]. Такий етимологічний правопис полегшує розуміння того, що написано, зберігаючи при цьому лексичну єдність слова. З цієї ж причини в лексемах *Wälder*, *Gräber* та ін. маємо на письмі [ä] замість [e], що підкреслює лексичну приналежність слів до одного кореня.

В середньовишньонімецькій мові (свн.), дотримуючись фонетичного принципу, писалося свн. *walt* — *welder*, *grap* — *greber*. У подібних випадках відхилення від фонетичного принципу написання вірогідно пояснюється практичною доцільністю розуміння.

Але, значно більше зустрічається випадків, де протиріччя між правописом і вимовою складно з'ясувати. Вважаємо, що це пов'язано з архаїчним станом писемної мови і стихійним характером його пристосування до зміни вимови.

Якщо дотримуватися правил, що кожному самостійному звуку у мові повинен відповідати певний знак, який має лише одне значення, то ми знову ж зіткнемося з наступними протиріччями:

- 1) Коли один звук позначається двома або трьома буквами, напр.: **sch** [ʃ] — *Schule*, *Schuld* та ін.; **ch** [x, ç] — *stechen*, *Lachen*; або [k] — *Chor*, *wachsen*; **ng** [ŋ] — *lang*, *singen*; **ie** [i:] — *Liebe*, *tief* та ін.

- 2) Коли такі сполучення як **tz** [ts], **ck** [k], **dt** [t] замінюють графічне подвоєння приголосного і діють для позначення короткості передуючого голосного, напр.: *Sitz, Ecke, Stadt* та ін.
- 3) Приголосні **ß** [s] чергуються з **ss** в кінці слова, напр.: *lassen — laß / lass*, але в інтервокальному положенні після довгого голосного або дифтонга залишається **ß** замість **ss**, напр.: *größer — groß, heißer — heiß* та ін.

Окрім наведених, можна надати ще багато прикладів, де виявляються протиріччя між вимовою та написанням у сучасній німецькій мові. Це пояснюється тим, що у давніх мовах (двн., свн.) орфографія складалася шляхом пристосування латинського письма до позначення звуків німецької мови, для яких в латинській, у більшості випадків, не було відповідностей. Отже, необхідно було визначити різницю між [s] та [z/ß], [h] та [ch], до яких згодом приєдналися [ʒ] та [ʃ]. Але, це визначення, тобто пристосування латинського алфавіту до німецької фонетики, йшло стихійно і було пов'язано з певними традиціями монастирських шкіл та їхніх писців. Крім того, відчувався значний вплив різноманітних місцевих діалектів.

Свідоме регулювання орфографічних норм німецької мови склалося лише у нововерхньонімецькому періоді під час становлення єдиної національної мови, хоча почалося набагато раніше. Останні десятиріччя були спроби спростити німецьку орфографію та пунктуацію. Але й до сьогодні серед науковців немає єдиної думки у цьому напрямку. Вважаємо, що вирішення питання потребує часу і може бути здійснено, але тільки з урахуванням синхронії і діакронії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Етимологічний словник германських мов : [у 2 т.] / В. В. Левицький. Вінниця : Нова Книга, 2010. Т. 1. 616 с. ; Т. 2. 368 с.
2. Левицький В. В. Історія німецької мови : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Вінниця : Нова книга, 2007. 216 с.
3. Смолій М. С. Великий українсько-німецький словник : [у 2 т.]. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. Т. 1. 1088 с. ; Т. 2. 1008 с.
4. Стеріополо О. І. Фонетика і фонологія німецької мови (Phonetik und Phonologie des Deutschen) : теорет. курс. 2-ге вид. Київ : Ліра-К : Вид. центр КНЛУ, 2020. 395 с.
5. Althochdeutsches Wörterbuch / R. Schützeichel. 6., erg. Aufl. Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2006. 443 s.
6. Hennings Th. Einführung in das Mittelhochdeutsche. 4. überarb. Aufl. Berlin ; Boston : Walter de Gruyter GmbH, 2020. 245 s.
7. Krech E. M. Deutsches Aussprachewörterbuch. Berlin : De Gruyter, 2009. 1076 S.
8. Krech E.-M. Probleme der deutschen Ausspracheregulung. *Beiträge zur deutschen Ausspracheregulung*. Berlin, 1961.

Надія Ланчуковська
к. філол. наук, доцент кафедри теоретичної
та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ПРОСОДИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ІРОНІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

На сучасному етапі розвитку лінгвістики характерним є звернення вчених до дослідження комунікативно-прагматичної категорії мовної модальності. Багатоаспектний характер цієї категорії визначається взаємодією суб'єктивно-модальних значень з поняттями емоційності та оцінності. Іронія як один із видів такого суб'єктивного модального значення характеризується багатоплановістю, імпліцитністю, що вимагає від реципієнта або дослідника впізнавання та адекватного декодування в контексті (Шахновська, Путієнко, 2024).

Розгляд іронії крізь призму теорії комунікації дозволяє виявити та розкрити ще не вивчені сторони цього явища. Іронія виникає в акті комунікації і залежить від комунікативної компетенції мовця та реципієнта, їхніх особистісних відношень та емоційного стану. На перший план виходить модально-емоційна конотація, під якою розуміється суб'єктивно-емоційне ставлення мовця до змісту власного висловлювання. Конотація визначається як супутні стилістичні та семантичні відтінки, співвідноситься з додатковою ознакою денотату та виявляється у контексті (Іщенко, 2010). При цьому її функціональна спрямованість окреслюється створення певних експресивних, емоційно-оцінних значень мовного висловлювання.

До основних засобів вираження іронії належать не тільки лексичні, лексико-граматичні (модальні дієслова, частки і т.і.), стилістичні засоби (перебільшення, цитати, повтори, архаїзми і т.і.), а й інтонаційні засоби (Ланчуковська, Олінчук, 2019).

Часто зміст висловлювання стає зрозумілим лише завдяки інтонації. Іноді мовець свідомо змінює просодичне оформлення фрази в такий спосіб, що лексичне наповнення фрази не відповідає змісту й у такому разі просодичні засоби стають єдиним носієм справжнього змісту висловлювання.

Інтонаційне оформлення висловлювання відіграє важливу роль у реалізації модально-емоційної конотації «іронія» і слугує додатковим, або єдиним засобом вираження модально-емоційних значень (Велішаєва, 2018; Ланчуковська, Олінчук, 2019).

Фізичною основою просодії прийнято вважати взаємопов'язані і варіативні акустичні параметри частоти основного тону, інтенсивності і тривалості мовленнєвих одиниць (Григорян, 2020; Матієнко-Сільницька, 2020).

Дослідження іронічних контекстів, відібраних із сучасних англійських художніх фільмів, показує, що істотну роль при вираженні іронії відіграє ядровий тон: у більшості іронічних висловлювань вживається спадно-

висхідний або висхідно-спадний тон. Дослідження висотного компоненту просодичної структури свідчить про те, що тональний діапазон при вираженні мовцем іронії, як правило, розширюється.

Аналіз параметрів динамічних характеристик виявляє вищу інтенсивність іронічних фраз у порівнянні з емоційно-нейтральними фразами.

Для переважної більшості іронічних фраз характерним є збільшення пауз, що підсилює модально-емоційне ставлення мовця до змісту власного висловлювання. За суб'єктивною шкалою темпу швидкість мовленнєвого сигналу змінюється від нормальної в нейтральній реалізації до уповільненої в іронічній. В іронічній реалізації темп сповільнюється за рахунок збільшення тривалості ядрової та перед'ядрової частин висловлювань, а також за рахунок збільшення середньої тривалості складу та тривалості пауз у фразах.

Таким чином, найбільш значущими для передачі іронічної конотації є наступні просодичні характеристики: висхідно-спадний ядровий тон, підвищення тонального рівня та інтенсивності мовлення, уповільнення темпу та вживання навмисних (прагматичних) пауз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Велішаєва С. Е. Особливості просодичної реалізації іронії в англійській сценічній мові (на матеріалі п'єси Стюарта Прайса "The youth of old age"). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Вип. 1(26). Острог, 2018. С. 50 – 52.
2. Григорян Н.Р. Варіативність мелодійних та темпоральних компонентів просодії в мовленні британських студентів. *Записки з романо-германської філології*. Вип.1(44). Одеса: КП ОМД, 2020. С. 98 – 106.
3. Іщенко Н.Г. Оцінний компонент лексичного значення слова. *Філологічні трактати*. Т.2, №3. Суми, 2010. С. 47 – 50.
4. Ланчуковська Н.В., Олінчук В.В. особливості просодичного оформлення іронії в англomовному художньому дискурсі. *Одеська лінгвістична школа: класичне і новітнє: колективна монографія*. Одеса: ПоліПринт, 2019. С. 162 – 171.
5. Матієнко-Сільницька А.В. Сприймані інтонаційні особливості англomовних публічних промов (на матеріалі проповідницького та судового дискурсів). *Записки з українського мовознавства*. Вип. 27. Одеса: ПоліПринт, 2020. С. 266 – 273.
6. Шахновська І.І., Путієнко В.Р. Відтворення стилістичних засобів вираження емоцій у дитячій літературі (на матеріалі серії творів Джефа Кінні «Щоденник слабака» та її українських перекладів). *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 36. Ужгород: Гельветика, 2024. С. 241 – 45.

Ірина Рудік

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова,

ФОНЕТИЧНІ СТРАТЕГІЇ В ЮРИДИЧНОМУ ПЕРЕГОВОРНОМУ ДИСКУРСІ: ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

Юридичні переговори є професійними комунікативними ситуаціями з високими ставками, у межах яких голос і манера мовлення можуть впливати на результат не меншою мірою, ніж змістові аргументи. Хоча фонетичні дослідження судового процесу продемонстрували, що просодичні особливості корелюють із судовою прихильністю та результатами справ, переговори між адвокатами залишаються недостатньо дослідженими, незважаючи на їхню специфічну структуру взаємодії (O'Barr, 1982).

На відміну від тріадичної конфігурації адвокат–суддя–свідок, характерної для судового процесу, переговори між адвокатами передбачають двосторонній, ітеративний обмін, орієнтований не лише на досягнення інструментального результату, а й на підтримання професійних відносин. У цьому контексті просодичні характеристики мовлення – варіювання основної частоти, інтонаційні контури, ритм, інтенсивність та параметри якості голосу – виконують функцію стратегічних засобів, за допомогою яких учасники маркують владні відносини, сигналізують про готовність до узгодження позицій і регулюють динаміку взаємодії.

Сучасні досягнення обчислювальної та експериментальної фонетики уможливають детальний акустичний аналіз таких стратегій. Результати низки емпіричних досліджень свідчать, що просодичні патерни мають самостійне індексальне (соціально зумовлене) та стратегічне значення, а не є лише побічним супроводом вербального змісту. Зокрема, аналіз мовлення у Верховному суді США показав, що акустична конвергенція між адвокатами та суддями пов'язана зі сприятливими судовими рішеннями (Venus et al., 2014), а голосові характеристики підвищують точність моделей прогнозування результатів справ (Chen et al., 2019). Дослідження судових процесів за участю перекладачів також демонструють, що інтонаційні зсуви впливають на прагматичну силу висловлювань і, відповідно, на сприйняття достовірності мовця. Ці результати дають підстави припускати, що аналогічні механізми діють і в контексті переговорів між адвокатами.

Метою дослідження є розроблення теоретико-методологічної основи для систематичного аналізу фонетичних стратегій у переговорах між адвокатами.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

По-перше, розробити інтегровану теоретичну модель, що поєднує просодичні відповідники риторичних апеляцій (етос, логос, пафос), механізми

діалогічної синхронізації та підходи до аналізу просодичного позначення владних і статусних відносин. У межах цієї моделі фонетичні характеристики розглядаються як багатовимірний феномен, що функціонує одночасно в риторичному, ієрархічному, реляційному та прагматичному вимірах.

По-друге, адаптувати методики акустичного аналізу, розроблені в межах форензичної фонетики та досліджень судового дискурсу, до контексту двосторонніх юридичних переговорів. Це передбачає створення протоколів формування корпусів, схем просодично-дискурсивної анотації, кількісних показників просодичного підлаштування (конвергенції та дивергенції) та підходів до багатомодальної інтеграції даних.

По-третє, окреслити програму подальших емпіричних досліджень, спрямованих на заповнення наявних прогалів у науковому знанні, зокрема шляхом створення анотованих корпусів переговорів, проведення контрольованих експериментів для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між фонетичними характеристиками та результатами переговорів, а також аналізу впливу соціальної ідентичності та міжкультурних відмінностей на вибір фонетичних стратегій.

Запропонована методологія ґрунтується на поєднанні корпусного, експериментального та дискурсивно-аналітичного підходів.

Розроблення корпусу передбачає створення етично виважених протоколів запису переговорів між адвокатами в різних юридичних контекстах (цивільні, кримінальні та комерційні справи).

Виокремлення акустичних параметрів здійснюється з використанням обчислювальних інструментів для аналізу основної частоти (F0), інтенсивності, темпоральні характеристик мовлення (темп, паузація), а також акустичні параметри голосу (джиттер, шиммер).

Аналіз просодичної акомодатії включає обчислення локальних і глобальних моделей акустичної конвергенції та дивергенції між учасниками переговорів із застосуванням показників подібності просодичних профілів у послідовних мовленнєвих ходах.

Інтеграція з дискурсивним аналізом реалізується шляхом використання регресійних моделей зі змішаними ефектами для встановлення асоціацій між акустичними характеристиками мовлення та риторичними функціями висловлювань (аргументація, поступка, відмова, пропозиція компромісу).

Експериментальні підходи передбачають контрольовані маніпуляції просодичними параметрами в синтезованих мовленнєвих стимулах та використання імітованих переговорів для перевірки причинно-наслідкових гіпотез.

Багатомодальний аналіз поєднує акустичні, лексичні та візуальні характеристики (міміка, жести) з метою комплексного опису комунікативних стратегій.

На основі результатів досліджень судового мовлення можна сформулювати низку попередніх гіпотез щодо переговорів між адвокатами.

Просодичні профілі мовлення адвокатів систематично варіюють залежно від риторичного режиму: реалізація етосу супроводжується помірним варіюванням основної частоти, логос — чітким сегментуванням інтонаційних одиниць, а пафос — підвищеною просодичною варіативністю.

Просодичне підлаштування між учасниками переговорів корелює з формуванням взаєморозуміння та може сприяти досягненню компромісних рішень, за аналогією з ефектами акустичної конвергенції, зафіксованими в судовому дискурсі (Benus et al., 2014).

Асертивні (наполегливо-стверджувальні) стилі мовлення підвищують сприйняту достовірність мовця, однак ефективність цих стратегій модулюється гендерними та соціальними чинниками, що ускладнює їх універсальне застосування (Erickson et al., 1978; Li, 2023).

Наукова новизна дослідження полягає у запропонуванні комплексної теоретико-методологічної моделі аналізу фонетичних стратегій у переговорах між адвокатами, що виходить за межі фрагментарних підходів судової фонетики та інтегрує риторичний, соціолінгвістичний і прагматичний виміри просодії в умовах двосторонньої професійної взаємодії.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування отриманих результатів у юридичній освіті, експертній практиці, розробленні інструментів акустичного аналізу переговорів, а також у виявленні та коригуванні фонетичних упереджень (упередженого фонетичного сприйняття), пов'язаних із гендером, віком чи соціальною ідентичністю учасників комунікації.

Запропонована дослідницька робота спрямована на заповнення прогалини в українських та міжнародних дослідженнях юридичної комунікації. Аналіз фонетичних стратегій як складника професійної переговорної діяльності дозволяє поглибити розуміння механізмів комунікативної координації та створює підґрунтя для розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для практикуючих юристів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Benus S., Trnka M., Kuric E., Marták L., Gravano A., Hirschberg J., Levitan R. Prosodic entrainment and trust in human-computer interaction. *9th International Conference on Speech Prosody*. 13-16 June 2018, Poznań, Poland. P. 220-224.
2. Chen D., Halberstam Y., Yu ACL. Perceived Masculinity Predicts U.S. Supreme Court Outcomes. *PLOS ONE* 11(10). 2016.
3. Erickson B., Lind E. A., Johnson B. C., & O'Barr W. M. Speech style and impression formation in a court setting: The effects of "powerful" and "powerless" speech. *Journal of Experimental Social Psychology*. 14(3), 1978. P. 266–279.
4. O'Barr W. M. *Linguistic evidence: Language, power, and strategy in the courtroom*. New York: Academic Press. 1982.

Лариса Савілова

к. філол. наук, доцент кафедри теоретичної
та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

РОЛЬ ПРОСОДІЇ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ІНТЕНЦІЇ

Категорія комунікативної (мовленнєвої) інтенції є одним із ключових понять дискурс-аналізу. Мовленнєва інтенція розвивається від думки до висловлення і виступає безпосереднім початком мовленнєво-мисленнєвої діяльності. Інтенція постає як комунікативна задача, врахування індивідуального досвіду співрозмовника, розподілу соціальних «ролей» і «масок» та конкретних умов спілкування. Наразі лінгвісти зосереджують увагу на різних аспектах цього терміну: суб'єктивності значення, адресованості мовленнєвої дії, механізмах породження та сприйняття, мовленнєвих засобах вираження інтенції (Безугла, Романченко, 2013; Шабат-Савка, 2011).

Під інтенцією розуміють щось заплановане мовцем, поки що невербалізоване, не оформлене комунікативно. Це те, що хоче сказати мовець, це цілі, завдання й наміри, з якими він розпочинає діалог (Lanchukovska, Savilova, 2023). Реалізація інтенції відбувається у висловлюванні.

В залежності від комунікативної інтенції мовця у процесі мовленнєвої діяльності відбувається відбір мовленнєвих елементів. Цей відбір, у відповідності до задуму мовця, регулюється найважливішим семантичним законом повноти і ненадлишковості. М.П. Бехта-Гаманчук справедливо зазначає, що комунікативна інтенція як прагмалінгвальний чинник комунікативного процесу детермінує відбір лексичних та синтаксичних одиниць, визначає інформацію, яку мовець вкладає в повідомлення (Бехта-Гаманчук, 2017, 15).

Реалізація будь-якої інтенції може бути представлена набором релевантних ознак, які мають інтегральний та диференціальний характер. Інтегральні ознаки дозволяють об'єднати «первинні» та «вторинні» реалізації інтенцій у суб'єктно-модальний ряд. Диференціальні ознаки своєю чергою дозволяють, по-перше, вирізнити реалізації близьких по семантиці інтенціональних станів, згрупованих у суб'єктно-модальний ряд із високим варіативністю (наприклад, «невдоволення» від «люті»), тобто. ступінь прояву емоційно-модального стану, по-друге, мелодійний рисунок.

Прагматичний намір мовця реалізується в першу ергу інтонаційно-просодичним аранжуванням мовлення (Бровченко, Корольова, 2006).

Загальновідомо, що просодія забезпечує емпатичне виділення реми висловлювання за рахунок варіацій висоти тону складів на певних відрізках мелодійного контуру, зміни рівня інтенсивності як всього висловлювання в цілому, так і окремих його частин, а також зміни тривалості реалізації складів та варіювання темпу.

Передачу емоційно-модальної семантики на фонетико-інтенціональному рівні забезпечують релевантні ознаки: ядровий склад фрази; напрямок руху тону (частотного мінімуму / максимуму); мелодійні вершини (піки), інтервали на попередніх та задрових складах (Пеліван, Євдокимова, Хапіна, 2023). Важливу смислорозрізнявальну функцію в емоційно-модальному плані відіграють диференціальні ознаки: темп руху мовленнєвого потоку, який несе у висловлюваннях емоційне та смислове навантаження та передає низку значень; інтенсивність звучання, завдяки посиленню чи ослабленню якої категоричність та емоційність мовця супроводжуються виділенням мелодійних вершин.

У ситуаціях, коли немає можливості вербально впливати на емоційно-чуттєву сферу адресата, комунікант використовує емпатичні просодичні засоби. За допомогою інтонації та паузації виділяються важливі в емотивно-впливовому плані елементи висловлювання (Ланчуковська, Хапіна, 2019). Відносно паузації, слід зазначити, що йдеться не про артикуляторну паузу, пов'язану з необхідністю докладання мовцем певних зусиль й часу на оволодіння мовленнєвим апаратом. Емотивна виділеність досягається за допомогою емпатичної паузи, яка робиться перед словами, що несуть особливе інформативно-емоційне навантаження.

Як правило, емотивні маркери на просодичному рівні сприяють наведенню емотивних сем на раціонально-логічні елементи висловлювання або нейтральні слова. Мовець цілеспрямовано використовує даний прийом інтонаційного виділення, забезпечуючи категоричність і вагомість повідомлення.

Отже, у процесі мовленнєвої діяльності комунікантів відбувається відбір мовленнєвих елементів, який обумовлений комунікативними інтенціями мовця. Важливим в цьому процесі є просодичний компонент мовлення: він несе велике семіотичне і психологічне навантаження: висота тону, мелодика, темп і ритм мовлення, гучність в умовах усного спілкування слугують для реалізації комунікативної інтенції мовця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безугла Л.Р., Романченко І.О. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі: монографія. Харків: Лисенко І. Б., 2013. 304 с.
2. Бехта-Гаманчук М.П. Комунікативні інтенції наратора у британській художній літературі початку ХХІ ст. авт. дис... канд. філол. наук. Львів-Запоріжжя, 2017. 243 с.
3. Бігунова Н.О., Савілова Л.В. Інтонаційна організація мовленнєвих актів компліменту та лестощів в англomовному кінодискурсі. *Записки з романо-германської філології*. Одеса : Астропринт, 2023. Вип. 1(50). С. 4 – 14.
4. Єщенко Т.А. Феномен художнього тексту: комунікативний, семантичний і прагматичний аспекти: монографія Львів: Львівський

- національний медичний університет імені Данила Галицького, 2021. 470 с.
5. Ланчуковська Н.В., Хапіна О.В. Просодичні засоби створення ігрового змісту в англомовному мінідискурсі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. Т. 30 (69). №1. Ч.1. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2019. С. 75 – 78.
 6. Пеліван О.К., Євдокимова І.О., Хапіна О.В. Роль частотного параметру інтонації в реалізації комунікативної інтенції в англійському діалогічному дискурсі. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 28. Т. 2. С. 97 – 102.
 7. Шабат-Савка С. Комунікативна інтенція та авторський задум у лінгвальному континуумі художнього тексту. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. пр. Вип.15. Ужгород : Говерла, 2011. С. 392 – 396.
 8. Lanchukovska N., Savilova L. Communicative intention in the lingual space of fictional discourse. *Recent advances in science : Proceedings of the International Conference (February 15-16, 2023)*. Boston, USA, 2023. P. 53 – 57.

Максим Самойленко

аспірант другого року навчання кафедри
теоретичної і прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

МОВНА ОСОБИСТІСТЬ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У наш час потужною силою сучасного світу стала політика, у проблеми якої втягується все більше і більше людей. Політичні партії і течії, окремі особистості, надзвичайно впливають на нації і держави, на весь перебіг історії. Здебільшого це відбувається завдяки вмілому, добре продуманому мовленнєвому іміджу.

Мова і особистість політика міцно пов'язані, мова є ідентифікатором політика та маркером культурної, етнічної та соціальної приналежності.

Під мовною особистістю вчені розуміють індивіда як активного носія мови та комунікативних навичок, який реалізує свою когнітивну, соціальну та психологічну сутність через мовлення. Це поняття містить як знання мовних засобів (лексичних, граматичних), так і індивідуальні стратегії мовленнєвої поведінки – вибір інтонаційних засобів (мелодії, темпу, ритму) мовлення.

Зарубіжні дослідники багато уваги приділяють дослідженню зв'язку між мовленням і особистістю. Британський фонетист Дж. Велс визначає як інтонація пов'язана з індивідуальними мовними моделями та соціальними факторами (віком, гендером). Він розглядає мовлення як феномен, що є частиною широкої картини мовленнєвої ідентичності (Wells, 2006).

Британський лінгвіст Ф. Палмер, відомий своїми працями в галузі фонетичного типологічного аналізу довів, що через просодичні параметри мовлення передає багатий спектр інформації про мовця, його психологічний стан та етнічну приналежність (Palmer, 1980).

У сучасній лінгвістиці політик як мовна особистість реалізує себе через публічне мовлення, яке є особливою формою мовної діяльності, оскільки воно є публічним, інституційним, стратегічно спрямованим і орієнтованим на масового адресата.

Отже, політик – це мовна особистість особливого типу, яка формується на перетині індивідуальних рис мовця та вимог політичного дискурсу, що зумовлює її гібридний характер. З позицій критичного дискурс-аналізу, особистість політика не є фіксованою психологічною даністю, а конструюється в дискурсі.

Н. Ферклаф розглядає політичне мовлення як форму соціальної практики в межах якої мова водночас відображає соціальну реальність, формує її, легітимізує владні відносини. У цьому контексті особистість політика постає як дискурсивний продукт, сформований через повторювані мовні патерни, домінантні теми, метафори та аргументаційні схеми (Fairclough, 1995).

Т. ван Дейк наголошує на когнітивному вимірі політичного дискурсу, підкреслюючи роль ментальних моделей, ідеологій та настанов, які визначають мовленнєву поведінку політика. Мова, за ван Дейком, є інструментом контролю над знанням і, відповідно, над свідомістю адресата (Van Dijk, 2008).

Д. Водак у межах дискурсивно-історичного підходу розглядає мовлення політика як результат взаємодії індивідуальної ідентичності, історичного контексту, соціальних та політичних умов (Wodak, 2011).

Особистість політика формується через репрезентацію себе та інших у мовленні, що є ключовим механізмом політичної ідентифікації (там само).

Отже, мова є основним засобом створення образу політичного лідера, підтримання авторитету політика та формування довіри між політиком і виборцем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Fairclough N. Critical discourse analysis: the Critical Study of Language. Longman. London & New York, 1995. 265 p.
2. Palmer F. R. Prosodic Analysis. Oxford: Oxford University Press. 1980. 256 p.
3. Teun A. van Dijk. Discourse as Social Interaction: Sage Publication. London, 2008. P. 254-280.
4. Wells J. English Intonation: An Introduction. Cambridge University Press, 2006.
5. Wodak J. Language, Identity and Power. *Language Teaching*. 45(02). Cambridge University Press, 2011. P. 215-233.

Оксана Хапіна

к. філол. наук, доцент кафедри теоретичної
та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ПРОСОДИЧНА ВИДІЛЕНІСТЬ ХЕДЖІВ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ КІНОДИСКУРСІ

Хеджинг як мовленнєва або дискурсивна стратегія (Elswyk, 2022, 345; Fraser, 2010, 16; Романченко, 2017, 312) спрямований на зниження сили висловлювання, створення невизначеності, зняття з адресанта відповідальності за достовірність твердження, зниження ступеня ризикованості сказаного (Hanafiye, 2014; Riekkinen, 2010).

Активно досліджуються лексичні та граматичні хеджі. До перших відносять безособові пасивні конструкції, вступні конструкції, конструкції з подвійним запереченням, питання у формі заперечення, розділові питання, умовні підрядні речення тощо. До других – лексичні повтори, модальні дієслова, дієслова розумової діяльності та чуттєвого сприйняття, розпливчасті формулювання (*kind of, and so on*) та ін. (Ginsburg, 2016; Романченко, 2017).

У пропонованій розвідці пропонуємо зосередитись на просодичних засобах виділення хеджів. Матеріалом дослідження слугували діалоги персонажів-британців із сучасних художніх кінофільмів та серіалів.

Проведене дослідження свідчить про те, що просодична маркованість хеджів здійснюється головним чином за рахунок пауз хезитації, змін гучності, висоти тону або темпу мовлення. Наприклад, хедж *just* має тенденцію вимовлятися з рівним ядровим тоном з середньою або довгою паузою хезитації після нього, зокрема тоді, коли мовець хвилюється або не впевнений у собі і своїх словах. Так, подібне звучання було зафіксовано в репліці дівчини, яка розповідає таксисту про подругу, яка нещодавно загинула:

She >just... | | →found out that her \boyfriend § →fucked someone ^else and § wanted to \punish him § by →ending up in \hospital § and →not letting him \visit her for a bit | | (Fleabag, 2016).

Сказавши «*she just*», героїня показує, що вона має намір почати свою розповідь, проте їй потрібен деякий час, щоб зібратися з думками, тому вона робить тривалу паузу. Дівчина намагається знизити значущість того, що відбулось.

У репліках, маркованих негативними емоціями (злістю чи роздратуванням), хедж *just* опиняється в наголошеній позиції з підвищенням гучності та тонального рівня та зниженням темпу мовлення. Подібним чином його вимовляє дівчина, яка намагається позбутися залищів настирливого юнака: *I'm →just 'not \looking, | \Steve | |* (Shameless, 2013).

Темп розділового питання переважно низький. Однак, його зростання можна спостерігати в репліках, сказаних у стані роздратування та агресії. Пауза після основної частини питання в таких ситуаціях, як правило, або

відсутня або звучить надкоротко, наприклад: *You →broke the 'fucking 'girl's 'nose, ¿ 'didn't you?* | | (Fish Tank, 2009).

Таким чином, хеджі в спілкуванні персонажів англomовного кінодискурсу супроводжуються паузами хезитації, змінами гучності, висоти тону та темпу мовлення, коливання яких визначається емоціональним станом мовця.

Література

1. Романченко А. Комунікативні тактики стратегії хеджування. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Вип. 153. Кропивницький : Видавець Лисенко В. Ф., 2017. С. 310 – 314.
2. Elswyk P. Hedged testimony. *Noûs*. # 57 (2). Hoboken: Wiley Periodicals, 2022. P. 341 – 369.
3. Fraser B. Pragmatic competence: The case of hedging. *New approaches to hedging. Series: Studies in Pragmatics*. Vol. 9. Brill, 2010. P. 15 – 34.
4. Ginsburg S. Hedging to save face: a linguistic analysis of written comments on in-training evaluation reports *Advances in Health Sciences Education* / ed. S. Ginsburg, C. van der Vleuten, K. Eva, L. Lingard. Vol. 21(1). Springer, 2016. P. 175 – 188.
5. Hanafiyeh M., Afghari A. Gender differences in the use of hedges, tag questions, intensifiers, empty adjectives, and adverbs: a comparative study in the speech of men and women. *Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences*. Vol. 4 (S4). Jaipur, 2014. P. 1168 – 1177.
6. Riekkinen, N. "This is not criticism, but..." Softening criticism: The use of lexical hedges in academic spoken interaction. *Helsinki English Studies*. Vol. 6. Helsinki, 2010. P. 75 – 87.

Maryna Chesnokova

PhD, Associate Professor

Language Training Department

Nikola Vaptsarov Naval Academy (Bulgaria),

Training Centre "Marine Lingua", Department of Maritime English

National University "Odessa Maritime Academy" (Ukraine)

Viktoriia Olinchuk

PhD, Associate Professor

Department of Maritime English

National University "Odessa Maritime Academy" (Ukraine)

ON SPEECH LABORATORY METHODS APPLIED FOR GENDER AGE STUDIES

Human speech behavior is among the most complex forms of human activity involving interdependent cognitive, physiological and social processes whose mechanisms have only recently been clarified through interdisciplinary research. Although studied across linguistics, psychology, physiology, sociology, physics,

cybernetics and speech pathology, findings remain fragmented and lack a unified communication model. In recent decades, linguistics has shifted from narrow language-centered analyses of communicative acts to a broader integrated approach that encompasses neurolinguistic, psycholinguistic and sociocultural dimensions of verbal behavior.

Traditional phonological models focused on descriptive classification prove inadequate for modeling real processes of speech production and perception. Experimental phonetics now prioritizes dynamic modeling of prosodic features, where statistical methods ensure reliability and significance of results.

Experimental phonetics integrates acoustics, psychoacoustics, informatics and cognitive psychology reflecting speech dual mental-physical nature. Phonetic experiments must capture physical parameters while assessing their categorical phonetic relevance.

Reliable experimental methodology is essential for studying unobservable linguistic phenomena. Without rigorous verification linguists risk incompatible hypotheses. The Laboratory of Experimental Phonetics at Odessa National University named after I.I. Mechnikov (ONU) employs a comprehensive approach with the following stages:

1. Problem formulation, object selection and hypothesis justification.
2. Linguistic review of sources and selection of speech/text material.
3. High-quality recording in natural and studio conditions.
4. Multi-stage auditory analysis: perceptual listening, native-speaker evaluation, expert phonetic assessment.
5. Functional acoustic analysis (intonograms, spectrograms) and multivariate statistical processing of quantitative data.
6. Synthesis of results establishing links between quantitative and qualitative indicators with statistical reliability checks.
7. Linguistic interpretation of auditory and acoustic findings identifying common/distinctive features.
8. Model construction based on data, hypothesis testing via analysis-synthesis-analysis cycle.
9. Conclusions and formulation of new theoretical propositions.

Experiments provide the most effective means of data acquisition and hypothesis verification emphasizing repeatability and reproducibility. Linguistic experiments aim to determine what statistically distinguishes one sample from another or from an idealized population. Linguists quantify speech features and validate them statistically ensuring correspondence to perceived qualitative traits.

This synergy has spawned linguostatistics as a distinct field. Statistics handles numerical data influenced by systematic, regular and random factors. Key considerations include data quality checks (logical consistency), error assessment (total and precision), population structure analysis, distribution features (means, variance), inter-variable relationships and trend detection.

Results are visualized via tables and graphs (bar, area, volume, line) to depict dynamics, comparisons, dependencies and spread.

Phonetics studies the living human voice's expressive potential. Core parameters for segmental and suprasegmental units include fundamental frequency (F0), spectral components, intensity and duration. Measurements involve subjective/objective errors classified as systematic (constant, mitigated by uniform material) or random (variable, reduced by increasing sample size).

Quantitative descriptions use absolute units (Hz, dB) and relative units (intervals, ranges, levels, percentages) enabling abstraction from speaker/condition specifics and cross-comparison.

Speech signals exhibit randomness over short intervals but reveal stable patterns over longer spans, especially in intonation structures represented as time-series trajectories of prosodic features.

Point-based descriptions suffice for static features but fail for dynamic intonation, which requires functional approaches to time-dependent characteristics.

Intonation conveys communicative intent, modality and emotion via F0 and intensity distribution within phrases. Contour types are analyzed using random function methods treating F0/intensity as time-series (argument, time, interval, observation spacing).

Three representations exist: continuous random functions, discrete functions (continuous time, discrete values) and discrete sequences.

Ensemble behavior is summarized by an averaging curve – the generalized intonation contour (GIC) – computed as the point-wise arithmetic mean of individual realizations. The mean deviation quantifies dispersion. Reliable GIC estimates require ≥ 10 realizations for stability.

In a study of social-status and gender-age characteristics of speech behavior through prosodic application, mapping social status dynamics onto phonetic variation. The analysis correlates age-stage progression with socio-phonetic markers establishing prosody as primary vector for age/gender signaling.

Gender variability analysis reveals paradigmatic prosodic divergence: female speech employs politeness-surprise contours (higher F0 range, rising intonation), avoiding categorical assertion – thus defining the American female prosodic stereotype. Male speech shows contrasting temporal-dynamic profiles. The androgynous speaker model emerges from converging gender roles, anticipating third-gender norms through multivariate clustering.

Prosodic peculiarities by age and gender validates this experimentally, isolating pitch (F0), temporal (speech rate) and dynamic (intensity) as group discriminants.

Statistical-functional approaches enable precise identification of phonetic features defining linguistic phenomena. Their validity stems from speech mass physical manifestations and stable intra-set regularities.

Advanced integration of rigorous mathematical and statistical techniques continues to strengthen experimental phonetic analyses of English prosody, thereby improving the precision of models used in speech synthesis, automatic recognition systems and cross-cultural communication training – especially in multilingual environments where prosodic cues are essential for effective interaction.

REFERENCES

1. Бровченко Т. А., Волошин В. Г. Методичні вказівки з математичної обробки та аналізу результатів фонетичного експерименту. Одеса : ОДУ, 1986. 48 с.
2. Олінчук В. В. Просодичні особливості фонаційних невербальних компонентів комунікації, що виражають емоції жінок та чоловіків. *Філологія і освітній процес: 21 століття* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса, 2010. С. 151–153.

Maryna Ter-Grygoryan

PhD in Linguistics, Associate Professor,
Department of Foreign Languages for Specific Purposes,
Odesa I. Mechnikov National University

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND PHONETICS: EXPANDING THE HORIZONS OF SPEECH ANALYSIS

The rapid development of artificial intelligence (AI) has significantly transformed contemporary linguistic research, particularly in the field of phonetics. As a branch of linguistics concerned with the physical properties of speech sounds — their production, acoustic characteristics, and perception — phonetics has traditionally relied on auditory analysis, manual transcription, and instrumental techniques such as spectrographic analysis (Ladefoged & Johnson, 2015). While these methods remain fundamental, they are often time-consuming and limited in scale. The emergence of machine learning and deep learning technologies has introduced innovative methodological approaches that allow researchers to process extensive speech datasets with unprecedented speed and precision (Jurafsky & Martin, 2023).

Artificial intelligence in phonetic research is primarily based on machine learning algorithms capable of identifying patterns in acoustic and articulatory data. Deep neural networks (DNNs), including convolutional neural networks (CNNs) and recurrent neural networks (RNNs), have demonstrated remarkable effectiveness in speech processing tasks (Goodfellow, Bengio, & Courville, 2016). These models learn hierarchical representations of acoustic signals and approximate aspects of human auditory perception. The shift from rule-based phonological descriptions to probabilistic, data-driven modeling reflects a broader epistemological transformation within linguistic science (Bishop, 2006).

One of the most influential applications of AI in phonetics is automatic speech recognition (ASR). Contemporary ASR systems employ deep learning architectures to convert continuous speech into textual form with high accuracy (Hinton et al., 2012). For phonetic research, these systems enable automated segmentation of speech into phonetic units, detection of allophonic variation, identification of coarticulatory processes, and precise measurement of acoustic parameters such as formant frequencies, duration, and fundamental frequency. The integration of neural

networks into ASR systems has significantly reduced word error rates and enhanced phoneme recognition accuracy (Graves, Mohamed, & Hinton, 2013).

In addition to speech recognition, neural speech synthesis has become a crucial domain of AI application. Modern text-to-speech (TTS) systems, such as end-to-end neural architectures, generate highly natural and context-sensitive speech by modeling complex relationships between textual and acoustic representations (Shen et al., 2018). These systems allow researchers to experiment with stress patterns, intonation contours, and rhythmic structures in controlled digital environments. Prosodic modeling, once difficult to quantify, now benefits from computational manipulation of pitch, amplitude, and temporal features, contributing to more precise empirical validation of theoretical claims (Cutler, 2015).

The integration of artificial intelligence with corpus linguistics has facilitated the development of corpus phonetics, which emphasizes quantitative analysis of large-scale speech data. AI-driven tools can automatically transcribe, annotate, and statistically analyze thousands of hours of recorded speech (McEnery & Hardie, 2012). This enables systematic investigation of pronunciation variability, sociophonetic differentiation, and diachronic sound change. Large speech corpora improve the reliability and generalizability of phonetic findings by expanding sample sizes and ensuring methodological consistency (Baayen, 2008).

Beyond acoustic analysis, artificial intelligence contributes significantly to articulatory phonetics. Machine learning techniques can interpret ultrasound tongue imaging and electromagnetic articulography data to reconstruct vocal tract movements (Narayanan et al., 2014). Multimodal AI systems integrate acoustic and visual data, such as lip movement, enabling comprehensive modeling of speech production. These developments are particularly valuable in clinical phonetics and speech therapy, where accurate articulatory feedback supports rehabilitation processes.

AI also intersects with neurolinguistics and cognitive phonetics. Machine learning algorithms assist in analyzing neuroimaging data related to speech perception and production, revealing patterns of neural activation associated with phonetic processing (Friederici, 2011). Such interdisciplinary research enhances understanding of how speech sounds are encoded and interpreted in the human brain, bridging the gap between computational modeling and cognitive theory.

Despite its transformative impact, the integration of artificial intelligence into phonetics presents methodological and ethical challenges. Algorithmic bias remains a significant concern, as training datasets often overrepresent dominant languages and standardized accents, potentially limiting cross-linguistic validity (Bender et al., 2021). Data privacy issues are equally important, since speech recordings constitute sensitive biometric information. Furthermore, the interpretability of deep neural networks poses theoretical difficulties, as researchers may struggle to explain how specific phonetic decisions are generated within complex models (Goodfellow et al., 2016).

Looking ahead, AI-driven phonetic research is likely to expand into real-time speech analysis, adaptive language learning technologies, personalized

pronunciation feedback systems, and endangered language preservation. Interdisciplinary collaboration between linguists, computer scientists, and cognitive researchers will remain essential for ensuring methodological rigor and ethical responsibility.

In conclusion, artificial intelligence has fundamentally reshaped phonetic research by introducing automated, scalable, and highly precise analytical tools. Beyond increasing efficiency, AI transforms the epistemological foundations of phonetics by promoting data-driven modeling and interdisciplinary integration. Although challenges remain, the synergy between artificial intelligence and phonetics represents a dynamic and promising frontier in the study of human speech.

REFERENCES

1. Baayen R. H. Analyzing linguistic data: A practical introduction to statistics using R. Cambridge University Press. 2008. 367 p.
2. Bender E. M., Gebru T., McMillan-Major A., Shmitchell S. On the dangers of stochastic parrots: Can language models be too big? *Proceedings of the 2021 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency*, 2021. P.610-623.
3. Bishop C. M. Pattern recognition and machine learning. Springer. 2006. 758 p.
4. Cutler A. Native listening: Language experience and the recognition of spoken words. MIT Press, 2015. 555 p.
5. Friederici A. D. The brain basis of language processing: From structure to function. *Physiological Reviews*. № 91(4). Rockville, Maryland, 2011. P. 1357–1392.
6. Goodfellow I., Bengio Y., Courville A. Deep learning. MIT Press. 2016. 802 p.
7. Graves A., Mohamed A., Hinton G. Speech recognition with deep recurrent neural networks. *IEEE International Conference on Acoustics, Speech and Signal Processing*. Barcelona, 2013. P. 6645-6649.
8. Hinton G., Deng L., Yu D., Dahl G. E. et al. Deep neural networks for acoustic modeling in speech recognition. *IEEE Signal Processing Magazine*. № 29(6). New York, 2012. P.82-97.
9. Jurafsky D., Martin J. H. Speech and language processing / 3rd ed. Stanford University, 2023. 559 p.
10. Ladefoged P., Johnson K. A course in phonetics / 7th ed. Cengage Learning. 2015. 352 p.
11. McEnery T., Hardie A. Corpus linguistics: Method, theory and practice. Cambridge University Press, 2012. 312p.
12. Narayanan S., Toutios A., Ramanarayanan V., et al. Real-time magnetic resonance imaging and electromagnetic articulography database for speech production research. *The Journal of the Acoustical Society of America*. №136(3), Melville, 2014. P. 1307–1311.
13. Shen J., Pang R., Weiss R. J. et al. Natural TTS synthesis by conditioning WaveNet on mel spectrogram predictions. *IEEE International Conference on*

Acoustics, Speech and Signal Processing (ICASSP). Calgary, Canada, 2018. P. 4779-4783.

Natalia Troukhanova

PhD, Assistant Professor,

Department of Maritime English,

National University "Odesa Maritime Academy"

PHONETIC ADAPTATION OF ENGLISH IN MULTILINGUAL AND MIGRATORY CONTEXTS

Introduction. In the twenty-first century, large-scale migration and intensified multilingual contact have profoundly influenced the global development of English. As one of the most widely used lingua franca, English frequently emerges in contexts where speakers possess diverse linguistic repertoires. These sociolinguistic conditions create fertile ground for phonetic adaptation, contact-induced change, and accent variation. Migration not only shapes individual pronunciation patterns but also contributes to long-term phonetic restructuring within speech communities.

Phonetic adaptation can be understood within the broader framework of *Speech Accommodation Theory* (Giles, 1973), which posits that speakers adjust their speech patterns to achieve social approval, solidarity, or communicative efficiency. It was developed to examine how and why individuals modify their speech patterns during interaction, with particular emphasis on changes in accents and dialects. In migratory settings, accommodation may result in partial convergence toward local pronunciation norms or, conversely, maintenance of distinct phonetic features as markers of identity.

Contact linguistics further explains how prolonged interaction between linguistic systems generates transfer phenomena, interference, and structural innovation (Thomason & Kaufman, 1988). At the phonetic level, such contact often manifests in vowel quality shifts, consonant substitutions, rhythm modification, and intonation restructuring.

Recent sociophonetic research emphasizes that phonetic variation is socially indexed and sensitive to identity construction (Foulkes & Docherty, 2006). Migrant speakers frequently negotiate between integration into the host community and preservation of ethnic or linguistic identity. As a result, phonetic adaptation reflects not only articulatory constraints but also social positioning.

Segmental Adaptation. Segmental adaptation in multilingual contexts often involves vowel system reorganization. Second-language speakers may approximate unfamiliar English vowel contrasts by mapping them onto categories available in their first language. This may lead to vowel mergers, centralized realizations, or expanded vowel space variability (Best & Tyler, 2007).

Consonantal features are likewise susceptible to adaptation. For instance, interdental fricatives /θ/ and /ð/ are frequently realized as [t], [d], or [s] by speakers

whose native languages lack these sounds. Similarly, rhoticity patterns may shift under contact influence, especially in urban, multicultural environments.

Importantly, second-generation speakers often demonstrate innovative phonetic patterns distinct from both heritage and host norms. Studies of multicultural urban English varieties reveal emerging hybrid segmental features that reflect sustained multilingual contact rather than simple transfer (Kerswill et al., 2013).

Prosodic Adaptation. Prosodic features, namely rhythm, stress, and speech rate, play a central role in phonetic adaptation. English is traditionally described as stress-timed; however, multilingual speakers may introduce syllable-timed rhythmic tendencies influenced by their first language. This rhythmic shift can affect vowel reduction patterns, stress placement, and overall speech tempo.

Intonation contours may also undergo restructuring. Migrant speakers sometimes transfer pitch movement patterns from their first language, resulting in modified boundary tones or narrower pitch ranges. Over time, accommodation processes can either attenuate or stabilize these features within migrant communities.

Research indicates that prosodic adaptation is often more persistent than segmental variation, as it is closely linked to cognitive processing patterns and discourse organization (Mennen, 2015). Consequently, prosodic change may serve as a subtle yet enduring marker of multilingual identity.

Preliminary findings suggest that phonetic adaptation in English within migratory contexts is a gradient and socially mediated process. First-generation migrants often exhibit identifiable transfer effects, while second-generation speakers display innovative hybrid features shaped by peer-group interaction. Rather than representing deviation from a standard norm, these adaptations contribute to the ongoing diversification of English.

Migration may simultaneously promote accent leveling by reducing regional distinction and fostering the emergence of new urban varieties characterized by contact-induced phonetic traits. Thus, migratory mobility functions as a catalyst for both convergence and innovation.

Conclusion. Phonetic adaptation of English in multilingual and migratory contexts represents a complex interplay of linguistic, cognitive, and social factors. Migration accelerates contact-induced phonetic change, influencing both segmental and prosodic dimensions of speech. These processes contribute to the emergence of hybrid pronunciation norms and reshape contemporary English varieties.

REFERENCES

1. Best C. T., Tyler M. D. Nonnative and second-language speech perception: commonalities and complementarities. *Language Experience in Second Language Speech Learning*. Amsterdam: John Benjamins, 2007. P. 13 – 34.
2. Foulkes P., Docherty G. The social life of phonetics and phonology. *Journal of Phonetics*. Vol. 34, No. 4. 2006. P. 409 – 438.
3. Giles H. Accent mobility: A model and some data. *Anthropological Linguistics*. Vol. 15, No. 2. London, 1973. P. 87–105.

4. Kerswill P., Cheshire J., Fox S., Torgersen E. English as a contact language: The role of children and adolescents. *English as a Contact Language* / ed. by D. Schreier, M. Hundt. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. P. 258 – 282.
5. Mennen I. Beyond segments: Prosody in SLA. *Studies in Second Language Acquisition*. Vol. 37, No. 1. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. P. 1 – 28.
6. Thomason S. G., Kaufman T. Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics. Berkeley: University of California Press, 1988. 411 p.

СЕКЦІЯ 3

МУЛЬТИМОДАЛЬНА ЛІНГВОПРАГМАТИКА

Наталя Бігунова

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Юлія Деде

доктор філософії,
доцент кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ПАРАВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ МІТИГАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ КІНОДИСКУРСІ

У центрі уваги кінофільму як аудіовізуальної форми мистецтва перебуває людина, зокрема її тіло. Це зумовлює антропоморфізм кінодискурсу, де всі події розглядають через рухи тіла людини, утілюючи їх (Branigan, 2006, 36).

Явище мітигації як прояв шанобливого ставлення до адресата передбачає продукування мовлення в пом'якшувальній модальній упаковці. Значну роль у реалізації мітигації відіграють паравербальні засоби. Хоча їх часто кваліфікують як допоміжні у спілкуванні, це не є справедливим, адже, «вони передають значно більшу кількість інформації, ніж вербальні» (Селіванова, 2010, 529). Паравербальні засоби спроможні виражати те ж значення, що й мовлення, а можуть і суперечити йому; вони акцентують частину висловлювання, заповнюють паузи, посилюють контакт з співбесідником, актуалізують емоційний та модально-оцінний контакт (Деде, 2023, 119).

Спостереження над жестами, мімікою, позами, рухами тіла персонажів сучасного англomовного кінодискурсу, які вживають мітигати́вні тактики, дозволили нам дійти до низки висновків.

У фільмі *Love Actually* прем'єр-міністр (актор – Г'ю Грант) розмовляє з секретаркою та повідомляє їй, що хоче звільнити помічницю. Але для нього це складне рішення і він уповільнює темп на мітигати́вній позитивно-оцінній фразі «*I'm sure she's a lovely girl*», прикладає руку до рота, даючи собі час подумати, навіть трошки заїкається і робить велику паузу – все це є ознаками нерішучості мовця та важкості вибору:

ANNIE: *I think there's a pretty sizeable arse there, yes, sir. Huge thighs.*

PM: *Yeah. Well, whatever, erm...I'm sure she's a lovely girl but I wonder if you could, erm...redistribute her?*

ANNIE: It's done (Love Actually, 00:57:00).

Отже, в наведеному прикладі спостерігаємо вживання актором *фонаційних* (уповільнення темпу, заїкання, пауза) та *мануальних* (піднесення руки до рота) *паравербальних* засобів реалізації мітигації прохання.

Прикладом мітигації відмови може слугувати епізод з фільму *The Words*, в якому головний редактор відмовляється видавати роман молодого письменника Рорі Дженсена. Мітигація відмови відбувається за допомогою тактики похвали, яка передує відмові.

Мовлення редактора супроводжується відведенням погляду, підйомом брів, розведенням рук, прикладанням рук до рота. Така кількість *пантомімічних* рухів посилює враження незручності:

It's good. It's really good. I mean, it's a beautiful piece of writing, and the truth is that you should be very proud of yourself. <...>I have to tell you, Rory, just see so much truth in your work. I am... I'm so impressed. But unfortunately, the nature of the publishing business right now, at this particular time, is such that I don't know how to publish a book like this (The Words, 00:14:54).

Розглянемо також епізод з фільму *Safe Haven*, який є прикладом мітигації ухилення від відповіді.

Головна героїня Кеті (Джуліан Гаф) уникає прямої відповіді на питання її нового бойфренда Алекса, якого цікавить чи планує вона залишитись у маленькому містечку. Наближення Алекса до дівчини і персональні питання призводять до того, що Кеті, посміхаючись та трішки прижмурюючись, відповідає «*So many questions*»:

- *Are you staying? Or it's passing through? Or what's your story?*
- ***So many questions.***
- *I'm just curious* (Safe Haven, 00:40:35).

Отже, мітигативну тактику ухилення від відповіді увиразнюють *фонаційні* (тиха гучність) та *мімічні* (посмішка та прижмурення) паравербальні засоби.

Таким чином, паравербальними ознаками, які супроводжують мітигативні засоби, є *фонаційні* (уповільнення темпу, заїкання, велика пауза, тиха гучність), *пантомімічні* (заперечне хитання головою, опущена голова, підйом брів), *мануальні* (піднесення руки до рота, розведення руками), *мімічні* (посмішка, прижмурення) та *ситуаційно-конфігураційні* (відведення погляду) паравербальні засоби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деде Ю.В. Вербальні та паравербальні засоби реалізації стратегії мітигації в англomовному художньому дискурсі: дис. ... докт. філос. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2023. 210 с.
2. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 844 с.
3. Branigan E. *Projecting a Camera: Language-Games in Film Theory*. Routledge, 2006. 456 p.

Анна Матієнко-Сільницька
к. філол. наук, доцент кафедри теоретичної
та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ПРО ВЗАЄМОДІЮ ЖЕСТУ ТА ПРОСОДІЇ У ПОРОДЖЕННІ МОВЛЕННЯ

В останні десятиліття серед численних досліджень з лінгвістики дискурсу стали з'являтися дослідження мультимодального, полікодового, креолізованого дискурсу. З'ясувалося, що вербальні та невербальні засоби передають єдину систему значення (Kendon, 1997; Krauss, Chen, Gottesman, 2000; Graziano, Gullberg, 2018 та ін.).

Незважаючи на те, що і мовлення, і жест є формами ментальної репрезентації, механізми та способи передачі значень у вербального та невербального елементів не є тотожними. Відомо, що мовленнєве та жестове висловлювання формуються з огляду на комунікативну ціль. Ціль комунікативної діяльності визначає значення майбутнього висловлювання.

Наразі вивчаються функції жестів (Holler, Turner, Varcianna, 2013; Krauss, Chen, Gottesman, 2000 та ін.). Функції невербальних одиниць співвідносять із функціями вербальних одиниць з урахуванням комунікативного контексту. Жести доповнюють, посилюють, регулюють мовлення.

Мова і жести виступають єдиною, інтегрованою системою побудови дискурсу. Визначаючи функції цієї інтегрованої системи, деякі дослідники вважають, що використання жестів у мові зводиться переважно до компенсації, тобто за допомогою жестів мовці справляються з труднощами, що виникають під час перекладу (Graziano, Gullberg 2018).

Висувається гіпотеза лексичного доступу (Lexical Retrieval Hypothesis), згідно з якою так звані лексичні жести, які поділяються репрезентативні та метафоричні, сприяють пошуку слів під час продукування мовлення за рахунок залучення просторових та динамічних характеристик певного поняття (Holler, Turner, Varcianna 2013).

Р. Краус, Ю. Чен та Р. Готтесман вважають, що найважливішою функцією жестів є спрощення пошуку слова. У ході досліджень було виявлено, що у випадку, коли респонденти не мали можливості використовувати жести, вони припускались більшої кількості помилок та труднощів у мовленні. На думку дослідників, жести сприяють пошуку слова у разі, коли сам жест має характеристики шуканого поняття (Krauss, Chen, Gottesman 2000).

Л.К. Гуереро з колегами, А. Кендон та ін. вважають, що жести, що супроводжують мовлення, несуть переважно комунікативну функцію, тобто жести є засобом підтримки комунікації із співрозмовником (Guerrero, De Vito, Necht, 1999; Kendon, 1997). Більшість жестів, що використовуються у мові, необов'язково мають комунікативну спрямованість. Наприклад, при розмові по телефону співрозмовник не бачить жестів мовця, але це не виключає, що

останній не використовує їх у мові. Якщо жестова поведінка людини носить виключно комунікативну спрямованість і несе інформацію, необхідну для передачі якогось наміру, то мовець має бути впевненим, що значення використаних жестів будуть коректно сприйняті співрозмовником (Krauss, Chen, Gottesman 2000).

Видається, що комунікативна функція і функція стимулювання пошуку слова не є взаємовиключними, оскільки обидві функції можуть реалізовуватися одночасно у одному жесті.

Жест, зазвичай, збігається з просодичним центром фрази – ядром. Взаємодія просодичного ядра та кінетичної фрази базується на тому, що просодичний та кінетичний елементи характеризуються певними значеннями. Внаслідок того, значення жесту на просодичному ядрі та значення слова співвідносяться зі значенням висловлювання. Значення висловлювання своєю чергою безпосередньо пов'язано з ціллю висловлювання. Ціль висловлювання визначає належність висловлювань до комунікативно-прагматичних типів: повідомлення, спонукання, оцінки, фатичних фраз.

Формами кінетичної поведінки є вираз обличчя, жести голови, рухи тіла, жести рук, пози. Жести рук вважаються найуживанішими ілюстраторами. Просодичне ядро, як правило, супроводжується жестовою фразою, що складається з жестів голови, виразів обличчя та рухів тіла. Особливості невербально-просодичних комплексів залежать від загальної комунікативно-прагматичної цілеустановки комунікативного епізоду. Більше того, значення жесту, корелюючи зі значенням слова, створює візуальний образ значення слова. Жест моделює рухи, представлені у значенні слова, як конкретні, і більш абстрактні. Спадний вектор жесту відповідає спадному руху тону і, навпаки, спрямованість жесту вгору співвідноситься з висхідною мелодикою.

Таким чином, слова, які акцентуються жестами, завжди просодично виділені. Причому напрям жесту збігається з напрямом тону. Значення жесту, корелюючи зі значенням слова, створює візуальний образ значення слова. Спільне функціонування просодичних та кінетичних одиниць обумовлено тим, що вони спільно передають загальне значення та підпорядковуються одній комунікативній цілі.

Отже, слово, його інтонація і жест утворюють нерозривну єдність, складну мовленнєву одиницю, що відображає когнітивні процеси, що відбуваються у мовця під час спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Graziano M., Gullberg M. When Speech Stops, Gesture Stops: Evidence from developmental and crosslinguistic comparisons. *Frontiers in Psychology*, Lausanne, Switzerland, 2018. P. 1 – 17.
2. Guerrero L. K., De Vito J. A., Hecht M. L. The Nonverbal Communication Reader: Classic and Contemporary Readings Waveland Press. 2nd ed., 1999. 471 p.

3. Holler J., Turner K., Varcianna T. It's on the tip of my fingers: Co-speech gestures during lexical retrieval in different social contexts. *Language and Cognitive Processes*. Oxfordshire: Taylor & Francis, 2013. P. 1509 – 1518.
4. Kendon A. On Gesture: its Complementary Relationship with Speech. *Nonverbal Behavior and Communication*. 2nd Ed. / ed. A.W. Siegman, S. Feldstein. London : Lawrence Erlbaum Associates, 1987. P. 65 – 97.
5. Krauss R. M., Chen Y., Gottesman R. F. Lexical gestures and lexical access: A process model. *Language and gesture* / ed. D. McNeill, New York: Cambridge University Press, 2000. P. 261 – 283.

Сергій Потапенко

доктор філологічних наук,
професор кафедри англійської філології і філософії мови
Київського національного лінгвістичного університету

ТРИ ЗАПИТАННЯ ПРО ЖЕСТИ: ДЛЯ ЧОГО? ЧИЙ? ЯК?

Для чого вивчати жести? Необхідність їх дослідження як елементів комплексної вербальної (co-verbal) комунікації зумовлена теоретичними й практичними потребами. Це важливо в теоретичному плані з огляду на увагу сучасної лінгвістики до питань мультимодальності. З практичної точки зору жести потрібно розуміти, аби дізнатися, чи мовці мають щось на увазі, крім того, що вони озвучують.

Чий жести? Цікаво розглянути рухи тіла віце-президента США Джей Ді Венса під час його виступу на Мюнхенській конференції з безпеки в Європі у 2025 році з кількох причин. По-перше, ЗМІ вважають, що його виступ «приголомшив Європу» (Potapenko, Andriyko, 2025, 51). По-друге, когнітивно-риторичне вивчення тексту виступу Венса виявило, що він побудований у формі звинувачення європейських лідерів у розвалі демократії на континенті й у протистоянні з місцевим населенням, захисником якого постає мовець (там само). По-третє, Венс – потенційний кандидат у президенти США, а тому важливо навчитися розрізняти, що він говорить і що він при цьому має на увазі. Є надія, що рухи його тіла можуть нам у цьому допомогти.

Як вивчати жести? Нині їх досліджують у семіотичному, мультимодальному й лінгвокогнітивному аспектах. Семіотичне вивчення жестів у взаємодії з вербальним кодом видається більш перспективним, ніж мультимодальне, оскільки диференціює різні види знаків. Лінгвальні – зараховують до символів, які характеризуються немотивованим значенням, а жести тлумачать як ікони, що нагадують позначувані об'єкти (Calbris, Corple, 2024, 220) і співвідносяться з власне думкою (Harrison, 2024, 478). Проте остання відзначається неоднорідністю, що передбачає необхідність її стратифікації.

Розглянемо взаємодію мовлення й думки з двома найбільш частотними й елементарними жестами, що супроводжували промову Венса: почергове відведення вбік лівої і правої рук. При цьому враховуємо, що значення жесту

пояснюється не стільки лінгвальною одиницею, синхронною з ним, а попередньою, або інтродуктивною, частиною висловлення, яка не підкреслена в наведених нижче прикладах. Вона сигналізує про відсилання відповідного нервового імпульсу до мовленнєвого і рухового центрів, які забезпечують синхронність між жестами і вербальними відрізками, підкресленими у наведених нижче прикладах.

Відведенню вбік правої руки передують інтродуктивні висловлення про позитивний практичний досвід, а саме: екзистенційні з дієсловом *to be* (*it's great to be back in Germany*); з дієсловами на позначення сприйняття (*you hear this term, "burden sharing"*) або практичних дій (*win an election; accomplish anything of value*) тощо.

Відведенню вбік лівої руки передують інтродуктивні висловлення, які позначають виконання ментальних операцій, пов'язаних з негативною або позитивною оцінкою. Негативні твердження стосовно колишніх або нинішніх дій містять іменники *argument* (*the argument was that Russian desinformation had infected the Romanian elections*) і *opinions / views* (*And speaking up and expressing opinions isn't election interference even when people express views*); дієслово *know* (*And we know the situation, it didn't materialize in a vacuum*) або заперечення (*It's not in these stone buildings or beautiful hotels*). Позитивні твердження про поліпшення стану справ вводяться дієсловами *focus* (*America focuses on areas of the world that are in great danger*) і *can* (*so much of value that can be accomplished with the kind of democratic mandate*). На цьому тлі відведення руки вліво відбиває негативне ставлення мовця до політики щодо України у висловленні *Everything from our Ukraine policy to digital censorship is billed as a defence of democracy*.

Проведене зіставлення висловлень, що супроводжуються відведенням вбік правої чи лівої руки, скоріше відбиває зв'язок вказаних рухів з відповідною півкулею мозку людини і типом розумової діяльності: з правою, пов'язаною з образним мисленням, і з лівою, яка слугує носієм абстрактного мислення. У цьому руслі постає запитання про лінгвокогнітивні структури, задіяні під час розведення рук в обидва боки одночасно.

Таким чином, аналіз двох найпростіших жестів, задіяних віце-президентом США Венсом під час виступу на Мюнхенській конференції з безпеки у 2025 році, свідчить про їх зв'язок з загальними закономірностями функціонування півкуль головного мозку, з передачею нервових імпульсів від мозку до органів мовлення і тілесних рухів, а також про участь останніх в акцентуванні позитивної й негативної оцінки. Попри важливість слова й жесту, іншим не менш істотним елементом передачі імпліцитної інформації є просодія, без урахування якої когнітивно-риторичне дослідження створюваних ефектів залишається неповним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Calbris G., Copple M.M. The Gestural Sign: A Concrete and Reasoned Analysis of Co-Speech Gesture. *The Cambridge Handbook of Gesture Studies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2024. P. 217-248.

2. Harrison S. On Grammar–Gesture Relations: Gestures Associated with Negation. *The Cambridge Handbook of Gesture Studies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2024. P. 446-476.
3. Potapenko S., Andriyko V. “The speech that stunned Europe”: Verbal effects produced by U.S. vice president J. D. Vance’s 2025 address in Munich. *Іноземна філологія: Український науковий збірник*. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2025. N 138. P. 51-63. <http://dx.doi.org/10.30970/fpl.2025.138.5067>

Олександра Приходченко

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Запорізького національного університету

НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ЗОБРАЖЕННЯ HORROR (ЖАХ) В ГОТИЧНИХ РОМАНАХ

Невербаліка жаху в готичних романах – це система позамовних засобів, через які передається страх, тривога й відчуття загрози без прямого називання емоцій. Вона працює на рівні тілесних реакцій, простору, деталей і символів, формуючи атмосферу жаху.

Наявні відомості про поняття жаху (HORROR) дозволяють припустити, що він не є визначеним, а отже, може бути притаманним всьому навколо. Відсутність чітких рамок та рис унеможлиблюють перцепцію жаху як стійкого об’єкта або предмета, водночас утворюючи систему образів за допомогою його невербального сприйняття (Березовська-Савчук, 2018, с. 99–110).

Зорове сприйняття є першим інструментом бачення навколишнього середовища. Саме тому, реакція людини відображається в очах або на обличчі. Окулесика є одним із найінформативніших каналів невербального вираження жаху, поєднуючи біологічні механізми виживання та соціальну комунікацію.

Ольфакторика у вираженні емоції жаху діє на глибинному, біологічному рівні. Вона не лише відображає внутрішній стан людини, а й може впливати на емоційний стан оточення, підсилюючи відчуття небезпеки та мобілізуючи захисні реакції.

Такесика у вираженні жаху є глибоко інстинктивною. Вона відображає боротьбу між двома базовими потребами – уникнути загрози та знайти захист, що робить тілесні реакції особливо інформативними для розуміння емоційного стану людини.

Жах стає відчутним також, коли набуває певних асоціацій, тобто усвідомлюється як єдине ціле з місцем або людиною (Matsumoto, Frank, 2013).

Жах у досліджуваних романах постає таким, що можна побачити, почути або відчувати на дотик. Це свідчить про існування жаху у багатьох площинах нашої свідомості, уможливлуючи його вплив на людину. Для цього

жах повинен набути певних видимих, реальних характеристик, асоціюватись із місцем або людиною, яка його викликає.

Отже, окулесика, ольфакторика і такесика є взаємодоповнювальними компонентами невербальної комунікації, які забезпечують цілісне та глибоке вираження емоції жаху. Їхня роль полягає не лише в передачі внутрішнього стану людини, а й у швидкому інформуванні оточення про наявність загрози.

У поєднанні ці три канали створюють комплексну невербальну картину жаху: очі передають емоцію миттєво, запахи – глибинно та підсвідомо, а дотики – тілесно й інстинктивно. Саме їхня взаємодія робить вираження жаху універсальним, щирим і зрозумілим незалежно від мови чи культурних відмінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березовська-Савчук Н.А. Лексика мовної репрезентації емоції смутку (на матеріалі поетичних творів Ліни Костенко). *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Вип. 17. Кривий Ріг, 2018. С. 99-110.
2. Matsumoto D., Frank Mark G. *Nonverbal Communication*. San Francisco State University and Humintell LLC, USA, 2013. 336 p.

Ганна Приходько

доктор філологічних наук,
професор кафедри англійської філології та лінгводидактики
Запорізького національного університету

ОСОБЛИВОСТІ МУЛЬТИМОДАЛЬНОГО ТВОРУ

Поняття мультимодальність, полікодовість, інтермедіальність, інтерсеміотичність досить потужно увійшли до сфери наукових інтересів представників широкого спектра наук, які розглядають їх як складну багатовимірну реальність, що постійно поповнюється новими кодами, засобами передачі інформації, так і методологічний напрям дослідження цієї реальності (Multimodal Stud.4).

На сучасному етапі розвитку науки можна говорити про так званий медіальний поворот у лінгвістиці. У той же час складність і множинність форми, що експлікується в самих номінаціях названих вище термінів, свідчить як про неоднозначність позначених ними сутностей, так і про потенційну варіативність меж, що ними окреслюються (Kress, 2010).

Мультимодальність є невід’ємною властивістю будь-якої комунікації, що здійснюється по трьох інформаційних каналах: вербальному, візуальному та просодичному.

Про формування «мультимодальної лінгвістики» як окремого напрямку досліджень заговорили відносно недавно. Визначаючи термін «мультимодальний», вчені спираються на прийняте в нейрофізіології та інформатиці розуміння модальності як типу зовнішнього стимулу, що

сприймається одним із почуттів людини, насамперед зором та слухом (Leeuwen, 2006).

Важливість просодики важко переоцінити, т. к. одиниці надсегментного рівня (паузи, акценти, тон, темп, висота, довгота звуку, особливості вимови та інші мовні характеристики) як підвищують інформативність вербального каналу, а й створюють образ, майже вловимий при зоровому сприйнятті тексту, як і має місце при декламації художнього твору.

Мультимодальність відіграє ключову роль у сучасній комунікації та навчанні, оскільки поєднує різні канали сприйняття – текст, зображення, звук, відео, жести та інтерактивні елементи. Завдяки цьому інформація подається не лише словесно, а й візуально та аудіально, що робить її зрозумілішою й доступнішою для різних аудиторій. Мультимодальний підхід враховує відмінності у стилях навчання та сприйняття, допомагаючи людям швидше засвоювати складні ідеї та краще їх запам'ятовувати.

У сучасному культурному просторі мультимодальний спосіб створення тексту чи іншого твору мистецтва стає провідним художнім методом креативної особистості. Він знаходить свій відбиток у літературі періоду постмодернізму, а й у багатьох сучасних інсталяціях, перформансах, хепенінгах і вимагає від інтерпретатора особливих витрат – багатоканального сприйняття, необов'язково ідентичного авторському.

До теперішнього часу креолізовані тексти, мальовничість та музичність літературного твору, а також низка інших проявів полікодовості стали традиційним об'єктом вивчення. Більш того, метафори «поліфонія» та «симфонія» застосовуються сьогодні не лише до опису комунікації, а й до процесів пізнання світу взагалі.

Не претендуючи на докладне висвітлення питання, назовемо лише кілька доволіно вибраних прикладів синтезу мистецтв у творах наших сучасників, представників різних творчих професій.

Яскравим прикладом взаємодії кількох семіотичних систем – мовного коду та тривимірного візуального образу є скульптурні композиції, картини, музичні твори.

Важливо відзначити, що органічне створення та функціонування мультимодального твору дозволяє укласти, що «мультимодальний текст» є багатоконпонентною смисловою і функціональною єдністю, елементи якого можуть бути представлені як експліцитно, так і імпліцитно, а інформація передається по вербальному, візуальному і просодичному каналах за допомогою. Полегшуючи сприйняття твору, наявність різних кодів, водночас вимагає від інтерпретатора фонових знань, рефлексії та співтворчості.

У цифрову епоху роль мультимодальності ще більше зростає, адже більшість онлайн-середовищ (соціальні мережі, освітні платформи, медіа) побудовані саме на поєднанні кількох модальностей. Вона підсилює емоційний вплив повідомлень, сприяє залученню користувачів і формуванню критичного мислення, оскільки вимагає аналізу не лише тексту, а й візуальних та звукових сигналів. Таким чином, мультимодальність стає важливим

інструментом ефективної комунікації та смислотворення в сучасному суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kress G. *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. London: Routledge, 2010. 212 p.
2. Leeuwen T. van. *Introducing Social Semiotics*. London. Routledge, 2006. 301 p.
3. *Multimodal Studies: exploring issues and domains* / Ed. by K.L. O'Halloran, B.A. Smith. N.Y. London, 2014. 310 p.

Ольга Черненко

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології
Київського національного лінгвістичного університету

МУЛЬТИМОДАЛЬНІ ЗАСОБИ ВТОРИННОГО СЕМІОЗИСУ В СТРУКТУРІ ВНУТРІШНЬОГО КОНФЛІКТУ ПЕРСОНАЖА

У сучасній мультимодальній лінгвопрагматичі внутрішній конфлікт розглядається не лише як психологічний стан персонажа, а як *процес смислотворення*, що розгортається у складній системі знакових медіацій. Інтраперсональний конфлікт не існує у художньому тексті безпосередньо – він завжди подається через певні семіотичні форми, які опосередковують переживання, переводять його у площину мовлення, письма, документа, цифрового повідомлення або іншої вставної комунікативної структури. Саме тому інтерпретація внутрішнього конфлікту потребує аналізу не лише первинних мовленнєвих актів персонажа, а й тих механізмів вторинного семіозису, які забезпечують його наративну об'єктивацію (Chernenko, 2024).

У межах дискурс-аналізу *вторинний семіозис* можна розуміти як процес повторного означування внутрішнього досвіду через додатковий комунікативний канал – епістолярну форму, документальну вставку, медіатизований фрагмент тощо. Ці форми не просто передають інформацію, а створюють новий рівень інтерпретації, де внутрішній стан персонажа стає предметом комунікативного конструювання. З погляду мультимодальної прагматики такі вставні форми слід трактувати як комплексні знакові утворення, що інтегрують вербальні, графічні, жанрові та інтертекстуальні параметри, які трансформують внутрішній конфлікт із прихованого психічного процесу у відкритий дискурсивний акт, що підлягає оцінці та інтерпретації.

Таким чином, роль засобів вторинного семіозису у процесі інтерпретації інтраперсональних конфліктів полягає не лише у відтворенні внутрішнього переживання, а й у його структурній організації та семіотичному розгортанні. Саме через ці медіативні форми внутрішній конфлікт набуває динаміки,

фазовості та прагматичної спрямованості, перетворюючись на складний об'єкт наративного й дискурсивного аналізу (Andreichuk, 2020).

Такий тип комунікації має певний "ефект звернення до читача" та утілюється у художньому творі у формі епістолярної нарації (листи, звернення), реалізуються як вставний жанр (документальна вставка певного фрагмента оголошення, і т.д.), медіатизована нарація (фрагменти з медіа, соцмереж та ін.), однак, вони не належать до *екстракомунікативного* рівня, навіть якщо інформація через них орієнтована на читача. Ці форми виконують *подвійну функцію* при інтерпретації внутрішньоособистісних конфліктів де читач є не адресатом, а спостерігачем цієї комунікації.

Наведемо приклад ключової ролі *вторинної* міжособистісної комунікації в ідентифікації внутрішньоособистісного конфлікту головної героїні роману Рут Веа "Поворот ключа":

"Dear Mr Wrexham, You have no idea how many times I've started this letter and screwed up the resulting mess, but I've realised there is no magic formula here. There is no way I can MAKE you listen to my case. So I'm just going to have to do my best to set things out. However long it takes, however much I mess this up, I'm just going to keep going, and tell the truth" (Ware, 2019, 18).

Уривок демонструє виразний внутрішній конфлікт авторки листа, що розгортається між прагненням бути почутою та усвідомленням власної комунікативної безсилості. За формою лист представляє собою інтрадієгетичну вторинну комунікацію, але водночас це *рефлексивний дискурс*, у якому адресантка постійно коментує сам процес письма.

Внутрішній конфлікт авторки листа лінгвістично кодується через лексику невдачі та дезорганізації, повтори (*screwed up the resulting mess, mess this up*), заперечені модальні конструкції (*MAKE you listen to my case* – позначає прагнення контролю комунікативного результату, що контрастує з визнанням його неможливості та засвідчує наявність асиметрії комунікативної позиції), метакомунікативні вставки (*I've realised there is no magic formula here* – фіксують сумнів як частину комунікації) та синтаксичні структури накопичення (паралельна конструкція з повтором *however* відтворює внутрішній тиск і невизначеність). На прагматичному рівні застосовується стратегія зниження очікувань адресата (*You have no idea how many times...however much I mess this up*), що трактується як форма превентивного виправдання, яка захищає мовця від можливої негативної оцінки та водночас оголює її вразливість.

Сукупність цих засобів формує дискурс мовленнєвої невпевненості і внутрішнього конфлікту, у межах якого акт "говорити правду" постає як єдино можливе, але ризиковане комунікативне рішення. *"I'm just going to keep going, and tell the truth"* – це момент внутрішнього рішення, та наявності і тривалості, а не зняття конфлікту.

Отже, вторинний семіозис у художньому дискурсі постає не як допоміжний наративний прийом, а як процесуальний механізм смислової об'єктивації внутрішнього конфлікту. Через мультимодальні інтрадієгетичні

форми внутрішнє переживання набуває комунікативної структури, подвійної адресації та прагматичної спрямованості, що забезпечує його інтерпретацію в межах дискурсу як динамічний, а не статичний феномен.

ЛІТЕРАТУРА

1. Andreichuk N. A semiosis-based approach to discourse interpretation. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*. 2020. №23 (1). С. 60–70.
2. Chernenko O. V. Intrapersonal and interpersonal conflictives in modern English fictional discourse: communicative aspect. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*. 2024. №27 (2). С.154 – 164.
3. Ware R. *The Turn of the Key*. London: Penguin Random House, 2019. 349 p.

Олександра Шаповал

аспірант кафедри англійської філології та
світової літератури імені професора Олега Мішукова
Херсонського державного університету

ІНТЕРМЕДІАЛЬНІСТЬ ТА МУЗИЧНИЙ ЕКФРАЗИС У РОМАНІ «НЕ ВІДПУСКАЙ МЕНЕ» КАДЗУО ІШІГУРО

Зважаючи на багатовимірність художнього світу прози Кадзуо Ішігуро, варто звернути увагу на інтермедіальність у його романах. Інтермедіальність у сучасних гуманітарних студіях утвердилася як міждисциплінарне поняття, що поєднує лінгвосеміотичні та когнітивні підходи до аналізу процесів смислотворення, що дозволяє розглядати художній текст як простір взаємодії різних медіальних кодів і виявляти механізми формування смислів у їхній багатовимірності.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що інтермедіальність та мультимодальність у сучасному художньому дискурсі постають не лише як спосіб фіксації взаємодії різних медіа, а як феномен із потужним смислопороджувальним потенціалом.

Погоджуємось з Ольгою Воробйовою, що інтермедіальність не зводиться до формального зіставлення різних мистецтв. Її сутність полягає у створенні смислових кореляцій між різними медіальними кодами. Саме це забезпечує багатовимірність художнього твору та його відкритість до когнітивної й стилістичної інтерпретації. Інтермедіальні та мультимодальні елементи тексту сприяють реконструкції прихованих смислів, пов'язаних із взаємодією тіла, мислення й емоцій, та активізують рецептивно-сенсорний рівень сприйняття (Воробйова, 2024).

Розвиток інтермедіальних студій пов'язаний із переосмисленням екфразису як ключового різновиду інтермедіальності. Екфразис розглядається не як статичний опис візуального об'єкта, а як складний когнітивно-

дискурсивний процес. При цьому, вербальні засоби не лише репрезентують інше медіа, а й виявляють власні межі та можливості (Луньова, 2024).

За визначенням, екфразис — це літературний прийом «виклику — за допомогою слів — враження від візуального стимулу, об'єкта чи сцени» (Крезановська-Кульчевська, 2024). У межах цієї методології інтермедіальність поєднує когнітивну поетику, семіотику, медіатеорію та імагологію. Такий підхід дозволяє описати складні механізми смислотворення, враховуючи мультимодальну природу тексту та рецептивно-когнітивні параметри сучасної художньої літератури.

Музичний екфразис є продуктивним різновидом екфразису, що постає як вербальна репрезентація сприйняття музики, спрямована не на технічний опис, а на відтворення її емоційного, когнітивного та тілесного впливу на суб'єкта. У когнітивно-нараторологічному вимірі він функціонує як механізм репрезентації внутрішніх переживань персонажа, поєднуючи аудіальне, емоційне й когнітивне в єдиний інтермедіальний конструкт, що виходить за межі суто мовної артикуляції та спонукає читача до реконструкції смислів та активної інтерпретації.

У романі «Не відпускай мене» Кадзуо Ішігуро музичний екфразис виконує не ілюстративну, а структуро- й смислотворчу функцію. Він постає як ключовий когнітивно-нараторний механізм смислотворення. Музика представлена у формі вербально репрезентованого аудіального досвіду: йдеться не про технічний опис твору, а про передачу внутрішнього переживання героїні.

Прикладом музичного екфразису є епізод з піснею «Не відпускай мене», яка для головної героїні Кеті пов'язана зі спогадом, що провокує інтенсивні емоційні переживання. Вербальна репрезентація музики ґрунтується на описі тілесних відчуттів: “I just listened to the tune, letting it wrap itself round me, holding me like something warm and safe” (Ishiguro, 2005). Музика постає як середовище прихистку, що створює простір емоційної безпеки.

У когнітивно-поетологічному вимірі тут активуються композитні концептуальні метафори МУЗИКА – ЦЕ ТЕПЛО І ЗАХИСТ та МУЗИКА – ЦЕ ЖИТТЄДАЙНА ЕНЕРГІЯ. Музика стає осередком смислів, через який героїня прагне доторкнутися до смислу душі та таємниці створення життя.

У такий спосіб, музичний екфразис інтегрується у наратив як когнітивно-афективний вузол взаємодії тіла, емоції та мислення. Пісня «Не відпускай мене» стає ключовим елементом роману, спонукаючи читача до реконструкції смислів: прохання про збереження зв'язку, визнання людської цінності та права на емоційну прив'язаність навіть у неприродному художньому світі клонів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробйова О., Савчук Р., Тараненко Л. Переднє слово. Інтермедіальність у філологічних студіях: модний тренд чи нова парадигма? *Міждисциплінарні обрії інтермедіальності: лінгвістика* —

- літературознавство – перекладознавство* : колективна монографія / за ред. О. Воробйової, Р. Савчук, Л. Тараненко. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2024. С. 8–21.
2. Луньова Т. Рефлексія над екфразисом в есе Джона Берджера про візуальні мистецтва: когнітивно-постологічний аналіз. *Міждисциплінарні обрії інтермедіальності: лінгвістика – літературознавство – перекладознавство* : колективна монографія / за ред. О. Воробйової, Р. Савчук, Л. Тараненко. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2024. С. 79–98.
3. Chrzanowska-Kluczevska E. Poetics of architecture: Architectural ekphrasis and architectural tropology. Buddhist religious monuments of art in Tibet and Nepal in 20th-century travel writing. *Міждисциплінарні обрії інтермедіальності: лінгвістика – літературознавство – перекладознавство* : колективна монографія / за ред. О. Воробйової, Р. Савчук, Л. Тараненко. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2024. С. 25–53.
4. Ishiguro K. *Never Let Me Go*. London : Faber & Faber, 2005. 304 p.

Olga Beshlei

PhD in Linguistics (Candidate of Philological Sciences)

Associate professor, Department of English

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

MILITARY MARKETING IN WARTIME UKRAINE: MULTIMODAL RECRUITMENT OF THE III ASSAULT CORPS

Introduction. Since the beginning of the full-scale Russian invasion in 2022, Ukrainian military communications have undergone significant transformation. Military units are no longer represented solely through institutional state messaging but operate as media-active actors in digital and urban communication environments. The case of the *III Assault Corps* (formerly the 3rd Separate Assault Brigade) provides a particularly illustrative example of this shift. Its recruitment campaigns combine a strong visual identity, emotionally charged slogans, and diverse communication platforms (*billboards, Instagram, YouTube, public events*). This paper argues that the communication strategy of the III Assault Corps demonstrates how contemporary wartime communication merges militarisation and marketisation, producing a hybrid discourse that may be conceptualised as **military marketing**. It addresses two research questions: (1) *How is militarised identity multimodally constructed in the recruitment posters of the III Assault Corps?* (2) *How do the recruitment campaigns of the III Assault Corps reinforce military marketing?*

Theoretical Framework. This study operates within the framework of strategic wartime communication, understood as “coordinated, audience-oriented messaging aimed at shaping public perception and mobilisation under conditions of

armed conflict” (Іжyтoвa, 2023). At the level of textual analysis, the research draws on multimodal social semiotics (Kress & van Leeuwen, 2006), which treats visual and verbal elements as “integrated resources for meaning-making”. To connect semiotic choices with broader social meanings, the study also incorporates Critical Discourse Analysis, which conceptualises discourse as “a social practice embedded in institutional and ideological contexts” (Fairclough, 1995; Wodak & Meyer, 2016). We draw on previous research on multimodality in war discourse, which highlights how identity is constructed through coordinated verbal and visual strategies during conflict (Ущина, 2022).

Methods and Materials. The study is based on a qualitative analysis of recruitment posters produced by the III Assault Corps between **2023** and **2024**. The dataset consists of **12 visual posters** collected from the official social media accounts of the Corps (*Instagram* and *Facebook*), the official recruitment website, and documented outdoor billboard campaigns in major Ukrainian cities. Only officially branded materials were included in the corpus. The selection criteria were: (1) the presence of the Corps’ logo or identifiable visual identity markers; (2) an explicit recruitment message; (3) integration of slogan and image within a single compositional frame; and (4) sufficient visual quality for detailed analysis. Video materials were excluded. Each poster is examined at two interconnected levels: the **semiotic** (visual-verbal structure) and the **discursive** (identity construction and strategic positioning). At the multimodal level, the analysis focuses on visual composition, including the placement of **figures** (centre vs periphery), **information structure** (top/bottom, left/right organisation), **framing**, and **grouping**. Special attention is paid to **camera perspective** (eye-level, low-angle, and frontal), **gaze** direction, and interpersonal **distance**. At the linguistic level, the analysis considers imperative verbs, lexical choices related to action and belonging, emotional markers, and the systematic absence of references to death, trauma, or loss. At the discursive level, the study examines how military service is framed and how legitimacy and authority are constructed.

Results and Discussion. The analysis of the two selected posters reveals distinct but interconnected representational strategies. Each visual case performs a specific function within the broader recruitment narrative.

1. Heroic Professional Collectivity. The first image (Fig. 1) presents a group of armed soldiers standing in a frontal line. The composition is centred and symmetrical. The figures occupy most of the frame, while the background (helicopter, drone, smoke) remains secondary. The slogan appears in large orange capital letters in the lower central area, ensuring high visibility in an outdoor setting.

Figure 1. Billboard “Вривайся у Третю штурмову”

The soldiers are depicted at eye level. Their posture is stable and controlled. Weapons and tactical equipment are clearly visible, signalling professional competence. The collective arrangement emphasises group cohesion rather than individual heroism. No injury, vulnerability, or civilian presence is shown. War is represented as a controlled professional activity rather than chaos or suffering.

2. Romanticisation and Emotional Attachment. The second image (Fig. 2) shifts the emotional register. The central visual element is an intimate scene between a soldier in uniform and a woman. The slogan replaces the imperative structure with a personal declaration. The tone moves from command to affection.

Figure 2. Billboard “Я люблю Третю штурмову”

The composition focuses on physical proximity. The soldier's uniform remains visible, preserving institutional identity, but the emotional centre is relational rather than operational. Military belonging is framed through emotional attachment. War is not foregrounded; instead, the poster integrates military identity into private life.

Conclusion. The analysis demonstrated that visual composition, slogan structure, colour branding, and actor representation work together to produce coherent communicative patterns across distinct campaign formats. The findings show that the posters operate within a hybrid communicative model. Militarisation is expressed through imagery of discipline and technological capability. At the same time, elements commonly associated with market-oriented communication are present: strong visual branding, emotional appeals and audience targeting. This case contributes to broader discussions of multimodality, wartime discourse, and the transformation of military representation in digitally mediated conflict.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іжутова І. В. Стратегічні комунікації України в умовах російсько-української війни. *Наука і оборона*. 2023. № 2 (22). С. 46–51. DOI: 10.33099/2618-1614-2023-22-2-46-51.
2. Ущина В. В. From conflict of discourses to military conflict: Multimodality of identity construction in Russo-Ukrainian war discourse. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2022. Vol. 9, № 2. P. 130–143. DOI: 10.29038/eejpl.2022.9.2.ush.
3. Fairclough N. *Media Discourse*. London: Edward Arnold, 1995. 214 p.
4. Kress G., van Leeuwen T. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. 2nd ed. London: Routledge, 2006. 296 p.
5. Wodak R., Meyer M. (Eds.). *Methods of Critical Discourse Studies*. 3rd ed. London: SAGE Publications, 2016. 248 p.

Olena Pozharytska

PhD (Candidate of Philological Sciences), Associate Professor,
Department of English Grammar
Odesa Mechnikov National University

CO-CONSTRUCTION OF MEANING IN VIDEOGAMES: A MULTIMODAL PRAGMATIC APPROACH

In the context of digitalisation of communication, new types of discourse are emerging that require reconsidering traditional linguistic models of analysis. One such phenomenon is the videogame – a complex multimodal system in which verbal, visual and auditory codes function as complementary channels of meaning generation (Пожарицька, 2021). The theoretical basis of the study is provided by the principles of multimodality theory (Kress & Leeuwen, 2020), the concept of digital discourse (Crystal, 2001), and the ideas of “digital modernism” (Kirby, 2009). The main emphasis is on the practical analysis of the verbal and structural organisation of videogames.

The aim of the study is to determine the linguistic and pragmatic status of videogames and to justify the possibility of treating them as a specific type of interactive artistic discourse. Our analysis is based on 23 English-language games of various genres (action, quest, philosophical puzzle, etc).

The research has shown that the verbal component of videogames is functionally comparable to the narrative of printed works in similar genres. For example, *Super Mario* demonstrates a structure typical of an adventure book; *The Talos Principle* implements a model of a philosophical parable in the form of a puzzle; *The Pharaoh's Curse* contains allusive connections to Gothic novels and adventure prose.

Thus, we suggest using a genre classification of video games, which is based on the type of dominant activity (action, planning, communication), and correlates with traditional literary genres – detective story, adventure novel, parable, romance, etc.

From the point of view of multimodality, videogames demonstrate a shift in the distribution of semantic loading between modalities. Unlike traditional literary texts, where descriptive fragments are realised mostly verbally, in games, a significant portion of information is encoded visually and audially (since they demonstrate a certain spatial organisation, colours, sounds, background music) (Pozharytska et al, 2023). Thus, the verbal component becomes functionally more economical, which corresponds to the principle of cognitive efficiency (Langacker, 1999), law of the economy of speech efforts, and well-known trends in digital communication.

In the process of work, we also used pragmatic analysis, which enabled us to consider the game as an extended communicative act. In this respect, the developer acts as an implicit addresser, constructing a pragmatic framework, while the player plays the role of an active addressee. Game lines, system messages, and instructions, in their turn, represent various types of speech acts: directives (calling to action), representatives (describing the state of the quasiworld), commissives (promising rewards), and expressives. Their illocutionary force is directed at organising the player's behaviour, and their perlocutionary effect is expressed in a change in the state of the game space.

It is noteworthy that a distinctive feature of videogame interactive discourse is the co-construction of meaning (M. Bakhtin's dialogism (Bakhtin, 1981); H. Clark's joint activity in communication (Clark, 1996)). By choosing options for the development of the plot, the player participates in the formation of a certain version of the narrative. However, their freedom of choice is limited by a system of possible scenarios, provided by the author(s) of the videogame, which allows us to speak of addressee modelling and controlled interpretation. We may say that the illusion of co-authorship (or even authorship) is formed within a predetermined ludonarrative structure (Aarseth, 1997).

To sum up, we find it possible to define a videogame as a multimodal interactive artistic discourse with an undeniable pragmatic focus. It combines text, visuals and sounds as complementary channels for conveying meaning and forms a

special type of interactive existence in which the player acts as an active subject of narrative co-construction of meaning in interactive conditions.

REFERENCES

1. Aarseth E. *Cybertext: Perspectives on Ergodic Literature*. Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1997. 203 p.
2. Bakhtin M. M. *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Austin : University of Texas Press, 1981. 444 p.
3. Clark H. H. *Using Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 432 p.
4. Crystal D. *Language and the Internet*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 272 p.
5. Kirby A. *Digimodernism: How New Technologies Dismantle the Postmodern and Reconfigure Our Culture*. New York : Continuum, 2009. 292 p.
6. Kress G., van Leeuwen T. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. London : Routledge, 2020. 310 p.
7. Langacker R. W. *Foundations of Cognitive Grammar. Vol. 1: Theoretical Prerequisites*. Stanford : Stanford University Press, 1999. 528 p.
8. Pozharytska O. Videogames as a special type of multimodal communication. *Scientific achievements of modern society. Abstracts of the 5th International scientific and practical conference*. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2020. P. 826-833.
9. Pozharytska O., Morozova I., Miliutina K., Gusieva G., Lenska O. The Computer Game as an Alternative Artistic Discourse. *Theory and Practice in Language Studies*. Vol. 13, No. 2. February, 2023. P. 311-317.
10. Пожарицька О. О. Жанрова таксономія відеоігор. *Нова філологія. Збірник наукових праць*. № 81. Том II. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 66-76.

СЕКЦІЯ 4

КАРТИНИ СВІТУ В РОМАНО-ГЕРМАНСЬКИХ МОВАХ

Яна Бондаренко

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології і філософії мови
Київського національного лінгвістичного університету

СУЧАСНА АМЕРИКАНСЬКА НАЦІОНАЛЬНО-СПЕЦИФІЧНА ПОЛІТИЧНА ФРАЗЕОЛОГІЯ

Важливим аспектом лінгвокультурології і лінгвоконцептології є дослідження національних фразеологічних систем, адже завдяки образності й національному колориту фразеологічні одиниці яскраво відбивають національно-культурну специфіку певної мовної спільноти (див., напр., Ужченко 2007; Чередниченко 2009). Особливе місце серед різноманітних фразеологічних пластів займає політична фразеологія, яка в епоху мас-медіа і соціальних мереж вийшла далеко за межі вузькопрофесійного використання й політичного дискурсу. Широке використання політичної фразеології обумовлює значну прикладну цінність таких досліджень для викладачів, перекладачів і всіх поціновувачів певної мови і мовної культури.

Об'єктом цього дослідження є сучасна американська національно-специфічна політична фразеологія, матеріалом — медіадискурс і дискурс соціальних мереж. Аналіз матеріалу показав, що ядром сучасної національно-специфічної американської фразеології є фразеологічні одиниці, які позначають американські політичні реалії або пов'язані з ними. Наприклад, навколо ключової для американського політичного ландшафту опозиції Демократичної і Республіканської партій нашаровуються такі політичні фразеологізми, як *the red states* (червоні штати), *the blue states* (сині штати), *to vote blue* (голосувати за Демократичну партію), *to vote red* (голосувати за Республіканську партію), які обумовлені закріпленням червоного та синього кольорів як символів республіканців і демократів відповідно, а *swing states* (хиткі штати) позначають штати з непередбачуваними результатами виборчих перегонів. Та сама символіка стоїть за фразеологізмом *red caps* — червоними капелюхами прихильників американського президента-республіканця Дональда Трампа, а надпис *Make America Great Again* (Зробімо Америку знову великою) є прецедентним текстом як окремим типом реалій.

Класичними американськими політичними реаліями є також політичні фразеологізми *the system of checks and balances* (система стримувань і противаг), *the gun lobby* (збройове лобі), *the White House* (Білий Дім), *the Capitol Hill* (Капітолій). Проте, навіть усталена американська політична фразеологія може мати певні нюанси значення та/або використання. Наприклад, не всі

знають, що згадувана вище американська Республіканська партія називається також *The Grand Old Party (GOP)* (*Велика стара партія*).

Значне місце серед сучасної національно-специфічної американської фразеології займають також одиниці на позначення американських соціально-політичних рухів, зокрема *Me Too* (*Я теж*), *Black Lives Matter* (*Життя чорних мають значення*), *cancel culture* (*культура скасування*), політичних подій – *Capitol riots*, *Capitol storming* (*штурм Капітолія*) та соціальних феноменів – *the opioid epidemic* (*опіоїдна епідемія*), *the fentanyl crisis* (*фентанилова криза*). Окремо слід зупинитися на політичних фразеологізмах *woke culture*, *to go woke*, оскільки вони і дотепер не мають ustalених еквівалентів в українській мові і можуть перекладатися лише описово (*woke* – *пильний/уважний до расових упереджень*).

Особливо актуальним є дослідження американської політичної фразеологічної неології, оскільки такі одиниці не відразу отримують адекватний переклад на українську і можуть викликати труднощі для недостатньо обізнаних реципієнтів американського політичного й медіадискурсів. Прикладами таких одиниць є *tariff war* (*митна/тарифна війна*), *The Department of Government Efficiency (DOGE)* (*Департамент ефективності уряду США*), *Epstein Files* (*файли Епштейна*) та інші.

Варто зазначити, що аксіологічне забарвлення багатьох американських національно-специфічних політичних фразеологічних одиниць часто є нестабільним, оскільки залежить від політичної афіліації мовців і може змінюватись з часом.

У подальших дослідженнях планується розглянути трансформації сучасних американських національно-специфічних політичних фразеологізмів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови. К. : Знання. 2007. 494 с.
2. Чередниченко В. О. Інноваційна фразеологічна вербалізація в англійській мові (лінгво-когнітивний та соціолінгвістичний параметри) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04, Запоріжжя, 2005. 20 с.

Юлія Віт

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

АСОЦІАТИВНИЙ ТЕРМІН ЯК ОДИНИЦЯ НАЇВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Наївна картина світу – образ світу, що відображає інтерпретацію людиною дійсності на основі знань, уявлень та асоціацій, набутих у процесі чуттєво-емпіричного пізнання навколишнього світу, та закріплений у мові.

Вона має властивості діалектичності, консервативності, антропоцентричності, прагматичності та суб'єктивності й виконує світоглядну, гносеологічну, інтегративну та комунікативну функції, пов'язуючи один з одним людей та об'єкти світу.

Більшість лінгвістів вважають концепт основою картини світу. Концепти є тими глибинними змістовими одиницями життєвого досвіду, згідно з якими формується картина світу людини. Ціннісна сторона концепту, що полягає в усвідомленні ступеня важливості даного явища для людини та суспільства, пов'язана зі світоглядом. Образні, зорові, тактильні характеристики предметів пов'язані із образним мисленням, чуттєвим сприйняттям дійсності, а понятійна сторона, що означає мовну фіксацію концепту – з процесом набуття досвіду у процесі пізнання дійсності, тобто концепту притаманні всі основні риси наївної картини світу – її світоглядна, чуттєва та емпірична сторони.

Одиницею наївної картини світу, що виражає суть концепту, вважаються фразеологічні одиниці. Фразеологізм визначається як «словосполучення, в якому «семантична монолітність тяжіє над структурною роздільністю елементів, що його складають», причому основними універсальними ознаками фразеологізмів є «переосмислення або семантична транспозиція лексико-граматичного складу, стійкість та відтворюваність» (Власенко, 2013,10).

Таким чином, одиницями відображення наївної картини світу є лексичні одиниці загальнолітературної мови, які мають семантичну єдність і утворені шляхом перенесення значення. Відповідно, одиницями наївної картини світу, що відображаються в термінології, повинні бути лексичні одиниці спеціальної термінології, які мають семантичну єдність і утворені шляхом перенесення значення. Одним із критеріїв вибору та перенесення значення того чи іншого слова у певну сферу спеціальної термінологічної лексики є асоціації, що виникають відповідно до того чи іншого явища дійсності, що номінується загальновживаним словом. У процесі перенесення та закріплення того чи іншого слова загальновживаної лексики у спеціальній термінології, індивід керується не стільки науковими поняттями, скільки спеціальними уявленнями.

У основі семантичного переосмислення слів загальновживаної лексики лежить імпліцитна мотивація терміна. Вмотивованість є вирішальною категорією в процесі номінації того чи іншого явища, дослідження процесу номінації «розкриває асоціативні шляхи, які поєднують у свідомості іменуючого уявлення про один предмет з уявленнями про інше, внаслідок чого ці уявлення включаються як знання у змістовий зміст нового слова» (Д'яков, Кияк, Куделько). Властивість терміна «створювати певне уявлення про відповідні денотати» називають образною мотивованістю (Павлова, 2011, 39). Образно вмотивований термін викликає асоціації із загальновідомими уявленнями чи поняттями. Асоціації певного явища у медицині з предметом чи явищем навколишньої дійсності мотивують внутрішню форму терміна, пояснюють критерії перенесення значення чи термінологізації загальновживаних слів. Причому асоціації виникають у процесі практичного

освоєння дійсності, роль якого наголошував В.В. Виноградов, стверджуючи, що «все, що з'ясуванням поняття терміна, зближує лінгвістику як із різними галузями наукового знання, а й із різними сферами виробничої практики та професійної праці» (Віт, 2006, 28). Отже, у процесі чуттєво-емпіричного пізнання дійсності, з'являється термін, що означає те чи інше поняття, тобто реалізується номінативна функція терміна. Асоціації, що виникли у свідомості індивіда і покладені в основу номінації терміна, передаються іншому індивіду, який, інтерпретувавши їх відповідно до своєї картини світу, може отримати інформацію про певні властивості об'єкта, що розглядається.

Поняття «асоціативний термін» вжито у статті професора М.М. Чернявського (Чернявський, 1982). Асоціативні терміни виділяються з урахуванням особливості їх мотивованості, а саме: з урахуванням образності мотивування. «В асоціативних термінах мотивування виражається побічно, опосередковано, з допомогою різноманітних асоціацій, без прямого називання мотивуючого ознаки» (Віт, 2006, 38). До групи асоціативних термінів автори включають терміни, що засновані на метафорах та порівняннях, метафоричному вживанні імен міфологічних чи літературних персонажів (Віт, 2006, 37).

Етапність становлення асоціативного терміна наголошує, що це емпіричний процес, закріплення терміна відбувається у процесі практики. Процес становлення асоціативного починається з отримання враження про об'єкт, що виникає в процесі емоційного пізнання світу. Саме враження детермінує інтерес до відокремлення об'єкта дослідження, мотивує бажання дослідника включитися до когнітивного процесу.

Основним критерієм виділення асоціативного терміна є його семантична мотивованість, яка має образний характер і проявляється в особливостях освіти та функціонування даних термінів, та емпірична складова процесу становлення даної лексичної одиниці, що протікає під впливом чуттєвого пізнання, на підставі чого ми можемо прийняти асоціативний термін за одиницю відображення наївної картини.

Таким чином, за одиницю наївної картини світу приймається асоціативний термін, як лексична одиниця, що створена шляхом переосмислення загальноновживаної, спеціальної лексики та власних назв на основі асоціацій з певними об'єктами навколишньої дійсності, отриманих у процесі чуттєво емпіричного пізнання світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Віт Ю.В. Англомовна офтальмологічна термінологія: лінгво-когнітивний аспект : дисертація на здобуття ступеня канд. філол. наук за спеціальністю 10.02.04 – Германські мови. Одеса. 2006. 210 с.
2. Власенко Л.В., Тригуб І.П. Фразеологічні одиниці та їх класифікація. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* № 39. Том 3. Одеса, 2013. С. 10-13.

3. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: семантичні та соціо-лінгвістичні аспекти. Літературне місто. Освітній онлайн ресурс – litmisto.org.ua.

Анастасія Грушецька

викладач кафедри іноземних мов професійного спілкування
Міжнародного університету

Юлія Безносюк

викладач кафедри романо-германської філології та методики викладання
іноземних мов Міжнародного університету

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ СВОБОДИ ТА ДЕМОКРАТІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

У сучасному англомовному дискурсі цінності свободи та демократії посідають центральне місце й формують основу мовної картини світу. Вони функціонують не лише як політичні поняття, а як культурні та ідеологічні домінанти, що визначають спосіб інтерпретації соціальної реальності. Через мовні засоби ці концепти набувають конкретного змісту, оцінного забарвлення та прагматичної спрямованості, впливаючи на формування суспільної свідомості.

Концепт свободи в англомовному дискурсі вербалізується через такі лексеми, як *freedom, liberty, independence, rights, free speech, free choice*. Вони часто поєднуються з прикметниками *fundamental, universal, basic*, що підкреслює їхню невід'ємність та універсальність (Croft, Cruse, 2004). Лексичне поле свободи доповнюється дієсловами *protect, defend, guarantee*, які акцентують необхідність її збереження та захисту. Таким чином, свобода постає як базова цінність, що потребує постійної підтримки та охорони.

Концепт демократії репрезентується через слова *democracy, equality, justice, rule of law, representation, participation*. У дискурсі ці одиниці формують семантичний комплекс, пов'язаний із правами людини, громадянською активністю та принципом рівності. Демократія часто описується як система, що забезпечує можливість голосу кожному громадянину, що підсилюється використанням інклюзивних займенників *we* та *our*, які створюють ефект колективної відповідальності та єдності (Приходько, 2008).

Важливу роль у вербалізації зазначених цінностей відіграють метафоричні моделі. Свобода концептуалізується як світло або простір (*light of freedom, space for expression*), тоді як демократія осмислюється як фундамент або живий організм (*foundations of democracy, democracy survives, democracy is under threat*). Такі метафори формують уявлення про ці цінності як про щось крихке, але життєво важливе, що потребує підтримки та розвитку.

У політичному й медійному дискурсі свобода та демократія часто виконують аргументативну функцію. Звернення до них підсилює легітимність рішень, мобілізує аудиторію та формує позитивний імідж соціальних інститутів. Водночас їхня інтерпретація може змінюватися залежно від ідеологічної позиції мовця, що свідчить про багатовимірність і контекстуальну зумовленість цих концептів (Kress, Leeuwen, 2001).

Отже, вербалізація цінностей свободи та демократії в англomовному дискурсі здійснюється через комплекс лексичних, метафоричних і прагматичних засобів, які формують специфічну мовну картину світу. Аналіз показує, що ці цінності виступають не лише предметом опису, а й інструментом впливу, конструюючи соціальну реальність та відображаючи культурні й ідеологічні орієнтири англomовного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя: Прем'єр, 2008. 332 с.
2. Croft W., Cruse D. Cognitive Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 356 p.
3. Kress G., Leeuwen T. van. Multimodal discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication. London: Arnold, 2001. 142 p.

Олена Ігіна

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Валерія Бурдужа

бакалавр факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

СЕНСОРНІ ДОМІНАНТИ У ЗОБРАЖЕННІ ХУДОЖНЬОГО ХРОНОТОПУ В ОПОВІДАННІ Е. А. ПО «ПАДІННЯ ДОМУ АШЕРІВ»

Функція хронотопу в тексті є синтезуючою, він поєднує особистий досвід автора, світоглядну позицію персонажів та уявлення читача про зображуваний світ. Хронотоп стає не лише фоном для розгортання подій, а й способом організації внутрішнього змісту твору.

«Просторово-часова структура тексту виступає провідником між внутрішнім світом персонажа та зовнішнім контекстом подій. Завдяки цьому хронотоп не лише формує наратив, а й поглиблює емоційно-сміслову тканину літературного твору» (Садовенко, 2022, 146-149).

В оповіданні Е. А. По «Падіння дому Ашерів» простір художнього хронотопу зображений через різноманітні сенсорні домінанти, серед яких провідну роль відіграють зорові, слухові, одоративні, тактильні та густативні

відчуття. Ці сенсоризми створюють у читача відчуття присутності, нагнітають атмосферу тривоги та підкреслюють психічний стан героїв.

Зорові сенсоризми відіграють визначальну роль у створенні готично-трагічної атмосфери. Уже на початку тексту автор акцентує на впливі зорових образів на емоційний стан оповідача: «with the first glimpse of the building, a sense of insufferable gloom pervaded my spirit» (Poe E.A., 2010). Описи простору навколо дому формують зловісний пейзаж: «the bleak walls—upon the vacant eye-like windows—upon a few rank sedges—and upon a few white trunks of decayed trees» (Ibid). Відображення будинку у воді створює відчуття містичної нереальності: «the remodelled and inverted images...» (Ibid.).

Інтер'єри дому Ашерів також насичені зоровими сенсоризмами, що підкреслюють моральний і фізичний занепад мешканців: «While the objects around me—while the carvings of the ceilings, the sombre tapestries of the walls, the ebony blackness of the floors, and the phantasmagoric armorial trophies which rattled as I strode» (Ibid). Особливої уваги заслуговує портрет Родерика Ашера: «A cadaverousness of complexion; an eye large, liquid, and luminous beyond comparison; lips somewhat thin and very pallid» (Ibid). Автор акцентує на деталях зовнішності героя, створюючи зорове відчуття його хворобливої натури. Навіть малі елементи мистецьких творів посилюють ефект візуальної напруги: «A small picture presented the interior of an immensely long and rectangular vault or tunnel, with low walls, smooth, white, and without interruption or device» (Ibid). Зорові сенсоризми підкреслюють інтеграцію зовнішнього і внутрішнього світу: «The radiance was that of the full, setting, and blood-red moon which now shone vividly through that once barely-discernible fissure» (Ibid). Видимі зміни в архітектурі та світлі стають символом катастрофи і фінальної деградації дому.

Слухові сенсоризми відіграють фундаментальну роль у формуванні художнього хронотопу. Уже на початку тексту підкреслюється беззвучність навколишнього середовища: «During the whole of a dull, dark, and soundless day in the autumn of the year...» (Ibid). Відсутність звукового фону стає символом пригніченості і психологічної ізоляції. Музика Родерика стає показником його психічного стану: «I listened, as if in a dream, to the wild improvisations of his speaking guitar» (Ibid). По відтворює також фізіологічні реакції на звук: «suffered much from a morbid acuteness of the senses; ... there were but peculiar sounds, and these from stringed instruments, which did not inspire him with horror» (Ibid).

Особливу увагу приділено співвідношенню уявного і реального звуку: «...a low and apparently distant, but harsh, protracted, and most unusual screaming or grating sound—the exact counterpart of what my fancy had already conjured up for the dragon's unnatural shriek...» (Ibid). Кульмінаційні слухові сенсоризми набувають апогею у сцені виходу Мейдлін із гробниці: «We have put her living in the tomb! ...I heard her first feeble movements in the hollow coffin... the grating of the iron hinges of her prison, and her struggles within the coppered archway of

the vault!» (Ibid). Звуки виступають засобом емоційного і символічного навантаження, відтворюючи страх смерті та морального краху родини.

Одоративні сенсоризми виступають активним компонентом емоційного та психологічного впливу. Оповідач відчуває «an atmosphere peculiar to themselves and their immediate vicinity—a pestilent and mystic vapor, dull, sluggish, faintly discernible, and leaden-hued» (Ibid). Запахи пов'язані із символікою гниття та застою, що відображає мотив занепаду роду Ашерів. Вони стають невидимою, але відчутною силою, що формує сприйняття і впливає на стан свідомості героя.

Тактильні сенсоризми відіграють значну роль у конструюванні художнього хронотопу. Опис осіннього дня підкреслює фізичне відчуття пригніченості: «There was an iciness, a sinking, a sickening of the heart—an unredeemed dreariness of thought» (Ibid). Перебування у приміщеннях супроводжується моторошним відчуттям: «an irrepressible tremor gradually pervaded my frame» (Ibid). Пориви вітру і холодне повітря стають тілесним імпульсом: «the impetuous fury of the entering gust nearly lifted us from our feet» (Ibid). Слухові та дотикові відчуття поєднуються у сценах із тілом Мадлен, створюючи тілесно відчутну присутність страху.

Густативні сенсоризми пов'язані із надзвичайною чутливістю Родеріка Ашера, який відчуває «the most insipid food was alone endurable» (Ibid). Ця деталь підкреслює стан гнітючої уразливості та нервового напруження. Смак, обмежений до несмачної їжі, виступає показником готичного простору, у якому кожне сприйняття підпорядковане тривозі та передчуттю катастрофи.

Таким чином, сенсорні домінанти в оповіданні «Падіння дому Ашерів» формують цілісний художній хронотоп, у якому простір і час сприймаються через загострене чуттєве переживання. Зорові, слухові, одоративні, тактильні та густативні сенсоризми інтегрують архітектурні, природні та психологічні елементи в єдину готичну атмосферу в оповіданні Е. А. По «Падіння дому Ашерів».

ЛІТЕРАТУРА

1. Садовенко С. М. Хронотоп як концепт сучасної культурології. Multidisciplinary academic research, innovation and results : Proceeding of the XIII International Scientific and Practical Conference. Prague, Czech Republic. 2022. С. 146-149. URL: <https://surl.li/irwaxa>.
2. Poe Edgar Allan. The Fall of the House of Usher. Gutenberg. URL: <https://www.gutenberg.org/files/932/932-h/932-h.htm>.

Олена Ігіна

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Тетяна Тарабара

магістр 1 р.н. факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

ФУНКЦІЇ КОЛЬОРАТИВІВ У СТВОРЕННІ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ КАРТИНИ СВІТУ У ПОЕЗІЇ БЕРНАДЕТТ МАЙЄР

Колір існує лише в людській свідомості, саме органи чуття та механізми сприйняття роблять колір реальним феноменом. У житті людини колір постає як фундаментально складне явище (Eckstut & Eckstut, 2020, 10). З точки зору мовної одиниці, колірна лексика активно досліджується когнітивною, етно-, психолінгвістикою, лінгвокультурологією, семантикою та ономазіологією, а також стилістикою, оскільки кольороназви відбивають як особливості мовної картини світу, так і індивідуально-авторські способи смислотворення.

Попри значний обсяг досліджень, чимало питань, пов'язаних із колірною лексикою, досі залишаються дискусійними. Зокрема, не існує усталеного терміна на позначення назв кольору: у наукових працях уживають «кольороназва», «кольоропозначення», «кольоратив», «кольоронім», «кольористична лексика» тощо. У цьому дослідженні послугувуватимемося терміном «кольоратив». Кольоративи вже активно досліджували як українські, так і світові науковці: Топчій Л. М., Іншакова А. Є., Семашко Т. Ф., Вежбицька А., Кей П. та ін. Використання кольоративів у літературі прикметне тим, що часто тонко доповнює стилістичний репозитарій письменника, створюючи багатовимірні образи. Використання кольоративів у літературі досліджували Скард З., Батчелор Д., Макклendon В. Е., Браун Т., Ласкі Д., Шуст Л. М., Савчук Г. О., Дзівак О. М., Бабій І. М.

Бернадетт Майєр — видатна представниця Нью-йоркської школи поетів другого покоління. Реальність, описана нею, дуже деталізована, адже прикметним для творчості поетки є увага до предметів буденності, до повсякдення і його плину. Паула Куррас-Прада наголошує на своєрідному поетичному внеску Бернадетт Майєр, чия робота з поезією та об'єктами, часто через фотографічний матеріал, зображає активного жіночого суб'єкта спостереження та так само активний поетичний об'єкт. Літературним кредом Майєр науковиця вважає: все можна написати, і майже все може бути літературним текстом (Currás-Prada, 2022).

У своїй поезії Бернадетт Майєр постійно звертається до опису побуту і предметів, які є частиною цього побуту. При цьому кольоративи поетка використовує не дуже часто, проте щоразу це додає її тексту яскравості і акцентуальності. Наприклад, у збірці «The Golden Book Of Words» вона неодноразово згадує різні елементи одягу. Розглянемо роль кольоративів у таких прикладах. У поезії «The Olympics» нараховуємо аж 13 кольоративів (Mayer, 1978, 13). Більша частина з них описує предмети одягу: «only noticed my socks were red white & blue», «my scarlet union suit», «my blue dungarees», «your mother's red shoes». Завдяки кольоративам Бернадетт Майєр створює в уяві читача деталізований художній простір. Інші предмети, що згадуються у цьому вірші, також мають свій кольоратив: «red campari», «the car is red», «new red blanket & this poem written in red», «bright red cans», «permanent red ink». Отже, домінуючим кольоративом у цьому поетичному тексті постає червоний

колір, він згадується найчастіше. Контрастним є використання цього кольору в межах образної системи всього вірша, а також його поєднання із зимовим пейзажем: «Did you ever wait so long in a season before/For winter to change? The ice only melts & freezes again.» При цьому в рядках, що стосуються пейзажних описів кольори майже ніяк не згадуються, атмосфера холоду будується за рахунок згадок опосередкованих деталей погоди чи побуту, пов'язаному з цією погодою: «That & getting into bed at night, trusting, even if there's a heavy wind/blowing, that the power lines wont go down until morning if our/bodies are touching» (курсив наш).

Червоний колір ніби виступає символом свята до Дня Святого Валентина і протиставляється холоду зими, сприяючи антитезі: зима — день Святого Валентина, а ширше не просто день Святого Валентина, а сама любов: «So winter goes away on valentine's day». Фінальний рядок поезії: «we have all the time in the seasons, protected by all the red love things» (курсив наш) кульмінує цю ідею. Червоний колір, згаданий більш, ніж десять разів до цього, створює семантичний ланцюжок, кінцева асоціація якого – кохання і його рятівна сила. Примітно, що кольоратив «червоний», що репрезентує кохання з'являється і в вірші «I IMAGINE THINGS»: «as quickly as the fire becomes the vivid red you cannot see/but only see in those bright tones that could be any other color, I love you/ then in bright red, a color become out of necessity a denial, my sheer/impatience with the past has made me the genius of the tight palms, in the/future I must open them and bring out the shared color that hits me when I/dare to simplify and be brief in the heart that now, is looking at time, and/stumbles horribly, you are looking too, we speak these words aloud, in the/words that my mouth can form independently, I needlessly love you.» (Mayer, 1978, 67). При цьому образний ряд тут інший і кохання постає радше не рятівною, а грізною, нависаючою силою, можливо навіть небажаною («I needlessly love you», курсив наш). Такий ефект досягається через супутні образи – епітет vivid, мотив вогню, а також через інтонацію нетерпимості й заперечення, що характеризує ліричного героя.

Отже, можна дійти висновку, що домінантою ідіостилю Бернадетт Майєр є послідовне використання кольоративів. Їхній символізм, хоча подекуди й спирається на загальноприйнятий культурний код, завжди передбачає індивідуальне, нове прочитання та додаткове семантичне навантаження. Поетичний світ Бернадетт Майєр деталізується не лише через уважність авторки до предметного світу й побутових деталей, а й завдяки активному використанню кольорових означень, що робить художню картину більш насиченою, контрастною та виразною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Eckstut, Arielle, Joann Eckstut. What Is Color? New York: Abrams, 2020. 144 p.
2. Mayer, Bernadette. The Golden Book of Words. New Directions, 1978. 80 p.

3. Currás-Prada, Paula. “‘Objects Can Be Unintentionally Beautiful’: Feminist Ekphrasis and Object-Orientation in the Poetry of Mary Jo Bang and Bernadette Mayer.” *Atlantis*. Vol. 44. No. 1, 2022. P. 92–112.

Олена Калінюк

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету ім. І.І Мечникова

ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ПОРТРЕТНОГО ОПИСУ ГОЛОВНОГО ПЕРСОНАЖА У РОМАНІ ЯНА ФЛЕМІНГА “CASINO ROYALE” ТА ЙОГО КІНОСЦЕНАРІЇ

Однією з найбільш характерних складових композиційно-мовленнєвої форми «опис» є портрет. Дослідження портретних описів у художніх творах становить вагоме значення для лінгвістики та літературознавства, адже проблема створення художнього образу може бути названа основною у літературній творчості.

Окрім художніх текстів, портретні описи зустрічаються також у текстах кіносценаріїв, де вони мають свої специфічні особливості. Значимість будь-якого опису зовнішності в кінодраматургічному тексті дуже велика, як і в оповідальному творі, де через портретний опис зовнішнього вигляду лежить шлях до розкриття внутрішнього портрета персонажа (Нікоряк 2015, 5). Ця думка для кіносценариста стає чи не головним правилом для роботи над текстом кіносценарія: в описі редукується все те, що може редукуватися, якщо воно не працює на «внутрішній портрет персонажа», його внутрішню характеристику.

У ході дослідження було відібрано мовний матеріал, у якому представлений опис головного героя роману Я. Флемінга “Casino Royale”. Виокремлені мовні маркери були систематизовані та на їх основі проведений кількісний аналіз, який дозволяє виділити основні мовні засоби, що використовуються у цьому творі для створення портрету головного героя.

Як показав кількісний аналіз, найбільш представлена група іменників, які є основним мовним засобом творення портрету головного героя роману “Casino Royale” (33% від загальної кількості досліджених мовних засобів). До цієї лексики, зокрема, входять переважно абстрактні поняття (наприклад, *knowledge, fault, wit, fear, greed* тощо), а також слова-антропоніми, тобто найменування людини за різними ознаками – професійною діяльністю, національністю, іншими аспектами, наприклад: *Englishman, secret agent, gambler, actor, spectator* тощо. Такі лексичні засоби є важливими при створенні загального портрету головного героя.

Другим за частотністю мовним засобом, що використовується для створення портрету головного героя, виступають прикметники (19%). На стилістичному рівні вони часто є оцінно-емотивними, експресивними засобами, а також можуть використовуватися як епітети. Дієслова становлять 17% від загального числа мовних маркерів портрету головного героя. При

цьому переважна їх кількість належить до категорії дієслів на позначення ментальних та мисленнєвих процесів, тобто позначає інтелектуальну діяльність головного героя.

Власні назви також становлять 17% й переважно використовуються як художня деталь – до їх числа входять етнографічні та культурні реалії, імена історичних осіб тощо. Найменш представлені у дослідженому корпусі лексики прислівники (6%) та числівники і сталі вирази (по 4%).

Відтак, за кількісними характеристиками найбільш продуктивними лексико-стилістичними засобами творення портрету головного героя у досліджуваному художньому творі є іменники (абстрактні іменники та антропоніми), прикметники та дієслова на позначення ментальної діяльності персонажа.

Кількісне співвідношення використання лінгвостилістичних засобів створення портретного опису Джеймса Бонда у кіносценарії до фільму “Casino Royale” показує, що у кіносценарії використовуються іменники, прикметники, дієслова, сталі вирази, а також термінологія, яка дозволяє створити портрет головного героя.

Відповідно до кількісного дослідження, і в книзі, і в кіносценарії найбільш представленою групою лексики на позначення портретного опису Джеймса Бонда є іменник. У кіносценарії кількість іменників як лексики, що використовується на позначення портрету головного героя становить 40%. Прикметники у кіносценарії становлять 24% від загального числа лексики, яка описує персонажа. Так само, як і у книзі, ця група лексики друга за частотністю у описі персонажа.

У кіносценарії 14% від загального числа лексики становить термінологія (переважно це термінологія гри в покер). Дієслова становлять 12% у кіносценарії, тоді як у книзі ця група лексики представлена більшою кількістю прикладів. Сталі вирази становлять 10% лінгвостилістичних засобів на позначення головного героя та є найменш представленою групою засобів.

Відповідно, і в кіносценарії, і в книзі використовуються іменники, дієслова, прикметники як засоби опису портрету головного героя. При цьому в кіносценарії корпус такої лексики більш обмежений – зокрема, не виявлено таких груп, як числівники, прислівники, власні назви. Натомість, у кіносценарії більш вагому роль (а саме, роль художньої деталі) відіграють терміни, переважно – термінологія зі сфери гри у покер.

Кіносценарій, з огляду на специфіку кіно як мистецького жанру, більш обмежений у виборі мовних засобів опису героя, аніж літературний твір. Тут більш вагому роль відіграє аудіо-візуальний ряд, міміка та жести, мовлення персонажа. Відтак, можна стверджувати, що у художній літературі мовні засоби відіграють важливу роль у описах персонажів. Здебільшого це емотивна, оцінна лексика, часто використовуються пейоративи. У кіносценарії мовні засоби бідніші, оскільки відсутня мова автора, натомість на перший план у створенні портретного опису виходять діалоги героїв. Компенсують таку обмеженість мовних описів аудіо-візуальні засоби, як основний засіб, який

використовується у кінофільмах. При цьому, мовні засоби у кіносценарії є більш влучними, лаконічними, при цьому виразними, адже через короткі діалоги персонажів сценаристам необхідно створити та повноцінно передати характер, основні риси та мотивацію персонажа.

У цьому полягає відмінність художнього тексту та кіносценарію та їх потенціалу у створення портретних описів героя. Важливу роль відіграє художня деталь, яка у книзі описується лише мовними засобами, а у кінофільмі вона також відтворюється через відеоряд, візуальні образи персонажа.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко Л.Г., Казарін Ю.В. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: підручник, практикум. М.: Флінта: Наука, 2005. 496 с.
2. Бережна М.В. Відтворення мовленнєвої характеристики персонажів (на матеріалі англomовних художніх текстів та їх перекладів українською мовою). *Science and Education a New Dimension. Philology*. V. (34). Issue: 124, 2017. P. 11–15.
3. Мицько В. Портрет: кіносценарій. Кіносценарії: Коронація слова / відп. ред., передмова: В. Войтенко. К.: KINO-КОЛО, 2006. С. 245-284.
4. Нікоряк Н. Архітектонічна специфіка кіносценарної форми. *Науковий вісник Чернівецького національного університету. Слов'янська філологія*. 2015. Вип. 752. С. 3-11.
5. Casino Royale: screenplay by Neal Purvis & Robert Wade. URL: <http://dailyscript.com/scripts/Casino-Royale.pdf>
6. Fleming I. Casino Royale. Alex White & the online Distributed Proofreaders Canada team, 2021. 119 p.

Олена Калінюк

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Вікторія Вrabій

студентка IV курсу факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РІЗНОВИДУ КОМПОЗИЦІЙНО-МОВЛЕННЄВОЇ ФОРМИ «ОПИС» ПЕЙЗАЖУ У РОМАНІ ДЖЕЙМСА ФЕНІМОРА КУПЕРА "THE DEERSLAYER"

Опис у художньому тексті є однією з ключових композиційно-мовленнєвих форм, що забезпечує структурну єдність і відтворює просторові, зорові та психологічні параметри зображуваного світу. У лінгвостилістиці опис трактується як специфічна мовна структура, що поєднує інформативну, естетичну та емоційну функції. На відміну від розповіді, яка передає розвиток

подій у часі, опис зупиняє рух оповіді й зосереджує увагу читача на статичних ознаках предметів, середовища та персонажів. Саме ця здатність «матеріалізувати» художній простір надає описові особливого значення у формуванні естетичної тканини літературного твору.

Пейзаж є одним із ключових різновидів композиційно-мовленнєвої форми «опис», що виконує у художньому тексті композиційну, емоційну та філософську функції. Він встановлює ритм оповіді й утворює зв'язок між зовнішнім світом і внутрішнім станом людини. Залежно від художнього завдання пейзаж може бути описовим, психологічним або символічним: описовий створює візуальне тло подій, психологічний відтворює емоційні стани, а символічний перетворює природні деталі на знаки моральних і філософських цінностей. Піхтовнікова Л. С. розглядає пейзаж як структурний елемент композиційної цілісності художнього тексту, зазначаючи, що описові конструкції вплітаються в ритм і смислову організацію твору, активізують увагу читача й задають темпо-ритмічний баланс між динамікою оповіді та її зоровим наповненням (Піхтовнікова, 2015, 48). Бацевич Ф. С. уточнює, що пейзаж «моделює художній простір твору, визначає його світоглядну перспективу та ритмічну організацію» (Бацевич, 2004, 176), завдяки чому він часто стає композиційною рамкою тексту: відкриває, завершує або підсилює ключові епізоди.

Теоретичне осмислення природи пейзажного опису здійснювалось у межах кількох наукових підходів. Ліч Дж. підкреслював, що пейзаж у тексті – це «поверхня висловлювання, де відбивається позиція автора і погляд на світ», а його функціональність полягає в поєднанні зорового й етичного, адже пейзаж випромінює моральну енергію тексту (Leech, 1983, 100). Через пейзаж відбувається інтерпретація дійсності, а не її механічне копіювання. Р. Веллек і О. Воррен трактували пейзажний опис як структурну одиницю тексту, що виконує функцію «наративної паузи», уможливорюючи зосередження читача на візуальному й емоційному аспектах оповіді (Wellek, Warren, 1956, 88). Д. Лодж охарактеризував пейзажний опис як «ритмічне уповільнення» оповіді, під час якого художня мова набуває особливої естетичної виразності (Lodge, 1992, 45). Завдяки цьому пейзаж стає медіатором між людиною та світом, виражаючи ідею їх єдності або конфлікту.

У романі Джеймса Фенімора Купера *"The Deerslayer"* композиційно-мовленнєва форма «опис» реалізується через три взаємопов'язані різновиди: портрет, пейзаж та інтер'єр. У ході кількісного аналізу виявлено 1273 одиниці стилістичних засобів, серед яких домінують епітети (37,5 %), метафори (33,2 %) та порівняння (29,3 %). Це відповідає поетиці американського романтизму, де образна деталь є не декорацією, а засобом відтворення морально-філософського бачення світу. Особливу роль у художній системі роману відіграє пейзажний опис, через який автор формує ідею гармонії людини й природи, протиставляючи її соціальній замкненості цивілізованого світу.

Пейзаж у романі не є декоративним тлом, а виступає повноцінним структурним елементом, що формує ідейний зміст твору і виконує роль

морального хронотопу. Виокремлено три типи простору: відкритий (озеро, небо, узлісся), закритий (густий ліс, хатина, човен) і перехідний (берег, межа між водою і лісом). Кожен тип реалізується через систему семантичних опозицій: колір, освітлення, акустика, просторова перспектива та символіка.

Відкритий простір пов'язаний із символами духовної свободи й моральної чистоти. Наочним прикладом є опис озера: "*A broad sheet of water, so placid and limpid that it resembled a bed of the pure mountain atmosphere, compressed into a setting of hills and woods*" (Cooper, 1998, 13). Епітети *placid*, *limpid*, *pure* позначають прозорість не лише фізичного, а й морального середовища. Порівняння *resembled a bed of the pure mountain atmosphere* переводить опис із предметного плану в образний і символічний, перетворюючи озеро на медіатор між земним і небесним.

Закриті простори формуються через лексику тіні й обмеження: "*one issued immediately into the high and gloomy vaults of the forest*" (Cooper, 1998, 68). Метафора *gloomy vaults* переносить архітектурний образ склепіння на ліс, створюючи відчуття замкненості й духовного тиску. Як підкреслює Дж. Ліч, у художньому тексті кожна деталь несе прагматичне навантаження: темрява тут є не нейтральним природним явищем, а знаком морального випробування (Leech, 1983, 100).

Перехідний простір позначає момент морального вибору: "*Between the woods and the lake he paused, listening to the silence*" (Cooper, 1998). Семантичний парадокс *listening to the silence* підкреслює момент внутрішнього зосередження: зовнішня тиша стає формою духовного слухання. Р. Веллек і О. Воррен зазначали, що в романтичній прозі пейзаж функціонує як дзеркало моральної свідомості героя (Wellek, Warren, 1956, 92).

Функціональний аналіз пейзажу виявив п'ять основних функцій: емоційну (формування тональності оповіді), психологічну (відображення внутрішнього стану героя), символічну (кодування морального змісту), композиційну (структурування сюжетних переходів) та хронотопну (маркування духовного розвитку персонажа). Зміна типу простору безпосередньо корелює з моральною еволюцією Deerslayer'a: відкриті ландшафти стабілізують його позицію, закриті випробовують її, а перехідні фіксують момент вибору. Пейзаж у романі постає як «етичний текст», підпорядкований головній ідеї твору – утвердженню гармонії між природою й людською совістю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Піхтовнікова Л. С. Синергетика композиції мовленнєвого твору. Харків: ХНУ, 2015. 312 с.
2. Leech G. N. Principles of Pragmatics. London: Longman, 1983. 250 p.
3. Lodge D. The Art of Fiction. London: Penguin, 1992. 256 p.
4. Wellek R., Warren A. Theory of Literature. New York: Harcourt, Brace and Company, 1956. 403 p.

5. Cooper James Fenimore. The Deerslayer. Complete in one volume. New York: Charles Scribner's Sons, 1998. 274 p.

Олена Калінюк

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету ім. І.І Мечникова

Анастасія Гуськова

студентка IV курсу факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ВПЛИВ НАРАТИВНОЇ СТРУКТУРИ (ЗМІНА ТОЧКИ ЗОРУ) НА СПРИЙНЯТТЯ ПОРТРЕТУ В РОМАНІ ГІЛЛІАН ФЛІНН "GONE GIRL"

Портретна характеристика в будь-якому художньому творі постає як багатофункціональна літературна категорія, що виходить за межі простого опису зовнішності персонажа. Вона охоплює зображення фізичних рис, міміки, жестів, манери поведінки та мовлення, формуючи цілісний і візуально виразний образ героя. У сучасному літературознавстві портрет трактується як структурно значущий компонент тексту, який впливає на інтерпретацію персонажа та спрямовує читацьке сприйняття. Тобто, портретна характеристика є не лише описовим прийомом, а важливим засобом художнього моделювання особистості.

Типологія портретної характеристики передбачає виокремлення зовнішнього, психологічного, соціального та мовного різновидів. Зовнішній портрет фіксує фізичні ознаки персонажа та може мати як статичний, так і динамічний характер, відображаючи зміни героя в розвитку сюжету (Калінюк, 1999). Психологічний аспект реалізується через опис емоційних станів, внутрішніх переживань, міміки й жестів, тоді як мовна характеристика підкреслює індивідуальні риси героя через особливості його мовлення. Сукупність цих компонентів забезпечує багатовимірність і глибину художнього образу.

Функціональний потенціал портрета виявляється у його здатності індивідуалізувати персонажа, розкривати його внутрішній світ та репрезентувати соціальну приналежність. Окрім первинної ідентифікаційної функції, портрет може розкриватися і через зовнішність персонажа (характерологічна функція). При цьому можливі різні варіанти співвідношення між зовнішнім та внутрішнім: зовнішність може відповідати характеру (принцип відповідності), може йому суперечити (принцип контрасту), або може бути нейтральною, залишаючи простір для розвитку характеру в ході оповіді (Кухаренко, 2004).

Наративна структура роману "Gone Girl" є ключовим елементом, що впливає на сприйняття портретів персонажів. Використання dual perspective –

почергова оповідь від імені Ніка і Емі – створює складну систему взаємодіючих і суперечливих портретів, що змушує читача постійно переоцінювати своє розуміння героїв.

Перша частина роману презентує дві паралельні оповіді: Ніка в теперішньому часі (після зникнення Емі) і Емі через її щоденникові записи (що охоплюють історію їхніх стосунків). Ця структура створює initially два різних портрети Ніка: той, який він створює сам, і той, який створює Емі в щоденнику.

Портрет Ніка в його власній оповіді є відносно симпатичним. Він постає як “confused and overwhelmed” (Flynn, 2012, 93). Чоловік, який опинився в жахливій ситуації. Його самокритичність, відвертість щодо своїх недоліків (зрада, брак амбіцій) роблять його *relatable, human*. Читач схильний довіряти його версії подій.

Портрет Ніка в щоденнику Емі є значно менш привабливим. Там він описується як людина, що поступово змінюється: від “charming, loving boyfriend” (Flynn, 2012, 110) до “distant, possibly abusive husband” (Flynn, 2012, 347). Емі фіксує його байдужість, грубість, ознаки можливої агресії. Цей портрет створює зрозумілий мотив для неї покинути його або навіть боятися його.

Портрет Емі в першій частині формується з кількох джерел: спогадів Ніка, її щоденника, свідчень інших персонажів. Ці джерела створюють образ гарної, кмітливої, але водночас й “slightly neurotic” (Flynn, 2012, 88) жінки, яка любила свого чоловіка, але страждала в шлюбі. Цей портрет викликає симпатію.

Драматичний поворот у середині роману – розкриття того, що щоденник є фальшивкою, а Емі жива і організувала своє зникнення – кардинально змінює сприйняття всіх попередніх портретних характеристик. Коли починається оповідь від імені справжньої Емі (не з щоденника), портрет її радикально трансформується. Замість “vulnerable, loving wife” (Flynn, 2012, 201) з'являється “brilliant, calculating, ruthless psychopath” (Flynn, 2012, 393). Ця зміна настільки різка, що читач відчуває дисонанс – важко поєднати ці два образи однієї людини.

Зміна точки зору дозволяє побачити, як кожен персонаж сприймає і описує іншого. Взаємні портрети є упередженими, *partial and motivated*. Нік описує Емі крізь призму своїх страхів, провини, злості. Емі описує Ніка крізь призму своїх маніпулятивних цілей, презирства, контролю.

Варто відзначити, що наративна структура змушує читача переживати те саме, що і Нік: спочатку бачити Емі такою, якою вона хоче, щоб її бачили, а потім виявити її справжню природу. Цей *narrative experience* створює особливий ефект – читач відчуває зраду, шок, що посилює емоційний вплив роману.

Unreliable narrator technique працює на двох рівнях (Nünning, 2005). Спочатку здається, що ненадійним наратором є Нік – його версія подій підозріла, він приховує інформацію (зраду). Але потім виявляється, що

справжнім ненадійним наратором є Емі – вона свідомо створює false narrative в щоденнику.

Чергування точок зору створює ефект dramatic irony. Читач іноді знає більше, ніж окремі персонажі. Наприклад, коли Нік описує свої дії, читач, який вже прочитав плани Емі, розуміє, як ці дії будуть інтерпретовані згідно з її сценарієм. Це створює напругу і посилює залученість читача у історію.

Наративна структура також впливає на temporal perception портретів. Портрет у минулому часі (в щоденнику Емі) контрастує з портретом у теперішньому (оповідь Ніка). Ця темпоральна різниця підкреслює тему зміни, transformation, або, як виявляється, simulated transformation (Nünning, 2005).

Використання першої особи в обох наративах створює intimacy, але водночас і limitation. Читач має доступ до внутрішнього світу кожного персонажа, але цей доступ mediated through їхню власну перспективу, яка може бути викривленою і упередженою. Наративна структура дозволяє показати “gap between self-perception і perception by others” (Booth, 1983, 259). Як Нік, так і Емі мають певне уявлення про себе, яке може не співпадати з тим, як їх бачать інші. Ці “gaps” розкривають психологічні характеристики персонажів.

Зміна точки зору також впливає на sympathy allocation. У першій частині симпатія, співчуття розподіляється приблизно порівну або навіть більше на користь Емі (як можливої жертви). У другій частині ця симпатія різко зміщується на користь Ніка. У третій частині симпатія стає ambivalent – обидва персонажі виявляються “morally compromised”. Наративна структура підкреслює тему constructed identity. Кожен персонаж створює наративи про себе і про іншого. Ці наративи є “forms of self-fashioning, ways of making sense of experience” (Booth, 1983, 258) але водночас і способами маніпуляції і контролю.

Фінальна частина роману, де обидва персонажі знають правду один про одного, але змушені співіснувати, створює ситуацію mutual transparency і водночас mutual performance. Портрети в цій частині можна охарактеризувати як цинічні, смиренні, токсично взаємозалежні. Таким чином, наративна структура роману “Gone Girl” з її змінами точки зору кардинально впливає на сприйняття портретів персонажів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калінюк О. О. Композиційно-мовленнєва форма «опис» в науково-фантастичному тексті. Одеса, 1999. 16 с.
2. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Вінниця: Нова книга, 2004. 272 с.
3. Booth W. C. The Rhetoric of Fiction. Chicago: University of Chicago Press, 1983. 552 p.
4. Nünning A. Reconceptualizing Unreliable Narration: Synthesizing Cognitive and Rhetorical Approaches. *Narrative Unreliability in the Twentieth-Century First-Person Novel* / Ed. by E. D’hoker, G. Martens. Berlin: De Gruyter, 2005. P. 89–103.
5. Flynn G. *Gone Girl*. New York: Crown Publishing Group, 2012. 422 p.

Марина Кашуба

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СЛЕНГУ В АНГЛОМОВНИХ ПІСНЯХ СТИЛЮ ХІП-ХОП

Молодіжний сленг – це окремий пласт національної мови, який відображає певною мірою рівень культури, освіченості, розвитку суспільства. У наш час він контрольований мас-культурою, під вплив якої потрапляють різні категорії молоді (Dalzell, 2007).

Сленг, який активно використовує сучасна молодь – свого роду протест проти навикишньої дійсності, проти типізації та стандартизації. Головною рисою молодіжного сленгу є постійна емоційність, експресивність, оцінювання та образність мови. Разом із мовою розвивається та постійно оновлюється молодіжний жаргон (Вілюман, 2005; Голубовська, 2015).

Загальний сленг являє собою широко поширеними в розмовній мові образними словами та словосполученнями емоційно-оцінного забарвлення, що претендують на новизну та оригінальність. У цих своїх якостях вони й виступають синонімами слів та словосполучень літературної мови. Спеціальний сленг включає слова і словосполучення того чи іншого класового або професійного жаргону. *Мета* цієї роботи полягає в аналізі особливостей сленгу у піснях хіп-хоп жанру.

Після суцільної виборки лексичних одиниць з проаналізованих 100 пісень хіп-хоп та реп жанрів, ми виділили 10 основних груп, відносно їх описових функцій:

1. Лексичні одиниці, що пов'язані з поліцією, зброєю, насильством: Tommy – пістолет-кулемет Томпсона; **Don** – бос, голова банди; **to drill, to kiss** – вбити когось.
2. Лексика, що позначає грошові найменування, наркотики та спиртні напої: **cheddar** або **cheese**, **Dead Presidents**, **big knot** – гроші; **gaz, rack, zaza** – наркотики.
3. Лексичні одиниці, що описують одяг та зовнішній вигляд: **whitete** – біла майка; **jhericurls** – форма зачіски; **bling-bling** – золотий ланцюг, дорогоцінна дрібничка.
4. Лексичні одиниці, описуючі дозвілля: **vibe, jam, pallay** – вечірка/влаштовувати вечірку; **battle** – форма суперництва.
5. Лексичні одиниці, що описують міста або будівлі: **hood** – сусідство, район; **Medina** – це нове ім'я для назви Брукліна.
6. Лексичні одиниці, що характеризують людину: **dripping** – багата, красива, розкішна людина, яка чудово виглядає; **homie** – це родичі та “свій” серед друзів, подруг; **buster** – хейтер, зрадник, погана людина, яка говорить про репера неприємні речі; **dime, dime piece, wett** –

приваблива жінка; **opp** – ворог; **rat** – стукач; **sucka** – дурень; **vamp** – людина, яка не спить усю ніч.

7. Лексичні одиниці, що позначають професії: po-po, jakes, pigs, 12 – поліцейський, коп; MC – ведучий; Feds – агенти ФБР (Федерального Бюро Розслідувань); rapper – той, хто займається читанням репу; DJ – діджей; turntablist – той, хто грає на вінілі.
8. Під сленг іноді також підводять випадкові словотворення, що виникли в результаті літературних асоціацій та значення яких обумовлено їх смисловими зв'язками з вихідним поняттям: diss – нешанобливість (від disrespect).
9. Контекстуальні значення слів, що виникають внаслідок застосування окремих стилістичних прийомів: social evil – проституція; **mo money, mo' problems** – наслідки успіху; чим більше грошей ви отримаєте, тим більше проблем у вас.
10. Аббревіатури: Biz – business; 313 – Детройт; 411 – інформація; lil' – маленький; **CPDK** (Chicago police department killer) – назва ганстерів, що вбивають поліцейських.

За результатами аналізу можна зробити висновок, що сленг виконує функцію кодування сенсу та функцію встановлення контакту. Використання ненормативної лексики реп-виконавцями є важливим та актуальним аспектом хіп-хоп музики. Саме ця лексика робить хіп-хоп несхожим на інші музичні жанри. Репери використовують її для емоційності та для висвітлення проблем суспільства, про які йдеться у піснях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вілюман В.Г. Про способи утворення слів сленгу в сучасній англійській мові. ЛНУ. Львів. 2005. 240 с.
2. Голубовська І.О. Мова соціальних мереж як новітній лінгвістичний феномен. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ. 2015. Вип. 55, ч. 2., 328 с.
3. Денисюк, Л.В., Данілова Н.Р. Англійський молодіжний сленг як засіб самовираження та відображення світогляду тінейджерів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Вип. 2. Житомир, 2014. С. 205-208.
4. Dalzell T. The Concise New Partridge Dictionary of Slang and Unconventional Language. London / Ed. by The Taylor & Francis e-Library. 2007. 740 p.
5. Liaw, J., Dani, N., & Johari, A. Language usage of jargon and slang in strategic studies. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*. Australia. 2013. № 7(4). P. 661 – 666.

Ірина Колегаєва
доктор філологічних наук,
професор кафедри лексикології і стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Катерина Курдюкова
магістр філології
факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ *TRAVEL*: ОБРАЗНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТИ

Концепт *TRAVEL* становить предмет наукового інтересу в межах різноманітних дисциплін, включаючи географію, соціологію, психологію, культурологію та антропологію. Дослідницький доробок у цій сфері представлений значущими працями провідних учених.

Французький антрополог К. Леві-Стросс здійснив аналіз культурних параметрів подорожей, зосередившись на виявленні спільних та відмінних рис у трактуванні подорожі різними типами культур (Lévi-Strauss, 1992). Англійський антрополог Е. Тайлор концентрував дослідницьку увагу на розгляді подорожі як механізму культурного обміну між суспільствами (Tylor, 2018). Американська літературознавиця М. Пратт присвятила свої наукові зусилля описові художніх та лінгвокультурних репрезентацій подорожі (Pratt, 2007). Американський культуролог Дж. Кліффорд розробляв теоретичні засади осмислення понять, що стосуються культурного обміну та міжкультурної взаємодії у контексті феномену подорожі (Clifford, 1997).

У сучасних лінгвокогнітивних та лінгвокультурологічних студіях концепт *TRAVEL* розглядається як багатовимірна ментальна та культурна структура. Його цілісність та функціонування у мовній картині світу забезпечується синергетичною взаємодією трьох ключових компонентів: образного, інформаційного та інтерпретаційного.

Образний (перцептивно-асоціативний) компонент. Основою концепту слугує образний компонент, що акумулює сенсорні, асоціативні та символічні уявлення, пов'язані з феноменом подорожі. Цей компонент формується на базі колективних (архетипових) та індивідуальних перцептивних вражень. Він вербалізується через образи дороги, карти, транспортних засобів та пейзажів, що символізують процес переміщення у просторі (Пліс, 2019). Саме цей компонент наділяє концепт емоційним забарвленням, пов'язуючи його з такими семантичними домінантами, як романтика, пошук, відкриття та екзистенційне спантеличення перед невідомим.

Інформаційний (фактуально-прагматичний) компонент. Наступний структурний рівень – інформаційний компонент – репрезентує сукупність об'єктивних, фактуальних знань про подорож. Він охоплює прагматичні

аспекти реалізації концепту: знання про маршрути, логістику, типи транспорту, тривалість, географічні об'єкти та необхідні для подорожі технології та процедури (наприклад, планування, бронювання, навігація, візові вимоги) (Шевченко, 2021). Цей компонент відбиває матеріальні вияви феномену та його раціональну складову.

Інтерпретаційний (ціннісно-оцінний) компонент. Найвищий рівень осмислення концепту становить інтерпретаційний компонент, який репрезентує культурне, соціальне та індивідуальне оцінювання подорожі. Цей аксіологічний (ціннісний) вимір демонструє, як різні культури та суспільства наділяють подорож специфічними смислами. До нього належать інтерпретації подорожі як засобу формування особистості, культурного обміну, соціальної мобільності або духовного самопізнання. Саме цей компонент фіксує відображення концепту у дискурсах мистецтва, літератури, фольклору та фіксує його роль у формуванні світогляду (Кожуховська, 2014).

Таким чином, концепт TRAVEL постає як цілісна когнітивна структура, де образний компонент (емоційне ядро та символ) мотивує, інформаційний (прагматика та логістика) забезпечує реалізацію, а інтерпретаційний (сенси та цінності) надає досвіду культурної та особистісної значущості. Сукупність цих трьох компонентів забезпечує багатогранність та глибинний антропоцентричний характер досліджуваного концепту.

Жанр «роман дороги» у світлі концептуальних досліджень. Досліджуючи концепт TRAVEL, варто зазначити його художньо-літературне втілення у жанрі «романа дороги» («*road narrative*», «*roman de la route*»), який є однією з найдинамічніших форм епічної прози, яка стала особливо важливою у літературі XX–XXI століть. Хоча цей жанр здається сучасним, його витoki йдуть у середньовічну літературу, де подорож була не лише основою сюжету, а й способом об'єднати різних персонажів та їхні історії. Як зазначає американський дослідник Рональд Прімо, традиція опису культури в русі існує вже сотні років, що свідчить про глибокі історичні корені жанру, які з'явилися задовго до його сучасних форм (Primeau, 1996).

Жанр роману дороги вирізняється специфічною структурною організацією, що відокремлює його від інших форм епічної прози. На змістовому рівні цей жанр створює простір, де поєднуються рух і стабільність, зовнішні події та внутрішні зміни героїв. Мобільність тут не лише сюжетний прийом, а й спосіб дослідження складних суспільних, історичних і філософських питань. Сучасні літературознавці підкреслюють, що мобільність у романах дороги не слугує втечею від культурних проблем, а навпаки – виступає засобом їх осмислення та взаємодії з ними, оскільки подорож сприяє розумінню та регуляції конфліктів, пов'язаних із простором і суспільством.

Все вищезазначене свідчить про актуальність і наукову цінність різнобічного вивчення і опису культурологічно важливого концепту TRAVEL.

1. Кожуховська Ю. В. Передумови формування концепту подорож у новогрецькій поезії 20 сторіччя. *Мовні і концептуальні картини світу*. Вип. 50(1). 2014. С. 385-390.
2. Пліс В. П. Типологія концептів у сучасній когнітивній лінгвістиці. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 9. Ужгород, 2019. С. 115-119.
3. Шевченко О. М. Поняття концепту у сучасній перекладознавчій парадигмі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. № 48. Том 4. Одеса, 2021. С. 128-131.
4. Clifford J. *Routes: Travel and translation in the late twentieth century*. Harvard University Press, 1997.
5. Lévi-Strauss C. *The view from afar*. University of Chicago Press. 1992.
6. Pratt M. L. *Imperial eyes: Travel writing and transculturation* / 2nd ed. Routledge. 2007.
7. Primeau R. *Romance of the road: The literature of the American highway*. Bowling Green State University Popular Press, 1996.
8. Tylor E. B. *Primitive culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art and customs*. Volume 2. Creative Media Partners, LLC. 2018.

Анна Кричун

здобувач ступеня доктора філософії зі спеціальності Філологія,
асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів,
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ДИСКУРС ЗАТИШКУ ЯК КОМПЛЕКСНА СЕМІОТИЧНА ПОДІЯ

У сучасній лінгвістиці дискурс трактується як комплексна семіотична подія, у межах якої значення конструюється через взаємодію кількох модусів – мовного, візуального, просторового, тактильного та ольфакторного. Такий підхід відповідає мультимодальній парадигмі, що розглядає текст як полікодове утворення, занурене в соціокультурний контекст (Kress & van Leeuwen, 2001; van Leeuwen, 2011). Невербальні (візуальний, тактильний, ольфакторний) ресурси постають повноцінними складниками комунікації, які беруть участь у формуванні та інтерпретації значення (Бацевич, 2004). Це положення є методологічно визначальним для аналізу дискурсу затишку.

Метою дослідження є обґрунтування мультимодальної організації дискурсу затишку та з'ясування ролі невербальних модусів у репрезентації концепту COSY. Матеріалом слугують тексти й візуальні матеріали лайфстайл- та дизайнерського медіадискурсу журналу *Ideal Home*, у яких затишок моделюється як тілесно й емоційно переживаний досвід. Теоретичну основу аналізу становить розуміння модусу як соціально сформованого семіотичного ресурсу з власним потенціалом значення (Kress & van Leeuwen, 2001).

Мультимодальність передбачає функціональний розподіл семіотичних ресурсів і значення між модусами (Kress, 2010). Візуальний образ

інтерпретується як культурно зумовлена конструкція, що відображає систему цінностей і жанрових норм (Есо, 1984), а в медіадискурсі простір набуває аксіологічного статусу через цілеспрямований добір вербальних і візуальних засобів (Bednarek & Caple, 2012).

Аналіз засвідчує домінування візуального модусу в режимі його системної взаємодії з тактильними та емоційними маркерами. У матеріалах, присвячених оформленню вітальні, поєднання глибокого дивана, численних подушок і теплового локального освітлення формує ефект «cocooning». Вербальні маркери типу *deep sofa*, *sink in*, *layered comfort* підсилюють цю композиційну модель, однак саме замкнена просторово-композиційна структура, округлі форми та тепла кольорова гама створюють первинний сценарій комфорту. У репрезентації спальні м'які фактури (*velvet*, *brushed cotton*, *folded bedding*), приглушена палітра й розсіяне світло моделюють інтимізований простір, у якому тактильна модальність забезпечує відчуття тілесної захищеності. Ольфакторний модус актуалізується через образи свічок, дифузорів і спецій у поєднанні з теплим освітленням і натуральними матеріалами; ольфакторне значення синестетично конструюється через колір і текстуру, активуючи асоціативні сценарії домашності.

Отже, дискурс затишку функціонує як комплексна семіотична подія, у якій вербальні та невербальні модуси поєднуються в цілісну смислову структуру. Інтеграція зазначених модусів забезпечує культурну репрезентативність і дискурсивну впізнаваність концепту COSY та підтверджує методологічну релевантність мультимодального підходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Макарук Л. Л. Мультимодальність як визначальна ознака сучасного медіатексту. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологія. Вип. 2 (70). Острог, 2018. С. 132–135.
3. Bednarek M., Caple H. *News discourse*. London : Continuum, 2012. 256 p.
4. Eco U. *Semiotics and the philosophy of language*. Bloomington : Indiana University Press, 1984. 242 p.
5. Kress G. *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. London : Routledge, 2010. 212 p.
6. Kress G., van Leeuwen T. *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication*. London : Arnold, 2001. 152 p.
7. van Leeuwen T. *Multimodality* /ed. Östman J.-O., Verschueren J. *Handbook of pragmatics*. Amsterdam : John Benjamins, 2011.

Павло Луценко

докторант кафедри романо-германської філології
та зарубіжної літератури

Донецького національного університету імені Василя Стуса

ОБРАЗ ГРЕКА В ПАРЕМІЙНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

Етнонім *грек* у паремійному матеріалі презентує один із різновидів етнічного образу, у межах якого омовлено історичні контакти, торговельно-економічні взаємини й побутові уявлення українців про представників грецької спільноти. Паремії, зафіксовані в збірці М. Номиса, засвідчують вербалізацію цього образу переважно в комічно-іронійній та аксіологічній тональності.

У паремії *Нехай же іде Грек з винами, з пивами та в нашу квашу* (Номис, 1993, 48) йдеться про ситуативно закріплений мовленнєвий акт, що засвідчує коментар укладача, порівн.: «...кажуть, затерши квашу» (Номис, 1993, 48). *Кваша* – це ‘страва з гречаного або житнього борошна з солодом, подібна до густого киселю’ (Білодід, 1973, 133). Вербалізовано невербальну тактильну характеристику – смаковий профіль, тобто відчуття людини як результат психофізіологічного процесу. Актуалізація цього маркера дає змогу інтерпретувати наведену паремію як мовленнєву формулу самоутвердження *свого* через гастрономічний параметр. Зіставлення грецьких *вин і пив* із *нашою квашею* актуалізує опозицію *чужого і свого* на рівні повсякденного досвіду: ідеться про моделювання характеристики для розпізнання *іншого*. Показовим та ненормативним є й використання форм множини – *вин і пив*. Актуалізація форми множини може моделювати іронію (див.: Халіман, 2019), що й простежуємо в наведеній паремії, де множинні форми презентують креативний потенціал мовлення. Порівн.: «Здатність числових форм виражати негативну оцінку зумовлює можливість їхнього частотного використання в мовленнєвих жанрах конфліктного дискурсу (зауваження, невдоволення, докір, осуд, звинувачення)» (Халіман, 2019, 166). У наведеній паремії презентовано мовленнєвий жанр докору. До того ж, як бачимо, форма множини протиставляється формі однини: *вина, пива і кваша*. Іронійний ефект зумовлений ситуаційною надлишковістю *чужого*. Образ *грека* з його товарами виявляється зайвим у межах самодостатнього господарського простору. Комічність виникає через символічне «вторгнення» *чужого* в ситуацію, де воно не є необхідним. Ремарка укладача фіксує конкретну мовленнєву ситуацію і водночас увиразнює культурний контекст функціонування образу *грека* в народній українській свідомості.

Подібну семантичну модель реалізовано в паремії *Їхав Грек з винами, з пивами, та й перевернувся у нашій кваші* (Номис, 1993, 540). Тут іронія презентована у формі реакції на перебільшене вихваляння страви. Сюжетна мініатюра зберігає наративний елемент – рух *грека* і його *перевернення*, що створює гіперболізований образ переваги *свого* над *чужим*. Грек у цьому

контексті постає як умовний персонаж, через якого увиразнено колективну самооцінку.

Жанр порівняльної характеристики образу *грека* простежуємо в паремії *Щедрий, як Грек* (Номис, 1993, 231). Етнонім ужито як еталонну основу для формування оцінки. Зважаючи на локалізацію шляхом примітки укладача про одночасну наявність виразу із прикметником *ніженський* – доцільно стисло окреслити історичне підґрунтя такого зіставлення. У XVII–XIX ст. в українських містах, зокрема й у Ніжині діяли грецькі громади із широкими міжнародними зв'язками і формувалася впливова купецька спільнота, яка відігравала роль у торговельному житті, спеціалізуючись на імпорті вин, прянощів та інших заморських товарів (див.: Пустинникова, n.d.). Відповідно, у народній уяві образ *грека* зафіксувався як носій *чужого* краму, пов'язаного з міською торгівлею і далекими зв'язками. У цьому разі згадка про *вина* та *пива* є зовсім не випадковою: вербалізовано реальний історичний досвід міжнародних контактів. Зіставлення *грецьких напоїв* із *нашою квашею* презентує конкретний соціально-економічний контекст, у якому український продукт символічно протиставляється чужому товару як кращий. Смысл 'щедрість' має іронійну й контекстуальну маркованість.

Негативно-іронійний компонент жанру жартівливої дражнилки відображено в римованій формулі *Греки-Македони пацюки солоні* (Номис, 1993, 73). Цей приклад ґрунтується на ритміко-звуковій організації та внутрішній римі. Поєднання етноніма із зоонімом формує знижений образ, у якому домінує тональність глузування. Епітет *солоні* виконує ритмомелодійну функцію і водночас посилює експресивність вислову. Знову актуалізовано негативні смакові відчуття, перенесені на сприйняття греків. В уяві українців *пацюк* асоціюється з образою. У цьому разі етнічний образ *грека* редукується до комічного маркера *чужості*.

Отже, у паремійному матеріалі образ *грека* реалізовано в кількох мовних жанрах – побутового коментаря, наративної мініатюри, порівняльної характеристики й жартівливої дражнилки. Семантично він пов'язаний із торговельно-міським середовищем, а також із оцінними характеристиками, що варіюються від позитивно-іронійних до знижено-комічних. У межах трихотомії *свій – інший – чужий грек* постає умовним персонажем, через якого українська спільнота моделює власну самоідентифікацію, підкреслює локальну самодостатність і водночас виявляє іронійне ставлення до *іншого*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пустинникова І. Ніжин. Маленька Греція. *Замки та храми України*. URL: <https://castles.com.ua/greky.html> (дата звернення: 19.02.2026).
2. Словник української мови: в 11 тт. / за ред. І. Білодіда. Київ: Наукова думка. Т. 4. 1973.
3. Українські приказки, прислів'я і таке інше. / уклад М. Номис; упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка. Київ: Либідь, 1993. 768 с.

4. Халіман О. В. Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови: моногр. Харків : Майдан, 2019. 458 с.

Мальвіна Марінашвілі

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри французької філології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

МОВНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ОБРАЗІВ ПЕРСОНАЖІВ У РОМАНІ ФРЕД ВАРГАС «PARIS VITE ET REVIENT TARD»

Фред Варгас (Фредерік Одуен-Рузо), відома як «королева французького детективу», посідає особливе місце в просторі французької кримінальної літератури. Її поліцейські романи вирізняються оригінальністю фабули, багатоплановістю сюжетних ліній, художньою виразністю та психологічною глибиною образів персонажів (Chen, 2014; Moricheau-Airaud, 2015; Platten, 2011). В цьому контексті лінгвостилістичні засоби створення зовнішніх та внутрішніх портретів персонажів романів Фред Варгас становлять особливий науковий інтерес.

Мета дослідження полягає в аналізі мовних засобів портретизації персонажів в романі Фред Варгас «Paris vite et revient tard». **Об'єктом** є образи персонажів цього поліцейського роману – третього у серії романів про комісара Адамсберга, опублікованого 2001 року. **Предметом** аналізу є лексичні та синтаксичні стилістичні засоби творення образів персонажів роману.

Художній текст постає як система взаємодіючих образів, що формують модельовану картину світу. Художній образ є центральним компонентом структури літературного твору (Удяк, 2014). Ключове місце в образній системі художнього твору належить зображенню людини – персонажа, що охоплює репрезентацію його зовнішніх рис та психологічних характеристик.

В романі Фред Варгас неабияку роль у конструюванні зовнішнього та внутрішнього портретів персонажів відіграють епітети, як-от: «ce type fruste, taillé dans le granit, possiblement violent», «un anxieux au corps mou», «Grande, grosse et noire» і т.д.

Порівняння в досліджуваному романі слугують для характеристики зовнішності персонажів: «... un très grand type blond entra, large comme la porte» (Vargas, 2005, 140) та їхнього психологічного стану: «Ses jambes reposaient comme des drapeaux affalés sur le bois de la malle» (Vargas, 2005, 140).

Роман насичений метафорами, що сприяють індивідуалізації образів персонажів. Наприклад, розгорнута метафора: «... quatorze ans que sa vie presque entière avait coulé par cette voie d'eau» (Vargas, 2005, 5) є однією з ключових у формуванні психологічного портрета Жоса Ле Герна, репрезентуючи його екзистенційну надломленість і стан спустошеності. Фаталістичний спокій, внутрішню відстороненість, байдужість до власного життя комісара Адамсберга виражено через гіперболізовану екзистенційну

метафору: «Je n'ai pas souvent peur. J'attendrai d'être mort pour avoir peur, ça me gâchera moins la vie» (Vargas, 2005, 135).

Важливим мовним інструментом створення психологічного портрета в романі є лексичний повтор та синтаксичний паралелізм. Яскравим прикладом є повторювана синтаксична конструкція з лексема *brigand*, що характеризує Жоса Ле Герна й увиразнюється антитезою:

«... chez les Le Guern, on est peut-être des brutes, mais on n'est pas des brigands» (Vargas, 2005, 10).

«... chez les Le Guern, on n'est pas des brigands» (Vargas, 2005, 14).

«Et chez les Le Guern on est peut-être des brutes, mais on n'est pas des brigands» (Vargas, 2005, 27).

«... chez les Le Guern, on est peut-être des brutes mais les flics ne nous ont jamais fait peur» (Vargas, 2005, 84).

Ця формула у романі Фред Варгас виконує комплексну функцію: структурує родову ідентичність героя, слугує механізмом психологічної саморегуляції, створює афористичний ритм мовлення та формує етичний портрет персонажа. Вона стає дискурсивним інструментом конструювання образу, що поєднує індивідуальний та колективний виміри.

Отже, образи персонажів роману Фред Варгас сконструйовані на основі репрезентації їхніх зовнішніх та внутрішніх характеристик за допомогою епітетів, метафор, антитез, порівнянь, лексичних повторів і синтаксичного паралелізму. Розмаїття лінгвостилістичних засобів портретизації персонажів засвідчує, що роман виходить за межі традиційного детективного жанру, набуваючи ознак «елітарної» художньої літератури. Комплексний аналіз лінгвостилістичних механізмів творення образів головного героя – комісара Адамсберга – та другорядних персонажів роману «*Pars vite et reviens tard*» дозволяє не лише глибше зрозуміти художню специфіку твору, але й розширити теоретичні уявлення про сучасний французький поліцейський роман у світлі жанрових трансформацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Удяк Г. Художній образ як центральний компонент структури літературного твору. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство*. 2014. № 19. С. 147–152. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufll_2014_19_29.
2. Chen Ch. Le roman policier de Fred Vargas : mutations du romanesque et diffusion médiatique dans la France contemporaine. Limoges : Université de Limoges, 2015. 424 p. URL : <https://theses.hal.science/tel-01140837/file/2015LIMO0006.pdf>.
3. Moricheau-Airaud B. La dépoliarisation linguistique du «rompol» de Fred Vargas. *Revue critique de fixxion française contemporaine*. 2015. Vol. 10. P. 100–111. URL : <https://journals.openedition.org/fixxion/10156?lang=en>.
4. Platten D. The Pleasures of Crime. Reading Modern French Crime Fiction. Amsterdam–New York : Rodopi, 2011. 269 p.
5. Vargas F. *Pars vite et reviens tard*. Paris : J'ai lu, 2005. 352 p.

Юлія Садовська

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри зарубіжної літератури

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ОСОБЛИВОСТІ АНТИУТОПІЇ У РОМАНАХ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984» ТА ОЛДОСА ГАКСЛІ «ПРЕКРАСНИЙ НОВИЙ СВІТ»

Антиутопія (дистопія) як літературний жанр є протилежністю утопії й зображує вигадане суспільство, яке автор представляє значно гіршим за сучасне. За визначенням відомого дослідника утопічної літератури Лаймана Тауера Сарджента, дистопія — це «неіснуюче суспільство, описане в деталях і розташоване в певному часі та просторі, яке автор хотів, щоб сучасний читач сприймав як значно гірше за те суспільство, у якому він живе». Цей жанр розквітнув у XX столітті під впливом тоталітарних режимів, воєн і науково-технічного прогресу. Класичними прикладами є романи Джорджа Орвелла «1984» (1949) та Олдоса Гакслі «Прекрасний новий світ» (1932). Обидва твори попереджають про загрози втрати людяності, але роблять це різними методами: Орвелл — через страх і насильство, Гакслі — через задоволення й ілюзію щастя. Порівняння цих романів дозволяє розкрити ключові особливості антиутопії: тотальний контроль над особистістю, руйнування індивідуальності та маніпуляцію свідомістю.

Спільні риси антиутопії в обох творах чітко демонструють механізми тоталітарного панування. У «1984» суспільство Океанії поділене на класи (Партія, зовнішня партія, проли), де еліта (Великий Брат) контролює все через нагляд, переписування історії та мову Новомову, яка обмежує мислення. У «Прекрасному новому світі» також існує кастова система (Альфи, Бети, Гамми, Дельти, Епсилони), створена генетичним кондиціонуванням і гіпнопедією. Обидва режими усувають родину, релігію, мистецтво й індивідуальну свободу, перетворюючи людей на частину механізму. Як зазначає дослідник Реймунд Р. Фатубун у статті «Demolishing Humanity through Pleasure and Pain», обидва автори показують олігархічний колективізм, який знищує свободу слова, приватність і емоції. Герої-повстанці (Вінстон Сміт в Орвелла та Джон Дикун в Гакслі) намагаються зберегти людяність, але програють системі. Це підкреслює універсальну особливість жанру: антиутопія не просто описує жах, а попереджає про можливе майбутнє, де держава стає абсолютним володарем.

Проте найяскравіша відмінність полягає в методах контролю — страх проти задоволення. Орвелл зображує дистопію болю: постійний нагляд телекранів, Поліція Думок, тортури в Міністерстві Любові та вічний стан війни. «Якщо ти хочеш уявити майбутнє, уяви чобіт, що топче людське обличчя — вічно», — каже О'Браєн Вінстону. Контроль здійснюється через страх, ненависть і фізичне насильство, що руйнує навіть внутрішній світ

людини. На противагу цьому Гакслі малює «м'яку» дистопію задоволення. Суспільство «Прекрасного нового світу» щасливе завдяки сомі (наркотику щастя), проміскуїтету («кожен належить усім»), відсутності страждань. Тут немає потреби в насильстві — люди самі обожнюють свою неволю. Джон Дикун бунтує саме проти «комфорту»: «Я хочу Бога, хочу поезії, хочу справжньої небезпеки, хочу свободи, хочу добра. Я хочу гріха».

Цю відмінність блискуче проаналізував Ніл Постман у передмові до «Amusing Ourselves to Death»: «Орвелл боявся тих, хто заборонить книги. Гакслі боявся, що не буде причини їх забороняти, бо не залишиться нікого, хто захоче їх читати. Орвелл боявся тих, хто позбавить нас інформації. Гакслі боявся тих, хто дасть нам стільки інформації, що ми зведемося до пасивності й егоїзму....Орвелл боявся, що те, що ми ненавидимо, нас зруйнує. Гакслі боявся, що нас зруйнує те, що ми любимо». Постман вважає, що сучасне суспільство (з телебаченням, розвагами та споживацтвом) ближче до Гакслі, ніж до Орвелла. Сучасні дослідники, як-от Генрі Гіру, розвивають цю думку, порівнюючи «Прекрасний новий світ» із сучасним «м'яким тоталітаризмом» споживацької культури.

Ще один аспект заслуговує порівняння — роль науки й технологій. В Орвелла технології (телекрани, Новомова) служать репресіям і контролю думок. У Гакслі — генетика, гіпнопедія й сом — створюють ілюзію раю. Ю. А. Жаданов зазначає, що Орвелл психологізує жанр, акцентуючи тиск системи на індивідуальність, тоді як Гакслі сатирично критикує «науковий» прогрес, що обертається дегуманізацією. К. Биковська в дослідженні концепту свободи в обох романах підкреслює, що в Орвелла свобода — це внутрішній опір, у Гакслі — її відсутність замінюється штучним щастям.

Таким чином, особливості антиутопії в романах Орвелла та Гакслі полягають у тотальному контролі над людиною, руйнуванні індивідуальності та попередженні про можливе майбутнє. Орвелл показує «чобіт на обличчі» — грубу силу тоталітаризму, Гакслі — «солодку отруту» комфорту й розваг. Обидва твори залишаються актуальними: у світі соцмереж, алгоритмів і споживацтва ми бачимо елементи обох дистопій. Як писав Еріх Фромм у післямові до «1984», ці романи не просто література, а заклик до опору. Сучасне суспільство має обирати між свободою й комфортом, щоб не опинитися в жодній із цих антиутопій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гакслі О. Прекрасний новий світ / Пер. з англ. О. Мокровольського. Київ: Дніпро, 1989. 256 с.
2. Орвелл Дж. 1984 / Пер. з англ. В. Бурггардта. Київ: Видавництво Жупанського, 2015. 320 с.
3. Биковська К. О. Осмислення концепту свобода в романах Олдоса Хакслі «Прекрасний новий світ» та Джорджа Оруела «1984». Кривий Ріг, 2019. 82 с.

4. Жаданов Ю. А. Роман Дж. Оруелла «1984» в світлі сучасних уявлень про утопію і антиутопію. *Вісник Харківського державного університету*. № 388. Харків, 1997. С. 24–27.
5. Fatubun R. R. Demolishing Humanity through Pleasure and Pain: Reading Huxley's *Brave New World* and Orwell's 1984 Side by Side. *Semantics Scholar*, 2023. P. 140–48.
6. Postman N. *Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Show Business*. New York: Penguin, 1985. 203 p.
7. Sargent L. T. The Three Faces of Utopianism Revisited. *Utopian Studies*. Vol. 5. Penn State University Press, 1994. P. 1–37.
8. Fromm E. *Afterward*. Orwell G. 1984. New York: Signet Classic, 1961. P. 257–267.

Ольга Селецька

асистент кафедри «Іноземні мови та переклад»
Одеського національного морського університету

АНГЛОМОВНА БІЗНЕС-ТЕРМІНОЛОГІЯ В ДІЛОВІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Роботу присвячено аналізу англомовної бізнес-термінології в діловій картині світу. Дослідження бізнес-термінології дає можливість простежити етапи її становлення, виявити закономірності формування та адаптації термінів у різні історичні періоди, а також окреслити майбутні тенденції. Сучасний етап розвитку глобалізованого суспільства характеризується активною інтеграцією економічних процесів, що зумовлює динамічне збагачення та трансформацію англомовної бізнес-термінології. Англійська мова виконує функцію міжнародної лінгва франка у сфері бізнес-комунікації, тому саме її терміносистема відображає не лише зміни економічної реальності, а й культурно-історичні процеси (Crystal, 2003).

Актуальність дослідження зумовлена провідною роллю англійської мови як міжнародної у сфері бізнес-комунікації, а також необхідністю глибшого розуміння еволюції англомовної бізнес-термінології, адже саме вона відображає процеси концептуалізації економічних явищ у свідомості суспільства та забезпечує ефективність професійної комунікації у міжнародному середовищі.

Метою праці є виявлення основних етапів становлення бізнес-лексики англійської мови, визначення способів формування та трансформації термінів у різні історичні періоди, а також окреслення сучасних тенденцій її розвитку. Матеріалом дослідження слугують тлумачні словники англійської мови та спеціалізовані енциклопедії (Longman Business English Dictionary; Online Webster dictionary; Online Macmillan dictionary; Online Oxford dictionary). Методи дослідження включають описовий метод для інвентаризації термінів, етимологічний аналіз для з'ясування походження та шляхів запозичення,

зіставний метод для виявлення еволюційних змін у значеннях та структурі термінів.

Виявлено, що еволюція англомовної бізнес-термінології відбувалася поступово і віддзеркалювала зміни у світовій економіці, торгівлі та соціокультурному розвитку (Grygiel, 2015). Розкрито, що в XVI–XVII століттях бізнес-лексика англійської мови формувалася переважно за рахунок запозичень із латини, французької та нідерландської мов (*cargo, tariff, finance, merchant, bank*). У XVIII столітті відбувається інституціоналізація фінансово-економічної термінології, з'являються поняття, пов'язані з банківською справою та біржовою діяльністю (*banknote, shareholder, insurance, stock*). XIX століття позначене індустріалізацією та розвитком виробничої лексики (*industry, management, productivity, marketing*). У XX столітті на перший план виходять аббревіація та стандартизація термінів (*GDP, WTO, IMF, CEO*), що відповідає потребам міжнародної економічної комунікації. Кінець XX – початок XXI століття характеризується появою термінів, пов'язаних із цифровою економікою та інноваційними бізнес-моделями (*e-commerce, startup, blockchain, cryptocurrency, fintech*). Визначено сучасні тенденції функціонування бізнес-термінології: глобалізація та інтернаціоналізація, активна інтеграція з термінами інформаційних технологій, динамічність оновлення, аббревіація та метафоричне переосмислення загальноживаної лексики.

Висновки. Англомовна бізнес-термінологія є динамічною системою, яка швидко адаптується до соціально-економічних змін і слугує універсальним засобом міжнародної професійної комунікації. Історія розвитку англомовної бізнес-термінології демонструє послідовний перехід від локальної торговельної лексики ранньої доби до багатошарової та гнучкої глобальної терміносистеми сучасності (Grygiel, 2015). Її словниковий склад відображає ключові економічні й культурні зрушення, що супроводжували формування світового ринку, індустріалізацію, міжнародну інтеграцію та цифрову революцію. Приклади лексичних інновацій кожного етапу свідчать про те, що бізнес-термінологія не лише адаптується до нових умов, а й активно формує когнітивну картину економічної реальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Crystal D. *English as a Global Language*. Cambridge University Press. 2003. 134 p.
2. Grygiel M. Business English from a linguistics perspective. *English for Specific Purposes – World*. Special Issue 1, vol. 16. 2015. P. 1-12.
3. Longman Business English Dictionary. Pearson Education Limited, 2007. 250 p.
4. Online Webster dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/>
5. Online Macmillan dictionary URL: <http://www.macmillandictionary.com/>
6. Online Oxford dictionary URL: <https://en.oxforddictionaries.com/>

Валерія Смаглій

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри «Іноземні мови та переклад»
Одеського національного морського університету

ДУАЛЬНЕ МОВО-ЗНАВСТВО: НАПРЯМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасній гуманітаристиці дедалі виразніше постає проблема множинності інтерпретацій одного й того самого феномену залежно від когнітивного та професійного статусу суб'єкта пізнання. Мова як об'єкт осмислення не є винятком: пересічний мовець і фаховий лінгвіст оперують різними моделями знання про мову, що відбивається у лексикографічних джерелах, у способах дефінування, у структурі номінативних полів та в дискурсивних патернах користування словником (Колегаєва, 2016). Особливої актуальності набуває дослідження в умовах інтенсивного розвитку спеціалізованих знань, академічної диференціації та водночас популяризації наукового дискурсу. Розрив між науковим і наївним трактуванням мовних явищ не лише фіксується у словниках різного типу, а й впливає на освітні процеси, формування мовної компетентності, міждискурсивну комунікацію та навіть на інтерпретацію мовної норми. Виявлення глибинних семантичних, культурних, етичних і міфологічних шарів у наївній картині світу та зіставлення їх із полемічністю і доктринальною варіативністю наукової лексикографії дозволяє по-новому осмислити природу мовного знання як соціально детермінованого феномену.

Дуальне мово-знавство наразі формується як інноваційний напрям сучасної лінгвістики в межах когнітивно-дискурсивної парадигми та ґрунтується на визнанні принципової різниці між наївним і науковим знанням про мову (Смаглій, 2020). Його теоретичною основою є антропоцентризм: характер мовної картини світу визначається типом мовця, рівнем його тезаурусних ресурсів, професійною афіліацією та когнітивним досвідом. Мова постає не лише як система знаків, а як інтерпретативний простір, у якому співіснують різні моделі осмислення одного й того самого феномену. Розглянемо основні напрями досліджень в межах дуального вивчення мовних явищ. **Лексикографічний напрям** орієнтований на зіставлення загальномовних і спеціалізованих словників як різних способів репрезентації мовного знання. У фокусі перебуває аналіз дефініцій, номенклатури, системи посилань, аргументативності викладу та ступеня однорідності або полемічності тлумачень. Такий підхід дозволяє виявити, що словник є не лише довідковим інструментом, а й відображенням певної епістемологічної позиції.

Когнітивний напрям передбачає реконструкцію мовних уявлень через аналіз номінативних структур, семного складу та способів концептуалізації. Йдеться про виявлення того, як різні типи знання структурують мовну реальність, які смислові ознаки вважаються центральними, а які периферійними, та яким чином формується цілісна картина мовного феномену.

Дискурсивний напрям зосереджується на відмінностях у функціонуванні мовного знання в різних комунікативних практиках. Повсякденний дискурс тяжіє до культурно зумовлених, інтуїтивних і емоційно насичених інтерпретацій, тоді як науковий дискурс характеризується термінологічною точністю, концептуальною деталізацією та доктринальною варіативністю. Аналіз цих патернів дозволяє описати механізми адаптації мовного знання до різних соціальних ситуацій.

Соціокультурний напрям спрямований на виявлення культурних, етичних і міфологічних нашарувань у повсякденному мовному досвіді та зіставлення їх із раціоналізованими моделями академічного знання. У такому ракурсі мова розглядається як феномен, що формується під впливом соціального контексту, освітнього рівня та історичної традиції.

Методологічний напрям пов'язаний із розробленням комплексного інструментарію дослідження дуальності мовного знання. Інтеграція загальнонаукових і спеціальних лінгвістичних методів забезпечує системність аналізу та дозволяє поєднати якісні й кількісні підходи до інтерпретації матеріалу.

Перспективи розвитку дуального мово-знавства полягають у розширенні його об'єктної сфери, поглибленні міждисциплінарних зв'язків та імплементації результатів у освітню практику. У ширшому теоретичному вимірі цей напрям сприяє переосмисленню природи мовного знання як багаторівневого й соціально детермінованого конструкту, що формується на перетині індивідуального досвіду, культурної традиції та наукової рефлексії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колегаєва І. М. Єдиний світ VS численні картини світу: від перцепції через когніцію до вербалізації. *Одеська лінгвістична школа: інтеракція підходів*: колект. моногр. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2016. С. 55–63.
2. Смаглій В. М. Вербалізований концепт *WORD/LANGUAGE/SPEECH* в науковій та наївній картинах світу : монографія. Одеса : Астропринт, 2020. 512 с.

Неля Степанюк

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Лілія Кривенко

студентка 4 курсу факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

**НЕОЛОГІЗМИ ТА АВТОРСЬКІ НОВОТВОРИ У ПОВІСТІ-КАЗЦІ
ЛЬЮІСА КЕРРОЛЛА «ALICE'S ADVENTURE IN WONDERLAND»**

Твір Льюїса Керролла “*Alice’s Adventures in Wonderland*” є унікальним мовним феноменом, що демонструє винятково продуктивну модель авторського словотворення. У тексті широко представлені неологізми та okazіоналізми – індивідуально-авторські мовні утворення, що не належать до узуального словникового складу мови, але функціонують у межах художнього світу як повноцінні семантичні одиниці. У романі можна виділити кілька типів неологізмів.

Типологія вигаданих слів у романі Льюїса Керролла характеризується різноманітністю словотвірних моделей, які поєднують формальну правильність із семантичною новизною. У тексті трапляються лексеми, що мають вигляд звичних англійських форм, але набувають нового змісту в контексті. Наприклад, новотвір *brillig* функціонує як позначення часу доби або стану середовища у рядку “*’Twas brillig...*” (Чумак, 2016, 230). За своєю формою лексема нагадує іменники на *-ing*, що можуть позначати процес або часову фазу (*morning, evening*), тому читач інтуїтивно сприймає його як темпоральну характеристику. Аналогічно лексема *wabe* у виразі “*in the wabe*” граматично поводить як іменник із прийменниковим керуванням, що дозволяє інтерпретувати його як просторовий об’єкт, хоча воно не має словникового значення (Власенко, 2023, 67).

Іншу групу становлять слова, структурно подібні до дієслів або прикметників, які набувають значення через синтаксичну позицію. У фразі “*did gyre and gimble*” новотвори *gyre* і *gimble* сприймаються як дієслова руху або дії, оскільки вжиті після допоміжного дієслова *did*. Морфологічно вони відповідають типовій англійській дієслівній формі, що створює ефект граматичної правдоподібності. Подібним чином лексема *frabjous* (у фразі “*O frabjous day!*”) функціонує як прикметник, оскільки має характерний прикметниковий суфікс *-ous*, притаманний словам із позитивною оцінкою (*joyous, fabulous*). Завдяки цьому новотвір сприймається як позначення емоційно піднесеного стану.

Провідним способом творення нових слів у Керролла є контамінація (*portmanteau formation*), що передбачає злиття двох лексичних основ із семантичним накладанням компонентів. Лексема *slithy* (*slimy + lithe*) поєднує характеристики слизькості та гнучкості, формуючи нову якість — істоту водночас огидну й рухливу. *Chortle* (*chuckle + snort*) відтворює спосіб сміху через акустичну гібридизацію, а *galumph* (*gallop + triumph*) поєднує рух і емоційний стан, створюючи експресивне дієслово (Moreira, 2022, 370).

Окрему групу становлять утворення, у яких значення формується через звукосимволізм. У новотворі *jabberwock* скупчення вибухових приголосних створює відчуття небезпеки, а початковий кластер *sn-* у *snark* асоціюється з негативно маркованими словами (*snarl, snap*). Тут словотворення базується на фонестеміці, де повторювані звукові елементи несуть асоціативне навантаження.

Керролл також застосовує морфологічне моделювання за аналогією. Форма *outgrabe* нагадує минулий час неправильного дієслова, а *borogoves*

утворює множину за стандартною моделлю -s. Таким чином, навіть вигадане слово включається в систему граматичних флексій. Частина лексем набуває значення через контекстуальну семантизацію. У рядку “*The slithy toves did gyre and gimble in the wabe*” дієслова *gyre* і *gimble* розпізнаються як дії завдяки синтаксичній позиції. Граматика стає механізмом інтерпретації, а морфологічна пам’ять мовця дозволяє зрозуміти навіть вигадану форму (Carroll, 2000).

Іншим продуктивним прийомом є оноματοпоетичне моделювання. Вираз *snicker-snack* імітує звук удару меча через редуплікацію й різкі приголосні, а *burble* передає дзюркотливий звук. Тут значення виникає через фонетичну образність, що свідчить про використання Керролом не лише морфологічних, а й фонетико-символічних ресурсів мови.

Отже, у процесі аналізу неологізмів і вигаданих слів у творі Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» встановлено, що авторські новотвори є системним, функціонально вмотивованим компонентом художнього мовлення, а не випадковою «грою зі словами». Керролл послідовно використовує продуктивні моделі англійського словотворення, завдяки чому вигадані лексеми легко інтегруються в граматичну структуру тексту, сприймаються як нормативні за формою та водночас зберігають ефект новизни й нонсенсу за змістом. Виявлено, що основними механізмами творення неологізмів у творі є контамінація (злиття основ із семантичним накладанням), афіксація, словоскладання, морфологічне моделювання за аналогією, звуко-символічне та оноματοпоетичне моделювання, а також контекстуальна семантизація, коли значення «прочитується» через синтаксичну позицію і найближче оточення. Такі прийоми забезпечують багатовимірність образів, економію мовних засобів і високу експресивність, а також активізують інтерпретаційну діяльність читача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власенко К.М. Особливості відтворення ономастичного простору художнього твору (на матеріалі казки Льюїса Керролла Аліса в Країні Чудес). *Перекладацькі студії: традиційні та інноваційні підходи та методики*. Суми: Сумський державний університет, 2023. С. 66-86
2. Чумак Л. М. «Нові» слова як особливість розвитку сучасної англійської мови. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Вип. 27. Житомир, 2016. С. 229-231.
3. Carroll L. *The Annotated Alice: Alice's Adventures in Wonderland and Through the Looking Glass*. New York: W.W. Norton & Company, 2000. 209p.
4. Moreira L. João Q. Revealing Alice in Wonderland through intersemiotic translation. *Sign Systems Studies*. № 50. Vol. 2-3. Estonia, the University of Tartu, 2022. P. 346-377.

Неля Степанюк

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Марина Орел

студентка 4 курсу факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

МЕТАФОРА ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ ГОЛОВНОЇ ГЕРОЇНИ РОМАНУ «BREAKFAST AT TIFFANY'S»

У сучасній філологічній науці особливу увагу привертають дослідження лексико-стилістичних засобів, через які формується художній образ персонажа, зокрема роль метафори в структурі авторської картини світу. Аналіз метафоричних моделей у романі «*Breakfast at Tiffany's*» Трумена Капоте дозволяє глибше зрозуміти, яким чином внутрішній світ головної героїні Холлі Голайтлі репрезентується через її мовлення та як специфічні художні конструкції відображають її сприйняття і осмислення реальності.

Проблематика лексико-стилістичних засобів створення образу головної героїні роману «*Breakfast at Tiffany's*» перебувала в полі зору низки науковців. Зокрема, в наукових працях досліджувались особливості мовлення Голлі Голайтлі (Образцова, 2015), зосереджувалась увага на окремих аспектах стилістичної характеристики центрального жіночого образу твору (Семешко, 2015), здійснювався аналіз мовлення головної героїні як важливого чинника її художньої репрезентації (Бобак, 2016).

Метафора в мовленні Голлі Голайтлі постає не лише як лексичний прийом, а як ключовий механізм самоконструювання її ідентичності, що забезпечує багатовимірність та внутрішню суперечливість образу. Уже знакова для твору метафора «*the mean reds*» функціонує як індивідуально-авторський номінативний конструкт для означення екзистенційної тривоги: «...*the mean reds are horrible. You're afraid and you sweat like hell, but you don't know what you're afraid of*» (Capote, 1958, 17). Через колористичну метафору («*reds*») Голлі вербалізує невизначений страх, який не піддається раціональному окресленню, тим самим підкреслюючи розщепленість власного внутрішнього світу. Водночас вона надає цій тривозі просторово-предметної противаги, порівнюючи омріяний стан безпеки з конкретним локусом: «*It's like Tiffany's... nothing very bad could happen to you there*» (Capote, 1958, 17). Отже, «*Tiffany's*» у її мовленні трансформується з реального магазину на метафору гармонійного, впорядкованого буття, де можливе відчуття цілісності.

Не менш показовою є метафора «дикості», за допомогою якої героїня інтерпретує власну природу. У висловлюванні «*Never love a wild thing... You can't give your heart to a wild thing*» (Capote, 1958, 31) – образ «*wild thing*»

набуває символічного значення невловимості та внутрішньої незалежності. Розгортаючи цю метафору, Голлі говорить про те, що дике створіння «*run into the woods... Or fly into a tree. Then a taller tree. Then the sky*» (Capote, 1958, 31). Просторова градація («woods» – «tree» – «sky») моделює вектор постійного вислизання, що корелює з її небажанням «належати» комусь чи чомусь. Цей образ підсилюється й метафориною неволі у сцені з кліткою, коли вона просить: «*Promise you'll never put a living thing in it*» (Capote, 1958, 25). Пташина клітка стає матеріалізованою метафорою соціального чи емоційного ув'язнення, неприйнятного для героїні.

Мовлення Голлі також насичене метафорами просторової невизначеності та руху, що відбиває її ідентичність «подорожньої». Візитна картка з написом «*Miss Holiday Golightly... Traveling*» фіксує її існування як стан постійної транзитивності. Саме слово «*Traveling*» функціонує як метафора життєвої позиції, де відсутня стабільна адреса – фізична й екзистенційна. Подібну семантику має й зізнання щодо кота: «*...he's an independent, and so am I. I don't want to own anything until I know I've found the place where me and things belong together*» (Capote, 1958, 16). Тут незалежність тварини стає метафоричним дзеркалом її власної неукоріненості, а «*place where me and things belong together*» – образом шуканої, але ще не знайденої цілісності.

Особливої ваги набуває метафорика тілесного й психологічного стану у кризові моменти. В епізоді граничної тривоги вона говорить: «*my mouth's so dry, if my life depended on it I couldn't spit*» (Capote, 1958, 45). Гіперболізована тілесна метафора пересохлого рота передає стан паралізуючого страху, що контрастує з її зазвичай іронічною, легкою манерою мовлення. Так само автохарактеристика через повернення до дитячого імені Лула-Мей супроводжується метафоричним образом: «*I'm still stealing turkey eggs and running through a brier patch. Only now I call it having the mean reds*» (Capote, 1958, 31). Минуле («*stealing turkey eggs*», «*brier patch*») стає метафорою нездоланної первісної стихії, що проривається в сучасному досвіді під новою назвою.

Таким чином, можна зробити висновок, що метафора в мовленні головної героїні роману «*Breakfast at Tiffany's*» виконує концептотворчу функцію. Через колористичні, зооморфні, просторові та предметні образи вона формує власну міфологію: між раптовою тривогою і Тіффані – символом елегантності та мрії, між непокірною особистістю і пташиною кліткою, між подорожами і прагненням знайти місце, де Голлі буде щаслива. Саме ця система індивідуальних метафор визначає її як лірично-іронічну, екзистенційно невлаштовану, але водночас внутрішньо послідовну героїню, чий образ розгортається передусім у просторі її мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Образцова О. М., Образцова О. В. Мовленнєва характеристика персонажу художнього твору як перекладацька проблема. *Одеський лінгвістичний вісник*. Вип. 6. Одеса, 2015. С. 84-89.

2. Семешко Н. М. Деякі аспекти стилістичної характеристики головної героїні повісті Т. Капоте «Сніданок у Тіффані». *Вісник Дніпропетровського університету*. Т. 23. Вип. 21(2). Дніпро: 2015. С. 103-110.
3. Bobak M. I., Bobak H. R. Conversation analysis in Truman Capote's novella «Breakfast at Tiffany's». *Young Scientist*. № 3. Odessa, 2016. P. 523-527.
4. Capote T. *Breakfast at Tiffany's*. New York: Random House, 1958. 46 p.

Альона Ткаченко

аспірант кафедри «Іноземні мови та переклад»
Одеського національного морського університету

ЛІНГВОКОНЦЕПТОЛОГІЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Лінгвоконцептологія на сучасному етапі розвитку є однією з ключових галузей когнітивної лінгвістики, що зосереджується на дослідженні концепту як базової одиниці ментального та мовного простору. Її формування відбувається в межах антропоцентричної парадигми, відповідно до якої мова розглядається як форма репрезентації людського досвіду, а концепт – як результат взаємодії когнітивних, культурних і комунікативних чинників. У сучасних теоріях лінгвістики підкреслюється інтегративний характер новітніх підходів, що поєднують когнітивний, функціональний і дискурсивний виміри аналізу (Загнітко, 2019).

Одним із важливих здобутків сучасної лінгвоконцептології є розроблення методики моделювання номінативного поля концепту. Обґрунтовано поетапність конструювання такого поля, визначено принципи відбору номінативних одиниць і способи їх структуризації за ядерно-периферійним принципом (Колегаєва, 2018). Такий підхід дозволяє системно описати мережу мовних репрезентацій концепту, виявити сукупність сем, що формують його змістову основу, та простежити ієрархічні зв'язки між складниками поля. Концепт постає як динамічна структура, що має внутрішню організацію й відображає специфіку певної картини світу.

Сучасний етап розвитку галузі характеризується також розширенням дослідницької уваги на різні типи картин світу та їх порівняльний аналіз. Показано можливість реконструкції вербалізованого концепту в межах різних епістемологічних моделей, що уможливорює виявлення варіативності його інтерпретації залежно від типу знання та дискурсивного середовища (Смаглій, 2020). У такому ракурсі концепт розглядається не лише як ментальна одиниця, а як соціально й культурно детермінований конструкт, який функціонує в різних комунікативних практиках.

На сучасному етапі лінгвоконцептологія демонструє тенденцію до міждисциплінарної інтеграції. Вона активно взаємодіє з соціолінгвістикою, дискурсологією, психолінгвістикою та культурологією, що сприяє поглибленню розуміння механізмів концептуалізації та вербалізації досвіду.

Особливої ваги набуває методологічна експланаторність: концепт осмислюється як інструмент пояснення того, як мова структурує знання та відображає ціннісні орієнтири спільноти.

Отже, лінгвоконцептологія на сучасному етапі є теоретично зрілою й методологічно розгалуженою галуззю, що забезпечує ефективний інструментарій для реконструкції ментальних структур, моделювання номінативних полів і виявлення культурно зумовлених смислів. Її подальший розвиток пов'язаний із поглибленням зіставних студій, удосконаленням методик аналізу та розширенням емпіричної бази досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загнітко А. П. Теорії сучасних лінгвістичних вчень. Вінниця: ТВОРИ, 2019. 528 с.
2. Колегаєва І. М. Конструювання номінативного поля концепту: етапи та одиниці. *Записки з романо-германської філології*. Вип. 1 (40). Одеса, 2018. С. 121–127.
3. Смаглій В. М. Вербалізований концепт *WORD/LANGUAGE/SPEECH* в науковій та наївній картинах світу : монографія. Одеса : Астропринт, 2020. 512 с.

Ольга Шапочкіна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри германської філології
факультету романо-германської філології
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

МЕХАНІЗМИ ОПТИМІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ СТАНУ У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ ДАВНІХ ГЕРМАНЦІВ

Початковий етап генези категорії стану (далі КС) у давньогерманських мовах характеризується існуванням *розмитої множини* станових форм (Капустін, 2019), у межах якої співіснують архаїчні дублети, пракатегорійні морфо-синтаксичні конструкції (Потапенко, 2017) – медіопасивні (гот. *japfe gaprafstjanda in izwaraio gablahtais jah naseinai* (Vulfila, Colossians I, 6) – «щоб **втішилися** заради вашого заспокоєння та спасіння») та дієслівні утворення із закінченням на *-nan* (гот. *Ip þata barn wohs jah swinþnoda ahminus fullnands* (L.II,40) – «і дитина росла й укріплювалася, наповнювалася духом»). Така поліцентричність відображає не лише морфологічну невпорядкованість, а й особливості мовної картини світу давніх германців, у якій дія, стан і зміна якості осмислювалися як взаємопов'язані та циклічні явища буття. Нечіткість формальних меж корелює з міфопоетичним типом світосприйняття, де процес і результат не протиставлялися, а взаємодоповнювали одне одного. Подальший етап становлення КС позначений паралельним функціонуванням різних моделей вербалізації стану – синтетичних і

аналітичних, зокрема конструкцій типу AUX + PRTCPL II (двн.-англ. *Seo burg wæs getimbred an fildum lande* (Beowulf, 7412) – «Це місто було побудоване на пустелі»), інертивних (двн.-верхн.-нім. *dazs undarquhende chibot* (Isidor, XXIX, 2) – «заборонена заповідь») та рефлексивних форм (двн.-ісл. *Enn Harl a Sipo, Porsteins sonr let skirask snimhendes* (Elder Edda, Lokasenna, 53) – «А Харл з Сиду, син Торстейна, водночас звелів **охрестити** себе»). У цей період спостерігаємо накладання функцій, де одна форма передає кілька значень, водночас різні форми можуть вербалізувати одне й те саме семантичне відношення. У когнітивному вимірі це свідчить про множинність інтерпретацій стану, що охоплює внутрішнє переживання, результат дії або тривалу характеристику суб'єкта. Така багатоваріантність зумовлює зростання парадигматичної надлишковості, що відображає перехідний характер світоглядних моделей. Виникнення надлишковості активізує два взаємодоповнювальні механізми – аналогію (Ленекер, 2008) та системний тиск мови (Буніятова, 2021; Городілова, 2022). Аналогія сприяє впорядкуванню форм через уподібнення до найбільш уживаних зразків, тоді як тиск системи реалізується в *елімінації* (усуненні) функціонально дублетних елементів і відповідає тенденції мовної економії. У західногерманському ареалі (давньоанглійська, давньоверхньонімецька та давньосаксонська мови) це спричинило зникнення медіопасиву та його заміну інертивними конструкціями (PRTCPL II), моделями *werdan* + PRTCPL II та *sîn/wesan* + PRTCPL II. У готто-скандинавському ареалі (готська та давньоісландська мови) простежується збереження рефлексивних дієслів на *-sk*, що конкурували з моделями *verða* + PRTCPL II, а також збереження медіопасиву й форм на *-nan* у готській, що слугували підґрунтям для розвитку аналітичного пасиву. У площині мовної картини світу це свідчить про поступовий перехід від синкретичного, образно-циклічного сприйняття дійсності до більш лінійного й раціоналізованого бачення події та її наслідку. Результатом взаємодії розглянутих процесів є оптимізація парадигми КС, що супроводжується формуванням функціональної асиметрії та *радикальною реграматизацією* станових конструкцій (Nopper, Traugott, 2003; Мінкова, 2013). Простежуємо переосмислення співвідношення між дією та результатом, де стан дедалі чіткіше інтерпретується як наслідок або завершений етап процесу, а не як його невід'ємна частина. Завершальна стадія позначена формуванням дихотомічної організації КС, а саме протиставленням активної форми комплексу неактивних або результативних моделей (медіопасив, інертив, рефлексив, аналітичні конструкції з допоміжним дієсловом і дієприкметником минулого часу). У мовній картині світу давніх германців це відповідає переходу від поліцентричної моделі буття до впорядкованої бінарної структури, у якій дія й стан постають як окремі, але взаємопов'язані виміри досвіду. Оптимізація граматичної системи відображає глибинні когнітивні трансформації – зміну способів осмислення часу, результативності та ідентичності суб'єкта у світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Городілова Т. М. Основні підходи до вивчення граматичних змін у германських мовах. *Сучасна філологія: теорія та практика* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (19 квіт. 2022 р., Київ). Київ: Центр мовної підготовки ННГІ НА СБУ, 2022. С. 207–208. URL: https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_57_27759208.pdf
2. Капустін А. В. Семантичне представлення природних мов за допомогою теорії розмитих множин. *Журнал лінгвістичних досліджень*. Т. 45, № 2. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. С. 123–145.
3. Потапенко С. І. Constructions in English: From Paradigmatic to Syntagmatic Relations. *Література та культура Полісся. Серія: Філологічні науки*. № 9. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. С. 172–180.
4. Buniyatova I. Elimination of grammatical redundancy in the history of English: The case of negative constructions. *Studies in the Evolution of the English Language*. Vol. 32 / ed. by R. Kiełtyka. Berlin : Peter Lang Verlag, 2021. P. 97–109. URL: <https://www.peterlang.com/document/1069057>
5. Hopper P. J., Traugott E. C. *Grammaticalization*. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 300 p.
6. Langacker R. W. *Cognitive Grammar: A Basic Introduction*. Oxford : Oxford University Press, 2008. 562 p.
7. Minkova D. *The History of English: A Linguistic Introduction*. Cambridge : Cambridge University Press, 2013. 440 p.

Наталія Шкворченко-Осадца

доктор філологічних наук, професор,
завідувачка кафедри романо-германської філології та
методики викладання іноземних мов
Міжнародного університету

ДИСКУРСИВНЕ КОНСТРУЮВАННЯ КОНЦЕПТУ ГЕНДЕРНА ТОКСИЧНІСТЬ У ПЕРЕДВИБОРЧИХ КАМПАНІЯХ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Сучасний англомовний політичний дискурс характеризується високим рівнем ідеологічної поляризації, де мова стає не лише інструментом комунікації, а й потужним засобом конструювання соціальної реальності. У контексті передвиборчих кампаній особливої ваги набуває дискурсивне конструювання концепту ГЕНДЕРНА ТОКСИЧНІСТЬ, який виступає репрезентантом негативних трансформацій у мовній картині світу сучасного суспільства. Цей концепт інтегрує в собі уявлення про деструктивні моделі поведінки, що базуються на гендерних стереотипах, мові ворожнечі та стратегіях пригнічення.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу того, як через лексико-семантичні та прагматичні засоби англійської мови формується образ «токсичного» політичного суб'єкта. Фокус роботи спрямований на дослідження стратегій дискредитації політичних опонентів, де апеляція до гендерної ідентичності стає ключовим інструментом маніпуляції. У межах

передвиборчих кампаній концепт ГЕНДЕРНА ТОКСИЧНІСТЬ вербалізується через:

- 1) стереотипізацію: закріплення за опонентом архаїчних або деструктивних гендерних ролей;
- 2) мовну агресію: використання образливої лексики для маркування «токсичності» конкурента;
- 3) прагматичне маркування: створення дистанції між електоратом та «токсичним» кандидатом шляхом емоційного нагнітання.

У межах когнітивно-дискурсивного підходу політичний дискурс розглядається як простір ментальної репрезентації світу, де мовні одиниці не лише номінують об'єкти, а й формують певну систему оцінок (Шкворченко, 2021). Концепт ГЕНДЕРНА ТОКСИЧНІСТЬ у сучасній англомовній картині світу виступає складним когнітивним утворенням, що базується на фреймі «загрози» та «деструкції» соціальних норм.

Аналіз передвиборчих кампаній у США та Великій Британії свідчить, що «токсичність» вербалізується через метафори хвороби та забруднення (*political pollution, toxic environment, infectious rhetoric*). Це узгоджується з тезою Л. Р. Безуглої про прагматичне маркування дискурсу, де вибір лексем спрямований на емоційну дестабілізацію адресата (Безугла, 2019). У такий спосіб опонент маркується як «отруйний елемент» політичної системи.

Дискурсивне конструювання концепту має чітко виражену гендерну специфіку:

Щодо жінок-політиків, токсичність часто репрезентується через лексеми, що апелюють до емоційної нестабільності (*hysterical, nasty woman, shrill*). Дослідження Е. Мусі та С. Уорд підтверджують, що онлайн-дискурс навколо жінок-парламентарів насичений «гендерною отрутою», яка має на меті витіснення жінки з публічного простору (Musi, et al., 2024, 9; Ward, McLoughlin, 2020, 10).

Стосовно чоловіків-політиків, концепт вербалізується через фрейм *toxic masculinity*. Тут мовна картина світу структурується навколо критики домінування, агресії та патріархальних стереотипів (*bully, chauvinist, toxic alpha*), що використовується як інструмент делегітимізації кандидата (Kupers, 2005).

Залучення концепту ГЕНДЕРНА ТОКСИЧНІСТЬ до передвиборчих стратегій призводить до зміни мовної особистості політика (Славова, 10). Використання токсичних маркерів стає інструментом «негативної солідаризації», коли електорат об'єднується не навколо ідей, а проти «токсичного Іншого». Як зазначає Н. В. Кондратенко, така маніпулятивна стратегія трансформує політичну комунікацію в зону конфлікту, де гендерні характеристики стають зброєю (Кондратенко, 2007).

Отже, конструювання концепту ГЕНДЕРНА ТОКСИЧНІСТЬ в англомовному дискурсі є результатом взаємодії когнітивних структур (стереотипів) та прагматичних інтенцій (дискредитації). Це створює

специфічний фрагмент картини світу, де гендерні ролі переосмислюються крізь призму етичної та комунікативної прийнятності.

Таким чином, ГЕНДЕРНА ТОКСИЧНІСТЬ у сучасному дискурсі – це не лише етична категорія, а потужний лінгвокогнітивний інструмент, що структурує сприйняття влади, ієрархії та гендерних ролей у романо-германських лінгвокультурах, що трансформує традиційну політичну картину світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безугла Л. Р. Вербалізація когнітивно-прагматичних характеристик дискурсу. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 386 с.
2. Кондратенко Н. В. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження. Одеса : Чорномор'я, 2007. 240 с.
3. Славова Л. Л. Мовна особистість політика: когнітивно-дискурсивний аспект. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 256 с.
4. Шкворченко Н. М. Репрезентація токсичного іміджу політика у медійному просторі США, Великої Британії й України. *Сучасні дослідження з іноземної філології*: збірник наукових праць. Вип. 2(20). Ужгород: Гельветика. С. 178 – 192.
5. Шкворченко Н. Семіотизація політичної токсичності у медійних просторах США, Великої Британії й України: мультимодальний аспект. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*. Т. 24 (1). Київ, 2022. С. 142–151.
6. Kupers T. A. Toxic masculinity as a barrier to mental health treatment in prison. *Journal of Clinical Psychology*. Vol. 61 (6). Columbia University, 2005. P. 713–724.
7. Musi E., et al. Unveiling toxic discourse towards female politicians: A corpus-based approach. *Journal of Language and Politics*. 2024.
8. Ward S., McLoughlin L. Turds, tarts and trolls: The online toxicity directed at UK MPs. *The British Journal of Politics and International Relations*. Vol. 22 (2). Leeds, 2020. P. 212–230.

Олена Сиротіна

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземної філології і перекладу

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ВЕТЕРИНАРНА КАРТИНА СВІТУ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ ТА ФАХОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Картина світу є одним із ключових понять сучасної лінгвістики та когнітивних наук, оскільки вона відображає специфічний спосіб концептуалізації дійсності певною соціальною або професійною спільнотою. У цьому контексті ветеринарна картина світу постає як сукупність знань, уявлень, цінностей і мовних засобів, через які фахівці ветеринарної медицини

осмислюють біологічні процеси, здоров'я і хвороби тварин, а також власну професійну діяльність. Вона формується на перетині наукового знання, практичного досвіду та мовної репрезентації спеціалізованої сфери (Kövecses, 2010).

Ветеринарна картина світу має антропоцентричний характер, проте її об'єктом є не людина, а тварина як біологічна істота та соціально значущий об'єкт. Це зумовлює специфіку концептуалізації таких базових понять, як *здоров'я, хвороба, лікування, профілактика, страждання та відповідальність*. На відміну від загальнонаукової або медичної картини світу, ветеринарна охоплює ширший спектр видів, умов утримання та функціонального призначення тварин, що відбивається в термінологічній системі та професійному дискурсі (Shaw et al., 2012).

Мовна репрезентація ветеринарної картини світу реалізується передусім через термінологію, яка виконує не лише номінативну, а й когнітивну функцію. Термінологічні одиниці структурують професійне знання, фіксують результати наукових спостережень і забезпечують точність фахової комунікації. Значна частина ветеринарних термінів має латинське або грецьке походження, що сприяє їхній інтернаціоналізації та уніфікації в межах світової ветеринарної спільноти (Nation, 2013). Через такі терміни фахівці формують наукову модель світу, в якій біологічні процеси осмислюються як системні, закономірні та керовані.

Важливим компонентом ветеринарної картини світу є професійний дискурс, у межах якого знання не лише накопичуються, а й передаються. Комунікація між ветеринарним лікарем і власником тварини відображає дві різні картини світу – професійну та наївну. Завдання ветеринарного фахівця полягає в тому, щоб адаптувати спеціалізовану картину світу до рівня сприйняття нефахового адресата, зберігаючи при цьому наукову точність і етичну відповідальність (Heritage & Maynard, 2006). Така адаптація часто реалізується через пояснення, метафоризацію та спрощення складних понять.

Метафора відіграє особливу роль у формуванні ветеринарної картини світу. Через метафоричні моделі складні біологічні процеси стають зрозумілішими як для студентів, так і для власників тварин. Наприклад, імунна система може осмислюватися як «захист» або «бар'єр», а захворювання – як «порушення» чи «збій» у роботі організму. Такі концептуальні метафори є ефективним інструментом когнітивного моделювання та навчання (Kövecses, 2010).

Формування ветеринарної картини світу відбувається також у процесі професійної освіти. Навчання майбутніх ветеринарних лікарів передбачає не лише засвоєння термінів і фактів, а й поступове входження в професійну систему цінностей і способів мислення. Особливу роль у цьому відіграє навчання англійської мови за професійним спрямуванням, оскільки саме через англійськомовні джерела студенти долучаються до міжнародної наукової картини світу ветеринарної медицини (Nation, 2013). У результаті формується двомовна або полікультурна професійна картина світу.

Етичний вимір є невід'ємною складовою ветеринарної картини світу. Професійне мислення ветеринарного лікаря ґрунтується на принципах гуманного ставлення до тварин, відповідальності за їхнє життя та добробут, а також усвідомлення соціальної значущості професії. Ці цінності знаходять відображення в мовленні, зокрема у виборі лексичних засобів, інтонації та мовленнєвих стратегій у складних комунікативних ситуаціях, таких як повідомлення несприятливого прогнозу або прийняття рішення про евтаназію (Shaw et al., 2012).

Отже, ветеринарна картина світу є складним когнітивно-мовним утворенням, що поєднує наукове знання, професійний досвід і ціннісні орієнтири ветеринарної спільноти. Вона знаходить своє відображення в термінології, дискурсі та освітніх практиках і відіграє ключову роль у формуванні професійної ідентичності ветеринарного лікаря. Подальші дослідження цього феномену є перспективними для розвитку когнітивної лінгвістики, дискурсології та методики професійно орієнтованого навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Heritage J., Maynard D. W. *Communication in medical care: Interaction between primary care physicians and patients*. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 480 p.
2. Kövecses Z. *Metaphor: A practical introduction*. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2010. 375 p.
3. Nation I. S. P. *Learning vocabulary in another language*. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2013. 582 p.

Inna Davydenko

PhD in Philology,

Associate Professor

at the Department of Business Foreign Language and Translation,
V. N. Karazin Kharkiv National University

Yaroslava Litovchenko

Senior Lecturer

at the Department of Business Foreign Language and Translation,
V. N. Karazin Kharkiv National University

PRE-REFLECTIVE COGNITION IN THE GERMANIC LINGUISTIC WORLDVIEW: INTUITION, PREMONITION, AND PRESENTIMENT

Within the study of worldviews in Germanic languages, special attention is given to linguistic means that encode pre-reflective modes of human cognition. These modes reveal how language conceptualizes the relationship between the

subject, experience, and temporality beyond rational and discursive knowledge. Among such means, the concepts INTUITION, PREMONITION, and PRESENTIMENT play a key role, as they verbalize different forms of immediate and anticipatory awareness linked to the experiential center of the Self / «I» (Cambridge Dictionary, n.d.; Cambridge Dictionary of Philosophy, n.d.; Oxford Reference, n.d.; Encyclopedia.com, n.d.). In the Germanic linguistic worldview, the notion of the «I» is constructed not merely as a grammatical subject, but as an experiential locus of perception, feeling, and knowing (Davydenko et al., 2023; Davydenko et al., 2025a; Davydenko, 2025; Davydenko et al., 2025b; Davydenko et al., 2025c). INTUITION, PREMONITION, and PRESENTIMENT function as conceptual instruments through which this «I» interacts with reality prior to conscious reasoning (Cambridge Dictionary, n.d.; Oxford Reference, n.d.; Encyclopedia.com, n.d.). These ideas denote ways of understanding that are rooted in experiential and sensorimotor processes instead of step-by-step reasoning (Fauconnier, 1994; Fauconnier & Turner, 2002; Gibbs, 2006; Johnson, 1987; Lakoff & Johnson, 1980; Lakoff, 1987; Lakoff & Johnson, 1999) and subjective awareness (Davydenko et al., 2023), thereby reflecting a worldview in which knowledge is not exclusively rational in nature. INTUITION occupies a foundational position in this system as a mode of direct apprehension. In the English language, it encodes the idea of immediate understanding that does not depend on logical inference or verbal mediation. Conceptually, *intuition* is associated with epistemic immediacy and cognitive clarity, allowing the subject to grasp meaning or truth instantaneously (Cambridge Dictionary of Philosophy, n.d.; Cambridge Dictionary, n.d.; Online Etymology Dictionary, n.d.). Its temporal orientation is predominantly present-centered or atemporal, emphasizing knowledge as something that is directly given rather than constructed (Cambridge Dictionary of Philosophy, n.d.; Cambridge Dictionary, n.d.; Online Etymology Dictionary, n.d.). Within the Germanic worldview, INTUITION thus reflects confidence in the mind's capacity for spontaneous insight. PREMONITION introduces a different cognitive orientation by shifting intuitive awareness toward the near future. Unlike intuition, which focuses on what is immediately known, premonition conceptualizes knowledge as anticipatory alertness. In linguistic terms, it conveys an inner warning or fore-feeling of an approaching event, often accompanied by emotional tension or symbolic imagery (Cambridge Dictionary, n.d.; Online Etymology Dictionary, n.d.; Oxford Reference, n.d.; Encyclopedia.com, n.d.). The Germanic worldview encoded through PREMONITION reflects an ambivalent attitude toward future knowledge: such awareness is recognized as meaningful, yet remains epistemically unstable and frequently associated with uncertainty or threat (Cambridge Dictionary, n.d.; Online Etymology Dictionary, n.d.; Oxford Reference, n.d.; Encyclopedia.com, n.d.). PRESENTIMENT represents a further transformation of anticipatory cognition by foregrounding affective and bodily experience. Rather than pointing to a specific event, presentiment expresses a diffuse emotional sensitivity to what is about to unfold (Cambridge Dictionary, n.d.; Online Etymology Dictionary, n.d.). In the Germanic linguistic worldview, PRESENTIMENT functions as an existential

mood that shapes how the subject relates to future possibility. It is less cognitively articulated than premonition and less conceptually defined than intuition, operating instead through emotional resonance and embodied sensation (Cambridge Dictionary, n.d.; Online Etymology Dictionary, n.d.). INTUITION, PREMONITION, and PRESENTIMENT are interconnected yet non-identical components of a broader anticipatory continuum. INTUITION emphasizes immediate knowing, PREMONITION highlights future-oriented cognitive-affective alertness, while PRESENTIMENT articulates emotional attunement to the «not-yet». Despite these differences, all three concepts share core features such as subjectivity, pre-reflectivity, embodied manifestation, and independence from discursive reasoning. These concepts demonstrate that the Germanic linguistic worldview encodes human cognition as a layered phenomenon in which knowing, feeling, and anticipating coexist. Language presents the Self / «I» as capable of engaging with reality through immediate insight, intuitive foresight, and affective anticipation. INTUITION, PREMONITION, and PRESENTIMENT therefore serve as semantic indicators of a worldview that integrates cognition, emotion, and temporality, revealing how Germanic languages conceptualize the human capacity to encounter reality before it becomes fully articulated or rationally explained.

REFERENCES

1. Cambridge Dictionary. English Thesaurus. <https://dictionary.cambridge.org/thesaurus/>
2. Davydenko I., Kalyuzhna A., & Litovchenko Ya. Behind the «I»: Conscience and Consciousness. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов.* № 98. Харків, 2023. С. 21–30. <https://doi.org/10.26565/2786-5312-2023-98-03>
3. Davydenko I., Kalyuzhna A., & Litovchenko Ya. «I» as PERSONALITY and INDIVIDUALITY. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов.* № 101. Харків, 2025. С. 7–19. <https://doi.org/10.26565/2786-5312-2025-101-01>
4. Davydenko I. «I» as MIND, INTELLECT and INTELLIGENCE. *Закарпатські філологічні студії.* № 41. Том 1. Ужгород, 2025. С. 98–105. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.41.1.16>
5. Davydenko I., Kalyuzhna A., Litovchenko Ya. «Я» як PSYCHE / ПСИХІКА / ДУША, SELF / САМІСТЬ та EGO / ЕГО. *Сучасні дослідження з іноземної філології.* № 2(28). Ужгород, 2025. С. 65–81. <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2025.28.65-81>
6. Davydenko I., Kalyuzhna A., & Litovchenko Ya. «I» as SOUL and SPIRIT. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* № 73. Одеса, 2025. С. 25–33. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2025.73.6>
7. Fauconnier G. *Mental Spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language.* Cambridge: Cambridge University Press, 1994. 336 с.
8. Fauconnier G., Turner M. *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities.* New York: Basic Books, 2002. 440 с.

9. Gibbs R. W. Jr. Embodiment and Cognitive Science. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 337 c.
10. Intuition. *The Cambridge Dictionary of Philosophy*. URL: https://ia601300.us.archive.org/12/items/RobertiAudi_TheCambridgeDictionary.of.Philosophy/Robert.Audi_TheCambridgeDictionary.of.Philosophy.pdf
11. Johnson M. The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason. Chicago: University of Chicago Press, 1987. 304 c.
12. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press, 1980. 242 c.
13. Lakoff G. Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind. Chicago: University of Chicago Press, 1987. 632 c.
14. Lakoff G., Johnson M. Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought. New York: Basic Books, 1999. 624 c.
15. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/>
16. Premonition. *Oxford Reference*. URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.2011080310034321>
17. Premonition. *Encyclopedia.com*. URL: <https://www.encyclopedia.com/philosophy-and-religion/other-religious-beliefs-and-general-terms/miscellaneous-religion/premonition>

Larysa Volovyk

Kandidat der philologischen Wissenschaften,
Dozentin des Lehrstuhls der germanistischen und ukrainischen Philologie
Poltavaer staatliche Agraruniversität

ERFORSCHUNG DER GRUNDLAGEN DER TERMINOLOGIE DER DEUTSCHEN SPRACHE

Eine der wertvollsten Errungenschaften der geistigen Entwicklung der Gesellschaft ist die Sprache als Kommunikationsmittel. Die Sprache, das wichtigste und vollkommenste Mittel der menschlichen Kommunikation und des Gedankenaustauschs, kann ihre vielfältigen Funktionen erfüllen, da sie ein recht flexibles und zugleich hervorragend organisiertes System ist. Die Sprache entwickelt sich in enger Verbindung mit dem gesellschaftlichen Fortschritt (Fleischer, 2021). Die wissenschaftliche Terminologie hilft dabei, die Forschung in der Wissenschaft und Technik zu dokumentieren. Die rasante wissenschaftlich-technische Entwicklung hat die Informations- und Kommunikationsprozesse aktiviert, was zu einer quantitativen Zunahme von Begriffen in verschiedenen Bereichen der Wissenschaft und Technik und zu deren aktiver Verbreitung in der Sprache geführt hat. Die Terminologie spezieller Wissensgebiete wurde zum Gegenstand der traditionellen und angewandten Linguistik. Es entstand eine wissenschaftliche Disziplin – die Terminologiekunde, deren Forschungsgegenstand der Begriff ist. Die Hauptaufgaben der Terminologie sind: Analyse der Rolle der Terminologie in Kommunikationsprozessen; Bestimmung des Platzes der Terminologie im Sprachsystem; Untersuchung der semantischen Besonderheiten

von Begriffen; Analyse der grammatikalischen Ausrichtung einfacher und komplexer Begriffe; Konkretisierung des Begriffs «Terminologiesystem» und Entwicklung einer Methodik zur Beschreibung von Terminologiesystemen (Schippan, 2020).

Zur Bestimmung der Gesamtheit des terminologischen Wortschatzes eines bestimmten Fachgebiets wird der Begriff «Terminologiesystem» verwendet, der auf den systemischen Charakter der Verwendung von Spracheinheiten hinweist und Begriffe und spezielle lexikalische Einheiten mit für Begriffe charakteristischen Merkmalen umfasst, die der schriftlichen und mündlichen Kommunikation innerhalb eines bestimmten Fachgebiets dienen. Unter einem Begriffssystem verstehen wir eine mit einem bestimmten Bereich der beruflichen Tätigkeit eines Menschen korrelierende Gesamtheit von Begriffen, die Bezeichnungen für wissenschaftliche Konzepte sind.

Die Terminologie wird als ein Subsystem des Wortschatzes der allgemeinen Literatursprache betrachtet, das die spezielle berufliche Kommunikation ermöglicht und sich durch eine extralinguistisch bedingte hierarchische Organisation auszeichnet (Stepanova, 2020). Besondere Aufmerksamkeit wird in der Terminologieforschung folgenden Fragen gewidmet: Möglichkeiten der Definition des Begriffs; Klärung der Besonderheiten eines Begriffs und Abgrenzung der Terminologie von anderen Fachbereichen der Sprache; Charakterisierung der Besonderheiten eines Begriffs in Bezug auf Inhalt und Ausdruck; Untersuchung der Besonderheiten der Terminologie als Begriffssystem und Herausarbeitung der spezifischen Merkmale einzelner Terminologiesysteme. Substantivische Begriffe kommen am häufigsten vor und tragen in der Wissenschaftssprache tatsächlich die Hauptinformationslast.

Die Hauptanforderungen an einen Begriff sind Systematik, das Vorhandensein einer klassifikatorischen Definition, das Streben nach der Konkretisierung innerhalb des Begriffssystems und nach Transparenz der inneren Form, strenge Konventionalität, stilistische Neutralität, Einbeziehung in das Begriffssystem eines bestimmten Fachgebiets, die Übereinstimmung mit den Sprachnormen, wodurch das Auftreten von Fachjargon verhindert wird; Genauigkeit und Prägnanz; Derivationsfähigkeit; Invarianz als Fehlen von Varianten und Synonymen; hohe Informativität. Deshalb wird der Begriff gemäß dem funktionalen Ansatz als systemische Spracheinheit definiert, die die Funktion eines sprachlichen Mittels zur Benennung eines speziellen Begriffs und zur Kommunikation innerhalb des funktionalen Systems der Sprache, Wissenschaft und Technik sowie einzelner Teilsysteme erfüllt.

QUELLEN-UND LITERATURVERZEICHNIS

1. Fleischer W. Grundzüge der Wortbildung des Verbs in der deutschen Sprache der Gegenwart : Lehrbuch. Leipzig, 2021. 305 S.
2. Schippan Th. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache: Lehrbuch. [2. durchges. Aufl.]. Tübingen, 2020. 307 S.
3. Stepanova M. D., Černyševa I. I. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache: Lehrbuch. [2. verbesserte Aufl.], 2020. 257 S.

СЕКЦІЯ 5

ПЕРЕКЛАД У КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Сергій Богуславський

кандидат філологічних наук, доцент
завідувач кафедри німецької філології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Віра Федорук

студентка 4 курсу факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ МЕТАФОР У ПЕРЕКЛАДІ МАЛОЇ ПРОЗИ ЕЛЬКЕ ГАЙДЕНРАЙХ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У сучасному мовознавстві метафора постає не як периферійний стилістичний прийом, а як фундаментальний механізм концептуалізації досвіду. Когнітивна лінгвістика переконливо довела, що абстрактні сфери людського буття осмислюються через системні проєкції між доменами, які мають тілесну й сенсорну основу (Lakoff, Johnson 1980, 3–6). Такий підхід радикально змінює перекладознавчу оптику, оскільки перекладач працює не лише з лексичними відповідниками, а з глибинною концептуальною структурою тексту.

Мала проза Ельке Гайденрайх становить матеріал для аналізу, адже в короткій формі новели кожна метафорична конструкція виконує функцію смислового вузла. Авторка концентрує екзистенційні теми старіння, любові, втрати, самоізоляції та культурної пам'яті у компактних образних моделях, які визначають інтерпретаційну динаміку тексту. Відтак переклад метафор у цій прозі пов'язаний із проблемою збереження когнітивної еквівалентності, функціональної адекватності та культурної релевантності.

Метою статті є комплексний аналіз проблем і стратегій відтворення метафор у перекладі новел Ельке Гайденрайх українською мовою з урахуванням когнітивного, дискурсивного й функціонального вимірів.

Когнітивна теорія метафори визначає метафору як системне мапування між доменом джерела і доменом цілі. Lakoff і Johnson довели, що такі мапування мають регулярний характер і структурують повсякденне мислення (Lakoff, Johnson 1980, 14). Вони підкреслюють, що орієнтаційні та тілесні метафори базуються на універсальному досвіді просторової взаємодії та фізичних відчуттів (Lakoff, Johnson 1980, 30).

Kövecses розвиває цю позицію, акцентуючи, що хоча тілесні схеми мають універсальний характер, їх конкретна мовна реалізація зазнає впливу культурного контексту (Kövecses 2010, 35–37). Це означає, що переклад

метафори завжди відбувається в полі напруги між універсальністю концептуальної моделі та культурною специфікою її реалізації.

Модель концептуальної інтеграції пояснює, як різні ментальні простори поєднуються у нову семантичну конфігурацію (Fausconnier, Turner 2002, 40). У художньому тексті таке поєднання створює багатошарову емоційну структуру, що потребує реконструкції в перекладі.

Функціональний підхід у перекладознавстві виходить із того, що перекладацьке рішення визначається комунікативною метою тексту (Nord 1997, 62). Дескриптивна теорія перекладу наголошує на впливі норм цільової культури (Toury 1995, 56). Інтегрована модель перекладу поєднує лінгвістичний і культурний аналіз, підкреслюючи міжкультурну медіативну природу перекладацького акту (Snell-Hornby 1988, 72).

Тому, дослідження спирається на синтетичну теоретичну рамку, яка дозволяє розглядати переклад метафори як процес когнітивної реконструкції в межах культурної комунікації.

Матеріалом дослідження стали новели „Der Welt den Rücken, Silberhochzeit, Karl, Bob Dylan und ich, Der Tag, als Boris Becker ging“. Аналіз здійснюється за такими параметрами:

Тип концептуальної схеми відрізняється своєю наративною функцією, культурною маркованістю, рівнем збереження домену джерела, перекладацькою стратегією, ступенем зміни емоційної інтенсивності.

Такий параметризований підхід дозволяє перейти від опису окремих прикладів до системної інтерпретації метафоричних кластерів.

Просторові метафори: відчуження як тілесна орієнтація. У новелі „Der Welt den Rücken“ центральною є метафора соціального дистанціювання через фізичну орієнтацію: „Sie kehrte der Welt den Rücken“ (Heidenreich 2002, 18). Домен джерела пов'язаний із тілесним актом повороту спиною, домен цілі описує психологічне відчуження. Український переклад: «Вона повернулася спиною до світу». Переклад зберігає орієнтаційну схему повністю. Така стратегія відповідає положенню про універсальність просторових метафор (Lakoff, Johnson 1980, 30). Концептуальна еквівалентність забезпечується через збереження тілесної образності.

В іншому фрагменті: „Sie zog sich immer weiter zurück“ (Heidenreich 2002, S. 22). Буквальний переклад «вона дедалі більше відступала назад» міг би зберегти просторовий домен. Однак український варіант «вона дедалі більше замикалася в собі» переносить акцент у психологічну площину. У цьому випадку відбувається часткова трансформація домену джерела. Просторова схема поступається внутрішньому стану. Така зміна зумовлена стилістичною традицією української мови та прагненням до природності.

Тілесні метафори часу: старіння як фізичний тиск. У новелі „Silberhochzeit“ роки осмислюються через тілесний досвід навантаження: „Die Jahre lasteten auf ihren Schultern“ (Heidenreich 2002, 57). Домен джерела пов'язаний із фізичною вагою, домен цілі відображає екзистенційний стан. Переклад: „Роки тиснули на її плечі“. Тілесна схема збережена. Kövecses

наголошує, що метафори ваги мають універсальну тілесну основу (Kövecses 2010, 37). Відповідно переклад демонструє високий рівень когнітивної еквівалентності.

Інший приклад: „Die Zeit hatte Spuren in ihr Gesicht gegraben“ (Heidenreich 2002, 60). Український переклад «час вирізьбив сліди на її обличчі» підсилює експресію через дієслово «вирізьбив». Мапування ЧАС ЯК АКТИВНА СИЛА збережене. Водночас стилістичний рівень образності підвищується. Переклад у цьому випадку не змінює концептуальну структуру, але впливає на емоційну інтенсивність.

Музичні метафори: емоція як звук. У новелі „Karl, Bob Dylan und ich“ музика стає джерельним доменом для опису пам'яті та ідентичності: „Seine Stimme klang wie eine Erinnerung“ (Heidenreich 2002, 103). Слуховий досвід поєднується з ментальним простором пам'яті. Відбувається концептуальна інтеграція (Fauconnier, Turner 2002, 47). Український переклад: «Його голос звучав як спогад». Музичний домен збережено повністю. Переклад реконструює інтеграцію без втрати семантичної напруги.

В іншому епізоді музика описується як гармонія стосунків. Якщо переклад уточнює або розгортає образ, він застосовує стратегію експлікації. Baker підкреслює, що експлікація є типовою тенденцією міжмовного перекладу (Baker 2011, 267). Така стратегія підвищує інтерпретаційну прозорість, але може зменшувати багатозначність.

Культурно марковані метафори: символи покоління. У новелі „Der Tag, als Boris Becker ging“ ім'я спортсмена функціонує як символ завершення певної епохи: „Als Boris Becker ging, ging auch ein Stück unserer Jugend“ (Heidenreich 2002, 131). Тут спортивна подія концептуалізує втрату молодості. Для німецького читача алюзія є очевидною. Український переклад може зберігати ім'я без пояснення або додавати контекстуальне уточнення.

Toury пояснює такі варіанти впливом норм цільової культури (Toury 1995, p. 56). Якщо перекладач обирає експлікацію, він прагне компенсувати відсутність культурного контексту. Якщо ж алюзія зберігається без змін, переклад орієнтується на міжкультурну впізнаваність.

Основні проблеми перекладу метафор пов'язані за результатами аналізу з різними ступеннями імпліцитності, синтаксичною конденсацією німецького тексту, культурною специфікою алюзій, зміною ритму та інтерпретаційної відкритості.

Німецький текст часто використовує компактні метафоричні структури. Українська мова тяжіє до синтаксичної розгорнутості. Це призводить до експлікації або часткової трансформації домену джерела. Узагальнення матеріалу дозволяє виокремити три стратегії відтворення метафор:

1. Пряма концептуальна відповідність, яка забезпечує максимальне збереження мапування.
2. Культурна адаптація, що змінює форму, але зберігає функцію.
3. Експлікація, яка уточнює імпліцитний образ.

Функціональний підхід пояснює вибір стратегії комунікативною метою тексту (Nord 1997, 62). Інтегрований підхід наголошує на необхідності балансу між точністю та культурною релевантністю (Snell-Hornby 1988, 72).

Ricoeur розглядає наратив як механізм формування ідентичності (Ricoeur 1991, 73). У новелах Гайденрайх повторювані метафоричні моделі формують образ персонажа. Якщо переклад змінює домен джерела, він змінює спосіб самоінтерпретації героя.

Отже, переклад метафори має антропологічний вимір. Він впливає на те, як читач сприймає внутрішній світ персонажа.

Переклад метафор у малій прозі Ельке Гайденрайх характеризується домінуванням стратегії концептуальної відповідності. Просторові й тілесні моделі демонструють високу міжкультурну стабільність. Культурно марковані метафори потребують адаптації або експлікації.

Метафора у перекладі постає як елемент концептуальної архітектури тексту, що підлягає реконструкції з урахуванням когнітивних і культурних параметрів. Інтеграція когнітивної лінгвістики та перекладознавства дозволяє описати переклад як процес смислової реконструкції, а не механічного відтворення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge, 2011. 386 p.
2. Fauconnier G., Turner M. The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities. New York: Basic Books, 2002. 440 p.
3. Heidenreich E. Der Welt den Rücken. München: Carl Hanser Verlag, 2002. 192 S.
4. Kövecses Z. Metaphor: A Practical Introduction. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2010. 375 p.
5. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press, 1980. 276 p.
6. Nord C. Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. Manchester: St. Jerome Publishing, 1997. 154 p.
7. Ricoeur P. Narrative Identity. Philosophy Today. 1991. Vol. 35, No. 1. P. 73–81.
8. Snell-Hornby M. Translation Studies: An Integrated Approach. Amsterdam: John Benjamins, 1988. 163 p.
9. Toury G. Descriptive Translation Studies and Beyond. Amsterdam: John Benjamins, 1995. 311 p.

Людмила Дідур

старший викладач кафедри журналістики та мовної комунікації,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю В11 Філологія
Одеського національного морського університету

КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ПЕРЕКЛАДУ МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УМОВАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У сучасному міжнародному нормативному дискурсі морська термінологія функціонує як інструмент впорядкування безпеки та професійної взаємодії фахівців морської галузі на міжнародному рівні. Переклад морських терміноодиниць вимагає не лише лексичної еквівалентності, а й збереження когнітивної структури поняття, коректної адаптації до відповідної мови та прагматичного потенціалу.

Оскільки, переклад морських термінів перестає бути простою заміною лексем і стає складним процесом адаптації концептів між різними мовними картинами світу, вбачаємо особливу актуальність у питанні перекладу міжнародних документів морської галузі. Ці документи об'єднують сукупність конвенцій, кодексів та резолюцій, переважно під егідою ІМО (Міжнародна морська організація) та МОП (Міжнародна організація праці), якими регулюються питання безпеки судноплавства, захисту середовища та праці моряків (SOLAS, MARPOL, MLC, STCW). Вони є обов'язковими для забезпечення безпеки та екології на морі, де точність термінологічної інтерпретації безпосередньо впливає на правозастосування та ефективну комунікацію.

Метою дослідження є визначення когнітивно-прагматичних механізмів перекладу морської термінології в умовах міжкультурного нормативного дискурсу та окреслення критеріїв забезпечення концептуальної еквівалентності.

Матеріалом дослідження слугують англomовні тексти міжнародних морських конвенцій, офіційні українські переклади цих конвенцій, словникові джерела морської термінології, зокрема, концепції перекладознавства щодо еквівалентності та функціональної адекватності. Зокрема, офіційний український переклад Конвенції про Міжнародні правила запобігання зіткненню суден на морі 1972 року, що затверджений для використання в Україні та розміщений на офіційному вебпорталі Верховної Ради України з редакцією від 17.11.1992 р. (офіційний переклад, 1992) та оригінальний англomовний текст Конвенції (оригінальний текст, 1992).

Об'єктом дослідження є морські терміноодиниці в нормативному дискурсі. Предмет дослідження – когнітивні моделі та прагматичні функції терміноодиниць у перекладі.

Під час дослідження встановлено, що у межах когнітивного підходу термін розглядається як вербалізований фрагмент професійного концептуального поля. Його значення визначається місцем у терміносистемі та сукупністю семантичних зв'язків (родо-видових, функціональних, причинно-наслідкових).

Концептуалізація морського простору, під призмою перекладу морської термінології базується на специфічних когнітивних механізмах, що вбачаються під:

- концептуальною метафорою, через те, що морські терміни побудовані на антропоморфних або технічних метафорах (напр., «ніс судна» (nose of the ship), «око шторму» (eye of the storm), «мертва вода» (dead water), «шпангоути (ребра судна)» (ribs) тощо);

- фреймовою семантикою, в якій термін активує цілий «фрейм» знань, де кожне слово – це не просто рядок у словнику, а «папка» або «сценарій». Наприклад, фрейм «швартування» – як тільки капітан дає команду «До швартування!» – у голові екіпажу активується не просто дія, а ціла схема, мозок миттєво «викидає» на стіл усю пов'язану з ним інформацію: учасників, інструменти, послідовність дій та очікуваний результат;

- схематизацією – процесом ментального моделювання ситуації перекладачем для точного відтворення просторових відношень на судні з метою уникнення термінологічної плутанини. Перекладач ніби стає віртуальним штурманом: йому важливо розуміти, де ліво, де право, що знаходиться над головою, а що під палубою.

Водночас, прагматичний аспект морських термінів полягає в їхній регулятивній функції – задаються модель поведінки суб'єктів морської галузі. Тому переклад терміна, зокрема морського, має забезпечувати не лише формальну еквівалентність, а й функціональну відповідність нормі.

Прагматика перекладу в морській сфері визначається професійним дискурсом через:

- принцип однозначності, що полягає в прагматичній установці на усунення полісемії (багатозначності) для запобігання критичних помилок;

- стандартизацію від ІМО, що передбачає використання прагматичних маркерів для створення «залізних» правил спілкування, щоб уникнути хаосу в морі. Головним інструментом тут є SMCP (Стандартні фрази морського радіозв'язку);

- локалізацію – адаптацію термінології під конкретні національні стандарти та професійний жаргонізм, своєрідне «переодягання» терміна у форму, яку звик бачити фахівець.

Слушними вбачаємо твердження, що висвітлені в роботі (Проскурін & Мирошниченко, 2025), а саме «серед труднощів перекладу особливу увагу привертає передача багатозначних термінів, термінів з культурно-специфічним змістом, а також аббревіатур, які потребують адаптації в українському мовному середовищі. У таких випадках доцільним є врахування контексту, структури терміна та його функціонального призначення.

У підсумку, проаналізована проблематика дає можливість зробити висновки, що ефективний переклад морської термінології можливий лише за умови синергії когнітивного аналізу (як ми сприймаємо професійні концепти) та прагматичного фільтра (як ми використовуємо ці назви в реальних умовах комунікації). Це дозволяє не просто передати значення, а забезпечити ідентичність та точність професійного впливу на реципієнта. Подальші дослідження вбачаємо в аналізі та створенні практичних рекомендацій й розробок щодо важливості адекватного відтворення та перекладу морської термінології державною мовою та когнітивної моделі української морської терміносистеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вебсайт Верховної Ради України Конвенція про Міжнародні правила запобігання зіткненню суден на морі 1972 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_137#Text (дата звернення 03.03.2026 р.).
2. Convention on the International Regulations for Preventing Collisions at Sea, 1972. URL: <https://www.imo.org/en/About/Conventions/Pages/COLREG.aspx> (дата звернення 03.03.2026 р.).
3. Проскурін І. В., Мирошніченко В.М. Переклад англійських морських термінів українською мовою (на матеріалі словника) *Інформаційні технології : наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*. MicroCAD-2025 [Електронний ресурс]. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/88d01241-b11d-4a57-9bd4-66379247b758> (дата звернення: 03.03.2026).

Тамара Жужгіна-Аллахвердян

доктор філологічних наук,
професор кафедри французької та іспанської мов
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

ІНТЕРРОГАТИВНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКСПРЕСІЇ В ПОЕЗІЇ АНТОНІО МАЧАДО У КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Питальні структури у віршах поета іспанського модернізму Антоніо Мачадо численні і різноманітні. Як емоційно-експресивні компоненти ліричного висловлювання в творчій парадигмі «автор-поет-ліричний герой-читач» у контексті перекладу на стику літературознавства та лінгвістики (Жужгіна-Аллахвердян, 2023, 160-211) і як «концептуальні інструменти» перекладу, вони виконують важливу комунікативну функцію (Losano, 2006, 242). В мовознавстві терміном «інтеррогативність» об'єднують різнорівневі мовні засоби, що включають питальні речення та конструкції, питальну інтонацію та спеціальні слова і частки, а також особливий порядок слів, орієнтований на запит інформації або на пошук відповіді на задане питання. В поетичному тексті до інтеррогативності відносять риторичні питальні структури, які виконують насамперед емпатичну функцію, виражають спонукання до рефлексії та

емоційної оцінки, передають інтонацію подиву, захоплення, осуду і т. ін. Досліджуючи творчість іспаномовних авторів Lucía Etxebarria de Asteizna, Jordi Sierra i Fabra, Луис Гарсія Монтеро, Juan José Millás, Ana María Matute, Jorge Luis Borges, Carlos Fuentes Macías, Juan Marsé, мовознавці виділили дві основні групи інтеррогативних речень. До першої групи віднесли питально-стверджувальні речення-«саморефлексії», які відрізняються інтонацією та спеціальним порядком слів і часто марковані словами *conque, así que, de manera que, entonces que* і т. ін., до другої – питально-негативні, які зазвичай включають заперечне слово «но» (Г.А. Бессарабова). В багатозначних за змістом медитативних та лірико-філософських віршах Мачадо, перевага віддана питально-стверджувальним реченням, які зазвичай поділяються граматистами на питально-спонукальні (імперативні) та питально-відповідні (Мамрак, 2009, 93). Рідше в поезіях Мачадо зустрічаються питально-негативні конструкції із запереченням «но». Велика кількість експресивно забарвлених інтеррогативних структур свідчить про емоційність авторської особистості, для якої були органічні щирість та відвертість у спілкуванні, здатність відкрито висловлювати думки і почуття через поезію слова. У вірші Мачадо «*Nacia un ocaso radiante*» за допомогою питального речення виражене міфопоетичне припущення, створений об'ємний лірико-філософський образ Я за допомогою метафори моря: «¿Qué es esta gota en el viento / que grita al mar: soy el mar? / Що це за крапля вітру, / що волає до моря: я – море?» (Machado, 1975, 91). Поет виражає складні мелодійні мелізми, передає додаткові орнаментальні звукові прикраси, але в інтонації і ритмі не слащаво-пристрасної сансуери, «*de la melomanía de un corazón de zarzuela!*» (Machado, 1975, 115), а меланхолійної та повільної за темпом петенери, жанру *cante jondo* у старовинній андалусійсько-циганській пісенній манері із глибоким емоційним напруженням в стилі *duende*. Без врахування цих екстралінгвістичних елементів неможливо зрозуміти в повній мірі окремі поезії Мачадо, що корелюють із глибоким напруженим співом та його інтеррогативним наративом пристрасності і жалоби на «нестачу серця» («*te falta corazon*») у тонах містичного почуття музики і хвилеподібного ритму життя. Будь-які обмеження при перекладі таких елементів «концептуального інструментарію» можуть привести до спотворення оригінального змісту, «приховування культурної комунікації, ігнорування можливо двозначної волі автора», а це означає, що головна мета перекладача, який розглядає текст як «основний елемент комунікації», залишиться не виконаною (Losano, 2006, 242).

Задушевний, довірчий пафос багатьох творів Мачадо часто утворюється за допомогою питальних речень, що включають звернення у стилі *cante jondo*: «¿Te recuerda, hermano, / un sueño lejano mi canto presente?» / «Чи нагадує тобі, брате, далеку мрію моя нинішня пісня?» (Machado, 1975, 85). Той, до кого звертається поет – друг, брат, улюблена жінка, інший поет – має яскраву суб'єктність. В одному короткому вірші після інтеррогативного речення слідує імператив у формі спонукально-вимогливого речення-звертання: «–¿Eres la sed o el agua en mi camino? / – Dime, virgen esquiva y compañera» / «– Ти спрага чи вода на моєму шляху? / – Скажи мені, діво, невловима супутниця» (Machado, 1975, 85). Часто

інтеррогативний наратив створюється за допомогою кількох запитань, які йдуть один за одним. Така «каскадна структура» віршованої інтеррогативності – характерний стильовий прийом іспанського поета, який перебував у постійному пошуку відповідей на складні питання свого часу. Іноді вірш представляє суцільний інтеррогативний текст. Поет запитує про причину дії або про призначення поета, спонукає до з'ясування мотивів того чи іншого вчинку, поставленої мети. Сумна лірика Мачадо поцяткована графічними знаками – питання (?; ?...), оклику (!), три крапки (...), які використовуються як самостійний знак: «¿Señora, si acaso otra sombra, emboscada / teméis, en la sombra, fiad en mi espada...» і як знак допоміжний, посилюючий питальну інтонацію: «¿Acaso os asombra mi sombra embozada, / de espada tendida y toca plumada?...» (Machado, 1975, 130). Через різноманітні формули емотивної інтеррогативності та у значній мірі екскламативності, через їх додаткові коннотативні смисли у складі строфічних та кінцевих структур, простих та розгорнутих питальних речень і риторичних конструкцій, Мачадо-поет передав переживання великої духовної втрати епохи «порогового» мислення, позбавленої «чарівності і сентиментальності», щоб за рахунок експресії привернути увагу читача до зазначеної проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жужгіна-Аллахвердян Т. М. Джон Кітс (1795–1821). Античний міф і романтичні парадокси. Монографія. Дніпро: Журфонд, 2023. 226 с.
2. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 304 с.
3. Lozano W. C. Literatura i Traducción. Editorial Universidad de Granada, 2006. 332 с.
4. Machado A. Poesias completas. La Habana: Editorial Arte y Literatura, 1975. 451 с.

Інна Ківенко

канд. філол. наук, доц.

доцент кафедри «Іноземні мови та переклад»

Одеського національного морського університету

Поліна Кірнос

здобувачка 3 курсу спеціальності В 11 «Філологія»

Одеського національного морського університету

ОСОБЛИВОСТІ ЛОКАЛІЗАЦІЇ АНГЛОМОВНОЇ РЕКЛАМИ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ

Представлене дослідження є спробою визначити специфіку локалізації англomовної реклами в українському медіапросторі та виявити ефективні стратегії й тактики адаптації, що сприяють збереженню комунікативної цінності та переконливості оригінального повідомлення. Виходячи з мети

об'єктом вивчення слугує англomовна реклама, представлена в українських засобах масової інформації; **предметом** – перекладацькі стратегії й тактики, вживані для локалізації англomовних рекламних текстів для української аудиторії.

Англomовна реклама у сучасному українському медіапросторі посідає помітне місце. На це впливають такі процеси як глобалізація, активний розвиток іноземних компаній в Україні та провідна роль англійської у сфері маркетингу. Щоб така реклама працювала, потрібна якісна адаптація – не лише переклад, а й врахування культурних особливостей цільової аудиторії (Король, 2024).

Англomовна реклама в українських ЗМІ виконує подвійну функцію. З одного боку, вони демонструють міжнародний статус бренду, викликають асоціації з престижем та сучасністю. З іншого боку, надмірне використання англійської мови може заплутати реципієнта та зменшити емоційний вплив реклами. Тому локалізація реклами в Україні часто відбувається у формі часткової адаптації, коли англійський слоган супроводжується українським текстом або поясненням.

Під час локалізації використовуються різні перекладацькі стратегії (Katan, 2013). Їх вибір зумовлено метою реклами, типом самого повідомлення та очікуваннями цільової аудиторії. Однією з базових стратегій є **доместикація** (62,5 %). Вона використовується, коли текст потрібно пристосувати до українських мовних і культурних норм та прибрати відчуття іншомовності, а також при перекладі слоганів, орієнтованих на емоційну близькість і колективні цінності.

Не менш вживаною є **транскреація** (25 %) – стратегія творчого переписування тексту, за допомогою якої перекладач може повністю змінювати оригінальний текст з метою збереження його прагматичної функції. Вона необхідна, якщо використані у тексті метафори, ідіоми, гумор та гра слів не мають прямого еквіваленту у мові перекладу (Toressi, 2020).

Окремо варто виділити стратегію **культурної адаптації** (22,5 %), яка допомагає адаптувати незрозумілі для української аудиторії символи, образи та культурні особливості на функціонально еквівалентні. Практика доводить, що саме такий підхід є найбільш успішним в Україні. Разом з нею використовують **прагматичну адаптацію**, яка враховує вимоги конкретних платформ, законодавчі норми та цілі рекламної кампанії (Toressi, 2020). Також на сьогоднішній день актуальності набуває **гіперлокалізація**, орієнтована на конкретні соціальні або вікові групи.

Рідко оригінальні англійські слогани залишаються без змін, особливо у рекламі всесвітньо відомих брендів. Така стратегія має назву **форенізація** (10 %), вона полягає у навмисному збереженні англomовних елементів. В українській рекламі ця стратегія використовується у сегментах моди, техніки та автомобілів. Молоддю такі неперекладені слогани сприймаються як ознака сучасності та створюють відчуття близькості до світових трендів.

Втілення згаданих стратегій відбувається за допомогою певних перекладацьких тактик, які застосовуються до окремих частин тексту (Король, 2024). До найпоширеніших належать *модуляція*, що полягає у зміні точки зору або способу подачі інформації; *транспозиція*, пов'язана зі зміною граматичної категорії; *експлікація*, яка розкриває прихований зміст; *конкретизація* та генералізація, спрямовані на уточнення або узагальнення значення; а також *компенсація*, за допомогою якої стилістичний або емоційний ефект, втрачений в одному фрагменті тексту, відтворюється в іншому.

Аналіз ставлення українських споживачів до перекладеної реклами показує, що тексти, адаптовані з урахуванням мовних і культурних особливостей, сприймаються краще, ніж дослівні переклади. Українці віддають перевагу емоційно насиченим, образним і близьким до їхньої культури слоганам. Надмірна точність або зайве використання англійської можуть знизити ефективність реклами.

Важливим є і вибір медіа. В інтернеті, особливо в соцмережах, україномовна реклама працює краще, оскільки її швидше сприймають. У зовнішній рекламі та друкованих матеріалах англійська може бути прийнятною, навіть бажаною, особливо для створення іміджу бренду.

Отже, переклад англійськомовної реклами в українському медіапросторі – це складний процес, який поєднує у собі різні стратегії й тактики. Їхнє грамотне поєднання дозволяє брендам зберегти свою впізнаваність, забезпечити емоційну еквівалентність та зробити рекламний текст зрозумілим і переконливим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Король Є. О. Англійськомовні рекламні тексти та особливості їх перекладу українською мовою. Запоріжжя, 2024. 63 с.
2. Katan D. Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators. London: Routledge, 2013. 384 p.
3. Toressi I. Translating promotional and advertising texts. *Across Languages and Cultures*. Issue 15. Vol. 2. Budapest, 2020. P. 313-316.

Євгенія Макарьська

старший викладач кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна

ЛІНГВІСТИЧНІ ТА ДИДАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Система сучасної освіти передбачає виконання трьох взаємопов'язаних завдань: навчання, виховання та розвиток особистості. Велику роль у цьому процесі відіграють педагогічні методи та прийоми, що забезпечують закріплення знань на психологічному рівні. Застосування перевірених практикою методик дозволяє стверджувати, що студенти засвоїли навчальний матеріал і здатні ефективно використовувати його у практичній діяльності.

Практичне застосування знань, умінь і навичок, а також методів інноваційного характеру є невід'ємною частиною сучасного навчального процесу. До них належать ділові та організаційні ігри, дискусії на різноманітні теми, психотехнічні вправи, інноваційні підходи, тренінги та метод *case study*, що забезпечує глибоке засвоєння матеріалу. Впровадження у навчальний процес науково-практичної співпраці, групового аналізу проблем і прийняття рішень у різних ситуаціях, а також моделювання навчальних і професійних процесів сприяє підвищенню рівня концептуального мислення та розширює світогляд студентів.

Інформаційно-комунікаційні технології, електронні ресурси та мультимедіа відіграють важливу роль у процесі навчання, забезпечуючи інтерактивність, доступ до додаткових джерел і можливості для самостійного закріплення знань. Завдяки цьому формується якісно новий рівень оцінювання педагогічних технологій.

Ідеї педагогічних технологій проявляються як у діяльності викладача, так і студента під час закріплення навчального матеріалу. Для студентів, які вивчають англійську мову як другу, проблеми перекладу набувають особливої значущості. Граматичні та стилістичні аспекти перекладу є першочерговими, а формування вмінь аналізувати текст і свідомо обирати адекватні перекладацькі стратегії становить ключове завдання навчання перекладу. Система вправ, контрольних запитань та ілюстративних матеріалів (суспільно-політичні тексти, уривки художньої літератури) демонструє практичне використання загальнонародних мовних засобів і забезпечує роботу з різними жанрами мовлення.

Лінгвістичний аспект перекладу є особливо ефективним у підготовці перекладачів спеціалізованих матеріалів, зокрема технічних, юридичних, економічних та суспільно-політичних текстів. Ґрунтовне засвоєння теорії та практики перекладу є обов'язковим для студентів випускних курсів і перекладачів художньої літератури, оскільки воно дозволяє правильно застосовувати перекладацькі стратегії та добирати адекватні мовні засоби.

Основне завдання перекладу полягає у формуванні в майбутніх фахівців навичок аналізу тексту та свідомого вибору оптимальних способів перекладу. Студентам пропонуються приклади для перекладу, які допускають кілька варіантів залежно від ширшого контексту. Це сприяє розвитку аналітичного мислення, уміння обґрунтовувати власні рішення та подавати два-три альтернативні варіанти перекладу.

Хоча граматичні аспекти англійської мови є важливими, сама структура речень не є безпосереднім об'єктом перекладу. Розуміння тексту залежить від граматичних і лексичних відношень між словами та фразами. Студенти знайомляться зі складними конструкціями, характерними для англійської мови, та вчать долати труднощі під час перекладу.

Адекватний переклад передає не лише зміст, а й стилістичні особливості оригіналу. Основні стилістичні аспекти перекладу охоплюють лексико-стилістичні, граматико-стилістичні та жанрові характеристики тексту. Для

відтворення образності англійського тексту важливо використовувати всі прийоми та методи, розроблені теорією і практикою перекладу. Прийоми компенсації застосовуються у випадках, коли неможливо повністю відтворити стилістичні особливості оригіналу.

Особливу увагу приділяють перекладу усних виступів. Перекладач повинен уявляти себе промовцем перед аудиторією, щоб переклад був легким для сприйняття, плавним, ритмічно відточеним і не містив важковимовних слів чи фонетичних сполучень, що порушують милозвучність. Використання відповідей на запитання як форми викладу думки дозволяє ефективно висловлювати власну позицію, привертати увагу слухачів і сприяти кращому запам'ятовуванню матеріалу.

Таким чином, ключові аспекти перекладу з англійської на українську мову охоплюють граматику, стиль, контекст, педагогічні методики та використання сучасних технологій. Вони формують підґрунтя для підготовки висококваліфікованих перекладачів, здатних працювати з текстами різної складності та жанрової належності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко В. М. Художній переклад: історія, теорія, практика. *Українська перекладацька школа: у 2 ч. Ч. 1.* Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2007. 325 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: у 2 ч. Ч. 1. Вінниця : Нова книга, 2001. 272 с.
3. Литвин І. М. Перекладознавство: навчальний посібник. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2016. 218 с.

Леся Матвієнко

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри германської і української філології
Полтавського державного аграрного університету

ПЕРЕКЛАД КУЛЬТУРНО СПЕЦИФІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У МЕДІАТЕКСТАХ

У сучасному глобалізованому інформаційному просторі медіатексти виступають одним із ключових каналів міжкультурної комунікації. Новинні повідомлення, аналітичні статті, інтерв'ю, репортажі та інші медійні матеріали активно перекладаються різними мовами, що забезпечує доступ до інформації для міжнародної аудиторії. У процесі такого перекладу особливу складність становлять культурно специфічні елементи, які відображають національні особливості певного суспільства, його політичну систему, традиції, соціальні практики та історичний досвід (Wang et.al., 2024). Від адекватного відтворення цих елементів значною мірою залежить точність передачі змісту медіаповідомлення та його зрозумілість для читачів іншої культури.

Культурно специфічні елементи – це мовні одиниці, що позначають явища, притаманні певній культурі й часто не мають прямого відповідника в іншій мовній системі (Borysenko, 2024; Петухова, Говорун, 2024). У медіатекстах до таких одиниць належать назви державних інституцій, соціальних явищ, традицій, політичних подій, суспільних рухів, а також лексеми з виразним культурним або історичним значенням.

Наприклад, в англomовних новинах часто використовуються назви політичних і соціальних реалій, пов'язаних із конкретною країною:

Thanksgiving holiday travel is expected to reach record levels this year.

Переклад:

Під час святкування Дня подяки цього року очікується рекордний рівень подорожей.

У цьому випадку поняття *Thanksgiving* є культурно маркованим, оскільки воно пов'язане з американською культурною традицією. Український переклад передає зміст шляхом використання усталеного відповідника День подяки, який уже закріпився у мовній практиці.

Іншим прикладом може бути:

The bill was debated in the House of Commons.

Переклад:

Законопроект обговорювали у Палаті громад.

Тут назва *House of Commons* відображає специфіку політичної системи Великої Британії і передається за допомогою усталеного функціонального відповідника.

У перекладацькій практиці застосовується кілька стратегій відтворення культурно маркованих одиниць.

1. Транскрипція або транслітерація. Цей спосіб передбачає передачу іношомовної назви через відтворення її звучання або написання.

Наприклад:

The festival takes place every year during Diwali.

Переклад:

Фестиваль щороку відбувається під час Дівалі.

У цьому випадку назва індійського свята передається шляхом транскрипції, оскільки вона не має прямого українського відповідника.

2. Описовий переклад. Іноді для пояснення культурно специфічного явища перекладач використовує розгорнуте пояснення.

Наприклад:

The debate intensified during Black Friday sales.

Переклад:

Дискусія загострилася під час розпродажів у так звану «чорну п'ятницю».

Тут додаткове пояснення допомагає читачеві зрозуміти культурний контекст.

3. Функціональний відповідник. У деяких випадках перекладач може використати аналогічне поняття у культурі мови перекладу.

Наприклад:

The president addressed the nation from the Oval Office.

Переклад:

Президент звернувся до нації зі свого робочого кабінету в Білому домі.

Оскільки термін *Oval Office* може бути малозрозумілим для широкої аудиторії, переклад уточнює його значення.

4. Культурна адаптація. Іноді перекладач змінює формулювання для того, щоб текст був зрозумілим для іншої аудиторії.

Наприклад:

Millions of Americans gathered for the Super Bowl.

Переклад:

Мільйони американців зібралися біля екранів, щоб подивитися фінал чемпіонату з американського футболу.

Тут переклад пояснює значення *Super Bowl*, що є важливим культурним явищем у США.

Однією з основних труднощів перекладу культурно специфічних елементів у медіатекстах є необхідність поєднати точність передачі культурної інформації з доступністю тексту для аудиторії. Медіатексти зазвичай створюються для широкого кола читачів, тому надмірне використання іншомовних реалій без пояснення може ускладнювати сприйняття матеріалу.

Ще однією проблемою є обмеженість часу, у якому працюють перекладачі новинних текстів. Оперативність перекладу інколи змушує обирати більш прості або універсальні варіанти передачі культурних понять, що може призводити до часткової втрати культурних нюансів.

Значну роль відіграє прагматичний аспект перекладу. У медіатекстах важливо не лише передати інформацію, але й зберегти її комунікативний вплив. Саме тому перекладач має враховувати рівень обізнаності аудиторії з певними культурними реаліями та добирати найбільш зрозумілі способи їх передачі.

Отже, переклад культурно специфічних елементів у медіатекстах є складним процесом, що поєднує мовні, культурні та комунікативні аспекти. Такі елементи відображають особливості певного суспільства, тому їх адекватне відтворення вимагає від перекладача не лише знання мов, а й глибокого розуміння культурного контексту. Найпоширенішими способами передачі культурно маркованих одиниць у медіатекстах є транскрипція, описовий переклад, використання функціональних відповідників та культурна адаптація. Вибір конкретної стратегії залежить від типу тексту, комунікативної мети повідомлення та рівня культурної обізнаності цільової аудиторії. Саме завдяки виваженому застосуванню цих стратегій переклад медіатекстів може ефективно виконувати свою головну функцію – забезпечувати взаєморозуміння між представниками різних культур.

ЛІТЕРАТУРА

1. Петухова О.І., Говорун А.В. Особливості перекладу культурно специфічних елементів з української на англійську мову. *Науковий*

вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. Вип. 68. Одеса, 2024. С. 220-223.

2. Borysenko N., Slavova L., Kodubovska O., Matushevska N. Culture-specific items in the source and target literary texts: Classification of translation strategies. *Forum for Linguistic Studies*. № 6. Singapore, 2024. P. 1-14 <https://doi.org/10.59400/FLS.v6i1.1988>
3. Wang Q., Amini M., Tan D. Strategies, errors and challenges in translating culture-specific items in Chinese–English literary works: A systematic review. *Arbitrer*. Vol. 11. №. 1. Padang, 2024. P. 45–60.

Юлія Сак

асистент кафедри французької філології та перекладу
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ЗАСТОСУВАННЯ УЗУАЛЬНИХ ЛЕКСЕМ ЯК СПОСІБ ПЕРЕДАЧІ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ВАСИЛЯ БАРКИ «ЖОВТИЙ КНЯЗЬ»

Оказіоналізми є невід'ємним елементом творчості Василя Барки, який допомагає розкрити авторський задум, передати емоційну напругу та філософську глибину його текстів. Переклад оказіоналізмів є складним процесом, який вимагає творчого підходу перекладача.

Заміна оказіоналізму узуальною лексемою є одним із найпоширеніших способів передачі оказіоналізмів. Такий перекладацький прийом узагальнення використовується у випадках, коли оказіоналізми не можуть бути повністю адаптовані. Її сутність полягає у заміні при перекладі лексико-граматичних елементів речення та синтаксичних зв'язків узуальним еквівалентом. Узуальна лексема – це звичне слово або вираз, що входить до стандартного словникового складу мови оригіналу.

Перевага цього підходу полягає в тому, що текст стає більш зрозумілим і легшим для сприйняття, оскільки узуальні лексеми зазвичай відзначаються універсальністю і широким спектром використання, що забезпечує зручність у читанні та інтерпретації.

Водночас це є і недоліком даного прийому, оскільки будь-яке свідоме відхилення від мовної норми має знайти своє відображення у мові перекладу. Окрім цього, використання лексичної заміни зазвичай призводить до втрати авторської унікальності, зменшення експресивності твору та спрощення або втрати культурних нюансів, якщо оказіоналізм прив'язаний до культурного контексту. При цьому перекладач свідомо втрачає інноваційність та експресивність авторського новотвору заради зрозумілості та збереження основного сенсу.

Цей перекладацький прийом використовується у випадках, коли мовна система цільової мови не дозволяє створити подібний оказіоналізм, коли оказіоналізм може бути занадто специфічним або культурно незрозумілим, та у випадках, коли текст потребує чіткого та лаконічного викладу без зайвих

експериментів зі словотвором. Перекладач повинен ретельно зважувати переваги та недоліки такого методу, враховуючи цільову аудиторію та призначення тексту. Отож, за перекладачем залишається вибір – втрата експресивності чи точності.

У випадках перекладу okazіonalізмів узуальними лексемами прослідковується прагнення передати суть, але ціною втрати оригінальної емоційної забарвленості.

У французькому перекладі роману «Жовтий князь» є численні приклади використання узуальних лексем, при яких okazіonalізми, на жаль, втрачають свою унікальність і замінюються загальновживаними словами.

Блажененька доня! – терпить сумирне (Барка, 2023, 110) – *Sa fille bénie! qui souffre en silence!* (Barka, 1981, 216). У прикладі відбулась заміна okazіonalізму узуальним словом, що означає «благословенна» або «невинна», позбавленого авторського емоційного забарвлення.

Дивиться на чашу Дарія Олександрівна і відчуває, як відійшла безвидна туча з просторів; так гарно на душі: спокій невисловимий (Барка, 2023, 33) – *Daria Oleksandrivna contemple le calice et elle sent s'éloigner le nuage invisible qui pèse sur elle; son âme rayonne, emplie d'une paix indicible. Il lui semble qu'elle pourrait rester là des heures* (Barka, 1981, 66). Okazіonalізм замінено узуальним словом, яке означає «невидимий», без додаткової стилістичної образності.

Виразно уявляє морозні сніговиця, де женуть людей, зовсім хворих, приречених на загибель після голоднечі (Барка, 2023, 179) – *Il imagine avec netteté les neiges glacées où l'on envoie des gens malades, affamés, condamnés à une mort certaine* (Barka, 1981, 373). У цьому прикладі бачимо, як узуальна лексема *les neiges* втрачає глибоку художню образність, однак передає основний зміст та атмосферу.

У перекладі роману «Жовтий князь» зустрічається близько 300 випадків заміни авторських okazіonalізмів загальновживаними словами або узуальними лексемами. Заміна okazіonalізмів узуальними лексемами є важливим перекладацьким прийомом. Хоча він сприяє адаптації тексту до іншомовної аудиторії, перекладачеві слід враховувати можливу втрату емоційної та культурної насиченості оригіналу на користь простоти та функціональності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адах Н. Словотворчість Василя Барки. *Дивослово*. № 6. Київ, 2013. С. 38–42.
2. Бабій І. Складні слова як номінативно-текстотвірний компонент (на матеріалі роману В. Барки «Жовтий князь»). *Українське мовознавство*. №35. Київ, 2006. С. 50–55.
3. Барка В. *Жовтий князь: роман*. Харків: Фоліо, 2023. 317 с.
4. Турчак О.М. Okazіonalізми як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Українська мова*. № 2. Київ, 2004. С. 47–55.
5. Barka V. *Le prince jaune*. Éditions Gallimard, 1981. 389 p.

6. Dranenko G. Le Holodomor dans les œuvres des écrivains de la «Renaissance fusillée»: déqualification, oubli et palingénésie du témoin. *Carrières de témoins de conflits contemporains (2). Les témoins consacrés, les témoins oubliés*. Nancy: Éditions universitaires de Lorraine, 2014. P. 207-236.

Олена Румянцева

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Національного університету «Одеська політехніка»

ЗМІНА ПАРАДИГМИ ВИКЛАДАННЯ У ДИСЦИПЛІНІ «ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО»

Постановка проблеми. Перекладознавство як академічна дисципліна сформувалося у другій половині ХХ століття як міждисциплінарна галузь, що поєднує лінгвістику, культурологію, літературознавство, психологію та соціальні науки. Класичні парадигми перекладознавства – філологічна, лінгвістична, функціоналістська, дескриптивна, культурологічна та когнітивна – визначили зміст і методи підготовки перекладачів упродовж десятиліть. Водночас стрімкий розвиток штучного інтелекту, нейромережевого машинного перекладу та технологій людино-машинної взаємодії зумовив необхідність переосмислення як теоретичних засад перекладознавства, так і дидактичних моделей його викладання.

Проблема полягає в тому, що традиційні моделі навчання перекладу дедалі менше відповідають реальним умовам професійної діяльності перекладача в цифровому середовищі, де переклад здійснюється у взаємодії з інтелектуальними системами.

Актуальність дослідження. Актуальність теми зумовлена переходом перекладознавства до нової наукової та освітньої парадигми, яку дослідники визначають як **перекладознавство в епоху штучного інтелекту**. Дж. Ванг В. з колегами стверджують, що штучний інтелект не лише трансформує перекладацьку практику, а й формує новий дослідницький ракурс перекладознавства, що характеризується інтелектуальністю, ситуативністю та інтегративністю (Wang et.al., 2023).

Для українських освітніх програм зі спеціальності 035 «Філологія» (спеціалізація «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська») актуальним є оновлення змісту дисципліни «Перекладознавство» з урахуванням: розвитку машинного та інтерактивного перекладу; зміни сутності перекладацької компетентності; переходу від ізольованого аналізу тексту до аналізу перекладу як **процесу в технологічному середовищі**.

Мета дослідження. Метою тез є аналіз еволюції перекладознавчих парадигм та обґрунтування зміни підходів до викладання дисциплін «Перекладознавство» та «Теорія та практика перекладу» в умовах поширення технологій штучного інтелекту та цифровізації перекладацької діяльності.

Наукові результати. Аналіз класичних і сучасних підходів до перекладознавства свідчить, що дисципліни в галузі перекладу еволюціонували від нормативно-лінгвістичних моделей до міждисциплінарних та емпіричних підходів. Узагальнюючий огляд теорій перекладу, здійснений С. Гарсія де Торо (García de Toro, 2007), демонструє поступовий перехід від теорій еквівалентності до функціоналізму, дескриптивних досліджень, культурологічних і когнітивних підходів, а також до корпусних та інтегративних моделей (Румянцева, 2025).

У ХХІ столітті у сучасному викладанні ці напрями доповнюються **перекладознавством у перспективі штучного інтелекту**, яке:

- спирається на великі масиви перекладацьких даних;
- досліджує не лише продукт, а й процес перекладу в умовах людино-машинної взаємодії;
- поєднує лінгвістичний, когнітивний, соціокультурний і технологічний аналіз.

Як зазначають дослідники К. Фан та Ч. Ванг, переклад у середовищі ШІ слід розглядати як **ситуативний процес**, у якому перекладацькі рішення формуються під впливом інтелектуальних систем, перекладацьких пам'ятей, автоматизованих підказок і постредагування (Fan, Chunlei, 2023). Це зумовлює зміну освітніх акцентів: від формування ізольованих мовних навичок – до розвитку здатності керувати перекладацьким процесом у технологічному середовищі.

У викладанні дисципліни «Перекладознавство» це означає перехід від виключно теоретичного викладу шкіл і концепцій до аналізу перекладу як **комплексної діяльності**, що включає інструментальну і аналітичну складові.

Висновки. Зміна парадигми перекладознавства в епоху штучного інтелекту зумовлює необхідність оновлення змісту та методів викладання дисципліни «Перекладознавство». Сучасне викладання має поєднувати класичні теорії перекладу з аналізом перекладацької діяльності в умовах людино-машинної взаємодії, інтерактивного та машинного перекладу. Перекладознавство постає не лише як сукупність теорій, а як динамічна міждисциплінарна платформа, що відображає реальні процеси сучасної перекладацької практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. García de Toro C. Translation Studies: an overview. *Cadernos de Tradução*. Issue 20, 2007. P. 9-42.
2. Румянцева О. А. Генерація CQL-запитів за допомогою ChatGPT для створення концептуальних фреймів у корпусній лінгвістиці. *Збірник тез*, Київ. 2025. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16905607>
3. Fan K., Chunlei W. Translation studies in the era of AI: Characteristics, fields and significance. *International journal of translation and interpretation studies*. # 3(4). 2023. P. 58-67. <https://doi.org/10.32996/ijtis.2023.3.4.7x>

4. Wang J., Xiao W. & Cui Q. Technology-driven Translation Modes in the AI Age: Evolution, Causes and Implications. *Shanghai Journal of Translators*. Vol. 04, 2023. P. 14-19.

Мирослав Томащук

аспірант кафедри англійської мови

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ВІДТВОРЕННЯ ПРАГМАТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ У ПЕРЕКЛАДІ: КРИТИЧНИЙ ОГЛЯД

Глобалізація сприяє зміні соціально-культурних норм, які неодмінно знаходять своє втілення у трансформації мовної картини світу та особливостей використання певних пластів лексики, серед яких важливу роль відіграє лайлива лексика. Як наслідок, спостерігаємо потребу окреслення прагматичних особливостей відтворення лайливої лексики у художньому перекладі. Таким чином метою цієї розвідки є критичне осмислення теоретичних підходів до відтворення емоційно-оцінного змісту лайливої лексики в перекладі з урахуванням прагматичного аспекту. Під прагматичним аспектом тут ми розуміємо «взаємозв'язок між мовою та її користувачами» (Hafdhī, 2023, 424), та, відповідно, відтворення цього взаємозв'язку у перекладі.

Вибір прагматичного аспекту дослідження спирається на важливість художньої прагматики для досягнення імпліцитної сутності авторських інтенцій у художньому перекладі.

У праці К. Hafdhī переклад розглядається як акт кооперації, який може втілитися повноцінно тільки через такі прагматичні процеси, як прочитання, інтерпретація і власне переклад (Hafdhī, 2023). N. O. Babayeva натомість звертає увагу на те, що переклад «інтегрується у соціальний контекст і стає його частиною» (Babayeva, 2023, 1027). З цього випливає, що переклад не розглядається ізольовано поза мовною картиною світу інтерпретатора. На нашу думку, такий погляд на переклад уможливорює відтворення лайливої лексики з орієнтацією на цільову аудиторію. Втім, виникає ризик не врахувати культурну асиметрію лайливої лексики, що може призвести до різної інтерпретації ступеня її інтенсивності та соціальної маркованості.

М. Morini пропонує інший підхід та звертає фокус уваги на перформативний, міжперсональний та локативний виміри у прагматичі перекладу, метою яких є не створити нову парадигму, а розбудувати описові підходи. Так, на думку дослідника, «перекладач не лише реагує, а й діє відповідно до першотвору» (Morini, 2013). Це, на нашу думку, може характеризувати перекладацькі трансформації у художньому перекладі як важливий інструмент збереження інформації та компенсації втрат у перекладі.

Досліджуючи погляд Р. В. Ленекера на когнітивну семантику як на модель перекладознавчого аналізу, Т. В. Шмігер доходить висновку, що ця теорія «орієнтується здебільшого на граматичні проблеми й опис мови через параметри простору» (Шмігер, 2018, 215). Таким чином, коли між двома когнітивними парадигмами постає проблема об'єктивної неперекладності, процес пошуку еквівалентності призводить перекладача до «суб'єктивних і конвенційних наслідків» (Шмігер, 2018, 215), через які постає ризик неглибинного прочитання і, відповідно, суттєвих до певної міри помилок при інтерпретації.

Вважаємо, що означена дослідником проблема істотно впливає на перекладацьке відтворення комунікативного акту з використанням лайливої лексики. Як зауважує М. Р. Ткачівська, запорукою адекватного перекладу такого контексту є саме відтворення прагматичної спрямованості (Ткачівська, 2014, 232). Як наслідок, постає потреба у запровадженні прийому прагматичної адаптації.

За М. Sevastiuk, такий прийом базується на поправках з метою усунення соціальних, культурних та психологічних відмінностей між текстом оригіналу та текстом перекладу (Sevastiuk, 2021, 4). Таким чином можна виокремити такі адаптивні стратегії, як нейтралізацію, заміну і стилістичну ампліфікацію (Sevastiuk, 2021, 5).

Отже, прагматичний підхід до перекладу передбачає розгляд першотвору не лише як сукупності лінгвістичних елементів, а як комунікативно й соціокультурно зумовленого акту, в якому лайлива лексика виконує функцію маркера оцінки, інтенсифікації емоцій та регуляції міжперсональних відносин. Усвідомлення оригінального контексту, потреб цільової аудиторії, відмінностей між вихідною та цільовою мовами та культурами та дотримання прагматичних максим уможливорює передачу когнітивного простору першотвору у комунікативному акті з адекватним відтворенням лайливої лексики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ткачівська М. Р. Вербальне опоганення чоловіка (негативна характеристика чоловіка в німецькомовних перекладах). *Науковий вісник Східноєвропейського у-ту ім. Лесі Українки*. Вип. 4. Луцьк, 2014. С. 228–233.
2. Шмігер Т. Перекладознавчий аналіз – теоретичні та прикладні аспекти: давня українська література сучасними українською та англійською мовами : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 510 с.
3. Babayeva N. O. Modern Cognitive Approach to Learning Translation. *Path of Science*. Vol. 9. No 6. 2023. P. 1021–1028. DOI: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.93-16>.
4. Hafdhi K. Role of Literary Pragmatics in Translation: A Personal Case Study. *Open Journal of Modern Linguistics*. №13. 2023. P. 423-435. DOI: <https://doi.org/10.4236/ojml.2023.133026>.

5. Morini M. The Pragmatic Translator: An Integral Theory of Translation. Bloomsbury, 2013.
6. Sevastiuk M. Translating insult: Strategies of rendering invective in modern political discourse. *SHS Web of Conferences*, 2021. 105. 03007. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110503007>.

Ольга Шерстюк

кандидат технічних наук,
доцент кафедри «Іноземні мови та переклад»
Одеського національного морського
університету

МІЖКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ AGILE-ТЕРМІНОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ІТ-СЕРЕДОВИЩІ

Глобалізація ІТ-індустрії та стрімке поширення Agile-методологій зумовили потребу в міжкультурній адаптації англomовної Agile-термінології в національних мовних середовищах. Україна є одним із найбільших ІТ-ринків Європи за кількістю фахівців, і Agile-підходи є стандартом роботи переважної більшості українських ІТ-компаній. Водночас українomовна Agile-термінологія перебуває на етапі активного формування, що породжує характерну для перехідних терміносистем ситуацію термінологічної непорядкованості та варіативності.

Міжкультурна адаптація термінології передбачає не лише мовний переклад, а й концептуальну адаптацію – узгодження іншомовних понять із системою цінностей, комунікативними традиціями та професійною культурою мови-реципієнта (Янишин, 2025). У випадку Agile-термінології (Project Management Institute, 2017) ця адаптація є особливо складною з кількох причин. По-перше, Agile як методологія виникла в англomовному культурному середовищі і несе в собі специфічні культурні конотації – цінності індивідуальної відповідальності, горизонтальної комунікації та постійного вдосконалення, що не завжди органічно вписуються в традиційні моделі організаційної культури. По-друге, Agile-термінологія (Project Management Institute, 2017) є живою системою, що постійно оновлюється, що ускладнює її нормалізацію в мові-реципієнті. По-третє, в українському ІТ-середовищі співіснують кілька конкуруючих адаптаційних стратегій, жодна з яких не є усталеною нормою.

Аналіз українськомовного ІТ-дискурсу дозволяє виявити три основні стратегії міжкультурної адаптації Agile-термінології (Лисиченко, 2025). **Перша стратегія – транслітерація** – є найпоширенішою в усній та неформальній комунікації: *спринт* (sprint), *беклог* (backlog), *скрам* (scrum), *канбан* (kanban), *ретро* (retrospective). Транслітеровані форми зберігають фонетичну подібність до оригіналу і є зрозумілими для білінгвальної ІТ-аудиторії, проте залишаються семантично непрозорими для фахівців без достатнього рівня англійської мови. **Друга стратегія –**

калькування – передбачає дослівний переклад компонентів терміна: *гнучка методологія* (*agile methodology*), *власник продукту* (*product owner*), *визначення готовності* (*definition of done*). Кальки є більш зрозумілими для широкої аудиторії, але нерідко втрачають термінологічну точність оригіналу – зокрема, *гнучка методологія* не передає специфічного значення Agile як власної назви методологічного підходу. **Третя стратегія – збереження англійської форми** – характерна для офіційної документації та професійного письмового дискурсу: терміни вживаються в оригінальному написанні латиницею (*Sprint*, *Product Owner*, *Definition of Done*) без перекладу чи транслітерації.

Порівняння з досвідом інших європейських мов свідчить про те, що ситуація в Україні не є унікальною. Польська ІТ-спільнота також активно послуговується транслітерованими формами (*sprint*, *backlog*, *scrum*) поряд із польськомовними кальками, а німецька – зберігає значну частку англійських термінів у оригінальній формі. Проте в обох випадках існують галузеві словники та корпоративні стандарти, що регулюють вживання термінів у офіційній документації. В Україні такі стандарти лише починають формуватись, що робить лінгвістичний опис Agile-термінології особливо актуальним як теоретична база для майбутньої нормалізації.

Отже, міжкультурна адаптація Agile-термінології в українськомовному ІТ-середовищі є динамічним і незавершеним процесом, що характеризується співіснуванням трьох конкуруючих стратегій. Відсутність єдиного нормативного підходу створює практичні труднощі для локалізації документації, викладання фахових дисциплін та міжкультурної професійної комунікації. Перспективою подальших досліджень є корпусний аналіз реального вживання Agile-термінів в українськомовних ІТ-текстах та розробка рекомендацій щодо стандартизації україномовної Agile-термінології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лисиченко О.Б. Стратегії перекладу термінології проєктного менеджменту в ІТ-галузі: лексико-граматичні та функціональні аспекти. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2025. № 17. С. 42–49. <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2025-17.6>
2. Янишин О.К., Романенко Н.В., Мандзюк О.М. Термінологія проєктно-командного менеджменту Scrum в контексті міжнародної ділової комунікації та сталого розвитку: семантико-перекладацький аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Германістика та міжкультурна комунікація*. 2025. № 1. С. 75–83. <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2025-1-10>
3. Project Management Institute. (2017). *Agile Practice Guide*. URL: <https://www.agilealliance.org/wp-content/uploads/2021/02/AgilePracticeGuide.pdf>.

Тарас Шмігер
доктор філологічних наук,
професор кафедри перекладознавства
і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура
Львівського національного університету імені Івана Франка

ЦЕРКОВНОСЛОВ'ЯНСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ І ЦЕРКОВНИЙ ПОБУТ: ПОГЛЯД ПЕРЕКЛАДАЧА

Кожна мова відображає світобачення народу або читацької громади. Церковнослов'янська мала обслуговувати – творити й передавати – християнський світогляд, який згодом звужено й некоректно сприймався виключно як православний. Проте в мовній дійсності ситуація виявилася складнішою. Спочатку вона цілком корелювалася із староболгарською, а згодом і з іншими слов'янськими мовами. Усі відмінності між слов'янськими націями відображалися в національних варіантах розуміння одної церковнослов'янської мови.

Мовна система – це складна динамічна структура (або навіть полісистема, якщо врахувати, що її становлять різні дрібніші лексичні й граматичні структури). Її ще можна розуміти як матрицю, у частинках якої функціонують менші за обсягом системи. З погляду значення всю мову варто розглядати як великий семантичний простір, але із добре упорядкованою структурою, що відображає всі мовленнєві – (чи може словесні) – потреби читацької громади.

В українському мовознавстві побутує поняття семантичного простору (семіохору), яке дає змогу словесникам усвідомити обсяги й засяги значеннєвого потенціалу мови. Н. Ф. Клименко визначала його як єдність значень, дотичних до різних галузей знання, а також як сукупність опрідметнених і переносних умоглядних значень і спеціального фахового знання (Клименко 2017, 75, 77). Як вона доводить, він може бути подібний у різноструктурних мовах, хоча подібність – це не ідентичність, бажана в перекладі. Отож, значеннєвий фонд і потенціал мови складатиметься із того, що на рівні конкретного прикладу можна вважати «моделлю семантичної організації основи формованого лексико-семантичного поля» (Карпіловська 2025, 420).

Не існує церковнослов'янської нації, на яку можна було б спиратися як стандарт для інтерпретації та подальшої оцінки якості перекладів з цієї мови. Відповідно, семантичний простір церковнослов'янської мови існує насамперед через конкретні видові реалізації у слов'яномовних націях. Не випадково, староцерковнослов'янську та староболгарську мову ототожнюють, але у ширшому просторовому та часовому ареалі церковнослов'янська мова перестає бути уніфікованою з погляду саме розуміння й прочитання, тобто з погляду семантики. Якщо правописні – фонетичні й граматичні – відмінності легко зафіксувати (хоча з погляду інтерпретації вони не такі вже й важливі),

то семантичні відмінності можна реконструювати через докладне вивчення побуту церковнослов'янських текстів у конкретному мовному середовищі. Зрозуміло, що всі відмінності між теперішніми слов'янськими мовами лягають в основу відмінного трактування одного й того ж тексту носіями цих мов.

Національні варіанти церковнослов'янської мови називають редакціями, рецензіями або ізводами. Уже на переломі I і II тисячоліть існували відмінні редакції, а І. І. Огієнко виділяв їх восьмеро – болгарський, сербський, хорватський, словінський, чеський, моравський, київський і новгородський (Огієнко 1929, 7). Згодом виникали новіші редакції, які не так просто описати. Зокрема, проблемною вважають білоруську редакцію, бо не знають, як її вичленовувати з української. Водночас, існують спроби дуже звузити редакцію, і не завжди зрозуміло, чи такий підхід насправді виправданий. Приміром, наші закарпатські пам'ятки зараховують до «карпатського субваріанту галицької редакції українського ізводу церковнослов'янської мови» (Vašíčková 2016, 46).

Побут зазвичай описують крізь призму фізичних умов життя та типової поведінки. Якщо поглянути на лексику із зображенням будинку, то в Літургії св. Івана Золотоустого одразу бачимо два терміни – «οἶκος» і «μονή». Головний смисл грецької лексеми «οἶκος» у патристичному трактуванні – «дім; господарство», від якого пішло розширення «дім, у якому перебуває Бог», а згодом і «святиня як місце». Отож, похід до храму можна прямо мислити як похід до Бога в Його оселі. Давньоукраїнська лексема «храмъ» була дуже багатозначна, позначаючи «дім», «кімната», «культова споруда», «скарбниця», «шатро», «скинія» і метафорично «житло». Фактично, давньоукраїнська лексема переструктуровує патристичний досвід і навіть доповнює його (смисл «скарбниця» можна вважати позитивним розширенням). Натомість новоукраїнська лексема «храм» значно збіднилася у процесі історичного розвитку, бо позначає лише «культову споруду», «місце пошани» і додатково «релігійне свято». Особливе ставлення до храму як Божої оселі втрачено. Звісно для глибоких вірників такий смисл виникатиме суб'єктивно чи контекстуально, але для невірників (безвірників чи агностиків) емоційно це слово не промовлятиме.

Лексема «μονή» – це синонім до попередньої, але позначає «житло» й «місце перебування» із розширеннями і як «гуртожиток», і як «небеса». З часом воно розширилося на позначення монастиря. У Літургії, яку видав св. Петро Могила 1629 р., зафіксовано два терміни – «обитель» і «монастырь». Обидва терміни вперемішку вживають в новоукраїнських перекладах. Останній термін – це пряме запозичення грецької лексеми «μοναστήριον» («монаше житло»). А от перший термін містить, крім смислу «монастир», іще поетичномаркований смисл «місце перебування». В історичному порівнянні новоукраїнська лексема все одно бідніша за давньоукраїнську лексему «обитель (οβѣтель)», яка позначала досить загальні «дім» і «рід, сім'я», а також релігійні смисли «парафія», «область під владою єпископа» і власне «монастир».

Перехідними між архітектурою та суспільним життям є терміни «Ἐκκλησία» і «παλάτιον», які можуть позначати і людські згромадження, і архітектурні форми. Як ключове слово християнського вчення, «Ἐκκλησία» – це одне з найуживаніших слів із дуже розгалуженою системою смислів, що охоплює не просто смисли, а цілі смислові грона – «інституція», «Христос=Церква», «Церква у контексті Святого Духа», «Небесна Церква», «Церква як цінність людського життя», «культова споруда», «згромадження вірників» тощо. Отці Церкви бачили Церкву насамперед як вияв Христового вчення й відповідної суспільної інституції, тоді як ідея синагоги («συναγωγή») ґрунтувалася на спільноті людей, речей і місця поклоніння. Давньоукраїнська лексема «църкы (црькы, църкви, церкы, церькви)» за своєю структурою нагадує поєднання двох грецьких лексем. З першою лексемою є подібні смисли «культова споруда, зокрема християнська», «віра (зокрема християнська)», «обов'язки щодо церкви»; з другою – «культова споруда», «згромадження вірників». Хоча є ще додаткові супутні смисли: «церковна влада», «парафія» і «церковне відомство». Новоукраїнська лексема «Церква» має лише два головні смисли – «релігійна організація» (тобто інституція) та «будівля». Церква як згромадження вірників не прописана у словнику, хоча контекстуально таке тлумачення виникатиме часто. Ще в сучасному контексті побутує дихотомія «церква»–«костел» як протиставлення будівель у східному та західному християнстві.

Слово «παλάτιον» насамперед символізує владу, позначаючи «монарший палац» і «двір (монарх з оточенням)», хоча наявні цікаві смисли, як-от «Божа оселя» та метафоричне «серце». На ділі маємо поєднання духовної догми із концептуальною системою політичного життя. Давньоукраїнська «полата (палата)» має значення виразно архітектурне, зафіксоване у таким смислах: «палац», «кімната», «шатро», «двір» і переносне «житло». Із християнських смислів зареєстровано одне, теж архітектурне, – «ризниця». Якщо перелічити усі новоукраїнські відповідники, то ось вони: «двір» (1878), «уряд», «влада», «правління», «начальство і верхність» (пряшівський переклад 2021 р.). «Правління» – не конче добрий відповідник, бо він підкреслює сам час або період, а в контексті є виразний наголос на авторитетності. Головними відповідниками все ж є «уряд» і «влада», які успішно відображають ідею політичного панування. Тепер «уряд» дещо «програє» лексемі «влада», хоча морфологічно він може задовільняти усі запити на описи професії («урядник»), видів влади («уряди» в Катехизмі св. Петра Могили), державних установ тощо. Варто це слово спопуляризувати ширше, а не лише як найвищий орган теперішньої виконавчої влади.

У Літургії св. Івана Золотоустого знаходимо приклади суспільного згромадження – це «κλήρος» і «στράτοπεδον». Походячи від смислу «жереб; наділ», «κλήρος» став позначати «посаду», а згодом цілу верству – «духовенство». Крім «жеребу; наділу», давньоукраїнське «причьть (причеть)» відображає грецькі смисли, дещо уточнюючи («спільнота», «збір, собор»), а дещо доповнюючи («громадська думка», «дозвіл», «вибори»). Новоукраїнські

переклади переважно вживають слово «причет» (14 з 18 перекладів), хоча його основний смисл «служителі культу при окремій православній церкві» звужує сферу його побуту. Тут можна трохи поекспериментувати, як то вже зроблено в окремих перекладах: «церковна служба» (1878 р.), «духовенство» (1922 р.), «прислуга церковна» (1927 р.) або «вшиткі церковнослужителі» (пряшівський переклад 2021 р.).

Лексема «στρατόλεδον» не настільки розгалужена семантично, хоча її два смисли – «військо (табір і вся армія)» та «монарший двір» – певною мірою протиставні. У літургійному контексті йдеться про військо як опору держави. Давньоукраїнське «вои» та новоукраїнське «військо» є задовільними відповідниками для літургійного контексту. Водночас військо може бути прихованою реалією, містячи територіальну прив'язку. Так, варіант «Козацтво» (1922 р.) і є власне відвертою реалією, що гарно українізує текст, але віддаляє його від світової універсальності. Відповідник «воїнство» словник маркує як «урочисте», та все ж корпусні спостереження вказують на його обмежений вжиток і певну залежність від російської та церковнослов'янської мов.

Заплутаною для інтерпретації є лексема «ὁρθός» («випростуваний», «прямий», «істинний», «вірний», а також «правовірна особа»). Хоча у літургійному виголосі «Ὁρθοί» є поєднання двох смислів – «припростатися» і «піднятися думками». Тобто, говоримо про гідну поведінку, яка символізує фізичний і духовний аспекти. Давньоукраїнське слово «просты» значно багатше, бо маємо тут смисли «прямий», «випростаний», «стійкий», «вільний», «скромний», але також «простодушний», «вибачальний», «пустий», «звичайний», «нікчемний», «мирський». На жаль, новоукраїнське слово «простий» має значно менше смислів, а з літургійного погляду – лише одне «щирий, відвертий», що теж не відображає рух угору, прагнення моральних висот. Водночас, саме лексема «прости» найчастіша у грекокатолицьких перекладах – 1878, 1927, 1968, 1988, 2024 рр. У православних перекладах відбувся перехід від «Станьмо просто» (1920, 1922, 1936, 1941 рр.) до «Станьмо побожно» (1952, 1963 (американський), 1972, 1995, 2005, 2013, 2021 (київський) рр.), що руйнує фізичний образ (традиційно така поведінка означає похилену голову у напівпоклоні), але краще відображає ідейну настанову (приготуватися, щоб прославити Господа й належно Йому подякувати). Цікавим і прийнятним відповідником є варіант «благоговіино» (2006 р.)

Державна влада теж присутня у тексті Літургії у таких словах, як «Δεσπότης», «Δέσποινα», «Κύριος», «βασιλεύς», «βασιλεία» і «κράτος». Деспотії – це античні монарші режими, тому вживання їхніх титулів не випадкове. «Δεσπότης» («власник», «володар») і «Δέσποινα» («власниця», «княгиня») надали основу для творення термінів християнської єрархії, що почала охоплювати священників та єпископів. Давньоукраїнські «Владька» й «Владычица» добре відображають грецьку структуру поняття, і така

семантика гарно збереглася дотепер в новоукраїнських лексемах «Владика» й «Владичиця».

«Κύριος» прямо стосується до господарства, і як голова сім'ї має повноваження розпоряджатися речами й людьми, то з часом ця лексема еволюціонувала у монарший і божественний титул. Давньоукраїнська форма «Господь», яка цілком відображає грецьку семантику, походить ще від аналогічного старослов'янського слова. Як пише Етимологічний словник української мови, «Господь» – це господар дому і пан гостей, який опікує й захищає свою родину та гостей. У новоукраїнській мові ця лексема позначає лише божество. Варто також нагадати, що «господар» – це титул очільників Галицько-Волинської Держави (до речі, її офіційна назва була теж Русь) та Молдавського Князівства. Саме воно трансформувалося у московський монарший титул «государь».

У літургійному дискурсі лексеми «βασιλεία» («суверенітет, самостайність», «правління», «монархія, королівство») і «βασιλεύς» («суверен, державець») відображають концептуальний перехід від розмитого абстрактного віровчення до чітко структурованої інституційної єрархії за політичним взірцем. Тепер у поширених і прийнятих церковнослов'янських текстах Літургії написано «Царь» і «Царство», що не коректно. Основними формами все-таки мали би бути «цѣсарь (цѣсарь)» та «цѣсарьство» (які зрідка траплялися у молитовних текстах), адже «царь» і «царство» – це похідні форми, які витворив ужиток титули у рукописній практиці. До речі, важливо, що у XIII ст. виник основний смисл для слова «царь» – це «татарський хан», що приносить зовсім інші історичні та емоційні асоціації. У новоукраїнських перекладах вжито лише «Цар» і «Царство», що поняттєво є добрими відповідниками, але етимологічно несуть невідповідні асоціації. Серед кліру побутує думка про «антропологічний переворот» у Літургії, який має негативний вплив, адже вивищує людину над Богом (пор. Рудакевич, Рудейко 2025:88). Етимологічно, лексема «цар» (через форму «цісар») походить від історичної постаті – римського полководця й диктатора Гая Юлія Цезаря (100–44 до н.е.). Інколи у літургійних текстах на позначення Христа лунає ще «король», яке теж походить від історичної постаті – володаря франків і лангобардів та імператора Заходу Карла Великого (742–814). Саме тому, ці лексеми вивищують людину, але принижують божество. Щоб уникнути таких історичних зв'язків, можна повернутися до лексеми «князь», яка позначає правителя й не має засадничих асоціацій із конкретними історичними постатями (а також прямо пов'язана з англійським словом «king», бо походять від одного слова – прагерманського «*kuningaz»).

Грецька лексема «κράτος» позначає ідею суверенної влади, що позначає і «міць, могутність», і «монаршу величність». Давньоукраїнське слово «държава (дръжава, держава)» ще не мала теперішніх політичних смислів, але була досить розгалужена семантично: «основа», «влада, сила», «управління», «володіння» і «піддані, народ». Основні новочасні українські відповідники –

«сила» і «влада», що добре відображають божественну могутність і право керувати без асоціацій із чіткою політичною єрархією або інституцією.

Зустрічаємо в Літургії також територіяльні поняття – «πόλις» («місто») і «χώρα» («місце», «країна», «край», а також «сільська місцевість»), які творять просторе протиставлення «тут» і «всюди». У церковнослов'янському тексті Літургії є три слова – «градъ» («місто», а також «огорожа» і «сад»), «всь» (весь) («село, хутір») і «страна» («сторона», «країна», «народ», а також «берег», «частина»). Такий поділ виник із потреби чіткіше описати адміністративний поділ, в якому проживають молільники. Новоукраїнські відповідники «місто», «село», «край» – «країна» – «сторона» добре відображають сутність екстенсивного прохання з одного боку, але з другого боку можуть бути прихованими реаліями, якщо почати порівнювати образ міста в античності й тепер.

Чимало слів із Літургії треба вважати прихованими термінами. Наприклад, грецьке слово «αἴτησις» позначає прохання із прохальної молитви, яка йде після похвали, подяки й сповіді. Давньоукраїнське «прошениє» семантично просте, але колоритне слово, яке позначає і акт просьби, і предмет просьби, що її ми вимолюємо у когось. Новоукраїнський відповідник «прохання» з погляду морфології більше позначає процес, а в своїй семантиці має чисто бюрократичний смисл – «письмове клопотання, офіційна заява». Йому бракує благальної форми.

Лексему «κληρονομία» співвідносять із давньоукраїнським «достоаніє» та новоукраїнським «насліддя». Дійсно, їх всіх об'єднує смисл «спадщина», яка позначає насамперед правові відносини, але метафорично може описувати духовну поведінку. У патристичній греці йдеться про «те, що успадкували святі», «небесне» і «передане від Бога або Христа». Давньоукраїнська лексема уміщує також смисли «гідність» і «сан», які підтримують асоціації з особливою поведінкою. З погляду вжитку новоукраїнський відповідник «насліддя» (з ремаркою «застаріле») не може вважатися успішним, а тому спроби знайти кращий відповідник продовжуються – «власність» (1920 р.), «надбання» (2006 р.), «спадщина» (2013 р.), «спадкоємство» (2024 р.).

Ритуальні терміни «προσκομιδή» і «προκειμενον» зазвичай передають запозиченнями «проскомидиѧ / проскомидія» і «прокимень (прокимонь, прокымень) / прокимен». Вони позначають частини Літургії, а тому вірні не дуже звертають увагу на те, що проскомидія символізує і милостиню, і пожертву Авеля, Ісака, саму Євхаристію тощо, а прокимен є зв'язком пам'яті із Старим Заповітом. Лишень у перекладі 1922 р., крім основного терміна, ужито ще синонім «приношення», що пояснює сутність цього акту.

Підсумовуючи такі розмисли, бачимо усю глибину й потребу критики літургійного перекладу. Мовна асиметрія між трьома мовними формами – велика. Потрібно дуже уважно по кожному слову перевірити, наскільки воно відповідає патристичній догматиці та сучасному вжитку, й надалі шукати відповідників, що промовлятимуть до глибини серця українських вірників. Водночас такий підхід сприятиме керигматичним настановам Літургії, коли

співпереживання пасхальних подій смерти й воскресіння Ісуса Христа допомагатиме ще більше висновувати принципи для власної моральної та суспільної поведінки. У такий спосіб спільна християнська молитва й відправа сприятиме тому, що вірники переосмислюватимуть своє поточне життя згідно з моральними догматами християнства та своєю поведінкою – завжди актуальною для умов довкола – проповідуватимуть християнську правду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карпіловська Є. А. Поняття семантичного простору мови (семіохору) в працях Н.Ф. Клименко. *Мови і мовознавство у XXI столітті: нові явища – нові завдання. До 85-ліття від дня народж. д-ра філол. н., проф., члена-кор. НАН України Ніни Федорівни Клименко* / за ред. Є. А. Карпіловської і Л. П. Кислюк. Київ: Ін-т укр. мови НАН України, 2025. С. 414-428.
2. Клименко Н. Ф. Українська біологічна термінологія кінця ХХ – початку ХХІ ст. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 207 с.
3. Огієнко І. Історія церковно-слов'янської мови. Т. 5: Найважливіші пам'ятки церковно-слов'янської мови. Варшава, 1929. 493 с.
4. Рудакевич І., Рудейко В. Розмови про Божественну Літургію: Від обов'язку до святкування. Львів: Свічадо, 2025. 327 с.
5. Vašíčková 2016: Vašíčková S. Углянские рукописи как источник познания карпатской духовной культуры на рубеже XVII-XVIII вв. *Ján Stanislav a slovenská slavistika* / J. Doruľa, P. Žeňuch (eds.). Bratislava, 2016. S. 41-50.

Словники

6. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ: Наук. думка, 1982.
7. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Наук. думка, 1970–1980.
8. Словник української мови: у 20 т. / НАН України. Київ: Наук. думка, 2010.
9. Срезневский И. И. Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам: в 3 т. Санктпетербургъ, 1893–1912.
10. A Patristic Greek Lexicon / ed. by G. W. H. Lampe. Oxford: Clarendon Press, 1961. xlix, 1568 p.

Джерела

Грецькою мовою

11. Ἡ Θεία Λειτουργία τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ῥώμη, 1950. 81 σ.

Церковнослов'янською мовою

12. Леітургіаріон си єсть Служебникъ. Київ: Києво-Печерська Лавра, 1629. [28], 144, 300, [4] с.

Українською мовою

13. Народный руский молитвенникъ. Львѡвъ, 1878. viii, 484, [4] с.

14. Чин Божественної літургії святого отця нашого Івана Золотоустого. Українською мовою / [пер. В. Липківського]; Всеукр. православ. церк. рада. Київ, 1920. 113 с.
15. Свята Служба Божа св. отця нашого Іоана Золотоустого мовою українською. Ч. 1: Текст. / на укр. мову з грец. пер. І. Огієнко. Львів, 1922. 95 с.
16. Служба Божа св. Йоана Золотоустого зі службами різних намірень / пер. о. Я. Левицький. Львів: Михайло Гарух, 1927. 79 с.
17. Літургія св. Йоана Золотоустого / пер. М. Кобриня. Варшава, 1936. 40 с.
18. Служебник. Варшава: Синодальна Друкарня, 1941. 376, iv с.
19. Добрий Пастир: Укр. православ. молитовник. 4-е вид. доп. Вінніпег, 1952. 464 с.
20. Християнське богослуження / зладив на укр. о. Василь Зінько. Прудентопіль, 1963. 328 с.
21. Служебник. С. Бавнд Брук. 1963. 240 с.
22. Священна і Божественна Літургія во святих отця нашого Йоана Золотоустого. Рим, 1968. 79 с.
23. Служебник. Вінніпег, 1972. 237 с.
24. Священна і божественна Літургія св. отця нашого Йоана Золотоустого / Синод ієрархії Укр. катол. церкви. Торонто: Вид-во оо. Василян, 1988. 147 с.
25. Служебник. Київ: Воскресіння, 1995. 413, [2] с.
26. Літургікон або Служебник. Київ, Харків, Львів: [Святогорець], 2005. 477 с.
27. (Єлєцкіх) Іонафан. Божественна Літургія святителів Іоанна Златоуста та Василя Великого українською мовою: тлумачний путівник Божественною Літургією з коротким історико-богословським коментарем. Молитви до святого Причастя, євхаристологічні статті. Херсон, 2006. 215 с.
28. Служебник: у 2 т. / архим. Віктор Бедь та архим. Діодор Муратов. Ужгород: Вид. від. УУБА-КаУ, 2013.
29. Служебник. Ч. 1. [Київ, 2021.] 296 с. Ч. 2. Київ, 2023. 295 с.
30. Radujte sja v Hospod'i: Molitvennik / per. Josif Kudzej, o. Frant'isek Krajňak; Obščestvo sv. Joana Krestitel'a. S.l., 2021. 555, [4] s.
31. Чин Священної і Божественної літургії святого отця нашого Івана Золотоустого і святого нашого Василя Великого / Синод єпископів УГКЦ. Львів, 2024. 256 с.

Inessa Asarowa

Doktor der philologischen Wissenschaften,
Lehrstuhl für Deutsche Philologie
Nationale I.I. Metschnikow-Universität Odessa

ENTWICKLUNG DES KRITISCHEN DENKENS VON STUDIERENDEN IM PROZESS DER ÜBERSETZUNGSANALYSE EINES TEXTES

In der modernen Hochschulbildung gilt die Entwicklung des kritischen Denkens als eines der zentralen Ziele der professionellen Ausbildung von Fachkräften. Für angehende Übersetzerinnen und Übersetzer stellt diese Kompetenz eine grundlegende Voraussetzung dar, da Übersetzen keine mechanische Reproduktion eines Textes ist, sondern ein komplexer Prozess der Analyse, Interpretation und des begründeten Entscheidens. Besondere Relevanz gewinnt diese Problematik im Kontext der Ausbildung im Übersetzen aus dem Deutschen ins Ukrainische, was durch strukturelle, semantische und kulturelle Unterschiede zwischen den Sprachsystemen bedingt ist.

Die Entwicklung der modernen Translationswissenschaft ist eng mit dem funktionalen Paradigma verbunden. Die funktional-kommunikative Ausrichtung der Übersetzung wurde maßgeblich von Katharina Reiss geprägt, die betonte, dass der Texttyp die Übersetzungsstrategie bestimmt (Reiss, 2014). Innerhalb der Skopostheorie hob Hans J. Vermeer hervor, dass das primäre Kriterium jeder Übersetzung ihr Zweck (Skopos) ist (Vermeer, 2020). Diese Zielorientierung erfordert vom Übersetzer analytische Kompetenz und die Fähigkeit, Entscheidungen im Hinblick auf die intendierte Wirkung des Zieltextes zu reflektieren.

Die Weiterentwicklung des Konzepts der Vorübersetzungsanalyse ist mit dem Namen von Christiane Nord verbunden. Sie betont die Notwendigkeit einer systematischen Textanalyse vor dem eigentlichen Übersetzungsprozess, um Textfunktion, Adressatenbezug, Kommunikationssituation und kulturelle Faktoren zu berücksichtigen (Nord, 2018). Diese analytische Phase bildet die Grundlage für fundierte translatorische Entscheidungen und steht in direktem Zusammenhang mit der Entwicklung kritischen Denkens.

Das Phänomen des kritischen Denkens selbst wurde in der Bildungswissenschaft umfassend untersucht. Robert H. Ennis definiert kritisches Denken als reflektiertes, vernünftiges Denken, das auf die Entscheidung darüber gerichtet ist, was zu glauben oder zu tun ist (Ennis, 2015). Richard Paul und Linda Elder verstehen darunter einen selbstregulativen Prozess, der Analyse, Bewertung und Verbesserung des eigenen Denkens umfasst (Paul & Elder, 2019). In der ukrainischen Pädagogik wird kritisches Denken als Bestandteil professioneller Kompetenz und analytischer Kultur zukünftiger Fachkräfte betrachtet (Kravytschenko & Iltschenko, 2025).

Die Übersetzungsanalyse deutschsprachiger Texte setzt eine umfassende Untersuchung linguistischer, stilistischer und pragmatischer Eigenschaften voraus. Die deutsche Sprache zeichnet sich durch eine komplexe syntaktische Struktur aus,

insbesondere durch die sogenannte Rahmenkonstruktion, mehrgliedrige Nebensätze sowie durch eine ausgeprägte Nominalisierungstendenz.

Beispiel: „Die Entscheidung, die gestern vom Bundestag getroffen wurde, hat weitreichende Konsequenzen.“ Mögliche Übersetzungen: 1) „Die Entscheidung, die gestern vom Bundestag getroffen wurde, hat weitreichende Konsequenzen.“; 2) „Gestern hat der Bundestag eine Entscheidung getroffen, die erhebliche Konsequenzen haben wird.“

Die zweite Variante zeigt eine syntaktische Umstrukturierung gemäß den Normen der Zielsprache und entspricht stärker dem Prinzip der funktionalen Angemessenheit. Die Wahl hängt von der kommunikativen Zielsetzung des Textes sowie von den Erwartungen der Zieladressaten ab (Reiss, 2014; Nord, 2018). Hier wird deutlich, dass Übersetzen ein Prozess bewusster Entscheidungsfindung ist, der kritische Reflexion erfordert.

Ein weiteres charakteristisches Merkmal der deutschen Sprache sind komplexe Komposita, etwa: „Umweltverschmutzungsbekämpfungsmaßnahmen“. Mögliche Übersetzungen: 1) „Maßnahmen zur Bekämpfung der Umweltverschmutzung“; 2) „Umweltschutzmaßnahmen zur Verhinderung von Verschmutzung“.

Die Studierenden müssen in diesem Fall die lexikalische Einheit analysieren, ihre semantischen Bestandteile identifizieren und genre- sowie situationsadäquat übertragen. Dieser Prozess aktiviert analytische Fähigkeiten und fördert die Fähigkeit zur begründeten Wahl zwischen mehreren Alternativen.

Auch die Übersetzung modalverbaler Konstruktionen verlangt tiefgehende Interpretation: „Er muss krank sein.“ Mögliche Varianten: 1) „Er ist wahrscheinlich krank.“; 2) „Er dürfte krank sein.“ Hier besteht die zentrale Aufgabe in der korrekten Deutung der epistemischen Modalität. Eine Fehlinterpretation kann zu semantischer Verzerrung führen. Die bewusste Reflexion über Bedeutungsnuancen entspricht dem Konzept des reflektierten Denkens (Ennis, 2015).

Aktuelle Studien im Bereich der Übersetzungsdidaktik betonen die Bedeutung metakognitiver Strategien. zeigen, dass professionelle Übersetzer aktiv Strategien der Planung, Überwachung und Evaluation einsetzen, während Studierende diese Fähigkeiten gezielt entwickeln müssen (Dong & Chen, 2025). Metakognition bedeutet hier das Bewusstsein über eigene Denk- und Entscheidungsprozesse.

Es ist zudem hervorzuheben, dass im Zeitalter der künstlichen Intelligenz kritisches Denken eine noch größere Rolle spielt. Der Einsatz von maschinellen Übersetzungssystemen erfordert die Fähigkeit, Ergebnisse kritisch zu prüfen, Fehler zu identifizieren und kontextuell angemessene Anpassungen vorzunehmen. Die Integration digitaler Werkzeuge in den Unterricht darf daher nicht zur Reduktion analytischer Prozesse führen, sondern sollte deren Reflexion vertiefen.

Zu den effektivsten Methoden gehören:

- Vergleichende Analyse mehrerer Übersetzungsvarianten
- Fehleranalyse und Diskussion alternativer Lösungen
- Fallstudien (Case Studies)
- Diskursive Begründung translatorischer Entscheidungen

Verfassen reflexiver Berichte

Diese Methoden fördern argumentative Kompetenz, Selbstreflexion und professionelle Autonomie. Durch die Auseinandersetzung mit Mehrdeutigkeit lernen Studierende, Unsicherheiten produktiv zu nutzen und Entscheidungen nachvollziehbar zu begründen (Paul & Elder, 2019).

Besonders wirkungsvoll ist die Arbeit mit authentischen Texten aus Politik, Wirtschaft oder Medien, da diese komplexe pragmatische Strukturen und kulturelle Konnotationen enthalten. Die Analyse solcher Texte stärkt interkulturelle Kompetenz und sensibilisiert für implizite Bedeutungen. Übersetzen ist stets ein interkultureller Akt. Unterschiede in Diskurskonventionen, Höflichkeitsstrategien und Textnormen erfordern differenzierte Analyse. Während deutschsprachige Texte häufig durch hohe Informationsdichte und Nominalstil gekennzeichnet sind, bevorzugt das Ukrainische eine verbale Dynamik und explizitere Strukturierung.

Die kritische Auseinandersetzung mit diesen Differenzen ermöglicht es Studierenden, kulturelle Implikationen zu erkennen und funktional angemessene Anpassungen vorzunehmen. Somit wird kritisches Denken nicht nur als kognitive, sondern auch als kulturelle Kompetenz entwickelt.

Zusammenfassend stellt die Übersetzungsanalyse deutschsprachiger Texte ein effektives Instrument zur Entwicklung kritischen Denkens dar. Die Verbindung von linguistischer, pragmatischer und kulturanalytischer Perspektive fördert die Fähigkeit, komplexe Entscheidungen bewusst und argumentativ fundiert zu treffen. Im Kontext moderner Hochschulbildung, die auf Kompetenzorientierung und Autonomie abzielt, nimmt die Förderung kritischen Denkens im Übersetzungsunterricht eine Schlüsselrolle ein. Die Ausbildung zukünftiger Übersetzerinnen und Übersetzer sollte daher systematisch analytische, metakognitive und reflexive Elemente integrieren, um professionelle Handlungsfähigkeit in einer mehrsprachigen und digitalisierten Welt zu gewährleisten.

LITERATUR

1. Кравченко Л., Ільченко О. Критичне мислення майбутніх фахівців: сутність і зміст поняття. *Українська професійна освіта=Ukrainian Professional Education*. 2025. (18). С.208-215. URL: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2025.18.347751>.
2. Dong D., Chen M. Metacognitive strategies in translation. *Humanities and Social Sciences Communications*.12 (1), 2025. P. 1-9.
3. Ennis R. H. Critical Thinking: A Streamlined Conception. *The Palgrave Handbook of Critical Thinking in Higher Education*. New York: Palgrave Macmillan, 2015. 3. 31- 47.
4. Nord C. Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. New York: Routledge, 2018. 154 p.
5. Paul R., Elder L. The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools. Florida: Rowman & Littlefield, 2019. 48 p.

6. Reiss K. Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik: Kategorien und Kriterien für eine sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen. München: Max Hueber, 2014. 158 S.
7. Vermeer H. J. Skopos and Commission in Translational Action. [*The Translation Studies Reader*](#). New York: Routledge, 2020. P. 221-232.

Tetyana Kolbayenkova

profesora titular del departamento del español
de la Universidad I.I.Mechnikov de Odesa

LA TENSIÓN ENTRE LA PROXIMIDAD Y ALTERIDAD: DECISIONES TRADUCTOLÓGICAS EN LA LITERATURA INFANTIL

La traducción de literatura infantil se sitúa en un eje complejo entre la proximidad cultural – facilitar la comprensión del lector infantil – y la preservación de la alteridad – mantener la especificidad cultural del texto origen. En el par español-ucraniano, esta tensión se intensifica por diferencias socioculturales, pragmáticas y lingüísticas. La presente ponencia identifica algunos puntos problemáticos clave.

Uno de los dilemas centrales consiste en decidir hasta qué punto se deben adaptar referentes culturales hispánicos al contexto ucraniano. El problema de la adaptación cultural es recurrente en los estudios de traducción: en cada caso aparte es necesario buscar el límite de adaptación para evitar varios problemas como, por ejemplo, el adaptar todas las referencias culturales extranjeras impide que el joven lector llegue a conocer el mundo y la cultura ajena. Al mismo tiempo si el traductor opta por conservar muchos o varios elementos en su forma original puede significar que el lector no los comprenda, lo que implicaría un rechazo por parte del público ya que tanto los padres (los primeros lectores), como los niños (receptores netos) necesitan un producto fácil de procesar, sin tener que recurrir a un estudio adicional o sea tal efecto implicaría un fracaso económico para la editorial. Por esta razón, siempre existe una posición ideológica subyacente cuando se trata de la adaptación.(García de Toro, 2020).

Los textos infantiles dependen en gran medida del humor verbal, juego de palabras, refranes o la ambigüedad léxica. Cierta distancia tipológica entre español y ucraniano pone en entredicho la equivalencia formal. “El reto que supone traducir el humor radica en combinar todas las complicaciones y exigencias típicas de cualquier encargo de traducción y sumarles la consideración de las complejidades inherentes al humor, tanto desde el lado de la recepción como del de su (re)producción” (Martínez Sierra, Zabalbeascoa Terran, 2017, 31). A la hora de traducir cualquier elemento humorístico el traductor está ante una barrera infranqueable de tradición infantil de cada región: mientras que para un niño español cierta situación es para reírse, para un niño ucraniano será no más que una diablura cotidiana. Aun más complicada es la tarea de buscar equivalentes para chistes infantiles basados en el juego de palabras, polisemia y homonimia y en el caso más

complejo, homofonía (¿Qué dice un techo a otro techo? – Te echo de menos.)

La literatura infantil española suele incorporar rasgos de oralidad (interjecciones, repeticiones, estructuras sintácticas simples) así como intercalaciones rimadas, coplas, canciones. Estas últimas presentan una dificultad particular para el traductor ya que en cualquier “proceso de traducción poética recalcamos la finalidad del mismo: buscar el mismo efecto, en este caso estético, que produce en la lengua origen y dar a conocer un determinado poema u obra, así como el universo poético del que proviene” (Gómez Rato, 2012, 242). La traducción poética infantil supone un mayor esfuerzo para la adaptación de las estrofas a la tradición rítmica rimada ucraniana que se caracteriza por ritmo riguroso y rimas consonánticas a diferencia de la española cuyo ritmo es más relajado y las rimas son asonánticas.

Alusiones a personajes, canciones o tradiciones o símbolos locales pueden pasar desapercibidas en traducción o, en el caso extremo, añadir características ajenas al original. Si la confusión en la interpretación de los primeros pueden mitigarse mediante adaptación a la realidad cultural ucraniana o añadiendo notas explicativas, el papel simbólico del mundo animal merece un estudio aparte. Gracias a la base histórico-cultural y religiosa común un gran número de animales comparte las características en muchas lenguas y culturas, a saber: el perro, un fiel guardián; el zorro, un pícaro inteligente y astuto. Pero habrá que tener mucho cuidado topándose con los animales de tradición fuerte hispana (toro, murciélago o burro) o ucraniana (cigüeña, erizo o cuco) para no confundir al joven lector y respetar la aceptación tradicional de cada cultura.

La tensión entre proximidad y alteridad no puede resolverse mediante una estrategia única. En la traducción infantil español-ucraniano, las decisiones traductológicas requieren un equilibrio dinámico entre comprensión, naturalidad y preservación cultural. Los puntos señalados evidencian que el traductor infantil actúa no solo como mediador lingüístico, sino también cultural e ideológico, con un impacto directo en la formación del lector.

LITERATURA

1. García de Toro, C. La traducción de literatura infantil: temas centrales y nuevas vías de investigación. *Sendebarr*. 31. 2020. P.p. 461–478.
2. Gómez Pato, R. M. Apuntes para una didáctica de la traducción de poesía. Poetry translation and teaching. *Teoría de la Educación: Educación y Cultura en la Sociedad de la Información*. 13 (1), 2012. P.p. 236-265.
3. Martínez Sierra J.R., Zabalbeascoa Terran P. El humor como síntoma de la innovación en la investigación *MONTI 9 The translation of humor: Universitat d'Alicant; Universitat Jaume I; Universitat de Valencia*, 2017. P.p. 29-49.
4. Morillas, Esther ¿Poesía infantil para público adulto? Estrategias de traducción al castellano, catalán, francés e italiano de «The Melancholy Death of Oyster Boy», de Tim Burton. *Revista de Traducción e Interpretación*, 2: Hermēneus, 2019. P.p. 263-290.

Olena Naboka

PhD, Associate Professor,
Head of the Department of Foreign Languages for Specific Purposes
Odesa I.I. Mechnikov National University

DIPLOMATIC TRANSLATION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL RELATIONS: LINGUISTIC AND PRAGMATIC STRATEGIES

In contemporary international relations, translation serves as an indispensable mechanism that mediates diplomatic discourse, facilitates multilateral negotiations, and fundamentally shapes policy outcomes across linguistic and cultural boundaries. As Koskinen (2014) demonstrates through ethnographic research in international institutions, translation constitutes not merely a technical linguistic service but a complex social practice that influences how international organisations construct knowledge, negotiate meaning, and establish institutional memory (Koskinen, 2014, 23). Diplomatic translation is a highly specialised domain that requires exceptional linguistic competence combined with a sophisticated understanding of international law, political terminology systems, cultural protocols, and pragmatic communication strategies that ensure the accurate transmission of diplomatic intent while maintaining the delicate nuances essential to avoiding conflict escalation through linguistic misinterpretation.

The research examines linguistic and pragmatic strategies systematically employed in diplomatic translation, analysing how professional translators navigate the competing demands of semantic precision, cultural equivalence, and political sensitivity when rendering official governmental documents, international treaties, diplomatic correspondence, and multilateral conference proceedings. Drawing on corpus-based analysis of authenticated translations within major global organisations, including the United Nations and the European Union, as well as bilateral diplomatic contexts, this study identifies distinctive characteristics of diplomatic translation practice that substantively distinguish it from other specialised translation domains, including legal, technical, and commercial translation.

A primary challenge confronting diplomatic translators is maintaining terminological precision while accommodating conceptual differences across divergent legal and political frameworks. International relations terminology frequently lacks direct semantic equivalents across languages due to fundamentally different political systems, legal traditions, and institutional structures that have evolved independently within distinct cultural contexts.

The present study employs a systematic corpus-based analysis of authenticated translations of international treaties, United Nations Security Council resolutions, diplomatic notes verbales, and multilateral summit declarations spanning the period 2015-2025, examining translation strategies including explicitation, semantic neutralisation, functional equivalence, and the preservation

of strategic ambiguity. Following the methodological frameworks established by Baker (2006) for corpus-based translation studies, the analysis identifies recurrent patterns in translator decision-making when confronting politically sensitive terminology, managing ideologically loaded language, and navigating translation choices that may carry unintended policy implications or inadvertently create legal loopholes through linguistic imprecision. Particular attention is paid to asymmetries between source and target-language versions of binding international agreements, where subtle semantic differences may yield divergent legal interpretations with significant consequences for treaty implementation and compliance monitoring.

Diplomatic translation also serves as sophisticated cultural mediation, addressing fundamental differences in communicative norms and rhetorical expectations across cultures. Hofstede's (2010) cultural dimensions theory illuminates how high- and low-context communication patterns, individualist versus collectivist value orientations, and differing attitudes toward hierarchy and power distance fundamentally shape the structures of diplomatic discourse across cultures (Hofstede, 2010, 234). Translators must navigate these cultural divergences, rendering explicit what remains implicit in high-context diplomatic communications while preserving appropriate levels of indirection when translating low-context directness for high-context audiences. This cultural mediation proves particularly challenging in multilateral contexts, where single-source texts must be translated into multiple target languages to serve diverse cultural audiences with potentially contradictory communicative expectations.

Analysis of professional diplomatic translation reveals several dominant strategic approaches. Explicitation strategies render implicit diplomatic meanings more explicit in target texts, particularly when translating from high-context to low-context languages. Conversely, implicitation preserves diplomatic vagueness essential to enabling future interpretive flexibility. Neutralisation strategies systematically remove or soften ideologically loaded terms that might cause unnecessary offence in target contexts, while functional equivalence prioritises communicative effect over strict semantic correspondence. As Schäffner (2007) demonstrates, translators frequently employ these strategies simultaneously, creating hybrid approaches responsive to specific textual challenges and institutional constraints (Schäffner, 2007, 145). The choice of strategy depends on multiple contextual factors, including text type, institutional setting, target audience, and the political sensitivity of the content being translated.

Institutional contexts significantly shape diplomatic translation practices. United Nations translation services operate under strict equivalence requirements, ensuring that all six official languages carry equal legal weight, necessitating exceptional precision to avoid creating divergent legal obligations through translation variance. European Union institutions, conversely, employ more flexible approaches, acknowledging the practical impossibility of achieving perfect equivalence across 24 official languages, instead prioritising functional communication while maintaining legal coherence. Bilateral diplomatic translation often permits greater adaptation to target culture norms, though sensitive political

contexts may demand exceptional literalism to avoid accusations of distorting diplomatic messages. Understanding these institutional variations is essential for translation scholars analysing how organisational contexts shape translation norms and for practitioners navigating diverse professional environments.

Findings reveal that effective diplomatic translation requires continuously balancing competing imperatives: semantic fidelity to the source text versus pragmatic communicative equivalence in the target context; preservation of calculated ambiguity versus provision of clarity necessary for legal interpretation and policy implementation; and maintenance of a neutral, objective tone versus accurate representation of national positioning and critique. Successful diplomatic translators develop sophisticated professional strategies for managing these inherent tensions while maintaining strict professional neutrality and ethical standards despite potential personal disagreement with political positions being translated. As Inghilleri (2012) argues, translators in conflict zones and politically sensitive contexts face particular ethical challenges navigating between professional obligations, institutional pressures, and personal moral commitments (Inghilleri, 2012, 167).

In conclusion, diplomatic translation constitutes not merely a technical linguistic transfer but a sophisticated intercultural and interpolitical mediation that directly influences international relations outcomes. As global interconnection intensifies and multilateral cooperation becomes increasingly necessary to address shared challenges, including climate change, pandemic response, arms control, and conflict prevention, the quality and accuracy of diplomatic translation directly impact humanity's collective capacity for effective international governance and peaceful conflict resolution.

BIBLIOGRAPHY

1. Baker M. *Translation and Conflict: A Narrative Account*. London: Routledge, 2006. 200 p.
2. Hofstede G., Hofstede G. J., Minkov M. *Cultures and Organisations: Software of the Mind*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill, 2010. 561 p.
3. Inghilleri M. *Interpreting Justice: Ethics, Politics and Language*. London: Routledge, 2012. 208 p.
4. Koskinen K. *Translation and International Institutions: An Ethnographic Perspective*. London: Routledge, 2014. 168 p.
5. Schäffner C. Politics and translation. In: Kuhiwczak P., Littau K., eds. *A Companion to Translation Studies*. Clevedon: Multilingual Matters, 2007. P. 134-147.

Iryna Nykyforenko

Doktor der philologischen Wissenschaften, Dozent
Lehrstuhl der deutschen Philologie an der Nationalen
I.I. Metschnikow-Universität Odessa

ZUR FRAGE DER TRANSLATION VON FACHTERMINOLOGIE FÜR STUDIERENDE PHILOLOGISCHER STUDIENGÄNGE

Die Bildung stellt einen zentralen Faktor für die Entfaltung des humanen Potenzials eines Staates dar und trägt wesentlich zur Professionalisierung sowie zur erfolgreichen gesellschaftlichen Integration der jungen Generation bei. Im Kontext fortschreitender Internationalisierung beteiligt sich die Ukraine aktiv am kulturellen und wissenschaftlichen Austausch und intensiviert ihre wirtschaftlichen Kooperationen. Diese Prozesse bedingen gesteigerte Anforderungen an die Qualität der akademischen Ausbildung, an das Kompetenzniveau von Absolventinnen und Absolventen sowie an deren Konkurrenzfähigkeit beim Eintritt in den Arbeitsmarkt. Vor diesem Hintergrund gewinnt die Beherrschung von Fremdsprachen als Instrument interkultureller und fachlicher Interaktion besondere Relevanz. Die Translation fungiert dabei als zentrales Medium professioneller Verständigung.

Die Problematik der Übertragung fachlicher Inhalte sowie methodische Konzepte zu ihrer Didaktisierung wurden in der translation wissenschaftlichen Forschung umfassend analysiert. Arbeiten von Gut N., Mischenko N., Nykyforenko I., Bohuslavskyi S. u. a. beleuchten unterschiedliche Aspekte der Translationstheorie und –praxis (Гут, 2014; Мищенко, 2012; Nykyforenko, Bohuslavskyi, 2024). Fragen der Organisation des universitären Translationsunterrichts wurden unter anderem von L. Ilnytska untersucht, die psychologische und pädagogische Grundlagen des Lehr-Lern-Prozesses analysierte (Ільницька, 2011). Weitere Studien widmen sich der Fachsprachenvermittlung in nichtphilologischen Studiengängen sowie der Rolle der Textübertragung als didaktischem Instrument im Fremdsprachenunterricht. Für Studierende philologischer Studienrichtungen bedeutet dies, dass die Beherrschung terminologischer Einheiten einen integralen Bestandteil ihrer beruflichen Qualifikation bildet.

Ziel des vorliegenden Beitrags besteht darin, die Bedeutung der Übertragung deutschsprachiger Fachtermini im Prozess des Fremdspracherwerbs zu bestimmen, zentrale Etappen des translationsdidaktischen Trainings zu systematisieren sowie deren Relevanz für die Ausbildung zukünftiger Philologinnen und Philologen darzulegen.

Eine zentrale Rolle im Prozess der Bedeutungsübertragung spielt das kontextadäquate Erfassen eines Terminus sowie die Kenntnis der entsprechenden außersprachlichen Realien. Der universitäre Fremdsprachenunterricht verfolgt daher die integrative Entwicklung sprachsystematischer, diskursiver, interkultureller und berufsbezogener Kompetenzen. Angesichts der Dynamik spezialisierter Kommunikationsbereiche und der fortschreitenden Differenzierung terminologischer Systeme ist eine gezielte Förderung translationsbezogener Kompetenzen erforderlich. Hierzu zählen Übungsformen zur Aktivierung interlingualer Entsprechungen, zur Erweiterung des fachlichen Thesaurus sowie zur

Развитие аналитических стратегий понимания текста. Специальные тексты функционируют dabei не только как материал для обучения языковому и дискурсивному навыку, sondern auch als Medium des Wissenserwerbs (Nykyforenko, Bohuslavskyi, 2024.).

Die Vermittlung spezialisierten Wortschatzes sollte unter Berücksichtigung fachlicher Inhalte, situativer Rahmenbedingungen, pragmatischer Anforderungen sowie individueller Lernvoraussetzungen erfolgen. Ziel ist die Entwicklung der Fähigkeit, terminologische Einheiten präzise, funktional und adressatengerecht in die Zielsprache zu übertragen. Dies erfordert eine kontinuierliche methodische Reflexion seitens der Lehrenden, einschließlich der Analyse systemischer Unterschiede zwischen den beteiligten Sprachen sowie der Identifikation struktureller Parallelen.

Abschließend lässt sich feststellen, dass die Effektivität des fachbezogenen Translationsunterrichts wesentlich von der didaktischen Kompetenz der Lehrkraft, der sorgfältigen Auswahl geeigneter Materialien sowie der Berücksichtigung des fachlichen Profils und Ausbildungsstandes der jeweiligen Lerngruppe abhängt. Vor dem Hintergrund tiefgreifender Transformationen im Bildungs- und Beschäftigungssystem sowie steigender Mobilitätsanforderungen stellt die Beherrschung spezialisierter Terminologie in mindestens einer Fremdsprache eine zentrale Voraussetzung beruflicher Handlungsfähigkeit dar.

Die Aneignung fachsprachlicher Lexik im Rahmen des Translationsprozesses dient folglich nicht ausschließlich der Ausbildung professioneller Übersetzerinnen und Übersetzer, sondern der Qualifizierung sprachlich versierter Fachkräfte, die in der Lage sind, authentische Fachtexte zu rezipieren, informationsrelevante Quellen kritisch auszuwerten und eigenständig wissenschaftlich zu arbeiten.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гут Н.В. Навчання перекладу фахової лексики студентів психологічних спеціальностей. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 10 (Ч. 1). Умань: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2014. С. 50-55.
2. Ільницька Л.Л. Психолого-педагогічні особливості навчання перекладу у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс]. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. № 1. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadsps/2011_1/11illvnz.pdf.
3. Кияк Т.Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. № 32. Житомир, 2007. С. 104-108.
4. Міщенко Н., Гут Н. Способи перекладу термінології сфери практичної психології та соціальної педагогіки. *Збірник наукових праць студентів та молодих учених*. Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. С. 52–56.
5. Nykyforenko I., Bohuslavskyi S. Особливості перекладу фахово-орієнтованого мовлення. *Записки з романо-германської філології*. Вип. 1 (52). Одеса: Астропринт, 2024. С. 116-125.

СЕКЦІЯ 6

ЛІНГВІСТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тетяна Боса

старший викладач кафедри мовної підготовки
та міжнародної комунікації
Одеської державної академії будівництва й архітектури

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ПОТЕНЦІАЛ, ПРОЛЕМИ, ПРАКТИКИ

У сучасному світі, який стрімко глобалізується, знання іноземної мови стає не тільки базовою комунікативною компетенцією, а й чинником міжкультурної взаємодії. Однак лише володіння граматикою та лексикою не забезпечує ефективної комунікації у міжкультурному контексті. Саме тому вивчення культури мови, її цінностей, соціальних норм та мовленнєвих практик — ключовий напрям у сучасній мовній освіті.

Лінгвокультурологічний підхід у викладанні іноземних мов розглядає мову не лише як систему знаків, а й як культурно обумовлену систему смислів. Він дозволяє студентам засвоювати мовні форми, розуміти культурні коди, що лежать в основі ефективної комунікації, сприяючи міжкультурній компетентності.

У ХХІ ст. питання культурної складової у вивченні іноземних мов посідає центральне місце. Так, дослідники вважають, що для формування міжкультурної компетентності необхідне включення матеріалів про світогляд, традиції, соціальні цінності іншомовної спільноти (Byram, 1997; Kramsch, 1998). У вітчизняній педагогіці проблема культурної компоненти розглядається через призму взаємодії лінгвістичного та культурного знання (Гальперіна, 2003; Пилипчук, 2015). Емпіричні дослідження свідчать про позитивний вплив цілеспрямованої культурної інтеграції на комунікативну компетентність студентів (Шейко, 2018; Литвинова, 2020). Проте залишається дискусійним питання оптимальних методик інтеграції культури в мовні курси та способів оцінювання міжкультурної компетентності.

Лінгвокультурологія як науковий напрям. Лінгвокультурологія розглядає мову як носія культурних значень, смислів і ціннісних модельних структур. Це міждисциплінарна галузь, яка поєднує лінгвістику, культурологію, антропологію та педагогіку. Центральними поняттями є *культурний концепт, мовний світогляд, етно- та соціокультурні коди*.

Елементи культурної компетентності в мовній освіті. Культурна компетентність включає в себе такі поняття, як: *знання культурних цінностей іншомовних спільнот; розуміння міжкультурних норм і стереотипів;*

здатність взаємодіяти у ситуаціях міжкультурного спілкування; критичне осмислення власної культурної ідентичності.

Ці компоненти повинні бути інтегровані в мовні курси за допомогою тематичних блоків, автентичних текстів, міжкультурних проєктів тощо.

Методичні моделі лінгвокультурологічного навчання поділяються на:

1. *Тематичні підходи.* Необхідно включити міжкультурні теми «Сім'я», «Традиції та Свята», «Етикет», «Медіа», «Освітні системи». Це дозволить поєднати мовний матеріал із культурним змістом.
2. *Проектно-комунікативні технології.* Студенти мають виконати міжкультурні проєкти: відеоінтерв'ю з носіями мови, презентації культурних подій, аналіз фільмів тощо.
3. *Автентичні матеріали.* Завдяки їхньому використанню (автентичних літературних, медійних, музичних матеріалів) розширюється культурний контекст і стимулюється мовленнєва активність у студентів.

Практичні кейси та їхні результати. У досліджуваному курсі іноземної мови в університеті (емпіричний блок) студенти показали підвищення рівня міжкультурної компетентності за такими показниками: усвідомлення культурних відмінностей, здатність аналізувати міжкультурні конфлікти, мовна гнучкість у реальних комунікативних ситуаціях.

Отже, лінгвокультурологічний підхід є ключовим чинником у формуванні міжкультурної компетентності студентів. Інтеграція іноземної культури у мовний курс покращує якість комунікативної підготовки здобувачів освіти. Практичні заняття повинні включати тематичне планування, проєктну діяльність, використання автентичних джерел тощо, що допоможе удосконалити викладання та навчання іноземних мов у закладах освіти. Також необхідно розробляти чіткі критерії оцінювання міжкультурної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальперіна Л. Д. Теорія та практика міжкультурної комунікації. Київ : Вид-во КНУ, 2003. 216 с.
2. Литвинова Т. В. Міжкультурна компетентність у сучасній мовній освіті. *Освітній вісник*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. С. 238-244.
3. Пилипчук С. І. Лінгвокультурологія та педагогіка. Львів : Каменяр, 2015. 231 с.
4. Шейко О. М. Вивчення культури як чинник формування компетентності. *Мовна освіта*. Вип. №1. Київ, 2018. С. 74-79.
5. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon : Multilingual Matters, 1997. 124 p.
6. Kramsch C. Language and Culture. Oxford : Oxford University Press, 1998. 134 p.

Сергій Гармаш

доцент кафедри іноземних мов
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

РОЗВИТОК МОВНИХ ТА МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В АСПЕКТІ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ КРАЇНИ

Відомо, що поєднання сучасних педагогічних підходів до викладання іноземних мов з мовними дослідженнями представляє собою лінгвістичні (структурні та функціональні особливості мови, порівняння мов, переклад та ін.) та методологічні (методи формування комунікативних навичок, залучення онлайн-інструментарію до навчального процесу та ін.) аспекти викладання іноземних мов. Це поєднання має на меті досягнення цілі, анонсованої у більшості силабусах, а саме: формування у студентів комунікативних навичок, які необхідні для спілкування у знайомих ситуаціях як в академічному, так і в професійному контекстах. Ці мовленнєві компетентності повинні базуватися на мовних компетентностях, оскільки у поєднанні вони є фундаментальними складовими професійної культури студента.

Слід зазначити, що досягнення цієї мети залежить від сукупності численних взаємопов'язаних як суб'єктивних, так і об'єктивних факторів, які мають безпосередній вплив на навчальний процес. Якщо аналізувати рівень мовних компетентностей, як результат навчання сучасних абітурієнтів, які вступають до вищих навчальних закладів, то спостерігається значне його погіршення в порівнянні з попередніми роками. На це впливає не тільки довготривалий процес дистанційної форми навчання у школах, а потім у вищих навчальних закладах (Garmash, 2022), а й ті тенденції, які почали поширюватися у навчальному процесі багатьох навчальних закладів країни.

«Формальне ставлення студентів до навчання, а також формальне ставлення деяких викладачів до навчального процесу сприяє подальшому деградаційному процесу як особистості, так і суспільства в цілому» (Гармаш, 2025, 75). Поняття «стандартизація вищої школи» почало розмивати поняття «стандарт вищої школи» (Гармаш, 2024, 169). Безумовно, використання сучасних технологій у вивченні іноземних мов (інтеграція онлайн-інструментарію та віртуальних навчальних середовищ тощо) сприяє засвоєнню матеріалу (мовна компетентність) та розвитку мовленнєвих компетентностей, але успішне досягнення мети, зазначеної у більшості силабусах, буде малоімовірним без достатньої шкільної бази та наполегливого навчання здебільшого самостійного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гармаш С. В. Сучасні тенденції у сфері освіти як одному з ключових факторів впливу на ціннісні орієнтири особистості. *Особистість та освіта в умовах сучасних соціокультурних викликів: ціннісно-світоглядні та науково-*

методичні аспекти : зб. матеріалів 2-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 28 лютого 2025 р. Дніпро : ДАНО ДОР, 2025. С. 75-76.

2. Гармаш С. В. Витоки та наслідки цілеспрямованого занепаду системи вищої освіти країни в умовах сучасних викликів. *Актуальні проблеми освітньо-виховного процесу та шляхи їх вирішення в умовах сучасних викликів* : зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. конф. з проблем вищої освіти і науки, 15 листопада 2024 р. Харків : ХНАДУ, 2024. С. 169-170.

3. Garmash S. Features of the educational process in Ukraine in modern conditions (problems, comparisons, prospects). *Science, innovations and education: problems and prospects* : proc. of 12-th Intern. Sci. and Practic. Conf., 28-30 June 2022. Tokyo, 2022. P. 361-367.

Надія Григорян

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романо-германської філології та
методики викладання іноземних мов
Міжнародного університету

КОГНІТИВНІ СТРАТЕГІЇ ОБРОБКИ ІНШОМОВНОГО МУЛЬТИМОДАЛЬНОГО ТЕКСТУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ОСНОВНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (АНГЛІЙСЬКОЇ)

У сучасних умовах глобалізації англійська мова як іноземна функціонує в численних мультимодальних середовищах, де вербальні компоненти поєднуються з візуальними, аудіальними, паралінгвальними та інтерактивними елементами. Такий формат представлення інформації дедалі частіше зустрічається в освітніх контекстах, зокрема в межах цифрових платформ і відеоресурсів. Інтеграція різних модальностей відкриває нові ресурси для розвитку мовних компетенцій, але водночас ставить перед дослідниками та педагогами питання про те, які саме когнітивні стратегії залучаються студентами для ефективної обробки мультимодального вводу в навчанні основної іноземної мови (англійської).

Проблема когнітивної обробки іншомовних мультимодальних текстів недостатньо досліджена, особливо в частині практики викладання, що робить відповідну тематику *актуальною* для лінгвістично-дидактичних досліджень.

Метою дослідження є виявлення та опис основних когнітивних стратегій обробки іншомовного мультимодального тексту в процесі навчання англійської мови як іноземної та визначення їхнього дидактичного потенціалу.

Матеріалом дослідження слугували англomовні мультимодальні освітні ресурси, зокрема навчальні відео з англійськими субтитрами з відкритих цифрових платформ – освітній плейлист YouTube (YouTube learning English), а також автентичні відеоінтерв'ю серії Easy Languages (Easy Languages. Official YouTube channel), які репрезентують природний усний дискурс носіїв мови.

Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив, що обробка іншомовного мультимодального тексту в процесі навчання основної іноземної мови

(англійської) реалізується через комплекс когнітивних стратегій, серед яких провідну роль відіграють:

- *селективна увага*, що полягає у фокусуванні на семантично та прагматично релевантних елементах повідомлення (Kruger, Hefer, Gordon, 2014). При роботі з відеоматеріалами з субтитрами студенти концентрують увагу на ключових лексичних одиницях та мовленнєвих актах, ігноруючи другорядні візуальні стимули, що відповідає положенням когнітивної теорії мультимедійного навчання про обмежену ємність робочої пам'яті;

- *мультимодальна інтеграція*, яка реалізується через синхронне поєднання вербального змісту з невербальними компонентами дискурсу (Mayer R. E., Moreno R., 2003). Зокрема, під час аналізу відеоінтерв'ю *Easy Languages* (Easy Languages. Official YouTube channel) студенти інтерпретують значення висловлювань на основі лексико-граматичних структур, інтонаційних характеристик та візуального контексту, що сприяє формуванню цілісної концептуальної репрезентації комунікативної ситуації;

- *інференція смислу*, яка виявляється у виведенні імпліцитних значень на основі контексту та мультимодальних підказок (Tarchi, Mason, 2023). Так, при опрацюванні розмовних англійських виразів типу «*give it a shot*», «*to be up for something*» студенти встановлюють значення без прямого перекладу, спираючись на ситуацію мовлення та невербальні маркери.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що обробка іншомовного мультимодального тексту в процесі навчання англійської мови як іноземної має виразно когнітивний характер і ґрунтується на взаємодії кількох стратегічних механізмів, спрямованих на оптимізацію сприйняття, інтерпретації та засвоєння мовної інформації. З'ясовано, що ключовими когнітивними стратегіями є селективна увага, мультимодальна інтеграція та інференція смислу, які забезпечують ефективне опрацювання вербальних і невербальних компонентів мультимодального тексту в межах обмежених ресурсів робочої пам'яті. Реалізація цих стратегій дозволяє студентам здійснювати відбір релевантної інформації, синхронно поєднувати різні семіотичні канали та конструювати значення на основі контекстуальних і прагматичних підказок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kruger J.-L., Hefer E., Gordon M. Attention Distribution and Cognitive Load in a Subtitled Academic Lecture: L1 vs. L2. 7(5). Macquarie University. Sydney, 2014. P. 1-15. DOI: <https://www.mdpi.com/1995-8692/7/5/22>
2. Mayer R. E., Moreno R. Nine Ways to Reduce Cognitive Load in Multimedia Learning. *Educational Psychologist*. № 38. 2003. P. 43-52. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/S15326985EP3801_6
3. Tarchi C., Mason L. Learning across media in a second language. *European Journal of Psychology of Education*. # 38, 2023. P. 1593-1618. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10212-022-00652-7>

ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА

1. Easy Languages. Official YouTube channel. URL: <https://www.youtube.com/@easylanguages>
2. YouTube learning English https://www.youtube.com/playlist?list=PL1XJNK6Xs8GkEpPdZRX_LirTyMKKQOkvc

Ярослав Думахівський

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів

Львівського національного університету імені Івана Франка

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ І ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасна система освіти перебуває у стані глибокої трансформації. Цифрові технології та штучний інтелект (ШІ) дедалі активніше інтегруються в навчальний процес, змінюючи традиційні методи викладання й засвоєння знань. Особливо помітним цей вплив є в царині вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти, де інноваційні інструменти відкривають нові можливості для студентів і викладачів.

ШІ дозволяє створювати індивідуальні траєкторії навчання, враховуючи рівень підготовки, темп і стиль засвоєння матеріалу студентами. Адаптивні платформи забезпечують миттєвий зворотний зв'язок, що підвищує ефективність навчання та мотивацію студентів.

Цифрові помічники, такі як чат-боти й голосові асистенти, моделюють діалогові ситуації і, таким чином, допомагають студентам практикувати мовлення. Так, автоматизовані перекладачі та генератори текстів полегшують роботу з автентичними матеріалами, розширюючи доступ до іншомовного контенту (Савчук, 2023).

Використання VR (Virtual Reality) – віртуальної реальності та AR (Augmented Reality) – доповненої реальності, створює ефект занурення у мовне середовище, що особливо важливо для студентів, які не мають можливості навчатися за кордоном. Гейміфікація та мобільні додатки більше мотивують їх до регулярної практики і роблять процес навчання захопливішим.

Попри очевидні переваги, існують також і проблеми. Залежність від технологій може зменшити роль живої комунікації та критичного мислення. Поширюються випадки порушення академічної доброчесності, коли студенти використовують ШІ для автоматичного виконання завдань. Важливим викликом є також підготовка викладачів до роботи з новими інструментами (Ковальчук, 2023).

Очевидно, що майбутнє освіти полягає в комплексній інтеграції ШІ у системи управління навчанням (LMS), використанні аналітики даних для прогнозування успішності та створенні міждисциплінарних курсів, де іноземна мова поєднується з цифровими навичками.

Штучний інтелект і цифрові технології відкривають нові горизонти для вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти. Вони роблять навчання більш гнучким, індивідуалізованим та інтерактивним. Водночас важливо зберігати баланс між інноваціями і традиційними методами, щоб забезпечити гармонійний розвиток студентів як майбутніх фахівців і громадян глобального світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жукевич І., Спірічева О. Трансформація вивчення іноземних мов: штучний інтелект як інструмент розвитку мовленнєвих навичок студентів. *International Science Journal of Education & Linguistics*. Vol. 3, No. 3. Gdańsk, 2024. С. 45-55.
2. Ковальчук О. Цифрові технології у викладанні іноземних мов: нові можливості та виклики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Т. 95, № 3. 2023. С. 120-128.
3. Пономаренко Н., Тимченко Г., Неустроева Г. Вплив штучного інтелекту на вивчення іноземної мови. *Витоки педагогічної майстерності*. Полтава, 2024. № 34. Р. 185-189.
4. Савчук Л. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі: перспективи для мовної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 7. Суми, 2023. С. 33–41.
5. Шабуніна В. В., Лабенко О. В., Горбаченко А. Л. Вплив технологій штучного інтелекту на покращення методик викладання іноземних мов. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія», «Педагогіка», «Соціологія», «Культура і мистецтво», «Історія та археологія»*. Вип. 9 (27). Київ, 2024. С. 561–568.
6. Albedah F. Artificial Intelligence in Language Education: A Systematic Review of Multilingual Applications, Large Language Models, and Emerging Challenges. *Language Teaching Research Quarterly*. Vol. 49. Ankara, 2025. Р. 247–268.

Тетяна Єременко

кандидат філологічних наук,
професор кафедри германської філології та методики
викладання іноземних мов
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»

ІНТОНАЦІЯ У ЗМІСТІ ФОРМУВАННЯ ФОНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНИЙ ПІДХІД

Під фонологічною компетенцією розуміється володіння індивідом знанням сегментних та супraseгментних одиниць фонетичної системи мови та уміння оперувати цими знаннями у мовленні. Фонологічна компетенція

включає систему умінь, до якої входять перцептивні, продуктивні та рефлексивні уміння.

Особливе місце у змісті формування фонологічної компетенції у майбутніх вчителів англійської мови нами відводиться інтонаційному компоненту, враховуючи те, що інтонація як багатофункціональний феномен грає значну роль в процесі комунікації. Інтонація заслуговує на увагу користувача – не носія іноземної мови через потребу у покращенні сприйняття іншомовного мовлення. Інтонація є важливим компонентом культури мовлення вчителя іноземної мови у реалізації комунікативної динаміки дидактичного діалогічного дискурсу та міжособистісної взаємодії між учасниками навчання.

Формування фонологічної компетенції нами здійснюється з урахуванням етапності в рамках курсів практичної фонетики англійської мови, теоретичної фонетики англійської мови, вибіркового курсу, які передбачають ускладнення та розширення змісту навчання.

Серед змістових ліній формування фонологічної компетенції на рівні інтонації – функціональне навантаження інтонації у мовленні. В межах цієї теми розглядаються класифікації та здійснюється порівняльний аналіз точок зору на функції інтонації у мовленні. Поглибленому вивченню підпадає узагальнена трактовка функцій інтонації, а саме аналізуються наступні функції: функція членування на синтагми, функція зв'язку між синтагмами, функція розрізнення комунікативних типів (за допомогою ситуації), функція акцентного виділення елементів синтагми, функція вираження емоційних значень, функція передачі модальних відношень.

Наступна змістова лінія стосується вивчення проблеми іншомовного акценту на рівні інтонації (Kochubei V., 2019), в межах якої розглядається інтерференція, викликана перенесенням інтонаційних навичок рідної мови у мову, що вивчається. Це призводить до інтонаційного акценту та ускладнює процес розуміння мовлення в процесі комунікації з носіями іноземної мови. Увага фокусується на тому, що мовлення вчителя англійською мовою не може бути тим, що формує в учнів хибні навички, оскільки вчитель є прикладом для наслідування в штучних умовах навчання іноземної мови.

Серед пріоритетів у формуванні фонологічної компетенції є навчання фразової акцентуації. Відомо, що постановка фразового наголосу викликає у студентів певні труднощі. Коректна фразова акцентуація, що не порушує ритмічну структуру англійської мови, є ознакою фонетичної грамотності мовця. Постановка фразового наголосу на службові частини мови або словоформи видає не носія англійської мови або недосвідченого користувача нею, а іноді – спотворює смисл висловлювання. Слід підкреслити необхідність пояснення ролі інтонаційних засобів, а саме фразових наголосів, для забезпечення контекстних смислів у висловлюванні та проводити навчання з урахуванням вживання інтонації в умовах комунікативного контексту.

Методичний зміст формування фонологічної компетенції характеризується активним використанням комунікативно-когнітивного

підходу (Yeremenko T.Ye. et al., 2022). В межах цього підходу використовуються інтерактивні методи навчання, з одного боку, та когнітивні методи та прийоми, з іншого. Когнітивні методи дають можливість усвідомлення та розуміння контексту та інтонації й формування вміння пояснювати вибір доцільних інтонаційних моделей.

Проведене дослідження з використанням комунікативно-когнітивного підходу до формування фонологічної компетенції студентів 4 курсу – майбутніх вчителів англійської мови факультету іноземних мов продемонструвало активну роботу студентів з навчальним матеріалом, інтелектуальний інтерес, відповідальність за результат своєї роботи, позитивне ставлення як до комунікативних завдань, так і завдань, які характеризуються як керовані, частково керовані та повністю автономні.

Таким чином, використання комунікативно-когнітивного підходу у процесі наскрізного поетапного формування фонологічної компетенції в рамках основних і вибіркового дисциплін фонетичного спрямування виявилось доречним у фаховій підготовці майбутніх вчителів англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kochubei V. Ukrainian English Accent: Roots, Reasons and Basic Features. *Linguistische Treffen in Wroclaw*. 2019. Vol. 16. P. 271-279.
2. Yeremenko T.Ye., Yumrukuz A.A., Lukyanchenko I.O. Teaching intonation of speech acts: communicative-cognitive approach. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 48. Т. 1. С.81-84.

Маріанна Князян

доктор педагогічних наук,
професор кафедри французької філології
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Гайдей Дар'я

здобувачка вищої освіти 2 курсу першого (бакалаврського) рівня
відділення французької філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

РОЛЬ ІІІ В ІНТЕРІОРИЗАЦІЇ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ: АНАЛІЗ ЕМПІРИЧНИХ ДАНИХ

Актуальність проблеми дотримання академічної доброчесності у ракурсі використання штучного інтелекту набуває сьогодні неабиякого значення; одним з важливих аспектів цієї проблеми є ставлення до чат-ботів на основі ІІІ. З одного боку, вони виступають в якості зручного інструмента для роботи з вузькоспеціалізованою лексикою, для розширення індивідуального лексичного фонду здобувачів освіти (користувач завжди має змогу запросити контекст, галузь застосування та подивитися приклади вживання одного й того

ж слова в різних комунікативних ситуаціях). З іншого боку, інформація може бути недостовірною або створеною самим чат-ботом з тих даних, які він опрацював до цього, що спричинює високу вірогідність викривлення інформації. Через це у студентів може утворитися не зовсім правильне уявлення про функціонування певних лексичних одиниць, що не буде співвідноситися з актуальною науковою інформацією. Така ситуація спричинює низький рівень володіння іноземною мовою та розуміння культурного й мовного контексту.

Наголосимо, що проблему використання чат-ботів на основі ШІ як новий інструмент для роботи з лексикою висвітлювали О. Ogurtsova, О. Shevchenko О. (Ogurtsova, Shevchenko, 2025), але вона досі викликає дискусію, що підтверджує її неабияку актуальність.

Задля виявлення ставлення здобувачів вищої освіти до використання чат-ботів на основі ШІ в процесі опанування іншомовної лексики було проведено анкетування серед студентів факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Результати підтверджують, що респонденти (87,1%) перевіряють спочатку лексику у цифрових словниках, а чат-боти на основі ШІ посідають тільки друге місце (45,2%) (що у відсотковому відношенні репрезентовано майже вдвічі меншою кількістю респондентів), утім чат-боти є більш популярним варіантом, ніж паперові словники (25,8%) (див. рис 1).

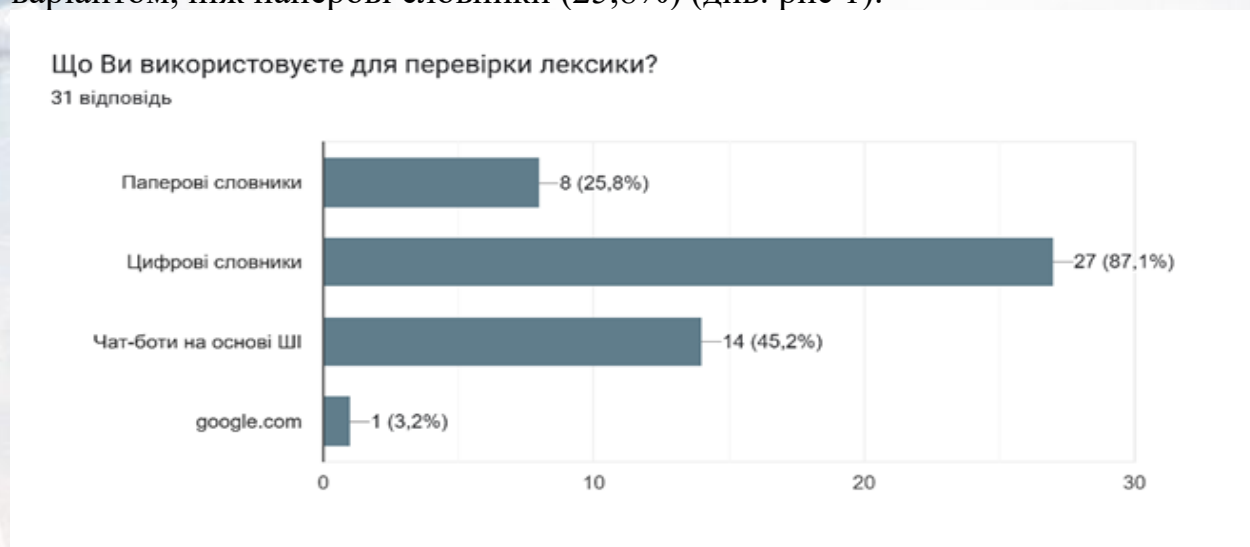

Рисунок 1. Пріоритетність використання довідкових джерел для перевірки лексики

За допомогою чат-ботів на основі ШІ респонденти частіше перевіряють граматичні правила (25,3%), натомість друге місце посідає перевірка використання лексичної одиниці в різних контекстах (22,8%), а третє місце – переклад (19%). Останнє місце між собою ділять перевірка орфографії та підбір синонімів (див. рис. 2).

Рисунок 2. Мовні елементи, які перевіряються за допомогою чат-ботів. Значною є кількість респондентів (більше 50,0%), які не рекомендують орієнтуватися на допомогу чат-ботів на основі ШІ для перекладу та засвоєння нової лексики (див. рис. 3).

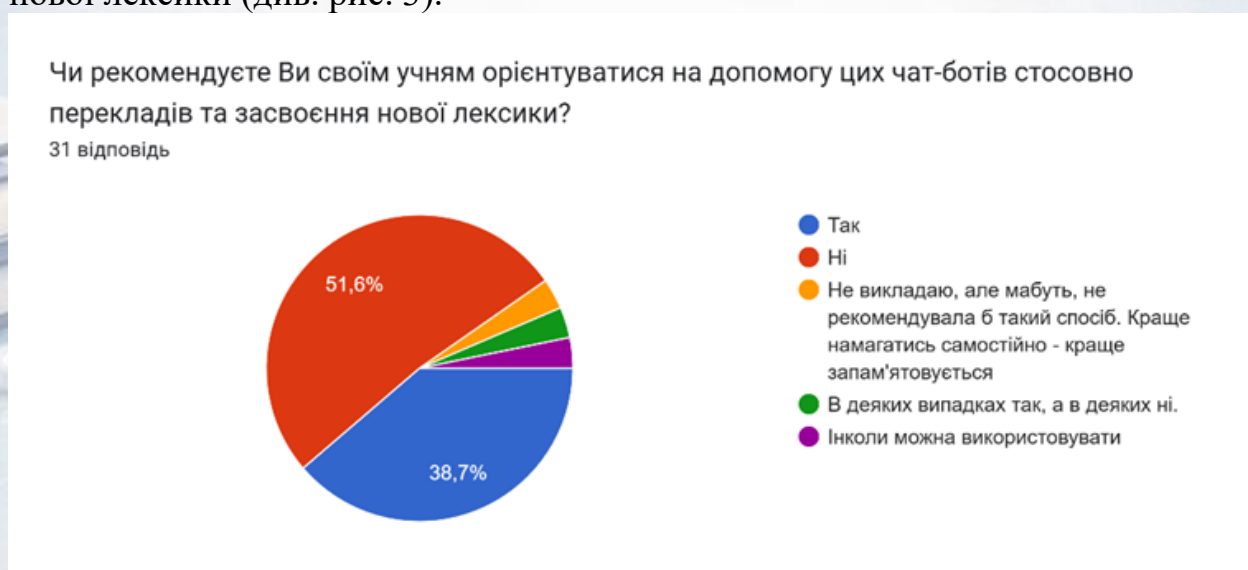

Рисунок 3. Результати рекомендацій викладачів щодо використання чат-ботів як допомоги для перекладів та засвоєння нової лексики

Отже, проведене дослідження переконує в тому, що чат-боти на основі ШІ на сьогодні не стали повноцінним словником або надійним ресурсом для формування іншомовної лексики. Інформація, надана чат-ботами, потребує додаткової перевірки в більш достовірних джерелах, незважаючи на їхнє активне використання студентами. Це вимагає розвитку системи компетентностей, насамперед аналітичної, цифрової, науково-пізнавальної, рефлексивної, що допомагає покращити використання потенціалу ШІ відповідно до вимог академічної доброчесності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ogurtsova O., Shevchenko O., The impact of Artificial Intelligence (AI) on English at different linguistic levels *European Science* 2025. 3(sge39-03). P. 94–90. DOI : <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2025-39-03-009>
2. Ogurtsova O., Shevchenko O., Artificial Intelligence for language teaching and learning *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного*

університету. Сер.: Філологія, 2023. № 60. Т.2. Р. 99–102. DOI : <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.60.2.23>

Маріанна Князян

доктор педагогічних наук, професор кафедри французької філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Євгенія Мациплюк

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
відділення французької філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ АРТИКУЛЯЦІЙНИХ УМІНЬ НА ЗАНЯТТЯХ З ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

У період стрімкої цифровізації, яка надає сучасній освіті необхідної глибини та динаміки, критично важливим є узгодження методичних підходів із сучасними технологіями та вимогами часу. Варто зазначити, що традиційні методи навчання часто виявляються недостатніми для повного оволодіння складною та унікальною артикуляційною системою французької мови. Ця проблема спричинена нестачею аудиторного часу, потребою в більшій взаємодії і наданням якісного зворотного зв'язку від викладачів та необхідністю підтримки високої мотивації студентів. Використання інтерактивних методів дозволяє вибудовувати цілісну лінгводидактичну систему формування артикуляційних умінь, що забезпечує стабільність та автентичність вимови студентів на заняттях із французької мови.

Має сенс наголосити на ефективності, наприклад, методу відео-рефлексії; підкреслимо, що у традиційній системі викладання іноземних мов розповсюдженою є вправа «слухай і повторюй», але в контексті інтерактивних технологій вона трансформується у формат «слухай/візуалізуй та повторюй» (Abou Haidar, 2021, 4). Цифрові пристрої дозволяють фіксувати не лише звук, а й візуальну динаміку артикуляції, що є принципово важливим для формування навичок французької вимови. Студенти отримують можливість багаторазово переглядати еталонні моделі самостійно, або разом у групі (наприклад, з «фонетичних мемо» від TV5 Monde) та записувати власну артикуляцію, здійснювати рефлексивний аналіз та редагувати свій результат перед відправленням викладачу. Такий підхід перетворює смартфон або комп'ютер на персональну «цифрову лабораторію», де реалізуються принципи індивідуалізації та автономізації навчання. Це дозволяє студенту об'єктивувати свою усну продукцію, усвідомлювати власну мовленнєву діяльність та розвивати навички самокорекції, що раніше було доступним переважно для письмових робіт.

Реалізація інтерактивного підходу на заняттях із фонетики передбачає не лише активну дію, а й глибоке осмислення зробленого. Як зазначає О. Пометун, рефлексія не обов'язково має бути лише вербальною, вона може

віддзеркалюватися і у малюнках, схемах, графіках тощо (Пометун, 2007, 109). Одним із таких найбільш ефективних методів об'єктивного контролю та корекції вимови є порівняння спектрограм еталонного зразка та мовлення студента; так, використання програмного забезпечення Audacity дозволяє не лише записати голос здобувача освіти, а й візуалізувати акустичні параметри звуку, порівнюючи їх із завантаженим еталоном. Такий інтерактивний метод дозволяє аналізувати дефекти артикуляції студента та надати персональні рекомендації щодо їх усунення.

Підкреслимо, що артикуляція потребує систематичного повторення для побудови постійної м'язової пам'яті. Як зазначає С. Ніколаєва, автоматизованість є «однією з найголовніших якостей будь-якої навички, що передбачає певну швидкість виконання операцій, їх цілісність, плавність, а також відсутності напруженості і швидкої втомлюваності» (Ніколаєва, 2013, 179). Максимальна стабільність артикуляційної навички забезпечується завдяки багаторазовим повторенням. Ефективне формування артикуляційних умінь у сучасних умовах неможливе без залучення інструментів, що базуються на штучному інтелекті та персоналізованому навчанні. Одним із таких є використання платформи Speechling, яка дозволяє організувати самостійну роботу студента як процес безперервної рефлексії. Сутність даного прийому полягає у використанні техніки «shadowing», що сприяє активній практиці усного мовлення. Здобувачі вищої освіти мають можливість обирати тематичні блоки відповідно до свого рівня та працювати над імітацією автентичних зразків французької мови. Вказана техніка забезпечує не лише взаємодію з інтерфейсом, а й реальний діалог «учень та носій мови (коуч)». Протягом 24 годин коуч надає індивідуальні рекомендації щодо корекції артикуляції; передбачається також наявність візуалізації звукових доріжок еталонного диктора та учня, реалізуючи принцип невербальної рефлексії через схеми та графіки. Застосування цього прийому дозволяє трансформувати ізольовану артикуляційну навичку у стійку комунікативну автоматизованість.

Отож, узагальнюючи, можна стверджувати, що взаємодія трьох інтерактивних методів (відеозапису, спектрального аналізу та персоналізованого ШІ-тренінгу) створює систему з вербальних, графічних, цифрових форм різноманітної рефлексії. Впровадження таких інтерактивних прийомів дозволяє сформувати стабільну та автентичну артикуляцію, забезпечуючи перехід до високого рівня комунікативної автоматизованості мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. ; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 141 с.
3. Abou Haïdar L. L'oral à l'ère du numérique : enseigner et apprendre autrement? Alsic : Apprentissage des Langues et Systèmes d'Information et

de Communication [En ligne]. 2021. URL: <https://journals.openedition.org/alsic/5739> (дата звернення: 15.02.2026).

4. TV5Monde. Aides à la prononciation. Apprendre le français avec TV5Monde [En ligne]. URL: <https://apprendre.tv5monde.com/fr/aides/prononciation> (дата звернення: 16.02.2026).

Маріанна Князян

доктор педагогічних наук,
професор кафедри французької філології
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Інна Панченко

кандидат філологічних наук
доцент кафедри французької філології
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сучасні соціально-економічні умови актуалізують формування у випускників закладів вищої освіти дослідницької компетентності, оскільки володіння нею дозволяє швидко реагувати на виклики часу, виявляти інноваційність мислення, бути готовими до нестандартних рішень та ризику. Проблема формування дослідницької компетентності висвітлювалася у таких основних напрямках: вимоги щодо професійної підготовки майбутніх бакалаврів, магістрів, докторів філософії та методи формування у них пошуково-творчих умінь, методологічної культури та дослідницької компетентності, шляхи покращення науково-дослідницької діяльності студентства (Князян, Богуславський, Кашуба, 2025).

Насамперед варто зазначити, що дослідницька компетентність відображає здатність здобувачів вищої освіти до організації та проведення наукового пошуку, результатом якого є професійно значущі об'єктивно нові знання, вміння обирати методи, котрі відповідають меті дослідження та дозволяють досягти повного вирішення його завдань, розвинуте аналітичне, інноваційне мислення, творчі вміння, рефлексивні навички.

Важливими методологічними орієнтирами формування дослідницької компетентності на заняттях з іноземних мов є студентоцентрований, системний, компетентнісний, культурологічний. У аспекті студентоцентрованого підходу здобувачі вищої освіти зорієнтовані на самостійний вибір теми дослідження згідно власних інтересів та потреб професійної діяльності, визначення індивідуально відповідного алгоритму дій, характеру реалізації теоретичного та емпіричного етапів наукового пошуку, що, зрештою, й визначає унікальну траєкторію професійного зростання студентів. Натомість системний підхід передбачає впровадження на заняттях

з іноземних мов чітко організованої системи завдань дослідницького характеру, з яких стилістичний аналіз тексту набуває кардинального значення. Поряд з цим, компетентнісний підхід спрямовує на забезпечення ефективного формування загальних та спеціальних компетентностей, котрі закладені в освітніх стандартах. Культурологічний підхід у вказаному напрямі сфокусований на впровадженні аутентичних матеріалів, що розширюють уявлення студентів про країни, мови яких вивчаються, збагачують їхні знання про традиції народів світу, досягнення в різних галузях.

Отже, ефективне формування дослідницької компетентності студентів забезпечується реалізацією багатьох наукових підходів, з яких студентоцентрований, системний, компетентнісний та культурологічний стають пріоритетними й, дійсно, сприяють поглибленню професійно важливих знань майбутніх фахівців і професіоналів, збагаченню досвіду практичної діяльності, формуванню у них соціальних якостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Князян М., Богуславський С., Кашуба М. Формування дослідницької компетентності студентів-гуманітаріїв на заняттях з іноземних мов. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Випуск 85. Т.1. Дрогобич, 2025. С. 331–335. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4863/85-1-50>.

Вікторія Кочубей

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов, зарубіжної
літератури та методик викладання
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

Ярослава Гілева

студентка I курсу другого
(магістерського) рівня вищої освіти
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСКУСІЇ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Однією з важливих складових комунікативної компетентності учнів є здатність ефективно взаємодіяти в різних мовленнєвих ситуаціях. У цьому контексті дискусія виступає одним із найбільш продуктивних та інтерактивних методів у навчанні. Дискусія створює умови для розвитку критичного мислення, аргументації, уміння висловлювати та відстоювати

власну позицію англійською мовою. Ефективність дискусії значною мірою залежить від ролі вчителя як організатора, фасилітатора та модератора під час навчальної взаємодії.

Класна взаємодія (classroom discourse) є ключовим чинником формування мовленнєвих умінь учнів під час уроку англійської мови. Мовлення вчителя прямо впливає на рівень залучення учнів до обговорення на уроці (Aliabadi, Weisi, 2023). Відкриті запитання або ж уточнювальні репліки та підтримувальні коментарі сприяють активізації мовленнєвої діяльності та продовження дискусії. Учитель стає не лише джерелом знань, а й ініціатором і фасилітатором комунікації між учнями на уроці, що посилює ініціативність у дискусії.

Ефективна організація дискусії залежить від створення мовного середовища, яке є сприятливим для учнів на уроці (Bratkovich, 2023). Учитель має забезпечити такі аспекти: безпечна атмосфера, комфортні та сприятливі умови, мотивуючі питання. Учні не повинні відчувати страху перед помилками, а навпаки, готові висловлювати власну думку. Важливим етапом є встановлення правил ведення дискусії у класі, чітке визначення теми та мети обговорення та розподіл ролей між учасниками. Отже, роль учителя полягає у формуванні «екології класу», що підтримує активну мовленнєву взаємодію між учнями на уроці англійської мови.

Систематичне використання дискусії має позитивний вплив на розвиток навичок говоріння, збагачення словникового запасу та формування навичок надавати аргументи під час обговорення. При цьому головним чинником успіху є педагогічне керівництво над учнями: учитель повинен вміти вчасно коригувати перебіг обговорення відповідної теми, підтримувати баланс між свободою висловлювань та досягненням саме навчальної мети, а також забезпечувати мовну підтримку від учителя (scaffolding) (Harizaj, 2015).

Також окремого, але дуже вагомого значення набуває фасилітаційна роль учителя. Учитель-фасилітатор не домінує, а забезпечує рівні можливості для участі кожного учня у дискусії на уроці.

Узагальнюючи результати різноманітних сучасних досліджень, можна зазначити такі основні функції вчителя в організації дискусії на уроці англійської мови:

1. Організаційна функція – визначення теми, мети, формату дискусії, розподіл ролей і часу.
2. Мотиваційна функція – створення проблемної ситуації, що спонукає до висловлення власної думки.
3. Фасилітаційна функція – підтримка активності учнів, стимулювання взаємодії, заохочення до аргументації.
4. Мовленнєво-підтримувальна функція – надання лексичних і граматичних підказок, моделювання зразків мовлення.
5. Рефлексивно-оцінювальна функція – аналіз результатів обговорення, зворотний зв'язок та корекція помилок.

Як підсумок можна зазначити, що дискусія на уроці англійської мови є ефективним засобом розвитку комунікативної компетентності, а її результативність на пряму залежить від педагогічної позиції та умінь учителя. Численні сучасні дослідження підтверджують, що саме вчитель виступає організатором комунікативного процесу, фасилітатором взаємодії та мовленнєвої активності учнів у класі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Aliabadi R.B., Weisi H. Teachers' Strategies to Promote Learners' Engagement: Teachers' Talk in Perspective. *International Journal of Educational Research Open*. 5(4). Japan, 2023. DOI: [10.1016/j.ijedro.2023.100262](https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2023.100262)
2. Bratkovich M.O. English Learner Talk in Mainstream Classrooms: Examining Classroom Ecology. *Linguistics and Education*. № 77(04). Amsterdam, 2023. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2023.101219>
3. Harizaj M. Discussion as an Active Learning in EFL. *European Scientific Journal*. Vol. 11, No. 16. Ponta Delgada, Portugal, 2015. P. 231-236.

Вікторія Кочубей

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов, зарубіжної
літератури та методик викладання
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

Оксана Коркіш

магістр 1 р.н. Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасна система освіти орієнтується на формування компетентної, мобільної, творчої особистості, здатної ефективно діяти в умовах міжкультурної комунікації. У навчанні англійської мови особливої ваги набуває розвиток іншомовної комунікативної компетентності, що передбачає вміння використовувати мову як засіб реального спілкування. Традиційні методи навчання не завжди забезпечують достатній рівень мотивації учнів та їх активної участі у навчальному процесі. У зв'язку з цим постає потреба впровадження інноваційних педагогічних технологій, серед яких особливе місце посідає метод проєктів.

Проблему використання методу проєктів у навчанні іноземних мов досліджували як українські, так і зарубіжні науковці. Питання застосування методу проєктів як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності учнів основної школи ґрунтовно висвітлено у дослідженнях В. Бялика та І. Катеринчук (2025). Серед зарубіжних учених питання проєктно-

орієнтованого навчання у викладанні мов досліджували G.H. Beckett та T. Slater (2019), які обґрунтували інтеграцію мови, змісту й умінь у межах проєктної моделі. Практичні аспекти впровадження проєктів у навчанні англійської мови висвітлено у працях S. Haines (1991).

Метою цієї роботи є визначення ключових характеристик методу проєктів у навчанні англійської мови.

Проєктне навчання – це орієнтований на учнівство підхід до того, що виходить за межі традиційного освітнього процесу. Завдяки йому діти здобувають знання і навички через розробку та завершення цілісних проєктів (PBLWorks, 2023). Ця модель допомагає педагогам удосконалювати власну практику, узгоджувати її зі стандартами та здійснювати оцінювання результатів проєктної діяльності. В основі підходу лежить орієнтація на досягнення чітко визначених навчальних цілей, що поєднують засвоєння змісту навчальних програм із розвитком ключових компетентностей: критичного мислення, уміння розв'язувати проблеми, комунікативних навичок, здатності до співпраці, самоорганізації та управління власною діяльністю (Beckett & Slater, 2019).

Метод проєктного навчання передбачає наявність семи обов'язкових елементів якісного освітнього проєкту (PBLWorks, 2023). Першим є проблемність, тобто формулювання змістовного й посильного для учнів запитання або проблеми, яка потребує дослідження. Другим елементом виступає тривале дослідження, що передбачає систематичний пошук інформації, аналіз джерел і поступове поглиблення розуміння теми.

Важливою характеристикою є автентичність, яка означає зв'язок проєкту з реальним життям, практичними ситуаціями або особистими інтересами учнів. Наступним елементом є забезпечення можливості вибору та врахування думки учнів у процесі роботи, що сприяє розвитку відповідальності та самостійності.

Обов'язковою складовою є рефлексія, яка дає змогу учням і вчителю осмислити хід роботи, оцінити труднощі та визначити шляхи їх подолання. Також передбачається організація взаємооцінювання та доопрацювання результатів на основі зворотного зв'язку. Завершальним етапом є створення публічного продукту, коли результати проєкту презентуються ширшій аудиторії, що підвищує мотивацію та значущість виконаної роботи (PBLWorks, 2023). Наведемо приклад проєкту «The Tiny House» представлено вчителькою Шеріл Баутиста з початкової школи Кетрін Сміт у Сан-Хосе, Каліфорнія, та її учнями третього класу (PBLWorks, 2023). Проєкт передбачав, що учні планували та будували власний невеликий будинок, враховуючи потреби сім'ї, бюджет і місце розташування. Учні знайомилися з плануванням та кресленнями, мали можливість консультуватися з інженером і виготовляти макети та плани будинку. Під час математики вони розраховували площу та периметр, використовуючи інтерактивні вправи, а також працювали над словниковим запасом і читанням інформаційних текстів. На завершення учні презентували свої проєкти клієнтам, демонструючи макети, креслення, бюджет та аргументовані письмові думки, щоб переконати замовника.

Метод проєктного навчання у навчанні англійської мови ґрунтується на орієнтації на розвиток іншомовної комунікативної компетентності учнів через активне дослідження та створення цілісних продуктів. Його ключовими характеристиками є проблемність, тривале дослідження, автентичність, можливість вибору та врахування думки учнів, рефлексія, взаємооцінювання та публічний результат. Такий підхід дозволяє поєднувати засвоєння змісту навчальної програми з розвитком критичного мислення, комунікативних навичок, уміння розв'язувати проблеми, самоорганізації та співпраці, що відповідає сучасним вимогам компетентнісної освіти. Наукові дослідження українських та зарубіжних учених підтверджують, що метод проєктів сприяє формуванню в учнів умінь використовувати мову як засіб реального спілкування, підвищує мотивацію та залученість до навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бялик В., Катеринчук І. Метод проєктів у формуванні усної мовленнєвої компетентності учнів на уроках англійської мови. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*. Вип. 855-856. Чернівці, 2025. С. 3-16.
2. Beckett G., Slater T. Global perspectives on project-based language learning, teaching, and assessment: key approaches, technology tools, and frameworks. New York, 2019. 280 p. <https://doi.org/10.4324/9780429435096>
3. PBLWorks. Gold Standard PBL: Essential Project Design Elements.
4. URL: <https://www.pblworks.org/what-is-pbl/gold-standard-project-design>
5. Haines S. Projects for the EFL Classroom: Resource Material for Teachers, London, Nelson, 1991. 108 p.

Андрій Маєв

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеського державного аграрного університету

ІНТЕРАКТИВНА СКЛАДОВА У ВИКЛАДАННІ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У добу цифрових трансформацій, глобалізації та поглиблення міждисциплінарних зв'язків ділова англійська мова набуває ключового значення для формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти. Сьогодні володіння англійською мовою за фахом стає не лише перевагою, а й необхідною умовою працевлаштування та інтеграції в міжнародне професійне середовище. Посилення ролі англійської мови у сфері освіти зафіксовано законодавчо. Держава забезпечує обов'язкове вивчення англійської мови (як першої або другої іноземної мови) в закладах загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти відповідно до освітньої програми, за якою заклад освіти провадить освітню діяльність (Закон, 2024).

Володіння англійською особливо актуально для здобувачів не лише гуманітарних, а й технічних і природничих спеціальностей. Вони повинні вміти презентувати свої ідеї, брати участь у професійних обговореннях, аналізувати англомовні джерела, складати ділові листи, запити, резюме. Таким чином, вивчення ділової англійської мови має бути орієнтованим на формування функціональної мовної компетентності, адаптованої до конкретної професійної галузі.

Метою навчання іноземної мови у ЗВО є досягнення рівня практичного володіння іноземною мовою для використання її в майбутній професійній діяльності, а також формування навичок розуміння, перекладу і текстової обробки іншомовних джерел (Котлярова, 2024).

Сучасна методика викладання ділової англійської мови базується на комунікативному підході, в межах якого основною метою є розвиток мовленнєвої активності здобувачів у ситуаціях, наближених до реального професійного спілкування.

Крім того, у навчальний процес активно впроваджуються елементи CLIL (Content and Language Integrated Learning), що дозволяє одночасно опановувати мовні та фахові знання, формуючи міжпредметні зв'язки. Наприклад, під час заняття з ділової англійської можна розглядати кейс зі сталого розвитку фермерського господарства або бізнес-модель агропідприємства.

Одним із найефективніших шляхів реалізації комунікативного підходу є застосування інтерактивних вправ, що передбачають залучення аудиторії до активної, творчої та командної мовної діяльності. Серед найбільш дієвих форм інтерактивного навчання варто виокремити:

- Рольові ігри (Role Plays): симуляція переговорів із партнерами, проведення співбесід, участь у міжнародних форумах, виконання функцій модератора чи доповідача.

- Case Study: аналіз і обговорення реальних або умовно створених професійних ситуацій. Наприклад, здобувачам пропонується знайти рішення у випадку конфлікту між двома компаніями або розробити стратегію виходу агрофірми на європейський ринок.

- Групові проєкти: створення та презентація бізнес-планів, SWOT-аналіз, розробка маркетингової кампанії англійською мовою. Такі завдання навчають не лише мови, а й командної роботи, критичного мислення та вміння виступати публічно.

- Онлайн-інструменти: платформи Wordwall, Quizlet, Mentimeter, Kahoot дозволяють зробити навчання більш інтерактивним і динамічним.

- Аналіз відеоматеріалів: перегляд інтерв'ю з експертами, презентацій компаній із подальшим аналізом структури, лексики та комунікативної стратегії.

- Дискусії і дебати: розвиток навичок аргументації з тем, пов'язаних із професійною етикою, новітніми технологіями, сталим розвитком, тощо.

Інтерактивні вправи підвищують рівень мотивації, допомагають подолати мовний бар'єр, розвивають мовленнєву впевненість та гнучкість мислення.

Реалізація комунікативно-інтерактивної моделі навчання передбачає якісну зміну ролі викладача. Він перестає бути носієм «готового знання» й трансформується у модератора, організатора навчального процесу, ментора. Сучасний викладач ділової англійської повинен вміти:

- планувати навчальний процес відповідно до потреб конкретної спеціальності;
- інтегрувати цифрові ресурси у традиційні форми навчання;
- стимулювати активність і самостійність у здобувачів;
- бути фахівцем не лише з мови, а й орієнтуватися у професійній термінології;
- оцінювати не лише правильність мови, а й ефективність комунікації.

Водночас, слід визнати наявність суттєвих викликів. Серед них – низький рівень мовної підготовки здобувачів після середньої школи, відсутність практики говоріння. Ці фактори, у свою чергу, спричиняють складнощі в засвоєнні фахової термінології та зумовлюють необхідність поетапного, адаптивного введення інтерактивних завдань, а також диференціації рівнів навчання у межах однієї групи.

Підсумовуючи зазначимо, що інтерактивне навчання ділової англійської мови є не просто трендом, а необхідною умовою якісної підготовки фахівців до реалій сучасного професійного середовища. Комунікативний підхід, поєднаний із цифровими технологіями, активізує навчальний процес, формує у здобувачів не лише мовну, а й міжкультурну, соціальну та професійну компетентність.

Роль викладача у цьому процесі є ключовою: від його здатності організувати навчальне середовище, обрати методи й адаптувати навчальні ресурси значною мірою залежить успіх у формуванні мовної компетентності майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про застосування англійської мови в Україні» : Закон України від 04.06.2024 № 3760-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>.
2. Котлярова Л. Щодо питання використання ділової англійської мови професійного спрямування здобувачами вищої освіти немовних спеціальностей. *Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов* : зб. матеріалів IX Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. В. Л. Скалкіна (12 квіт. 2024 р.). Одеса : Олді+, 2024. С. 12–14.

Людмила Майстренко
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Національного університету «Одеська
політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ЧИТАННІ

У роботі висвітлено теоретичні та практичні аспекти розвитку іншомовної компетенції студентів у процесі читання. Виокремлено, що робота з автентичними текстами, які варіюються за тематикою та рівнем складності, сприяє покращенню іншомовних комунікативних навичок, формуванню готовності до використання іноземної мови в конкретних ситуаціях спілкування, а також забезпечує мотиваційний поштовх для подальшого вивчення іноземних мов. Розглянуто ключові чинники, які значно впливають на ефективний розвиток навичок читання текстів іноземною мовою. Виділено основні критерії для вибору текстів, призначених для опрацювання, а також визначено ключові функції і завдання, які постають перед викладачем у процесі навчання читанню. Зроблено характеристику традиційних етапів роботи з іноземномовними текстами, доповнену докладним поясненням кожного з них. Уточнено, що на першому, дотекстовому етапі, головними завданнями є активізація та структуризація попередніх знань, необхідних для успішного сприйняття тексту; усунення можливих змістових і мовних труднощів; а також поступове формування базових навичок і вмінь читання.

Текстові завдання формуються з урахуванням чітко визначених комунікативних цілей, які визначають вибір оптимального способу читання, темпу обробки матеріалу та необхідності виконання конкретних пізнавально-комунікативних завдань. Післятекстові вправи займають важливе місце у перевірці розуміння прочитаного, оцінці рівня сформованості навичок і вмінь читання, а також у визначенні практичної цінності отриманої інформації для майбутньої професійної діяльності. У тексті надається алгоритм та приклади завдань, які ефективно застосовуються на різних етапах роботи з текстами. Підкреслюється, що запропонована методика роботи з іншомовними текстами не є універсальною або обов'язковою. Викладач може змінювати завдання та підходи відповідно до навчальних цілей, змісту теми та рівня володіння іноземною мовою студентів. Основні концепти включають автентичні тексти, процес читання, розвиток іншомовної комунікативної компетентності, поетапну роботу з текстом, вдосконалення навичок і вмінь, а також зразки вправ.

Процес навчання іноземної мови відбувається переважно на практичних заняттях, де ключову роль відіграє викладач. Саме він організовує, спрямовує та контролює весь освітній процес. Викладач займається підготовкою

навчально-методичних матеріалів, визначає оптимальні методи, форми та підходи до проведення занять, стимулює пізнавальну активність студентів і створює умови для іншомовного спілкування. Його завдання включають мотивацію студентів до виконання мовленнєвих і немовленнєвих вправ, перевірку рівня розуміння викладеного матеріалу, виправлення помилок у відповідях і розвиток потреби до самостійного опанування іноземної мови. (Зеленська, 2009, 81–82).

Під час опанування іноземної мови читання займає одне з центральних місць, оскільки належить до рецептивних видів мовленнєвої діяльності, спрямованих на сприйняття та осмислення письмового тексту. Воно є важливою частиною комунікативної активності людини, адже саме через читання забезпечується доступ до письмової форми спілкування. Раціональна організація роботи з іншомовними текстами відіграє ключову роль у розвитку іншомовної комунікативної компетенції студентів, сприяючи глибокому аналізу, обробці та засвоєнню отриманих знань. Заняття з текстами передбачають застосування автентичних матеріалів різноманітних тем, рівнів складності та функціонального призначення. Їх можна ефективно використовувати як в аудиторній роботі, так і для самостійного навчання. Виконання завдань, побудованих на професійно орієнтованих автентичних текстах, допомагає не лише краще розуміти зміст прочитаного, але й посилює засвоєння матеріалу, розширює знання спеціалізованої термінології та розвиває навички спілкування іноземною мовою в професійному середовищі. (Безлюдний, 2014, 24).

Аналіз досліджень свідчить, що питання формування іншомовного читання вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Методи навчання аналізували О. А. Ленська. Компетентність у читанні досліджували С. В. Гапонова, В. В. Черниш, а аудитивну компетентність – Л. Ванде, Дж. Іган, І. Г. Колосовська, Р. Б. Коцюба, О. Б. Тарнопольський.

Мета дослідження – визначити функції читання іноземною мовою, окреслити його типи та основні етапи роботи з текстами. Читання сприяє розвитку іншомовної комунікації, підготовці до спілкування в конкретних ситуаціях, мотивує до подальшого навчання та вдосконалення мовних навичок. Інформативність текстів формує мотивацію студентів, яка є ключовим фактором успіху вивчення мови. До іншомовних текстів висуваються такі вимоги: врахування інтересів та потреб студентів, відповідність їхній майбутній професії, зв'язок із темою заняття та конкретними задачами спілкування, орієнтація на сучасну мову з дотриманням нормативності й частотності, а також урахування соціокультурних реалій. (Безлюдний, 2014, 26).

Текст як мовленнєвий продукт носіїв іноземної мови має унікальне значення. Він виступає впорядкованим прикладом реалізації мови в межах конкретної тематики, контексту, ситуації, проблематики, сфери чи формату спілкування. Текст будується з урахуванням орієнтації на певну аудиторію, відображаючи соціальний та професійний фон, а також особистісну позицію

автора. До тексту як структурної системи тісно примикають мовленнєві утворення, а також змішані жанри висловлювань. Систематизація різноманітних типів текстів має ключове значення у навчанні іншомовного спілкування. Це сприяє формуванню здатності користуватися різними жанрами, застосовувати різноманітні тактики та техніки мовлення, а також поєднувати ці елементи відповідно до характеру діяльності, специфіки ситуації спілкування і взаємодії між співрозмовниками, враховуючи їхні рольові та міжособистісні аспекти. Читання текстів виконує важливі функції, що сприяють покращенню усного та писемного мовлення – ключових компонентів для ефективного оволодіння іноземною мовою. Серед основних функцій можна виділити такі:

- розширення та збагачення знань студентів;
- забезпечення тренувального процесу, спрямованого на засвоєння лексичних та граматичних конструкцій із подальшим їх застосуванням у практиці;
- стимулювання розвитку усного мовлення на базі прочитаного матеріалу;
- підвищення здатності до смислового сприйняття тексту, зокрема його загального змісту. Викладач повинен обирати тексти, враховуючи рівень мови, потреби студентів, мету спілкування та професійну спрямованість. Це дозволяє вирішити важливі завдання: підвищити інтерес до іноземної мови, розвивати творчість і уяву, стимулювати мислення, тренувати аналіз і узагальнення, активізувати лексико-граматичний матеріал та вдосконалювати мовленнєві навички. (Безлюдний, 2014, 26).

Завдання передтекстового етапу спрямовані на формування базових фонових знань, які є необхідними для повноцінного сприйняття тексту та належного розуміння його змісту. Вони допомагають усунути можливі мовні та змістові труднощі, а також сприяють розвитку навичок ефективного читання. Під час роботи над текстом використовуються комунікативні інструкції, що визначають оптимальний тип читання, рекомендований темп і звертають увагу на виконання окремих пізнавально-комунікативних завдань. Питання до тексту мають відповідати визначеним критеріям: спиратися на активний словниковий запас і засвоєні граматичні конструкції; передбачати відповіді, які відображають основний зміст окремих частин тексту; адаптувати матеріал для глибшого розуміння.

Так, дотекстовий етап передбачає виконання вправ на опрацювання співвідношення значення слів із темою, на розширення лексичного запасу, на аналіз граматичних явищ, на прогнозування змісту тексту, а також вправи на мовну здогадку. Робота з текстом зосереджена на глибшому аналізі іноземного матеріалу. Завдання спрямовані на визначення ключових моментів, засвоєння фактів, встановлення смислових зв'язків між ними та об'єднання їх у цілісну структуру (Безлюдний, 2014, 27).

Тексти, запропоновані для читання, можуть доповнюватися ілюстраціями, схемами, графіками, таблицями чи планами. Ці елементи

служують своєрідними орієнтирами та підтримкою для подальшого відтворення основного змісту. Вони сприяють розвитку смислових здогадок, викликають зацікавленість до матеріалу, допомагають краще запам'ятовувати послідовність викладених фактів, а також підвищують точність і повноту розуміння тексту. (Борецька, 2012, 26). Після усної роботи з текстом доцільно переходити до писемного етапу, щоб розвивати навички рецензування, редагування та переробки. Алгоритм і завдання для роботи з іншомовними текстами можуть змінюватися залежно від навчальних цілей, теми та рівня знань студентів.

Висновок: читання іншомовних текстів є важливим елементом навчання іноземної мови. Робота з автентичними текстами сприяє вдосконаленню мовлення, засвоєнню лексики, розвитку самостійності, аналізу та осмисленню прочитаного. Вона допомагає розширити словниковий запас, формує навички переказу, висловлення думок, застосування отриманих знань у практиці, стимулює рефлексію та створює передумови для професійного зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безлюдний О. До питання розвитку умінь і навичок усного й писемного мовлення в студентів немовних спеціальностей. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Ч. 1. Умань, 2014. С. 23–29.
2. Борецька Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у читанні. *Іноземні мови*. № 3. Київ, 2012. С. 18–27.
3. Зеленська О. Професійно значимі якості викладача іноземної мови у ВНЗ. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. Вип. 25. Ч. 3. Львів, 2009. С. 79–86.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : *підручник* / кол. авт. під керівн. С. Ю. Ніколаєвої ; вид. 2-е, випр. і перероб. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.

Лариса Миронова

старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ПОЄДНАННЯ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ТРАДИЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ З ТЕХНОЛОГІЯМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Латинська мова належить до циклу дисциплін загальної підготовки та є складовою освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за багатьма спеціальностями. Навчальна програма курсу спрямована на засвоєння основ граматичної системи латинської мови, формування уявлень про наукову й фахову термінологію, опанування інтернаціональної лексики, а також розвиток умінь читання, перекладу та граматичного аналізу текстів. Оскільки латина – це мертва мова, якою не спілкуються у сучасному світі,

основна увага зосереджується на розвитку пасивного сприйняття мови, тобто на перекладі з латинської на рідну мову з акцентом на точність граматичних конструкцій і лексики. Для вивчення латинської мови здебільшого застосовують звичний граматико-перекладний метод. Він і до сьогодні залишається досить популярним, однак має свої недоліки. Застосування цього методу призводить до того, що здобувачі зосереджуються на двох головних аспектах: вони вивчають граматичні форми та конструкції, звертаючи увагу лише на закінчення слів, і, постійно користуючись словником, не сприймають текст цілісно, а лише визначають граматичні форми окремих частин мови.

Граматико-перекладний метод вивчення латинської мови передбачає зосередження уваги на засвоєнні граматичних правил та лексики з подальшим застосуванням цих знань під час перекладу текстів. Для сучасного здобувача чи не найголовнішим недоліком методу є монотонність, тому дехто вважає засвоєння мови лише через правила, читання текстів та їх переклади дещо втомливим або рутинним. Засвоєння лексики є складним процесом і, як правило, обмежується мінімумом та супроводжується надмірною залежністю від словника. Зі свого досвіду роботи в аудиторіях ми неодноразово стикалися з тим, що вся навчальна година витрачається на аналіз і переклад лише декількох речень через труднощі, з якими стикаються здобувачі.

Основною перешкодою у вивченні латини є складність та обмежена доступність перекладу латинської літератури сучасними мовами. Не може не тішити те, що сьогодні для полегшення перекладу великих обсягів текстів можна скористатися автоматизованими перекладачами на основі штучного інтелекту (ШІ). Штучний інтелект може слугувати корисним інструментом для перекладу текстів латинською мовою, однак при цьому виникає низка специфічних труднощів, пов'язаних із природою стародавніх мов. Серед основних викликів – обмежена кількість навчального матеріалу, складна граматична система, необхідність глибокого розуміння контексту, а також специфіка термінології у різних наукових або історико-культурних галузях. Хоча системи ШІ добре справляються з перекладом нескладних або часто вживаних латинських фраз, вони можуть помилятися у випадках з архаїчними структурами, поетичними текстами чи філософською термінологією. Серед найпопулярніших автоматизованих перекладацьких сервісів можна виділити DeepL, Google Translate та Microsoft Translator. ChatGPT також володіє здатністю перекладати тексти та окремі речення, хоча він і не є спеціалізованим інструментом машинного перекладу. Це мовна модель широкого профілю, розроблена для ведення діалогу та генерації відповідей на основі певного контексту. Тому ChatGPT може пропонувати переклади з урахуванням комунікативної ситуації, що в деяких випадках дозволяє досягти більш точного та змістовного результату. Під час тестування здатності ChatGPT до сприйняття латини виявляється, що модель добре розпізнає та використовує латинську лексику. Останнім часом здобувачі досить часто використовують ChatGPT, щоб ставити запитання щодо вправ з латини та пояснення граматичних явищ у текстах. В цьому випадку цей інструмент може

бути корисним. За допомогою ШІ здобувачі можуть адаптувати матеріали під себе, практикувати певні навички, розширювати словниковий запас, виконувати технічні завдання (Четверик, 2024, 212). Але, як зазначають самі здобувачі, ChatGPT часто припускається помилок, проте попри похибки, відповіді залишаються зрозумілими для тих, хто володіє латинською мовою на базовому рівні. Подальші дослідження штучного інтелекту у сфері вивчення іноземних мов і персоналізації процесів їх навчання свідчать про двосторонність цього процесу. У перспективі ШІ може стати головним інструментом викладача та дозволить підвищити інтенсивність навчання, подолати пасивний опір частини здобувачів, сформувати індивідуальну освітню траєкторію й забезпечити персоналізоване навчання (Зубенко, 2023, 84).

Отримані результати дають підстави стверджувати, що поєднання традиційних методів і сучасних інтерактивних підходів у навчанні латинської мови є продуктивним та педагогічно виправданим. Особливої уваги потребує сфера перекладу латинських текстів, де класичні філологічні методи забезпечують глибоке розуміння мовного матеріалу, тоді як сучасні інструменти штучного інтелекту розширюють можливості доступу до текстів, пришвидшують процес перекладу й сприяють формуванню навичок самостійної роботи. Використання таких технологій створює умови для індивідуалізації навчання, врахування темпу засвоєння матеріалу та ефективного управління навчальним часом, а також дозволяє залучати різноманітні інформаційні ресурси. Технології штучного інтелекту в поєднанні з традиційними підходами сприяють підвищенню мотивації здобувачів освіти та збереженню інтересу до вивчення класичної мови в умовах сучасного цифрового середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зубенко О. Штучний інтелект і вивчення іноземної мови. *Закарпатські філологічні студії*. № 27. Том 2. Ужгород, 2023. С.80–85.
2. Четверик В. Ресурси зі штучним інтелектом у навчанні іноземним мовам: огляд можливостей та перспектив використання. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. № 72. Вінниця, 2024. С.205–217.

Наталія Мойсеєнко

кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри граматики англійської мови
Одеського національного університету
імені І.І.Мечникова

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СУТТЄВА СКЛАДОВА ВТОРИННОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Наше дослідження має своєю метою визначити компетентності, що є необхідними для формування вторинної мовної особистості у здобувачів

вищої освіти, що вивчають іноземні мови як спеціальність у вищих навчальних закладах України. Сьогодні вони націлюють своїх випускників на подальшу ефективну викладацьку або/та перекладацьку діяльність. У зв'язку із цим постає питання про особливості дидактичної моделі їх навчання та професійного виховання (Воротняк, 2010).

Основна характерна особливість фахівців цього напрямку – це здатність до спілкування. Вона, на базі рідної мови, забезпечується сформованістю первинної мовної особистості, сутність якої полягає у можливості взаємодіяти з представниками свого та іншого етносу на засадах рідної мови та культури. Первинна мовна особистість включає як суто лінгвістичні знання та навички(компетенції), так і екстралінгвістичні: історичний світогляд, культурологічну компетенцію, країнознавчу обізнаність, визнання та дотримання етико-правових норм, знання особливостей релігійних культів рідного етносу (Застровська, 2011).

При вивченні іноземних мов психологічні засади процесу сприйняття та оволодіння іноземним мовно-культурним кодом характеризуються підсвідомою опорою саме на вже сформовану(первинну) мовну особистість. У ході професійної підготовки викладача іноземних мов/перекладача первинна мовна особистість має набути нових знань, умінь і компетенцій, пов'язаних із діяльністю у сфері нерідної(іноземної) мови та культури, що передбачає глибоке занурення в іншомовну картину світу, як мовну, мовленнєву, так і соціально-психологічну. Нові мовні, мовленнєві, психологічні та поведінкові характеристики (первинної) мовної особистості, які сформувались у процесі її взаємодії із іншомовним середовищем, з його культурою та соціально-психологічними властивостями саме і складають вторинну мовну особистість.

Таким чином, у структурі вторинної мовної особистості тісно переплітаються та, практично, складають одне ціле всі комунікативні компетенції: теоретико-понятійна компетенція (лексична, фонетична, граматична обізнаність, теоретичні знання про мову) є базою для мовної компетенції (практичне володіння іншою мовою на рівні міжкультурного спілкування); стратегічна компетенція (адекватна мовна поведінка особистості) неможлива без розвинутих зазначених вище компетенцій; культурологічна компетенція (оволодіння кодом іншої мови, здатність мовної особистості глибоко проникати у прихований культурний контекст) є важливою засадою розвитку міжкультурної компетенції, яка, у свою чергу, може бути сформована тільки на базі адекватного рівня теоретико-понятійної компетенції. Із зазначених вище положень видно, що всі комунікативні компетенції вторинної мовної особистості, сукупність яких визначається як комунікативна компетентність, саме і складають основу міжкультурної компетентності. У свою чергу ми розуміємо міжкультурну компетентність, як сукупність специфічних якостей мовної особистості, що включає знання і розуміння рідної та іншомовної культур, сформовані уміння та навички

практичної реалізації своїх знань, практичний досвід їх використання в ході взаємодії з представниками іншої культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воротняк Л. І. Моделювання ситуацій міжкультурної комунікації в процесі навчання іноземної мови магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 2010. Вип. 3. Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/e_journals/Vnadps/20103/10_vlipnz.pdf.
2. Застровська С. О. Загальне поняття мовної особистості *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Розділ II. Теоретичні засади лінгвістичних досліджень. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. С. 159-163.

Ірина Онищук

к. філол. н., доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
національного університету імені І. І. Мечникова

РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ТРЕНІНГОВОЇ ПРАКТИКИ

Сучасне викладання іноземних мов та перекладу у вищій школі відбувається в умовах підвищеної міжкультурної складності: глобалізація, інформаційне суспільство та багатомовні фахові середовища ставлять перед викладачем нові вимоги. Компетентний викладач – не лише носій мовних знань, але й провідник у міжкультурному просторі, здатний моделювати складні комунікативні ситуації, добирати автентичні матеріали та формувати в студентів критичне міжкультурне мислення. Водночас системна підготовка викладачів до виконання цих ролей залишається недостатньо розробленою в українській методичній традиції. Актуальним є пошук ефективних моделей підготовки, зокрема тих, що інтегрують теоретичне осмислення та практику педагогічного самоаналізу.

Метою пропонованих тез є обґрунтування ключових компонентів міжкультурної компетентності викладача іноземної мови / перекладу та окреслення тренінгових підходів до її розвитку, з урахуванням досвіду роботи зі студентами нефілологічних спеціальностей.

Міжкультурна компетентність викладача є багатовимірним конструктом, що охоплює: лінгвокультурну обізнаність (знання культурних конвенцій цільової мови та їхніх відмінностей від рідної); здатність до міжкультурної медіації (вміння пояснювати та перекладати культурно закорінені смисли); педагогічну гнучкість (адаптацію методів навчання до різних культурних і освітніх контекстів); критичну самосвідомість (усвідомлення власних культурних упереджень та їхнього впливу на педагогічну діяльність). Деякі дослідники акцентують на практичному вимірі

цього конструкту, пропонуючи конкретні моделі для розвитку міжкультурних компетентностей у навчальному середовищі (Deardorff, 2020).

Особливого значення ці компетентності набувають у контексті викладання мови для спеціальних цілей та перекладу для нефілологічних спеціальностей. Зокрема, переклад у сфері міжнародних відносин та дипломатичного листування є прикладом міжкультурної та міжмовної медіації, де викладач одночасно передає знання про мову, культурні конвенції, дипломатичні протоколи та міжнародно-правові норми (Schäffner, 2004). Педагогічна ефективність у такому контексті безпосередньо залежить від рівня власної міжкультурної підготовленості викладача. На основі аналізу педагогічної практики та емпіричного дослідження ефективності інноваційних методів навчання перекладу можна виокремити кілька ключових підходів до тренінгової роботи з викладачами.

Центральне місце серед них посідає робота з автентичними текстами і перекладацькими рішеннями. Звернення до реальних дипломатичних документів, юридичних текстів або медійних матеріалів формує у викладача розуміння реєстрових, прагматичних та культурних розбіжностей між мовами. Обговорення конкретних перекладацьких труднощів – безеквівалентної лексики, культурних алюзій, різновидів ввічливості – сприяє розвитку метапедагогічного осмислення власної практики (González-Davies & Enríquez-Raído, 2016).

Не менш продуктивною є інтеграція моделі перевернутого класу в методичну підготовку. Досвід застосування *flipped classroom* у навчанні перекладу дипломатичного листування засвідчив, що ця модель сприяє не лише розвитку автономії студентів, але й змінює саму роль викладача: від транслятора знань до фасилітатора навчального процесу (Onyshchuk & Hryhorash, 2025). Освоєння подібних підходів дозволяє викладачам перебудовувати власну педагогічну стратегію з урахуванням міжкультурного виміру.

Суттєвим складником підготовки є також кейс-стаді та обговорення педагогічних ситуацій. Аналіз реакцій студентів на культурно чужі концепти, стратегій подолання термінологічних труднощів, процесів формування глосаріїв – усе це розвиває здатність викладача проектувати навчання з урахуванням культурної варіативності. Анкетування студентів щодо їхнього навчального досвіду при цьому виступає ефективним інструментом зворотного зв'язку (Sánchez Ramos & Vigier Moreno, 2016).

Нарешті, наскрізним виміром фахового зростання залишається розвиток дослідницьких компетентностей. Викладач, залучений до власних педагогічних досліджень (*action research*), здатний критично оцінювати ефективність своїх методичних рішень і адаптувати їх до змінних умов (Нао, 2016). Дослідження ефективності курсів ESP та перекладацьких дисциплін дає викладачеві конкретний матеріал для методичного самоаналізу і є особливо продуктивним саме у форматі тренінгової роботи.

Розвиток міжкультурної компетентності викладача іноземної мови передбачає системну роботу, що поєднує теоретичну підготовку, критичний самоаналіз та дослідницьку діяльність. Особливо цінним є досвід викладання в міждисциплінарних контекстах – зокрема ESP для нефілологів або курси перекладу за фахом, – де викладач постійно стикається з міжкультурними викликами і шукає гнучкі педагогічні рішення (Schäffner, 2004; Onyshchuk & Hryhorash, 2025). Такі програми мають будуватися за принципом «від практики до теорії і знову до практики», спираючись на автентичні педагогічні ситуації та їхнє критичне переосмислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Deardorff D. K. Manual for Developing Intercultural Competencies: Story Circles. UNESCO Publishing, 2020. 74 p.
2. González-Davies M., Enríquez-Raído V. Situated learning in translator and interpreter training: Bridging research and good practice. *The Interpreter and Translator Trainer*. № 10(1). 2016. P. 1-11.
3. Hao Y. Exploring undergraduates' perspectives and flipped learning readiness in their flipped classrooms. *Computers in Human Behavior*. № 59. 2016. P. 82-92.
4. Onyshchuk I., Hryhorash V. Teaching Diplomatic Correspondence Translation through the Flipped Classroom: a Case Study of International Relations Students. *Innovative Pedagogy*. № 89. Odessa, 2025. P. 199-202. DOI: <https://doi.org/10.32782/ip/89.38>
5. Sánchez Ramos M. M., Vigier Moreno F. J. The flipped classroom in interpreting training: A case study. *Sendebare*. № 27. 2016. P. 293-307.
6. Schäffner C. Political discourse analysis from the point of view of translation studies. *Journal of Language and Politics*. № 3(1). Amsterdam, 2004. P. 117-150.

Катерина Ручкіна

викладачка кафедри англійської філології
та методики викладання іноземної мови

Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

РОЛЬ ДІАЛОГУ ТА МЕХАНІКА BREAKOUT ROOMS НА ОНЛАЙН-ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

Сучасна методика викладання іноземних мов демонструє перехід від авторитарної моделі навчання до горизонтальної комунікації, у межах якої викладач виконує роль фасилітатора та координатора взаємодії. Одним із ключових завдань новітніх педагогічних технологій є переорієнтація освітнього процесу на суб'єкт-суб'єктну взаємодію. Традиційна модель навчання, що ґрунтувалася на монологізмі, сциєнтизмі й авторитарності, фактично перетворювала заняття на домінуючий дискурс викладача. Проте сучасна культура є культурою діалогу, адже саме в процесі взаємодії формується особистість та її комунікативні здібності (Сисоєва, 2000, 264). У центрі такого підходу перебуває діалог як основний механізм формування комунікативної компетентності.

Діалогічність навчання розглядається як необхідна умова розвитку мовленнєвих навичок, адже саме в процесі взаємодії відбувається активізація лексико-граматичних структур, формування стратегій спілкування та автоматизація мовлення. В умовах дистанційного навчання особливої актуальності набуває питання організації повноцінної усної взаємодії. Одним із найбільш ефективних інструментів стали breakout rooms – окремі сесійні зали для роботи в парах і мінігрупах, реалізовані на платформах Zoom, Google Meet, Microsoft Teams та інших сервісах відеоконференцзв'язку.

Використання breakout rooms сприяє досягненню навчання через peer-to-peer діалог (взаємодію типу «студент – студент») за умови чіткої структури завдань і продуманого педагогічного дизайну (Douglas, 2023). Тобто ефективність цього інструменту залежить не лише від технічної можливості поділу на кімнати, а й від методично обґрунтованої організації діяльності.

У вітчизняному контексті О. В. Шум підкреслює, що робота в сесійних залах (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams та ін.) дозволяє організовувати діалоги, полілоги, рольові ігри, обговорення, а також підвищує автономність студентів. Серед переваг виділяються: можливість автоматичного або ручного розподілу учасників, приєднання викладача до будь-якої кімнати з метою контролю чи допомоги та відсутність взаємного перешкоджання між групами під час виконання однакових завдань. Окремо слід відзначити підвищення індивідуальної відповідальності, оскільки кожен студент технічно підтверджує участь у роботі мінігрупи під час приєднання до кімнати (Шум, 2022).

Практичну ефективність breakout rooms також можна продемонструвати кількісно. У середній групі з 20 студентів при тривалості заняття 90 хвилин максимальний теоретичний час говоріння одного студента у фронтальному форматі становить близько 4-5 хвилин (без урахування організаційних моментів та рецептивних видів діяльності). Натомість організація чотирьох циклів роботи в парах по 10 хвилин дозволяє збільшити індивідуального мовленнєвого часу (STT) до приблизно 20 хвилин за одне заняття. Таким чином, відбувається істотна інтенсифікація мовленнєвої практики.

Ефективність підвищується при поєднанні роботи в breakout rooms із цифровими інструментами спільного редагування (Google Docs, Google Slides). Наприклад, під час вивчення теми Home Sweet Home студенти в парах описують інтер'єр із використанням активної лексики. Викладач має змогу в режимі реального часу спостерігати за створенням текстів, фіксувати типові помилки та надавати узагальнений фідбек після завершення роботи. Такий формат поєднує автономність студентів із методичним супроводом і забезпечує системне відпрацювання матеріалу. Крім того, він полегшує моніторинг навчальної діяльності, дозволяє виявляти студентів, які не зрозуміли завдання або працюють повільніше, з'ясувати причини труднощів та надалі цілеспрямовано усувати виявлені прогалини в знаннях.

Серед потенційних недоліків називають складність оперативного виявлення неактивних студентів. Однак ця проблема переважно характерна

для початкового етапу роботи з групою. За умови системного викладання викладач має можливість цілеспрямовано формувати пари за принципом «активний – менш активний» або «сильніший за рівнем – слабший за рівнем». У такому форматі студенти частіше підтримують одне одного, уточнюють завдання і порівнюють відповіді, ставлять додаткові запитання. Робота в мінігрупах також формує більш безпечне комунікативне середовище порівняно з виступом перед повною аудиторією з 20 осіб, що знижує мовленнєву тривожність і сприяє активнішому висловленню власних думок. Отже, breakout rooms виступають ефективним методичним інструментом організації діалогічної взаємодії в онлайн-навчанні іноземних мов. Вони забезпечують збільшення STT, активізацію студентів та формування автономності в межах комунікативно орієнтованого підходу. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на аналіз оптимальних стратегій формування мінігруп та оцінювання довготривалого впливу такого формату на розвиток комунікативної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сисоєва С. О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*. Київ, 2000. С. 249–273.
2. Шум О. В. Робота студентів у сесійних залах під час дистанційних онлайн занять з іноземних мов: переваги та недоліки. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів* : зб. матеріалів VIII Міжнародної наукової конференції. Київ, 2022. С. 210–212.
3. Douglas S. Achieving online dialogic learning using breakout rooms. *Research in Learning Technology*. 2023. Vol. 31.

Ірина Савранчук

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Христина Мазур

магістр 1 р.н. факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Цифровізація освітнього простору зумовила активне впровадження мобільних технологій у систему навчання іноземних мов. Мобільні застосунки стали не просто допоміжним інструментом, а повноцінним елементом сучасної методики викладання англійської мови. Їх використання відповідає компетентнісній парадигмі освіти, що орієнтується на формування

комунікативної, соціокультурної, інформаційно-цифрової та навчально-стратегічної компетентностей. Як зазначають дослідники сучасних методик викладання іноземних мов, ефективність навчання значною мірою залежить від інтерактивності, практикоорієнтованості та залучення інноваційних технологій (Бунтурі та ін., 2018).

Мобільні застосунки реалізують низку ключових дидактичних принципів. Передусім ідеться про принцип доступності: навчальні матеріали стають відкритими для здобувача освіти незалежно від часу та місця перебування. Це сприяє організації змішаного навчання (blended learning) та мобільного навчання (mobile learning), де поєднуються аудиторна робота й самостійна практика.

Суттєвою перевагою мобільних застосунків є їхня мультимодальність. Вони інтегрують текст, звук, зображення, відео та інтерактивні елементи, що дозволяє формувати комплексні мовленнєві навички. Наприклад, аудіоматеріали сприяють розвитку фонетичної компетентності та навичок аудіювання; інтерактивні діалоги – формуванню навичок говоріння; вправи з автоматичною перевіркою – удосконаленню граматичних і лексичних навичок; письмові завдання з миттєвим зворотним зв'язком – розвитку письма. Таким чином, мобільні платформи створюють умови для системного формування мовної та мовленнєвої компетентностей.

Окремої уваги заслуговує питання персоналізації навчання. Більшість сучасних застосунків використовують алгоритми адаптації, які враховують рівень володіння мовою, темп засвоєння матеріалу та типові помилки користувача. Це відповідає принципу індивідуалізації навчання, що є одним із базових у сучасній методиці викладання іноземних мов (Бунтурі та ін., 2018). Крім того, система миттєвого зворотного зв'язку сприяє формуванню навичок самоконтролю та рефлексії, що підвищує автономність здобувача освіти.

Важливим аспектом є також гейміфікація навчального процесу. Використання балів, рівнів, нагород, рейтингів стимулює пізнавальну активність і підтримує внутрішню мотивацію. Психологічний ефект досягнення проміжних результатів позитивно впливає на регулярність занять та зменшує страх перед помилками. У контексті комунікативного підходу мобільні застосунки можуть моделювати реальні ситуації спілкування, що підвищує практичну спрямованість навчання.

Разом із тим впровадження мобільних застосунків у навчальний процес пов'язане з певними труднощами. Дослідження проблем електронного навчання у вищій школі засвідчують, що ефективність цифрових інструментів залежить від рівня технічного забезпечення закладу освіти, цифрової компетентності викладачів та студентів, а також від чіткого методичного планування (Гром'як та ін., 2011). Без належного педагогічного супроводу мобільні застосунки можуть перетворитися на фрагментарний або розважальний компонент без глибокого освітнього ефекту.

Слід також враховувати ризики надмірної цифровізації: зниження концентрації уваги, поверхове засвоєння матеріалу, залежність від шаблонних

вправ. Тому використання мобільних застосунків має бути інтегроване у загальну стратегію навчального курсу, а не замінювати системну роботу з автентичними текстами, живим спілкуванням і критичним аналізом мовних явищ.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що мобільні застосунки у викладанні англійської мови є ефективним інструментом інтенсифікації навчального процесу, розвитку автономності здобувачів освіти та підвищення їхньої мотивації. Їх дидактичний потенціал реалізується за умови методично обґрунтованої інтеграції в освітній процес, поєднання з традиційними формами навчання та системного педагогічного контролю. Таким чином, мобільні технології стають важливим чинником модернізації мовної освіти в умовах цифрового суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бунтурі Ю. В., Полянська Т. В., Ніконоров С. І. Сучасні методики викладання англійської та німецької мов. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Т. 29 (68), № 1. Київ, 2018. С. 1–4.
2. Мобільні застосунки при вивченні іноземних мов. URL: <https://mon.gov.ua/news/mobilni-zastosunki-dlya-vivchennya-inozemnikh-mov> (дата звернення: 20.02.2026).
3. Гром'як М., Василенко Я., Галан В., Чорний В. Проблеми впровадження та використання електронного навчання у вищих навчальних закладах. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка. Серія Педагогіка*. № 1. Тернопіль, 2011. С. 191-199.

Христина Трач

викладач кафедри англійської філології
та методики викладання іноземної мови факультету іноземних мов
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ СТИЛІСТИКИ ТЕКСТУ ВІДПОВІДНО ДО ЗЄР

У сучасному мовознавстві та методиці викладання іноземних мов особлива увага приділяється формуванню комунікативно-мовленнєвої компетентності (КМК) студентів, яка є основою ефективного використання мови у професійній, академічній та міжкультурній комунікації. У цьому контексті викладання функціонально-комунікативної стилістики тексту з урахуванням принципів Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти дозволяє систематизувати навчальний процес, інтегруючи рецептивні, продуктивні, інтерактивні та медитативні види мовленнєвої діяльності, що забезпечує цілісне формування мовленнєвої компетентності здобувачів вищої

освіти та підвищує ефективність їх комунікативної підготовки. Об'єктом дослідження є комунікативно- мовленнєва компетентність здобувачів вищої освіти у процесі вивчення функціонально-комунікативної стилістики тексту, а предметом – методи, прийоми та засоби реалізації КМК відповідно до ЗЄР.

Комунікативно-мовленнєва компетентність розглядається як інтегративна характеристика мовного користувача, що реалізується через сприймання, продукцію, інтеракцію та медіацію текстів різних жанрів і стилів. Рецептивні види мовленнєвої діяльності, зокрема читання та сприймання інформації, забезпечують розуміння лексико-граматичних і стилістичних особливостей мовлення та слугують основою для подальшої продуктивної й інтерактивної комунікації. Продуктивні види діяльності, включаючи усне та письмове відтворення змісту тексту, дозволяють студентам застосовувати знання стилістичних норм на практиці, формуючи навички використання мовних засобів у професійному та соціальному контексті. Інтерактивні види мовленнєвої діяльності сприяють розвитку здатності прогнозувати висловлювання співрозмовника, будувати комунікативні реакції та забезпечують ефективне міжособистісне спілкування. Медитативні види діяльності, такі як переклад, парафразування та передача змісту тексту, реалізують принципи непрямої комунікації та забезпечують міжкультурну взаємодію, що є невід'ємною складовою сучасної мовної освіти.

Таким чином, викладання функціонально-комунікативної стилістики тексту відповідно до ЗЄР передбачає системне поєднання рецептивних, продуктивних, інтерактивних та медитативних видів мовленнєвої діяльності, що сприяє формуванню у студентів комунікативно-мовленнєвої компетентності та їх готовності до реальної професійної та міжкультурної комунікації. Перспективи дослідження вбачаємо у подальшому аналізі реалізації загальних компетентностей у процесі викладання функціонально-комунікативної стилістики тексту відповідно до ЗЄР.

ЛІТЕРАТУРА

1. The Common European Framework of References for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Strasbourg: Council of Europe, 2001.
2. The Common European Framework of References for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. Strasbourg: Council of Europe, 2018.

Арина Фрумкіна

*доктор педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри германських та східних мов і перекладу
Міжнародного гуманітарного університету*

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНЕ ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Реалізація студентоцентрованого підходу є однією з визначальних засад оновлення сучасної вищої освіти, що передбачає перехід від інструктивної

моделі навчання до парадигми партнерства, автономії та академічної суб'єктності здобувача. Цей підхід ґрунтується на визнанні індивідуальних освітніх потреб, стилів пізнання та цілей навчання кожного учасника освітнього процесу. Сучасна вища освіта, відповідно до цих засад, має забезпечувати не лише академічну успішність, а й здатність до критичного мислення, рефлексії, креативного вирішення проблем, ефективної міжкультурної комунікації.

Особливого значення студентоцентрованість набуває у викладанні іноземних мов, адже тут поєднуються когнітивна, афективна й комунікативна складові навчального досвіду. Забезпечення можливостей для персоналізованої траєкторії мовної підготовки, урахування лінгвістичного профілю здобувача, активне застосування інтерактивних методів, проєктних і міждисциплінарних завдань – усе це формує передумови для глибокого і сталого засвоєння іншомовної компетентності.

У центрі студентоцентрованої парадигми – суб'єктна позиція здобувача, його автономія, відповідальність і мотивація (Frumkina, 2021; Frumkina, 2025; Bowker & Buitrago, 2019). Ефективне вивчення мови можливе лише за умов, коли навчальний процес ґрунтується на особистісно значущих темах, різновидах рефлексії та ситуативному досвіді.

У контексті педагогічної освіти студентоцентрованість реалізується через міждисциплінарність, використання інструментів рефлексивного аналізу, проєктну діяльність і мистецькі завдання. Такий підхід вимагає трансформації ролі викладача у фасилітатора індивідуального розвитку.

З-поміж ефективних інструментів реалізації студентоцентрованого інтегрованого навчання у вищій школі варто виокремити методології CLIL, використання візуальних ресурсів у процесі опрацювання іншомовного матеріалу, а також проблемно-орієнтоване навчання (PBL – Problem-Based Learning) та кейс-методи. У межах концепції CLIL, яка активно впроваджується в університетах країн ЄС, а також адаптується у вітчизняній вищій школі, навчальний матеріал фахового або міждисциплінарного характеру подається іноземною мовою, що забезпечує одночасне формування іншомовної та предметної компетентностей, сприяє контекстуалізації лексики, закріпленню мовленнєвих шаблонів у реалістичних ситуаціях.

Формування іншомовної компетентності в умовах інтегрованого навчання не може бути зведене лише до опанування лексико-граматичних структур або розвитку мовленнєвих навичок – цей процес має глибоку когнітивну, психолінгвістичну та мотиваційну природу. У студентоцентрованому середовищі, де освітній простір побудований навколо індивідуальних траєкторій здобувачів, особливого значення набуває активізація внутрішніх механізмів мовленнєвого продукування, автоматизації мовної поведінки, побудови динамічного стереотипу та реалізації мовленнєвої інтенції.

Одним із ключових психофізіологічних підґрунтів мовленнєвої діяльності є **концепція динамічного стереотипу**, відповідно до якої

регулярне відтворення мовленнєвих дій у подібних контекстах призводить до їх автоматизації. Систематичне використання лексичних одиниць у типовому функціональному середовищі формує стабільні мовні шаблони, що знижують когнітивне навантаження та підвищують ефективність комунікації. У студентоцентрованому навчанні така автоматизація можлива лише за умови активної участі здобувача в автентичних, емоційно значущих комунікативних ситуаціях.

Важливу роль у цьому процесі відіграє **асоціативне кодування**, пов'язане з утворенням міцних зв'язків між мовними одиницями, образами, емоціями та попереднім досвідом. Використання візуальних, мультимедійних і креативних завдань активізує емоційно-афективну та візуально-просторову пам'ять, що сприяє глибшому закріпленню іншомовного матеріалу. Доповненням виступає рефлексивна мовленнєва саморегуляція, яка формується через аналіз, переформулювання та взаємооцінювання мовленнєвих продуктів і забезпечує розвиток внутрішнього мовного монітора.

У межах студентоцентрованого підходу, де викладач виконує роль фасилітатора, активізуються **механізми ініціативного продукування**, тобто створення власних мовленнєвих структур відповідно до індивідуальних потреб і досвіду. Це забезпечує перехід від рецептивної до продуктивної іншомовної діяльності, що є визначальним показником сформованості іншомовної компетентності на рівнях B2–C1.

Практична реалізація студентоцентрованого середовища передбачає поєднання гнучких модулів, міждисциплінарних завдань, цифрових ресурсів і мультимодальних форм зворотного зв'язку. Ефективною в цьому контексті є **CLIL-модель із проєктним компонентом**, яка сприяє інтеграції змісту навчання та мовленнєвого продукування через створення навчальних артефактів. Важливу роль відіграють також цифрові портфоліо й кооперативні форми роботи, що стимулюють мовну ініціативність, критичне мислення та відповідальність за спільний результат. Цифрові інструменти забезпечують візуалізацію мовних явищ і підтримують індивідуальну траєкторію навчання.

Студентоцентрований підхід у викладанні іноземних мов забезпечує перехід від репродуктивної моделі навчання до формування автономної, рефлексивної та мовно активної особистості здобувача. Інтеграція індивідуальних освітніх траєкторій, автентичних комунікативних ситуацій і проєктної діяльності створює умови для активізації внутрішніх психолінгвістичних механізмів мовленнєвого продукування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фрумкіна А. Роль динамічного стереотипу у формуванні комунікативної компетентності при вивченні іноземної мови. *Педагогічний дискурс*. № 37. Хмельницький, 2025. С. 110 – 115.
<https://doi.org/10.31475/ped.dys.2025.37.15>.
2. Bowker L., Buitrago C. *Student-centred learning in translation education: Bridging theory and practice*. London: Routledge, 2019.

3. Frumkina A. Postmodern principles in integrated teaching of foreign languages and fine arts to primary learners in the New Ukrainian School. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. №13(4). Romania, 2021. C. 579–594. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/499>.

Natalia Chepelyuk

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of English Philology and Translation
Odesa Polytechnic National University

INTERNATIONAL PROJECTS FOR THE STUDENTS MAJORING IN PHILOLOGY AS A MEANS OF IMPROVING SPEAKING SKILLS

One of the perennial challenges in foreign-language education at the university level is providing students with sufficient opportunities for authentic spoken interaction with native speakers. Students majoring in philology often study sophisticated theoretical content, learn to analyze texts, and practise speaking etc., yet they may have limited access to real-world communicative encounters that develop fluency, pragmatic competence, and oral strategies. Consequently, graduates may demonstrate solid receptive and written skills but continue to report low confidence and limited speaking proficiency in real-life situations in the modern globalized world.

Moreover, the transformation of international academic cooperation has become one of the key trends of higher education in the 21st century, augmented by digitalization and reinforced by geopolitical crises. That is why global universities are rethinking not only how they cooperate but also why such collaboration must be restructured to ensure continuity, equity, and sustainability (Vasylenko et al., 2025, 21).

In addition, the last decade has seen a proliferation of studies examining telecollaboration, virtual exchange, eTandem, and COIL as pedagogical approaches to increase authentic communication opportunities for language learners. Within VE, Collaborative Online International Learning (COIL) represents a model in which whole courses or significant course modules are co-designed and co-taught by partner instructors from different countries, often focusing on project-based work (Hackett et al., 2023).

Our research suggests some analyses of a four-year practical experience (2022 – 2025) of students' Speaking Skills improvement with the help of International / Inter-universities activities.

Here are some practical implementation steps of several International Projects that are being held at the Department of English Philology and Translation Studies (EPTS) at Odesa Polytechnic National University (OPNU):

1. Partner identification: establish institutional contacts, language centers, or use platforms (e.g., university networks) to recruit native-speaking collaborators.
2. Course alignment: map VE activities to course outcomes and assessment rubrics, ensuring that speaking aims are explicit.

3. Scaffolding: provide pre-task preparation (genre analysis, vocabulary lists, discussion prompts), training on intercultural communication and digital tools, and reflection prompts for metacognitive development.

4. Technology and logistics: choose platforms that support synchronous video, breakout rooms, shared documents, and recording for assessment (Zoom, MS Teams, L2L, Tandem app). Provide technical orientation sessions.

Practical Models of international collaboration from our own experience and case examples include: (1) Speaking Club (online mode); (2) Syllabus Module in International Marketing (online); (3) CLIL online project; (4) Spring School; (5) Summer Speaking Club.

Let me present briefly only one of them: The American Speaking Club.

Since 2022 up to now (March 2025) at the Department of English Philology and Translation Studies, Odesa Polytechnic National University (OPNU), Ukraine, several International projects have been holding. Moreover, during the period mentioned above, twice (in 2022-2023 (about 50 students from five Ukrainian Universities were involved) and in 2025 (two Ukrainian Universities were involved, about 25 students)) Peace Corps of the USA (PC) with Virtual Service Pilot Project (VSPP) participants and the Department of English Philology and Translation Studies (EPTS Dep.) implemented joint projects: International / Inter-Universities projects in the framework of Speaking Club. This academic year (2025-2026) in cooperation with PC representatives we developed and have been implementing one more International / Inter-Universities project at our Department and the Language Department of Sumy State University, Ukraine (25 students are involved).

It has to be mentioned that the native speakers who take part in this cooperation are qualified either as English teachers or have a Scientific Degree, and work in different spheres (STEM and Economics, TEFL etc.), namely: Dr. Hall (2022-23), PhD in the area of Artificial Intelligence, IT, and Languages (TEFL); English Teacher F. Pospisil TEFL (2023-24), Dr. Hollings Nasr in Educational Policy and Leadership 2024-25: Comparative Education; J. Pham in International Studies, TEFL (summer 2025); Dr. David Gracon, Ph.D in Communication (from Oct. 2025- 2026).

To conclude, I am to say that International collaborative projects with native English speakers offer a pedagogically powerful avenue for enhancing speaking skills among philology students. For maximum impact, VE initiatives should be carefully integrated into curricula for philology students, scaffolded with preparatory and reflective activities, and assessed with multi-faceted instruments.

REFERENCES

1. Hackett S., Janssen J., Perreault M.E. The effectiveness of Collaborative Online International Learning. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. #20 (5). University of Catalonia, 2023. P. 1-23.
2. Vasylenko O., Beer A., Siemens E. Internationalization of higher education in the context digital transformation: the case of the Ukrainian-German EDUBA project. *Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk Pedagogical University. Series: pedagogy*. No. 2. Ternopil: Helvetika, 2025. P. 20-28.

Iryna Hladkykh
die Lektorin des Lehrstuhls
für Geschäftsfremdsprache und Übersetzung
Nationale Karazin-Universität in Charkiw

SPRACHWANDEL IM DIGITALEN ZEITALTER: HERAUSFORDERUNGEN FÜR DIE SPRACHLEHRE

Seit einigen Jahren verändert sich das Kommunikationsverhalten der Menschen und diese Veränderungen haben einen großen Einfluss darauf, wie wir sprechen, schreiben und die Sprache benutzen. Immer häufiger kommunizieren wir über digitale und vernetzte Medien. Dabei verbinden wir die Sprache oft mit anderen Elementen, z. B. Bildern, Emojis oder Videos. Man nutzt immer häufiger verschiedene Kommunikationsformen und Regeln, um das Austauschen von Informationen einfacher zu machen. Dazu gehören Kurznachrichten-Apps, sowie Kommentarfunktionen in sozialen Netzwerken wie Instagram oder Facebook, in Blogs oder Online-Foren.

Die Technisierung, Digitalisierung und Medialisierung, die wir heute erleben, sind eigentlich nichts völlig Neues (Steinhoff, 2023). Die Menschen arbeiten beim Produzieren und Verstehen einer Sprache immer stärker mit technischen Hilfsmitteln zusammen. Unsere digitalen Geräte sind inzwischen nicht mehr nur Wehrzeuge, sondern wirken aktiv an der Kommunikation mit. Die bestimmten Apps und Programme machen dabei Vorschläge, lenken unser Sprachverhalten und setzen gleichzeitig bestimmte Grenzen für unsere Kommunikation (Steinhoff, 2023).

Viele interaktive Formate der internetbasierten Kommunikation weisen oft sprachunabhängige und damit universelle Kommunikationsbedingungen auf. Chat- und Kurznachrichtenanwendungen strukturieren Beiträge meist sequenziell, in der Regel chronologisch, teilweise auch nach Themensträngen. Zudem ermöglichen sie das Einfügen von Zitaten, Links sowie externen digitalen Inhalten.

Verschiedene bildhafte und semiotische Elemente wie Emoticons, Emojis oder GIFs können in Texte integriert werden. Die visuelle Darstellung ordnet die Beiträge zu, grenzt sie beispielweise durch Sprechblasen voneinander ab, bietet unterschiedliche Reaktionsmöglichkeiten und Bewertungen durch Emojis. Teilweise wird außerdem angezeigt, ob Nachrichten bereits gelesen wurden.

Im Vergleich zu E-Mails erzeugen Kurznachrichtenanwendungen stärker den Eindruck kommunikativer Nähe und unmittelbarer Erreichbarkeit. Dies wird auch durch die visuelle Darstellung im Chatverlauf unterstützt. Da Kommunikation ortsunabhängig stattfinden kann, sind neue Schreibsituationen und Schreibansätze entstanden, die sich deutlich von traditionellen Kommunikationsformen unterscheiden (Beißwenger, 2020).

Emotionalität in der Chat-Kommunikation wird unter anderem durch informelle sprachliche Mittel oder durch die Verwendung von Emojis ausgedrückt. Emojis übernehmen dabei nicht nur expressive, sondern auch eine strukturierende

Funktion. Häufig stehen sie am Ende eines Beitrags und markieren diesen Abschluss.

Weitere sprachliche Mittel zur Vermittlung von Emotionalität sind Gruß- und Abschiedsformeln. Auch die Interpunktion erfüllt in der Chat-Kommunikation andere Funktionen als in traditionellen schriftlichen Texten. Während Satzzeichen dort vor allem der syntaktischen Gliederung dienen, übernehmen sie im Chat zusätzlich emotionale und interaktionale Aufgaben.

Der finale Punkt wird aufgrund der visuellen Abgrenzung einzelner Beiträge häufig nicht mehr benötigt. Stattdessen wird er am Beitragsende oft durch Emojis oder Auslassungspunkte ersetzt oder ganz weggelassen. Tritt der Punkt dennoch beitragsfinal auf, signalisiert er häufig besondere Abgeschlossenheit und kann als distanzierend oder wenig kooperativ interpretiert werden. Und die Auslassungspunkte am Satzende können dagegen häufig Offenheit und Gesprächsbereitschaft signalisieren.

Auch die Wiederholung von Ausrufe- oder Fragezeichen zeigt eine funktionale Erweiterung der Interpunktion. Mehrfach gesetzte Satzzeichen dienen der Beziehungsarbeit und dem Ausdruck von Emotionalität. Ein einzelnes Ausrufezeichen kann in diesem Kontext bereits als Zeichen geringer emotionalen Beleidigung wahrgenommen werden.

Wenn der Sprachunterricht sich an realem Kommunikationsverhalten in Alltag, Beruf und Studium ausrichten soll, muss auch die mobile Kurznachrichtenkommunikation berücksichtigt werden.

LITERATURVERZEICHNIS:

1. Beißwenger M. Internetbasierte Kommunikation als Textformen-basierte Interaktion: ein neuer Vorschlag zu einem alten Problem. *Deutsch in Sozialen Medien*. Berlin, 2020. S. 291–318.
2. Steinhoff T. Der Computer schreibt (mit). Digitales Schreiben mit Word, WhatsApp, ChatGPT & Co. als Koaktivität von Mensch und Maschine. *Medien im Deutschunterricht*. 5/1. Köln, 2023. S. 1–16.

Tetiana Karavaieva

PhD in Linguistics,

Associate Professor,

Department of Foreign Languages for Specific Purposes,

Odesa I. Mechnikov National University

LEXICAL COLLOCATIONS IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF ECONOMICS AND MANAGEMENT STUDENTS

English has become increasingly important in professional education, particularly in economics, finance and management. Graduates are expected not only to understand professional content but also to communicate effectively in international academic and business contexts. As a result, the quality of foreign

language training directly affects their professional readiness.

Despite strong grammatical knowledge and knowledge of core professional terminology, many economics, finance and management students demonstrate limited fluency in spoken and written communication. Their language often appears fragmented, largely due to limited control of lexical collocations. In economics and management discourse, recurrent word combinations such as *make a decision*, *economic growth*, *financial performance*, and *risk management* function as essential lexical units that structure professional communication. From a linguistic perspective, collocations are central to fluent language use. They reflect habitual word associations acquired naturally by native speakers but often difficult for foreign language learners. In professional contexts, collocations are not merely stylistic choices but essential for precise meaning and disciplinary coherence. In economics and management, key concepts are typically expressed through stable lexical patterns rather than isolated words. Expressions such as *market demand*, *strategic planning*, or *cost efficiency* recur in professional discourse. Research indicates that knowledge of such collocations significantly improves comprehension and productive skills in ESP contexts (Lacková, 2025). Professional language competence can be defined as the ability to use typical lexical patterns of a specific field. Collocational competence helps learners move beyond word-by-word production and supports more automatic and confident language use contributing to professional credibility. Although collocations are widely recognized as important in applied linguistics, they often receive limited systematic attention in ESP classrooms. Vocabulary instruction tends to prioritize terminology lists, leaving collocations to be acquired incidentally through professional texts. For economics and management students, this approach is rarely sufficient. Professional texts in these fields are lexically dense and conceptually abstract and are often used primarily for content learning rather than linguistic analysis. As a result, students may recognize frequent collocations but struggle to use them accurately in presentations, reports or discussions. Another challenge is cross-linguistic interference as learners transfer collocational patterns from their first language, producing combinations that are grammatically correct but pragmatically inappropriate in English. Research confirms that such errors persist even at higher proficiency levels if collocations are not explicitly addressed (Wang & Park, 2023).

These challenges highlight the need for more systematic work with collocations in professional language training. Effective instruction in ESP courses requires a balance between clear guidance and communicative practice. Corpus-based approaches, which expose students to authentic professional language data, help learners identify frequent collocational patterns and understand their function in economic and managerial discourse. Collocations should be integrated into task-based, professionally oriented activities. Business cases, presentations, negotiations and report writing provide natural contexts for practicing target expressions. When students use phrases such as *competitive advantage*, *financial risk*, or *market entry strategy* to address realistic problems, collocations become practical tools rather than abstract language items.

Focused instruction is particularly important at the initial stages of collocational development. Brief explanations of common verb–noun and adjective–noun patterns, combined with analysis of typical learner errors, can improve accuracy. Research also shows that structured grouping and practice support long-term vocabulary development (Breslaw & Laufer, 2026). Beyond linguistic accuracy, collocational competence shapes students' professional self-perception. By using language patterns typical of economists and managers, learners begin to see themselves as legitimate participants in professional communication. This is particularly important in higher education where language learning is closely linked to career development. The ability to operate with professional collocations increases students' confidence in academic discussions, internships and international mobility programs. It also supports interdisciplinary learning enabling students to engage more effectively with subject-specific content delivered in English. In this way work with collocations supports both linguistic development and professional socialization. Lexical collocations are a key component of professional foreign language competence in economics and management training. Their role goes beyond vocabulary expansion, influencing fluency, accuracy, and professional credibility. Without systematic work on collocations even advanced learners may struggle to communicate effectively in professional contexts.

Corpus-based methods, task-oriented activities and targeted instruction effectively support collocational competence. Incorporating these approaches helps foreign language education respond to the communicative needs of future economists and managers and bridge the gap between academic training and professional practice.

REFERENCES

1. Breslaw R., Laufer B. Learning new collocations: The Effects of Grouping and Language of Instruction. *System*. № 136. 2026.
2. Lacková M. Teaching ESP vocabulary with the application of corpus-based materials at universities: A rapid review of literature. *Arab World English Journal*. № 16 (4). Richmond, 2025. P. 273 – 288.
3. Wang W., Park E. EFL learners' collocation acquisition in corpus-based instruction: A systematic review. *Sustainability*. №15(17). Canada: MDPI, 2023. P. 1 – 21.
4. Breslaw R., Laufer B. Learning new collocations: The Effects of Grouping and Language of Instruction. *System*. № 136. 2026.

Olena Khromchenko

Associate Professor, PhD in Pedagogical Sciences
Odesa National I.I. Mechnikov University

THE EXPLORE STAGE: DEVELOPING CRITICAL THINKING THROUGH LANGUAGE EXPLORATION

Within the 5E instructional model, the Explore stage marks a decisive shift in how learning happens (Bybee et al., 2006). After learners have been emotionally and cognitively engaged, Explore gives them their first real chance to interact with a new language independently. For foreign language teaching, this matters because

language is not simply information to be delivered; it is a system learners must experience, test, and gradually make sense of (Svalberg, 2007). Explore is the moment when students begin building their own relationship with the language.

A key feature of Explore is that it reverses the traditional order of teaching. Instead of hearing an explanation first, learners encounter language in use and only later move toward formal clarification. This is why a common methodological mistake is to treat Explore as “light practice” or as a warm-up to explanation. In fact, Explore serves a distinct purpose that neither explanation nor practice can replace: Explanation organizes knowledge students are ready to name and understand. Practice consolidates knowledge students already grasp. Explore places students in productive uncertainty, a state where they do not yet have clear rules or confident control, but they can observe, notice patterns, and begin forming questions.

Explore is also often misunderstood as simply “doing tasks.” Tasks can be part of it, but the defining feature is the quality of thinking they require. During Explore, learners engage in noticing similarities and differences, comparing examples across contexts, grouping or categorizing forms and meanings, and testing early assumptions through discussion or trial. This kind of cognitive engagement builds language awareness, not rote knowledge.

Although Explore activities can take many forms, in language teaching they often follow recognizable patterns that describe *how* learners interact with language rather than prescribing a single set of teacher moves. Grammar-focused exploration: learners meet multiple examples of a structure in context and infer how it behaves. Lexical exploration: learners examine word choice, collocations, register, and nuance. Functional exploration: learners analyze how intentions (advice, apology, persuasion, disagreement) are expressed differently depending on context and relationship.

To understand Explore deeply, teachers need to recognize it in real classroom moments, not only design it on paper. For example, if students read several short messages offering advice to a friend and debate which ones sound more supportive (and why), they are not practicing a known rule or receiving an explanation. They are exploring how language functions in context: tone, stance, politeness, and implied meaning (Svalberg, 2007).

In this stage, the teacher’s role shifts from instructor to facilitator. Effective teacher actions include selecting rich input, asking open guiding questions, allowing time for uncertainty, and observing learners’ strategies. Just as important is what the teacher avoids: premature explanation, over-correction, and removing ambiguity too quickly. When Explore is done well, students learn to tolerate uncertainty and treat confusion as a normal part of learning rather than as failure.

Even teachers who understand the theory can accidentally strip Explore of its learning function. Common pitfalls include turning exploration into “hidden explanation,” over-scaffolding so heavily that students stop thinking, rushing learners toward the correct answer, or treating Explore as optional. But Explore is not a disposable step; it shapes learners’ long-term habits. Students who regularly

experience exploration become more attentive language users, more willing to test ideas, and less dependent on teacher authority.

This connects directly to critical thinking, because deep thinking is not about being “smart”, it is about being curious, analytical, and willing to question. Strong critical thinkers evaluate information, challenge ideas respectfully, and support conclusions with evidence and logic. In language learning, this means moving beyond memorizing forms to understanding *why* a speaker chose one option over another, and *how* meaning changes across contexts. When students think this way, learning stops being passive intake and becomes active inquiry (National Research Council, 2000).

A useful lens here is the 4 C's of critical thinking: Curiosity, Creativity, Communication, and Collaboration. Curiosity drives learners to investigate patterns instead of accepting them immediately. Creativity helps them connect examples and generate hypotheses about meaning and use. Communication allows them to articulate observations clearly and justify interpretations. Collaboration expands thinking through multiple perspectives and negotiated understanding.

In many ways, Explore is where these four qualities become visible in the classroom. It is the stage that trains learners not only to *use* language, but to *notice*, *analyze*, and *reason about* it, skills that support both language development and lifelong learning.

REFERENCES

1. Bybee R. W., Taylor J. A., Gardner A., Van Scotter P., Powell J. C., Westbrook A., Landes N. The BSCS 5E Instructional Model: Origins and Effectiveness : report prepared for the Office of Science Education, National Institutes of Health. Colorado Springs, CO : BSCS, 2006. 49 p.
2. National Research Council. Inquiry and the National Science Education Standards: A Guide for Teaching and Learning. Washington, DC : National Academy Press, 2000. 202 p.
3. Svalberg A. M. L. Language awareness and language learning. *Language Teaching*. Vol. 40. Cambridge, 2007. P. 287-308.

Vladyslav Kulak

Lecturer at the Department of Foreign Languages
and the Modern Teaching Techniques
Zhytomyr Ivan Franko State University

THE USE OF MULTIMODAL RESOURCES FOR THE INTENSIFICATION OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING

The transformation of the educational paradigm in the digital era encourages researchers to seek new methods for intensifying the learning process based on the synergy of technology and linguistics. One of the most promising directions in this context is the implementation of a multimodal approach, which views communication not merely as a linear exchange of verbal utterances but as a complex architecture of interaction between various semiotic resources: gestures, proxemics, static and dynamic images, as well as complex audio accompaniment. It is multimodality that allows for overcoming the artificiality of classroom instruction

by creating conditions for an authentic foreign language environment where every sign contributes to the disclosure of the overall meaning (Колераева, 2018, 99).

Cognitive Foundations of Learning Intensification

The effectiveness of foreign language acquisition directly depends on the cognitive quality of input processing. Traditional teaching methods often focus exclusively on the verbal channel, which leads to rapid depletion of working memory and cognitive fatigue due to the monotony of stimuli. Conversely, multimodal resources activate several sensory systems simultaneously, facilitating deeper data encoding. According to R. Mayer's Cognitive Load Theory, information presented in parallel through visual and auditory channels is assimilated significantly faster and more reliably, as these channels are processed by different brain structures, thereby preventing information "bottlenecks" (Mayer, 2020, 102).

In this case, intensification does not imply a mechanical acceleration of the teaching pace but rather a qualitative optimization of the comprehension and memorization process. For instance, the use of infographics while explaining complex grammatical structures (such as verb tenses or modality) allows students to visualize abstract linguistic rules, transforming them into concrete mental models and cognitive maps (Приходько, 2016, 67). This approach significantly reduces the time typically spent on monotonous drills and repetitive mechanical practice.

Pragmatic Potential of Multimodal Texts

In real life, a modern authentic text is almost always multimodal: from a short TikTok video to an extensive report in digital media. By working with such materials, students learn to decode pragmatic meaning and implicit subtexts not only from words but also from intonational patterns, speech tempo, background music, or visual metaphors. This is critical for the development of sociolinguistic competence, where understanding the context and cultural code becomes a decisive factor in selecting appropriate speech strategies in real-time (Потапенко, 2009, 15).

Furthermore, multimodality serves as a powerful trigger for increasing the intrinsic motivation and emotional intelligence of learners. Engaging interactive platforms (such as Kahoot for knowledge assessment, Quizlet for vocabulary, or Miro for collective brainstorming) transforms passive content consumption into active creative and intellectual activity. In this way, the student ceases to be a mere object of pedagogical influence and is transformed into a subject of communication, which automatically intensifies the process of language "appropriation" (Бровченко, Корольова, 2010, 44).

Methodological Recommendations and Challenges

Despite the obvious didactic advantages, the implementation of multimodal resources places high demands on the instructor's media competence and methodological flexibility. There is a risk that the uncontrolled use of video materials or vivid visualizations may lead to an undesirable "entertainment effect," where the external form completely dominates the linguistic content. The primary task of the educator is to maintain a strict balance: every non-verbal element must have a clearly defined methodological purpose—whether it is facilitating the

semantization of new vocabulary, illustrating a specific cultural background, or stimulating group discussion (Jewitt, 2014, 210).

Another vital aspect requiring attention is the development of the students' own multimodal literacy – their ability not only to consume but also to critically analyze and independently create complex multimodal messages. This not only intensifies direct language learning but also forms the soft skills necessary for successful professional self-realization in the modern globalized media space (Шевченко, 2005, 128).

In summary, it can be argued that the strategic use of multimodal resources is one of the most effective tools for the intensification of foreign language learning in higher education. This approach ensures the integrity and depth of educational material perception, activates latent cognitive resources of the brain, and allows for achieving a qualitatively higher level of language proficiency in a shorter period. The future of teaching methodology lies in the development of holistic multimodal training courses that are flexibly adapted to the highly specialized needs of future professionals.

REFERENCES

1. Колегаєва І. Ю. Мульти模альний вимір художнього тексту. *Записки з романо-германської філології*. Вип. 1 (40). Одеса: КП ОМД, 2018. С. 98–105.
2. Приходько Г. І. Оцінка як об'єкт лінгвістики: когнітивно-комунікативний аспект дослідження. Львів: Гельветика, 2016. С. 66–70.
3. Бровченко Т. О., Корольова Т. М. Фонетика англійської мови. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2010. 156 с.
4. Потапенко С. П. Когнітивна лінгвопоетика: від тексту до методу. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2009. 250 с.
5. Шевченко І. С. Дискурс як когнітивно-комунікативне явище. Харків: Константа, 2005. 356 с.
6. Jewitt C. *The Routledge Handbook of Multimodal Analysis*. London: Routledge, 2014. 544 p.
7. Mayer R. E. *Multimedia Learning*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. 412 p.

Viktoriia Liulka

PhD in Philology, Associate Professor,
Department of Germanic and Ukrainian Philology,
Poltava State Agrarian University

Alla Dedukhno

PhD in Philology, Associate Professor,
Department of Germanic and Ukrainian Philology,
Poltava State Agrarian University

**LEARNERS' MOTIVATION THROUGH THE LENS OF MODERN
FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODOLOGIES**

In the contemporary context of globalization and the intensification of intercultural communication, proficiency in foreign languages has become an essential component of learners' professional and academic competence. At the same time, the effectiveness of learning largely depends not only on the content and organization of the educational process, but also on the level of learners' motivation. It is motivation that determines learners' activity, their readiness to overcome difficulties, and their ability to engage in long-term, conscious learning. Modern foreign language teaching methodology is increasingly oriented toward the learner's personality, needs, interests, and learning objectives (Dörnyei, 2021). In this context, the issue of developing and maintaining motivation becomes particularly relevant, as traditional approaches do not always ensure an adequate level of learners' interest and engagement in foreign language activities.

The aim of this study is to analyze the role of learners' motivation in the process of foreign language learning through the lens of modern teaching methodologies and to identify effective ways of enhancing it.

In psychological and pedagogical research, motivation is regarded as a set of internal and external factors that encourage an individual to engage in activity and determine its direction and sustainability. In the field of foreign language learning, intrinsic and extrinsic motivation are traditionally distinguished. Intrinsic motivation is associated with interest in the language, the culture of its speakers, and enjoyment of the learning process, whereas extrinsic motivation is driven by the desire to obtain grades, a diploma, or professional advantages (Gardner, 2010).

Scientific studies indicate that intrinsic motivation is more stable and productive, as it contributes to deeper acquisition of language material and the development of learner autonomy. At the same time, extrinsic motivation can perform a stimulating function, especially at the initial stages of learning.

An important aspect is also the dynamic nature of motivation. It changes under the influence of the learning environment, teaching methods, interaction with the teacher and the group, as well as learners' own academic achievements.

Modern foreign language teaching methodologies are largely aimed at enhancing the motivational potential of the educational process. One of the leading approaches is the communicative approach, which involves using language as a means of real communication. Engaging students in role plays, discussions, and project-based activities helps to establish the practical value of knowledge and increases interest in learning.

The learner-centered approach also plays a significant role in shaping motivation. It involves taking into account individual characteristics, learning styles, and professional needs of learners. Such an approach makes it possible to create situations of success, which positively affect students' self-esteem and learning activity.

Digital and interactive technologies possess considerable motivational potential. The use of online platforms, multimedia materials, gamification, and elements of blended learning enhances learner engagement and creates a more

flexible and attractive learning environment. This is particularly relevant in the context of distance and hybrid learning.

The foreign language teacher plays a key role in shaping learners' motivation. Their pedagogical competence, communication style, and ability to create a supportive learning environment directly influence the motivational climate within the group. A positive attitude toward errors as a natural stage of learning, the use of constructive feedback, and the encouragement of learner autonomy contribute to the growth of intrinsic motivation (Richards, 2014).

In addition, it is important for teachers to clearly understand learning objectives and communicate them transparently to learners. Awareness of the practical significance of foreign language skills strengthens instrumental motivation and promotes a more responsible attitude toward learning.

Thus, learners' motivation is one of the determining factors in successful foreign language learning. Modern teaching methodologies oriented toward communication, the learner's personality, and the use of digital technologies have significant potential for increasing motivation levels. The combination of intrinsic and extrinsic motivational factors, along with the active role of the teacher in creating a supportive learning environment, provides favorable conditions for the effective development of foreign language communicative competence.

Prospects for further research lie in examining the impact of adaptive and artificial intelligence-based learning systems on learners' motivation, as well as in developing methodological recommendations for their integration into the educational process.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gardner R. C. Motivation and second language acquisition: The socio-educational model. New York: Peter Lang, 2010. 504 p.
2. Dörnyei Z., Ushioda E. Teaching and researching motivation. 3rd ed. London: Routledge, 2021. 268 p.
3. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and methods in language teaching. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. 410 p.

Larisa Mosiievych

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of
Foreign Languages for Professional Purposes,
Zaporizhzhia National University

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ДЛЯ НАВЧАННЯ ІНГЛІЗЬКОЮ МОВОЮ

This study aims to compare Moodle and Canvas for English for Specific Purposes teaching. Moodle is widely used in Ukraine by institutions, educators, and students to access and manage online course learning materials, whereas the Canvas platform is rarely used in the Ukrainian learning environment. Canvas is a web-based learning management system, or LMS, which includes a variety of built-in course management tools that create unique teaching and learning experiences.

According to T. Nguyen, Canvas enhances the English teaching and learning process by offering features such as modules for sharing materials, discussion boards, assignments, conferencing tools for online meetings, and links to other platforms (Nguyen, 2023, 191). Araka focused on the usefulness of the Learning Management System features in promoting Self-Regulated Learning (Araka, 2021, 45). Baldwin and Ching suggest that Canvas LMS provides clear written instructions, available guidelines, slots for peer feedback, promotion of goal attainment, and a clear record of instructor response times (Baldwin, Ching, 2019).

Students use Canvas to view feedback, communicate with their instructor, and interact with other course users. Students and teachers can showcase their work by creating their own [ePortfolios](#). Another useful tool is Rubrics, which allows teachers to develop assessment criteria and a scoring system for evaluation.

A peer review assignment or discussion enables students to provide feedback on another student's submission. Peer reviews allow communication between students and help them learn from one another.

Let us compare Moodle and Canvas in ESP teaching, considering usability, interaction and communication, course structure, student engagement, and assessment (See Table 1):

Table 1

A Comparative Analysis of Moodle and Canvas

Course information	Moodle	Canvas
Course navigation	Home page customization requires more manual effort. Syllabus and pacing guides require manual upload or integration, limiting flexibility. Instructor contact information and biographies are easy to incorporate but lack the seamless multimedia options	Offers visually appealing home page, making navigation intuitive for students. Syllabus integration and pacing guides are natively supported and easily linked to calendar events. Contact information is streamlined, with options for including multimedia bios and real-time communication preferences.
Course Structure	Allows extensive customisation for structuring content into modules, although setup can be time-consuming. Content "chunking" can be achieved, but is less visually appealing compared to Canvas. File management is robust, but accessibility guidelines require manual verification. "Welcome" discussions need to be manually set up without built-in templates.	Streamlined module creation and naming conventions encourage better content chunking and flow. Built-in tools provide accessibility and intuitive module navigation with text headers. Automated prerequisite features allow structured course pacing. Provides templates for "Welcome" discussions.
Learner Interaction	Supports discussion forums and group collaboration but lacks real-time interactive features.	Strong learner-learner and learner-teacher interaction tools, including real-time chat and integrated discussion boards.

	Instructor engagement is possible but requires more manual input. Limited native tools for video modelling or low-stakes self-assessment.	Seamless video integration for modelling and clarifying expectations. Built-in tools for self-assessment and reflection enhance learner autonomy. Sample assignments and automated feedback mechanisms are easily incorporated.
Assessments	Offers a wide variety of assessment types, but setup can be cumbersome. Formative and summative assessments are possible, but automated grading features are limited. Rubric creation is supported but requires manual configuration.	Provides a more intuitive assessment setup with built-in quiz banks, discussions, and assignment types. Formative assessments are easy to implement, and SpeedGrader provides prompt, detailed feedback. Rubrics are straightforward to create and integrate with assignments, enhancing clarity for students.

Therefore, Canvas provides a better user experience for teachers and students. It offers superior content management and course structure, essential for task-based ESP teaching. Canvas also provides a more interactive learning environment, crucial for ESP students. Besides, Canvas simplifies assessment design and feedback, promoting better engagement and learning outcomes in ESP courses. To sum up, Canvas is more effective for teaching ESP courses. To our mind, Moodle demands more technical expertise and setup time, making it less practical for ESP teaching.

REFERENCES

1. Nguyen T. The implementation of Canvas to enhance English teaching and learning. *Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics*. 5(2). 2023. P. 191-196. <https://doi.org/10.32996/jeltal.2023.5.2.22>.
2. Araka E., Maina E., Gitonga R., Oboko R. University students' perception on the usefulness of Learning Management System features in promoting self-regulated learning in online learning. *International Journal of Education and Development Using Information and Communication Technology (IJEDICT)*. 2021. Vol. 17. Issue 1. P. 45-64. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1285531.pdf>.
3. Baldwin S. J., Ching Y. H. Online Course Design: A review of the canvas course evaluation checklist. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*. # 20(3). 2019. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v20i3.4283>.

Lada Rostomova

PhD in psychology,

Associate Professor of the Department of Foreign Languages
for Specific Purposes, Odesa I. I. Mechnikov National University

MOBILE LEARNING APPLICATIONS IN TEACHING ENGLISH

The growing integration of mobile learning applications into English language education represents a fundamental transformation in second language pedagogy under conditions of digitalization and educational mobility. Grounded in constructivist, communicative, and autonomy-oriented learning theories, mobile-assisted language learning (MALL) enables ubiquitous access to linguistic input, adaptive instruction, and learner-centered interaction beyond institutional boundaries. This paper conceptualizes mobile learning applications as mediational tools that reshape cognitive, social, and instructional dimensions of English language acquisition (Alamer, Lee, 2019).

Mobile learning in English language teaching is grounded in several well-established pedagogical theories, including constructivism, communicative language teaching, and autonomous learning theory. From a constructivist perspective, mobile applications facilitate active knowledge construction through interactive tasks, problem-solving activities, and contextualized language use. Learners engage with authentic linguistic materials and negotiate meaning through multimodal input, which supports deeper cognitive processing (Gao, Zheng, 2020).

Communicative language teaching principles are also strongly reflected in mobile learning environments. Many applications emphasize functional language use, situational dialogues, and real-world communication scenarios, thereby promoting communicative competence rather than mere grammatical accuracy. In addition, the principles of learner autonomy and self-regulated learning underpin the design of mobile applications, as learners independently select content, monitor progress, and evaluate learning outcomes (Hsu, 2019).

The concept of ubiquitous learning further strengthens the theoretical basis of mobile learning. Unlike conventional classroom instruction, mobile learning enables continuous exposure to the target language across diverse contexts, which is essential for developing fluency and automaticity in language use.

Mobile learning applications contribute to the systematic development of all core language skills and subskills. Vocabulary acquisition is enhanced through spaced repetition systems, semantic mapping, and contextual usage, which are empirically supported strategies for long-term retention. Grammar instruction in mobile applications frequently adopts an inductive approach, encouraging learners to infer rules through guided practice rather than relying solely on explicit explanation (Hockly, Kukulska-Hulme, 2023).

Pronunciation training has been significantly improved through speech recognition and acoustic analysis technologies. These tools enable learners to receive instant feedback on segmental and suprasegmental features of speech, thereby supporting more accurate pronunciation and intonation patterns. Listening

comprehension is reinforced through graded audio materials, interactive transcripts, and comprehension checks, while reading and writing skills are developed through adaptive texts, collaborative tasks, and formative feedback mechanisms.

Within a blended learning framework, teachers can use mobile applications to support flipped classroom models, formative assessment, and differentiated instruction. Teacher guidance is also necessary to develop learners' digital literacy and metacognitive strategies, enabling them to use mobile technologies critically and purposefully rather than passively.

Despite their pedagogical potential, mobile learning applications present several challenges that must be addressed. Issues of unequal access to technology raise concerns about educational equity, particularly in under-resourced contexts. Furthermore, the pedagogical quality of mobile applications varies considerably, and not all commercially available products are grounded in sound linguistic or educational principles (Lai, Shum, Tian, 2020).

In summary, mobile learning applications constitute a transformative component of contemporary English language teaching. Grounded in established pedagogical theories and supported by technological innovation, they offer substantial benefits in terms of personalization, accessibility, and learner engagement. While challenges related to implementation and equity remain, the strategic and theoretically informed use of mobile learning applications can significantly enhance the effectiveness of English language education in diverse learning contexts.

REFERENCES

1. Alamer A., Lee J. A motivational model of L2 willingness to communicate and sustained mobile-assisted language learning. *System*. №84, 2019. P. 102-115.
2. Gao X., Zheng Y. Mobile-assisted language learning: Affordances and constraints. *Computer Assisted Language Learning*. № 33(5-6), 2020. P. 521-538.
3. Hockly N., Kukulska-Hulme A. Mobile and handheld technologies for language learning / ed. C. A. Chapelle. *The encyclopedia of applied linguistics* (2nd ed.). Wiley. 2023. P. 80-84.
4. Hsu L. English as a foreign language learners' perception of mobile assisted language learning. *Computer Assisted Language Learning*. #32(3), 2019. P. 1-28.
5. Lai C., Shum M., Tian Y. Enhancing learners' self-directed use of mobile technologies for language learning. *Computer Assisted Language Learning*. # 33(5-6), 2020. P. 1-26.

Diana Rusnak

Candidate en sciences pédagogiques, maîtresse de conférences au Département de philologie française et de traduction à l'Université nationale Yuriy Fedkovich de Tchernivtsi

Olena Matvieieva

Assistante du professeur au Département de philologie française et de traduction à l'Université nationale Yuriy Fedkovich de Tchernivtsi

DÉVELOPPER LA COMPÉTENCE MÉTALINGUISTIQUE DES FUTURS TRADUCTEURS EN CLASSE DE GRAMMAIRE DE FRANÇAIS PAR L'APPROCHE TRANSLANGAGIÈRE

La compétence métalinguistique fait partie de la compétence de grammaire qui comprend les savoirs (connaissances déclaratives), savoir-faire (connaissances procédurales) et savoir-être (connaissances conditionnelles) servant de base pour bien communiquer en une langue étrangère. Par conséquent, les savoirs ou les connaissances déclaratives (en termes de la psychologie cognitive) en tant que les connaissances de règles de grammaire constituent le cœur de la compétence métalinguistique, une compétence clé pour les étudiants futurs traducteurs qui apprennent le français comme une langue de spécialité.

D'un point de vue linguistique, l'objectif métalinguistique est l'utilisation de la langue pour référer à elle-même (Ailhaud, 2023; Gombert, 1996). Dans la perspective grammaticale, il s'agit de l'explication des règles de grammaire ou de la structure d'une phrase, par exemple. De plus, d'un point de vue de la psychologie cognitive, l'activité métalinguistique est une activité métacognitive qui comprend la réflexion sur le langage et son utilisation ainsi que les activités de contrôle conscient de son activité langagière en compréhension et en production orale/écrite (Gombert, 1996).

D'un point de vue didactique, la compétence métalinguistique est considérée comme une attitude réflexive qui amène les apprenants à prendre conscience de leur propre intention de communication et à choisir les formes linguistiques appropriées pour les utiliser en situation de production orale ou écrite (Reuter et al, 2013).

Etant donné qu'en classe de langue étrangère l'acquisition des connaissances grammaticales de la langue cible (L 2) se basent sur celles de la langue maternelle (L1), nous croyons pertinent de pratiquer l'activité métalinguistique par l'approche translangagière qui suppose l'utilisation du métalangage en langue maternelle dans le processus de la réflexion sur les points de grammaire (PG) de la langue cible (Babault, Bento, 2023).

Dans cette optique, notre intérêt particulier porte sur les exercices de conceptualisation qui, à partir d'un travail d'observation et de réflexion métalinguistique guidées, mènent à la compréhension consciente du fonctionnement des PG abordés (Portine, 2018).

Puisque l'objectif de la conceptualisation grammaticale est de faire comprendre aux étudiants les fonctions et le sens des formes grammaticales dans le langage, la stratégie d'enseignement correspond à l'approche inductive : repérage des formes à étudier dans la situation de communication donnée ; découverte des règles de grammaire ; application des règles dans les exercices et activités de grammaire (Portine, 2018).

Compte tenu du concept central de cette stratégie que les règles à découvrir doivent être formulées dans une langue compréhensible par tous / toutes, nous avons recours, au niveau débutant (en 1^{ière} et 2ème années d'études), à la langue ukrainienne dans le processus de la découverte et de la formulation des règles. De plus, dans la perspective contrastive, nous proposons des exercices de traduction en vue de mettre en évidence les ressemblances et les différences des deux langues (L1 et L2).

Ainsi, la conceptualisation des PG en classe de grammaire peut être divisée en quelques étapes : a) l'observation du corpus, le repérage d'un PG dans les situations de communication, la traduction du PG en L1 ; b) l'émission des hypothèses par les apprenants en L1 sur le fonctionnement du PG ; c) la vérification des hypothèses sur d'autres exemples ; d) la formulation des règles par les étudiants en L1, en comparant le PG en question avec celui de la L1 afin d'identifier leurs ressemblances ou différences.

Il est à noter qu'à l'étape de la formulation des règles le métalangage est bienvenu (à la différence de la conceptualisation traditionnelle qui préfère l'éviter et faire formuler à l'apprenante les règles par ses propres mots) car il s'agit des étudiants qui étudient le français comme langue de spécialité et ont l'habitude d'utiliser la terminologie grammaticale.

En guise de conclusion notons que la stratégie décrite de conceptualisation grammaticale visant la compréhension consciente des concepts linguistiques de la langue française contribue par excellence au développement de la compétence métalinguistique ainsi qu'au développement de la conscience plurilingue des étudiants par la pratique de l'analyse contrastive des PG de la L2 et de la L1 et par l'approche translangagière dans l'enseignement de la grammaire.

REFERENCES

1. Ailhaud E. Regard sur les compétences linguistiques et métalinguistiques d'étudiants futurs enseignants : étude d'une séance de «correction négociée» Le français aujourd'hui, 2023. P. 61-70. DOI : <https://doi.org/10.3917/lfa.223.0061>.
2. Babault S., Bento M. Pratiques translangagières dans l'enseignement-apprentissage des disciplines en contexte bi- ou plurilingue. LIDIL - Revue de linguistique et de didactique des langues. #67. 2023. DOI : <https://doi.org/10.4000/lidil.11406>.
3. Gombert J. E. Activités métalinguistiques et acquisition d'une langue. AILE. # 8. 1996. P. 41-55. DOI : <https://doi.org/10.4000/aile.1224>.

4. Portine H. La conceptualisation grammaticale : entre grammaire artificielle et grammaire mentale. *Recherches en didactique des langues et des cultures*. 2018. P. 15-1. DOI : <https://doi.org/10.4000/rdlc.2662>.
5. Reuter Y. (éd.), Cohen-Azria C., Daunay B., Delcambre I. et al. *Métalangage - activité métalinguistique*. Dictionnaire des concepts fondamentaux des didactiques. 3e édition actualisée. Bruxelles: De Boeck, 2013. P. 123-128. URL : <https://ifaenf.org/wp-content/uploads/simple-file-list/Dictinnaire-des-concepts-fondamentaux-de-didactique.pdf>.

Valentyna Zhuk

Senior Lecturer of the Department of English Grammar,
Odesa I. Mechnikov National University

METHODS FOR DESIGNING TASKS FOR INDEPENDENT INQUIRY

Independent inquiry in language learning is not accidental; it depends on deliberate task architecture. Rather than planning primarily what to explain, the teacher designs conditions that enable learners to *discover* relationships in language through structured interaction with meaningful input (National Research Council, 2000; Ellis, 2003). In inquiry-oriented tasks, learners are not expected to produce “correct” forms immediately. Instead, they treat language as evidence: they examine examples, compare alternatives, and justify interpretations in order to infer how meaning is built (Bybee et al., 2006; Svalberg, 2007).

Well-designed inquiry tasks are driven by noticing, yet noticing rarely happens automatically. Task prompts therefore guide attention without explicitly naming the target feature, so learners can form hypotheses before formal clarification (Schmidt, 1990). For instance, learners might read brief narratives about past events and discuss which actions feel like background and which feel central, an indirect route to exploring how grammatical choices shape salience and meaning (Schmidt, 1990; Svalberg, 2007). Similarly, comparing multiple emails that request help using different expressions invites learners to reason about politeness and interpersonal distance, focusing on interpretation rather than error correction (Svalberg, 2007).

The quality of input is a key determinant of inquiry depth. Effective input provides variation, repeated opportunities to notice a pattern, and a context that makes differences meaningful (Ellis, 2003). For example, learners may analyze several online comments responding to the same situation and decide which sound more supportive and why thereby exploring stance and attitude as communicative choices (Svalberg, 2007).

Inquiry tasks also require scaffolding, but the support must preserve uncertainty rather than resolve it prematurely. Productive scaffolds help learners organize evidence (e.g., sorting examples as “more direct” vs. “more indirect”) while leaving conclusions open for discussion and later consolidation (Hmelo-Silver et al., 2007). Designing such tasks is a matter of professional judgement: teachers anticipate likely learner interpretations, ensure there is sufficient evidence to sustain

inquiry, and avoid closing down exploration too early (National Research Council, 2000; Hmelo-Silver et al., 2007).

In language classrooms, inquiry typically follows recognizable pathways: grammar inquiry foregrounds form and meaning relationships, lexical inquiry targets nuance and choice, and functional inquiry treats language as social action in context (Ellis, 2003; Svalberg, 2007). Over time, consistent use of inquiry tasks helps learners trust their observations, tolerate ambiguity, and develop autonomy, key outcomes of language awareness-oriented pedagogy (Schmidt, 1990; Svalberg, 2007).

REFERENCES

1. Bybee R. W., Taylor J. A., Gardner A., Van Scotter P., Powell J. C., Westbrook, A., Landes N. The BSCS 5E Instructional Model: Origins and Effectiveness : report prepared for the Office of Science Education, National Institutes of Health. Colorado Springs, CO : BSCS, 2006. 49 p.
2. Ellis R. Task-based Language Learning and Teaching. Oxford : Oxford University Press, 2003. 387 p.
3. Hmelo-Silver C. E., Duncan R. G., Chinn, C. A. Scaffolding and achievement in problem-based and inquiry learning: A response to Kirschner, Sweller, and Clark. *Educational Psychologist*. Vol. 42, No. 2. 2007. P. 99-107.
4. National Research Council. Inquiry and the National Science Education Standards: A Guide for Teaching and Learning. Washington, DC : National Academy Press, 2000. 222 p.
5. Schmidt R. W. The Role of Consciousness in Second Language Learning. *Applied Linguistics*. Vol. 11, Issue 2. Oxford University Press, 1990. P. 129-158.
6. Svalberg A. M.-L. Language awareness and language learning. *Language Teaching*. Vol. 40, Issue 4. Cambridge University Press, 2007. P. 287-308.

ЗМІСТ

Ad memoriam	3

Секція І. СУЧАСНА ДИСКУРСОЛОГІЯ І ТЕОРІЯ КОМУНІКАЦІЇ

Ірина Базарова. <i>Роль ініціальної фази діалогу у встановленні мовленнєвого контакту (на матеріалі іспанського кінодискурсу)</i>	8
Сергій Богуславський. <i>Когнітивно-дискурсивне моделювання сакрального знання в цифрових німецькомовних лютеранських проповідях: фреймова та наративна динаміка інституційного релігійного дискурсу</i>	10
Сергій Богуславський, Яна Маслоа. <i>Когнітивне моделювання дій у німецькомовному комп'ютерному дискурсі: роль англіцизмів у структуруванні процедурного знання</i>	14
Евеліна Боєва. <i>Особливості семантичної адаптації англіцизмів до системи сучасної української мови</i>	17
Валерія Бондаренко. <i>Когнітивно-дискурсивна реконструкція концепту Werbung у німецькій мовній картині світу: дефініційна семантика, фреймова структура та прагматичні параметри рекламної комунікації</i>	19
Ірина Бондаренко. <i>Варіативність прикметників позитивної оцінки в мовленні британських фешн-влогерів</i>	22
Василь Бялик. <i>Механізми комунікативного резонансу лексичного квантора</i>	25
Софія Вілкова. <i>Заперечення в простому реченні англомовного психологічного онлайн детективу</i>	26
Анна Виклюк. <i>Частотність терміну neuroplasticity у науково-популярному дискурсі (на прикладі подкастів)</i>	28
Леся Войтенко. <i>Філософські основи транзакційної теорії читання Луїзи Розенблатт</i>	30
Валерія В'ялець. <i>Секуляризаційні траєкторії концепту Sünde у сучасному німецькому медіадискурсі: когнітивно-метафорична реконструкція аксіологічних моделей</i>	32
Іван Горак. <i>Риси мотиву горювання у ліриці європейських поетів доби модерну</i>	36
Людмила Гринько, Алехандро Архетіно Ніцевич, Валерія Барильська. <i>Особливості комунікації між одномовними кастильцями і двомовними каталонцями</i>	38
Тетяна Громко. <i>Лінгвокогнітивний та прагматичний виміри поняття МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ</i>	40
Павло Деменко. <i>Антиутопія як предмет міждисциплінарного дослідження</i>	44
Ірина Іванова. <i>Конструювання маскулінної ідентичності у мультимодальному відеодискурсі</i>	47
Тетяна Космеда. <i>Лінгвокреативність українців у сучасному дискурсі: моделювання відантропонічних утворень</i>	49
Маргарита Косовець. <i>Прагматичні механізми впливу в комунікації детектива та свідка</i>	50
Наталія Кравченко, Олександр Юденко. <i>Концептуальна метафора як механізм міфотворчості у політичному дискурсі</i>	54

Ніна Кравченко, Максим Гнєдко. <i>Keynote-виступ як жанр комунікації спеціалістів у сфері інформаційних технологій</i>	56
Олена Красота. <i>Вплив штучного інтелекту на трансформацію сучасної англійської мови: лінгвістичний та дискурсивний аспекти</i>	58
Наталія Лопатюк, Євгенія Костинян. <i>Граматичні особливості англомовного мережевого дискурсу</i>	60
Ярина Малаховська. <i>Вербальні емоційно-оцінні засоби реалізації персуазивності в англомовному навчальному відеодискурсі</i>	62
Дмитро Манза. <i>Трансформація шекспірівського канону в українській драматургії: від перекладацької адаптації до сучасної театральної рецепції</i>	64
Валентина Мойсюк. <i>Мовленнєва особистість у вимірі комунікативної ситуації: когнітивно-дискурсивний підхід</i>	67
Ірина Морозова, Іван Бондарев. <i>Блогомова як інструмент трансляції національної ідентичності</i>	69
Ірина Морозова, Софія Чернишева. <i>Аристократична стриманість та голлівудський драйв: порівняльний аналіз мовленнєвих партій Кейт Мідлтон і Меган Маркл</i>	71
Ірина Павлюк. <i>Засоби образності в науково-популярних текстах з психології</i>	73
Олена Пожарицька, Олексій Герасіменко. <i>Еволюція жіночого королівського мовлення в сучасній Британії (на матеріалі мовлення принцес Діани та Кетрін)</i>	76
Валентина Романець. <i>Література дадаїзму як антимистецтво</i>	78
Ірина Савранчук. <i>Невербальні особливості інтернет-комунікації</i>	80
Вікторія Самохіна, Світлана Нешко. <i>Карнавалізований екодискурс</i>	82
Олена Сиротіна. <i>Особливості ветеринарного дискурсу</i>	83
Олена Сиротіна, Роман Баліцький. <i>Мовні механізми відображення категорії ознаки в англійській біотехнологічній термінології</i>	85
Олена Сиротіна, Ірина Грушевська. <i>Вторинні номінативні процеси в англомовному біотехнологічному дискурсі</i>	88
Олена Сиротіна, Андрій Дощечкін. <i>Об'єктна категоризація як когнітивна основа ветеринарного дискурсу</i>	90
Ольга Степаненко. <i>Порівняльний аналіз функціонування інтеррогатива в персонажному діалозі англомовного детективного роману та відповідної кінострічки</i>	92
Неля Степанюк. <i>Американський сленг у дискурсі сучасної англомовної преси</i>	94
Олеся Стойка, Вадим Пітьовка. <i>Значення та роль мови у формуванні культурних ідентичностей</i>	96
Наталія Талавіра. <i>Лінгвальні особливості заголовків статей-передбачень</i> ..	98
Лілія Терехова, Анастасія Гринчук. <i>Вербальні засоби вираження емоцій у романі Коллін Гувер "It Ends With Us"</i>	100

Ганна Ткаченко, Ірина Гарчева. <i>Мовна норма в координатах варіативності та функціонального стилю</i>	102
Ткаченко Ганна, Поліщук Анастасія. <i>Лінгвістичні особливості сленгу у соціальних мережах (на матеріалі мемів у TikTok)</i>	104
Христина Трач. <i>Подолання комунікативних бар'єрів у міжкультурному передматримоніальному дискурсі: лінгвокультурний аспект</i>	106
Неоніла Тхор, Аліна Савєнко. <i>Аспекти дослідження просторових описів в англомовних художніх творах</i>	108
Світлана Форманова. <i>Номени на позначення смаку в рекламному дискурсі: сугестивні форми впливу</i>	110
Олександр Чумаков, Ольга Мельничук, Наталя Діденко. <i>Когнітивно-дискурсивні механізми мотивації німецькомовної цифрової термінології: соціокогнітивний та ономаціологічний аналіз</i>	114
Iryna Alyeksyeyeva. <i>Americentrism in President Trump's speech at the World Economic Forum in Davos 2026</i>	116
Alina Dushkevych. <i>Conceptual and terminological organization of contemporary English-language discourse in inclusive education</i>	118
Olena Fomenko. <i>The discursive construction of Ukrainian identity in the New York Times during the Russia-Ukraine war</i>	120
Snizhana Holyk. <i>Ageing as identity work: narrative constructions and counter-discourses in later life</i>	121
Olena Karpenko, Valeriia Neklesova. <i>Memes in participatory culture: exploring cultural and social artefacts</i>	124
Nina Kravchenko. <i>Communicative approximation as a means of successful oral discourse</i>	126
Larysa Meleshkevych. <i>Figurative language in journalistic reviews</i>	128
Iryna Morozova. <i>Emotions on the level of grammar: communicative content & structural characteristics</i>	130
Anastasiia Ruda. <i>Structural evolution of climate and sustainability terminology in international environmental policy discourse</i>	133
Olesya Tatarovska. <i>The role of artistic communication as a context for expressing negation</i>	135
Oleksandr Tschumakow, Oleksandra Kondakowa. <i>Struktur und Funktion elliptischer Konstruktionen im mündlichen und schriftlichen Sprachgebrauch: eine kognitiv-pragmatische und medienlinguistische Perspektive</i>	137

Секція II. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОНЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Святослава Андріїва. <i>Фоносемантизм у методиці навчання іноземних мов</i>	141
Наталя Бігунова, Рената Тимошенко. <i>Інтонаційні засоби маркування пліток в англомовному кінодискурсі</i>	143
Тетяна Вербицька, Марина Мельцева. <i>Когнітивно-інтераційне структурування фонетичної варіативності німецького молодіжного мовлення: соціофонетичні механізми редукації, просодії та соціальної індексальності</i>	145

Тетяна Весна, Христина-Лідія Іконому. <i>Вплив давньогрецької фонетики на звукову та орфографічну систему англійської мови</i>	148
Нектар Григорян, Наталя Дьоміна. <i>Інтоніційні маркери аргументації в англомовних ЗМІ</i>	150
Інна Євдокимова, Сане Насрі. <i>Особливості паузації усного англомовного інформаційного оголошення</i>	152
Інна Єфанова. <i>Культурно-мовні особливості морської комунікації індійських та китайських моряків</i>	154
Ірина Кулина, Оксана Янер. <i>Вимовні і орфографічні протиріччя в німецькій мові</i>	156
Надія Ланчуковська. <i>Просодичні засоби вираження іронії в англійській мові</i>	158
Ірина Рудік. <i>Фонетичні стратегії в юридичному переговорному дискурсі: теоретична основа та методологічний підхід</i>	160
Лариса Савілова. <i>Роль просодії у реалізації комунікативної інтенції</i>	163
Максим Самойленко. <i>Мовна особистість в політичному дискурсі</i>	165
Оксана Хапіна. <i>Просодична виділеність хеджів в сучасному англомовному кінодискурсі</i>	167
Maryna Chesnokova, Viktoriia Olinchuk. <i>On Speech Laboratory Methods Applied for Gender Age Studies</i>	168
Maryna Ter-Grygoryan. <i>Artificial Intelligence and Phonetics: Expanding the Horizons of Speech Analysis</i>	171
Natalia Troukhanova. <i>Phonetic adaptation of English in multilingual and migratory contexts</i>	174

Секція III. МУЛЬТИМОДАЛЬНА ЛІНГВОПРАГМАТИКА

Наталя Бігунова, Юлія Деде. <i>Паравербальні засоби вираження мітигації в англомовному кінодискурсі</i>	177
Анна Матієнко-Сільницька. <i>Про взаємодію жесту та просодії у породженні мовлення</i>	180
Сергій Потапенко. <i>Три запитання про жести: Для чого? Чиї? Як?</i>	182
Олександра Приходченко. <i>Невербальні засоби зображення horror (жах) в готичних романах</i>	184
Ганна Приходько. <i>Особливості мультимодального твору</i>	185
Ольга Черненко. <i>Мультимодальні засоби вторинного семіозису в структурі внутрішнього конфлікту персонажа</i>	187
Олександра Шаповал. <i>Інтермедіальність та музичний екфразис у романі «Не відпускай мене» Кадзуо Ішійуро</i>	189
Olga Beshlei. <i>Military marketing in wartime Ukraine: multimodal recruitment of the III Assault Corps</i>	191
Olena Pozharytska. <i>Co-Construction of Meaning in Videogames: A Multimodal Pragmatic Approach</i>	194

Секція IV. КАРТИНИ СВІТУ В РОМАНО-ГЕРМАНСЬКИХ МОВАХ

Яна Бондаренко. <i>Сучасна американська національно-специфічна політична фразеологія</i>	196
Юлія Віт. <i>Асоціативний термін як одиниця наївної картини світу</i>	198
Анастасія Грушецька, Юлія Безносюк. <i>Вербалізація цінностей свободи та демократії в англомовному дискурсі</i>	201
Олена Ігіна, Валерія Бурдужа. <i>Сенсорні домінанти у зображенні художнього хронотопу в оповіданні Е. А. По «Падіння Дому Ашерів»</i>	202
Олена Ігіна, Тетяна Тарабара. <i>Функції кольоративів у створенні індивідуально-авторської картини світу у поезії Бернадетт Майєр</i>	204
Олена Калінюк. <i>Засоби створення портретного опису головного персонажа у романі Яна Флемінга «Casino Royale» та його кіносценарії</i>	207
Олена Калінюк, Вікторія Вrabій. <i>Особливості функціонування різновиду композиційно-мовленнєвої форми «опис» пейзажу у романі Джеймса Фенімора Купера «The Deerslayer»</i>	209
Олена Калінюк, Анастасія Гуськова. <i>Вплив наративної структури (зміна точки зору) на сприйняття портрету в романі Гіліан Флінн «Gone Girl»</i>	212
Марина Кашуба. <i>Особливості функціонування сленгу в англомовних піснях стилю хіп-хоп</i>	215
Ірина Колегаєва, Катерина Курдюкова. <i>Структура концепту TRAVEL: образний, інформаційний та інтерпретаційний компоненти</i>	217
Анна Кричун. <i>Дискурс затишку як комплексна семіотична подія</i>	219
Павло Луценко. <i>Образ грека в паремійній картині світу українців</i>	221
Мальвіна Марінашвілі. <i>Мовні засоби створення образів персонажів у романі Фред Варгас «Pars vite et reviens tard»</i>	223
Юлія Садовська. <i>Особливості антиутопії у романах Джорджа Орвелла «1984» та Олдоса Гакслі «Прекрасний Новий Світ»</i>	225
Ольга Селецька. <i>Англомовна бізнес-термінологія в діловій картині світу</i>	227
Валерія Смаглій. <i>Дуальне мовознавство: напрями і перспективи</i>	229
Неля Степанюк, Лілія Кривенко. <i>Неологізми та авторські новотвори у повісті-казці Льюїса Керролла «Alice's Adventure in Wonderland»</i>	230
Неля Степанюк, Марина Орел. <i>Метафора як засіб створення образу головної героїні роману «Breakfast at Tiffany's»</i>	233
Альона Ткаченко. <i>Лінгвоконцептологія на сучасному етапі</i>	235
Ольга Шапочкіна. <i>Механізми оптимізації категорії стану у мовній картині світу давніх германців</i>	236
Наталія Шкворченко-Осадца. <i>Дискурсивне конструювання концепту гендерної токсичності у передвиборчих кампаніях (на матеріалі сучасної англійської мови)</i>	238
Олена Сиротіна. <i>Ветеринарна картина світу як відображення професійного мислення та фахової комунікації</i>	240
Inna Davydenko, Yaroslava Litovchenko. <i>Pre-Reflective Cognition in the Germanic Linguistic Worldview: Intuition, Premonition, and Presentiment</i>	242

Larysa Volovyk. <i>Erforschung der Grundlagen der Terminologie der deutschen Sprache</i>	245

Секція V. ПЕРЕКЛАД У КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Сергій Богуславський, Віра Федорук. <i>Проблеми та стратегії відтворення метафор у перекладі малої прози Ельке Гайденрайх українською мовою</i> ...	247
Людмила Дідур. <i>Когнітивно-прагматичні механізми перекладу морської термінології в умовах міжкультурної комунікації</i>	251
Тамара Жужгіна-Аллахвердян. <i>Інтеррогативність як інструмент експресії в поезії Антоніо Мачадо у контексті перекладу</i>	253
Інна Ківенко, Поліна Кірнос. <i>Особливості локалізації англomовної реклами в українському медіапросторі</i>	255
Євгенія Макарська. <i>Лінгвістичні та дидактичні проблеми перекладу з англійської на українську мову</i>	257
Леся Матвієнко. <i>Переклад культурно специфічних елементів у медіатекстах</i>	259
Юлія Сак. <i>Застосування узуальних лексем як спосіб передачі оказіоналізмів у французькому перекладі роману Василя Барки «Жовтий Князь»</i>	262
Олена Румянцева. <i>Зміна парадигми викладання у дисципліні «Перекладознавство»</i>	264
Мирослав Томащук. <i>Відтворення прагматичного потенціалу художнього тексту у перекладі: критичний огляд</i>	266
Ольга Шерстюк. <i>Міжкультурна адаптація agile-термінології в українськомовному IT-середовищі</i>	268
Тарас Шмігер. <i>Церковнослов'янська ментальність і церковний побут: погляд перекладача</i>	270
Inessa Asarowa. <i>Entwicklung des kritischen Denkens von Studierenden im Prozess der Übersetzungsanalyse eines Textes</i>	278
Tetyana Kolbayenkova. <i>La tensión entre la proximidad y alteridad: decisiones traductológicas en la literatura infantil</i>	281
Olena Naboka. <i>Diplomatic Translation in the Context of International Relations: Linguistic and Pragmatic Strategies</i>	283
Iryna Nykyforenko. <i>Zur Frage der Translation von Fachterminologie für Studierende philologischer Studiengänge</i>	286

Секція VI. ЛІНГВІСТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тетяна Боса. <i>Лінгвокультурологічний аспект у викладанні іноземних мов: потенціал, проблеми, практики</i>	288
Сергій Гармаш. <i>Розвиток мовних та мовленнєвих компетентностей в аспекті сучасних тенденцій у вищих навчальних закладах країни</i>	290

Надія Григорян. Когнітивні стратегії обробки іношомовного мультимодального тексту в процесі навчання основної іноземної мови (англійської)	291
Ярослав Думашівський. Вплив штучного інтелекту і цифрових технологій на вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти	293
Тетяна Єременко. Інтонація у змісті формування фонологічної компетенції майбутніх вчителів англійської мови: комунікативно-когнітивний підхід ..	294
Маріанна Князян, Гайдей Дар'я. Роль ІІІ в інтеріоризації іношомовної лексики: аналіз емпіричних даних	296
Маріанна Князян, Євгенія Мациплюк. Використання інтерактивних методів формування артикуляційних умінь на заняттях з французької мови	299
Маріанна Князян, Інна Панченко. Методологічні аспекти формування дослідницької компетентності студентів на заняттях з іноземних мов ..	301
Вікторія Кочубей, Ярослава Гілева. Роль учителя в організації дискусії на уроці англійської мови	302
Вікторія Кочубей, Оксана Коркіш. Ключові характеристики методу проєктів у навчанні англійської мови	304
Андрій Маєв. Інтерактивна складова у викладанні ділової англійської мови у вищій школі	306
Людмила Майстренко. Теоретичні та практичні аспекти формування іношомовної комунікативної компетентності студентів у читанні	309
Лариса Миронова. Поєднання філологічної традиції у викладанні латинської мови з технологіями штучного інтелекту	312
Наталія Мойсеєнко. Міжкультурна компетентність як суттєва складова вторинної мовної особистості	314
Ірина Онищук. Розвиток міжкультурної компетентності викладача іноземної мови: від теорії до тренінгової практики	316
Катерина Ручкіна. Роль діалогу та механіка BREAKOUT ROOMS на онлайн-заняттях з іноземної мови: практичний досвід	318
Ірина Савранчук, Христина Мазур. Мобільні застосунки у викладанні англійської мови	320
Христина Трач. Особливості реалізації комунікативно-мовленнєвої компетентності у процесі викладання функціонально-комунікативної стилістики тексту відповідно до ЗЄР	322
Арина Фрумкіна. Студентоцентроване інтегроване навчання як психолінгвістична основа формування іношомовної компетентності	323
Natalia Chepelyuk. International Projects for the Students Majoring in Philology as a Means of Improving Speaking Skills	326
Iryna Hladkykh. Sprachwandel im digitalen Zeitalter: Herausforderungen für die Sprachlehre	328
Tetiana Karavaieva. Lexical Collocations in the Professional Training of Economics and Management Students	329
Olena Khromchenko. The Explore Stage: Developing Critical Thinking through Language Exploration	331

Vladyslav Kulak. <i>The Use of Multimodal Resources for the Intensification of Foreign Language Learning</i>	333
Viktoriia Liulka, Alla Dedukhno. <i>Learners' motivation through the lens of modern Foreign Language Teaching methodologies</i>	335
Larisa Mosiievych. <i>Digital Platforms for ESP Teaching</i>	337
Lada Rostomova. <i>Mobile Learning Applications in Teaching English</i>	340
Diana Rusnak, Olena Matvieieva. <i>Développer la compétence métalinguistique des futurs traducteurs en classe de grammaire de français par l'approche translangagière</i>	342
Valentyna Zhuk. <i>Methods for Designing Tasks for Independent Inquiry</i>	344

Наукове видання

**КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ТА МУЛЬТИМОДАЛЬНІ
ВИМІРИ ДИСКУРСУ:**

**матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції, присвяченої пам'яті
доктора філологічних наук, професора
Тамари Олександрівни Бровченко**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Електронне видання. Наклад 50 пр. Розмір файлу 4,39 Мб
Видавець Букаєв Вадим Вікторович
вул. Пантелеймонівська 34, м. Одеса, 65012.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02.03.2007 р.
Тел. 0949464393, email – 7431393@gmail.com